T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
GELENEKSEL TÜRK SANATLARI ANASANAT DALI

SÜLEYMANİYE KÜTÜPHANESİ KILIÇ ALİ PAŞA 2 ENVANTER NO'LU MUSHAFIN TEZYİNİ AÇIDAN İNCELENMESİ

Erva BADUR

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman: Prof. Dr. Ayşe ÜSTÜN

HAZİRAN - 2023

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

SÜLEYMANİYE KÜTÜPHANESİ KILIÇ ALİ PAŞA 2 ENVANTER NO'LU MUSHAFIN TEZYİNİ AÇIDAN İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Erva BADUR

Enstitü Anabilim Dalı: Geleneksel Türk Sanatları

"Bu tez 15/06/2023 tarihinde online olarak savunulmuş olup aşağıdaki isimleri bulunan jüri üyeleri tarafından oybirliği ile kabul edilmiştir."

JÜRİ ÜYESİ	KANAATİ
Prof. Dr. Ayşe ÜSTÜN	Başarılı
Prof. Dr. Mehmet MEMİŞ	Başarılı
Prof. Münevver ÜÇER	Başarılı

ETİK BEYAN FORMU

Enstitünüz tarafından Uygulama Esasları çerçevesinde alınan Benzerlik Raporuna göre yukarıda bilgileri verilen tez çalışmasının benzerlik oranının herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve Etik Kurul Onayı gerektiği takdirde onay belgesini aldığımı beyan ederim.

Etik kurul onay belgesine ihtiyaç var mıdır?

Evet ☐

Hayır ☒

(Etik Kurul izni gerektiren araştırmalar aşağıdaki gibidir:

- Anket, mülakat, odak grup çalışması, gözlem, deney, görüşme teknikleri kullanılarak katılımcılardan veri toplanmasını gerektiren nitel ya da nicel yaklaşımlarla yürütülen her türlü araştırmalar,
- İnsan ve hayvanların (materyal/veriler dahil) deneysel ya da diğer bilimsel amaçlarla kullanılması,
- İnsanlar üzerinde yapılan klinik araştırmalar,
- Hayvanlar üzerinde yapılan araştırmalar,
- Kişisel verilerin korunması kanunu gereğince retrospektif çalışmalar.)

Erva BADUR

15/06/2023

ÖNSÖZ

Türünün tek örneği olan el yazmaları gerek hattı gerekse nefis tezyinatı ile başlı başına bir sanat eseridir. Geleneksel Türk El Sanatlarımızın önemli bir dalı olan tezhip sanatının pek çok alanda olduğu gibi Mushaf-ı Şeriflerde de dönemin tarz ve üslubuna göre ince ince bezenmiş muhteşem örnekleri ortaya konmuştur. Günümüze kadar ulaşmayı başaran bu el yazmalarından bir kısmı tezyini açıdan incelenerek tezhip sanatı literatürüne kalıcı bir zenginlik katmıştır. Yapılan araştırmada bu kıymetli eserlerden biri de Süleymaniye Kütüphanesi Kılıç Ali Paşa 2 envanterinde muhafaza edilen Mushaf-ı Şerif'tir. Bu sebeple tez konusu olarak seçilmiştir.

Lisans eğitimimde bana tezhip sanatını sevdiren hocam Dr. Öğr. Üyesi Mustafa Nasuhi Çelebi'ye ve diğer hocalarıma, Yüksek Lisans eğitimimde bana her zaman yol gösterip titizlikle takip ederek eksikliklerimi gideren, bilgi ve tecrübelerinden istifade ettiğim kıymetli tez danışmanım Prof. Dr. Ayşe Üstün'e, sevgili hocalarım; Doç. Mesude Hülya Doğru, Öğr. Gör. Orhan Altuğ'a , Arş. Gör. Emsele Bal'a, ve tüm hocalarıma, kaynak eser için yardımcı olan Süleymaniye Kütüphanesi personeline teşekkürlerimi borç bilirim.

Doğduğum günden bu yana yanımda olan aileme; emeklerini hiçbir zaman ödeyemeyeceğim anneme ve babama, beni her zaman motive eden ve çalışmalarımda yardımcı olan sevgili ablam Ümmühan Güliz Orhan'a ve diğer kardeşlerime sonsuz şükranlarımı sunarım. Çalışmalarım süresince motivasyonumu yükselten canım arkadaşlarım; Ayşegül Yılmaz, Ferda Abbasoğlu, Halime Özcan, Hatice Yıldırım Elibol ve Ümmü Gülsüm Doğan 'a teşekkür ederim.

Erva BADUR

15/06/2023

İÇİNDEKİLER

ÇİZİM LİSTESİ ..... **ix**
ÖZET ..... **xiii**
ABSTRACT ..... **xiv**

GİRİŞ **1**
BÖLÜM 1: MUSHAF TEZHİBİ, CİLDİ VE BEZEME TEKNİKLERİ **7**
1.1. Mushaf'ın Bezenmesi ve Tezhipli Alanlar 7
1.1.1. Zahriye Tezhibi 12
1.1.2. Serlevha Tezhibi 14
1.1.3. Sûre Başı Tezhibi 17
1.1.4. Gül ve Durak tezhibi 22
1.1.5. Hatime Sayfası Tezhibi (ketebe kaydı, ferağ kaydı) 28
1.2. Mushaf Kabı 29
1.3. Tezhip Sanatında Kullanılan Motif ve Teknikler 31
BÖLÜM 2: SÜLEYMANİYE KÜTÜPHANESİ KILIÇ ALİ PAŞA KOLEKSİYONU 2 ENVANTER NUMARALI MUSHÂF-I ŞERÎFİN TEZYİNİ AÇIDAN İNCELENMESİ **35**
2.1. Süleymaniye Kütüphanesi ve Kılıç Ali Paşa Koleksiyonu 35
2.2. Mushaf'ın Hattatı 37
2.3. Kılıç Ali Paşa 2 Envanter Numaralı Mushaf-ı Şerif 39
2.4. Mushaf'ın Kabı (Cildi) 41
2.5. Serlevha Bezeme Özellikleri 47
2.6. Sûre Başlarının Bezeme Özellikleri 62
2.6.1. SB1. Grup Sûre Başlarının Tezyini Özellikleri 65
2.6.2. SB2. Grup Sûre Başlarının Tezyini Özellikleri 65
2.6.3. SB3. Grup Sûre Başlarının Tezyini Özellikleri 69
2.6.4. SB4. Grup Sûre Başlarının Tezyini Özellikleri 74
2.6.5. SB5. Grup Sûre Başlarının Tezyini Özellikleri 79
2.6.6. SB6. Grup Sûre Başlarının Tezyini Özellikleri 83
2.6.7. SB7. Grup Sûre Başlarının Tezyini Özellikleri 87

2.6.8. SB8. Grup Sûre Başının Tezyini Özellikleri 90
2.6.9. SB9. Grup Sûre Başının Tezyini Özellikleri 92
2.6.10. SB10. Grup Sûre Başlarının Tezyini Özellikleri 94
2.6.11. SB11. Grup Sûre Başının Tezyini Özellikleri 98
2.6.12. SB12. Grup Sûre Başının Tezyini Özellikleri 100
2.6.13. SB13. Grup Sûre Başlarının Tezyini Özellikleri 102
2.6.14. SB14. Grup Sûre Başlarının Tezyini Özellikleri 105
2.6.15. SB15. Grup Sûre Başlarının Tezyini Özellikleri 109
2.6.16. SB16. Grup Sûre Başlarının Tezyini Özellikleri 112
2.6.17. SB17. Grup Sûre Başının Tezyini Özellikleri 115
2.6.18. SB18. Grup Sûre Başının Tezyini Özellikleri 117
2.6.19. SB19. Grup Sûre Başının Tezyini Özellikleri 119
2.6.20. SB20. Grup Sûre Başının Tezyini Özellikleri 121
2.6.21. SB21. Grup Sûre Başının Tezyini Özellikleri 123
2.7. Gül ve Duraklarının Bezeme Özellikleri 125
2.8. Tığ Bezeme Özellikleri 128
BÖLÜM 3: TİPOLOJİ 130
3.1. Sûre başı ve Serlevha Bezemelerinin Tipolojik Açıdan Tasnifi 130
3.2. Serlevha ve Sûre başı Bezemelerinde Kullanılan Motiflerin ve Diğer Bezeme Unsurlarının Tipolojisi 140
3.2.1. Rumi Motifleri 141
3.2.2. Hatayi Grubu Motifleri 143
3.2.3. Arasuları 145
3.2.4. Tığlar 148
3.2.5. Durak Bezemeleri 149

SONUÇ 150
KAYNAKÇA 169
EK 175
ÖZGEÇMİŞ 197

KISALTMALAR

bkz. : Bakınız

c. : Cilt

Ç. : Çizim

ed. : Editör

E.T. : Erişim Tarihi

F. : Fotoğraf

h. : Hicri

İSAM : Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezi

İÜK : İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi

KAP : Kılıç Ali Paşa

Ktp. : Kütüphane

M. : Miladi

R. : Resim

s. : Sayfa

S. : Sayı

SB : Sûre Başı

SBE : Sosyal Bilimler Enstitüsü

SK : Süleymaniye Kütüphanesi

TDV : Türkiye Diyanet Vakfı

TİEM : Türk İslam Eserleri Müzesi

TSMK: Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi

t.y. : Tarih Yok

y.y. : Yayınevi Yok

yy. : Yüzyıl

TABLO LİSTESİ

Tablo 1: Kılıç Ali Paşa 2 Sûre Başlarının Gruplandırılması. 63
Tablo 2: SB2 Değişik Motiflerin Gruplandırılması. 69
Tablo 3: SB3 Değişik Motiflerin Gruplandırılması. 73
Tablo 4: SB4 Değişik Motiflerin Gruplandırılması. 78
Tablo 5: SB5 Değişik Motiflerin Gruplandırılması. 82
Tablo 6: SB6 Değişik Motiflerin Gruplandırılması. 86
Tablo 7: SB7 Değişik Motiflerin Gruplandırılması. 90
Tablo 8: SB10 Değişik Motiflerin Gruplandırılması. 97
Tablo 9: SB13 Değişik Motiflerin Gruplandırılması. 105
Tablo 10: SB14 Değişik Motiflerin Gruplandırılması. 108
Tablo 11: SB15 Değişik Motiflerin Gruplandırılması. 112
Tablo 12: SB16 Değişik Motiflerin Gruplandırılması. 115
Tablo 13: Yazı Alanı Dışındaki Ana Zemin Renklerine Göre Sûre Başları. 130
Tablo 14: Kitabe Yazı Alanı Özelliklerine Göre Sûre Başları. 131
Tablo 15: Paftaları Ayıran İplik Cinslerine Göre Sûre Başları. 132
Tablo 16: Kitabe Şemsesine Bağlı Salbeklerin Zemin Renklerine Göre Sûre Başları. 133
Tablo 17: Şemse Etrafındaki ¼ Simetrili Alandaki Motiflere Göre Sûre Başları. 134
Tablo 18: Şemse Etrafındaki ¼ Simetrili Alanın Zemin Renklerine Göre Sûre Başları. 135
Tablo 19: Sûre Başı Gruplarının Plan Çizimleri. 136
Tablo 20: Sûre Başı Etrafındaki İnce Arasuyu Bezemelerinin Gruplandırılması. 138
Tablo 21: Beyne's-süturlu Sûre Başı Sayfaları. 140
Tablo 22: Yalın ve Ayırma Rumi. 141
Tablo 23: Tepelik. 141
Tablo 24: Ortabağ Motifleri. 142
Tablo 25: Kapalı Formlar. 142
Tablo 26: Hurde Rumi Motifi. 143
Tablo 27: Sarılma Rumi. 143
Tablo 28: Yaprak Motifleri. 143
Tablo 29: Hatayi Motifleri. 144
Tablo 30: Penç Motifleri. 144

Tablo 31: Goncagül Motifleri. 145
Tablo 32: Arasuları. 146
Tablo 33: Anahtarlı Zencerek. 147
Tablo 34: Kitabeli Arasuyu. 147
Tablo 35: Çift İplik. 148
Tablo 36: Tığlar. 148
Tablo 37: Durak Bezemeleri. 149
Tablo 38: Güllerin İçinde Yer Almayan Bilgilendirme Yazıları. 154
Tablo 39: Vakıf Mührü. 155
Tablo 40: Gül Örnekleri. 156
Tablo 41: Motif Karşılaştırması. 156
Tablo 42: Müstakil Ortabağ Motifleri 157
Tablo 43: Hatayi Dallarındaki Bazı Motiflerin Yönleri. 159
Tablo 44: Sûre Başlarındaki İplik Cinsleri. 160
Tablo 45: Koltuk Tasarımı Karşılaştırması. 166
Tablo 46: Tığ Motifleri Karşılaştırması. 167
Tablo 47: Gül Motifleri Karşılaştırması. 167

RESİM LİSTESİ

Resim 1: TİEM 358, 8. Yüzyıl Mushaf-ı Şerif Örneği, Kufi Hat 9
Resim 2: TSMK. YY.753, 260b, 9-10. Yüzyıl Abbasi Dönemi Kur'an Örneği 9
Resim 3: TİEM 438. 1a Levha Tezhibi Örneği (13. yy) 10
Resim 4: TİEM 135 Serlevha Bezemesi Örneği (16. yy) 11
Resim 5: TSMK. EH. n. 245 Zahriye Sayfası Örneği (14.yy) 13
Resim 6: Kahire Milli Kütüphane 9/ Zahriye Sayfası Örneği (14. yy) 13
Resim 7: TİEM 504 Zahriye Sayfası Örneği (16. yy) 14
Resim 8: SK Hamidiye, nr. 5. Serlevha Örneği 15
Resim 9: SK Sultan I. Ahmed nr. 22 Bakara Sûresi Unvan Sayfası Örneği 15
Resim 10: TSMK Hırka-i Saadet, nr. 5/ Karahisari- Koltuklu Serlevha Örneği 16
Resim 11: İslam El Yazmaları Merkezi Kütüphanesi, Kahire (7. yy) Sûre Başı Örneği 17
Resim 12: TİEM ŞE 87 (8. yy) Sûre Başı Örneği 17
Resim 13: Londra Mushaf'ı (The British Library) (9-10. yy) Sûre Başı Örneği 18
Resim 14: TİEM, nr. 457, (v. 433a) (9-10. yy) Sûre Başı Örneği 18
Resim 15: TSMK. R.27, 1b (12. yy) Sûre Başı Örneği 19
Resim 16: TSMK. EH. 249 (14. yy) Sûre Başı Örneği 19
Resim 17: Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi, A.5 (16. yy) Sûre Başı Örneği 20
Resim 18: TİEM 60 (15. yy) Sûre Başı Örneği 20
Resim 19: TSMK Y. Y. 999 (16. yy) Sûre Başı Örneği 21
Resim 20: SK Yeni Cami 3 (18. yy) Sûre Başı Örneği 21
Resim 21: TİEM 1424 /7b (19.yy) Sûre Başı Örneği 22
Resim 22: TSMK YY. 913 Hamse Gülü Örneği 23
Resim 23: TİEM 506 Aşere Gülü Örneği 23
Resim 24: SK Pertevniyal 19 Secde Gülü Örneği 24
Resim 25: SK Ayasofya 2, nr. 7 Nısıf Gülü Örneği 25
Resim 26: TİEM. 452 (1340) Zahriye Gülü Örneği 25
Resim 27: VHSM 703 Serlevha Gülü Örneği 26
Resim 28: TİEM 73 Hatime Gülü Örneği 26
Resim 29: TSMK. R. 27 Sûre Başı Gülü Örneği 27
Resim 30: TİEM, 486 Sûre Başı Gülü Örneği 27

Resim 31: TSMK. H. 1511 Hatime Sayfası Örneği 28
Resim 32: SK Fazıl Ahmet Paşa 9 Hatime Sayfası Örneği 29
Resim 33: Sabancı Müzesi Kitap Sanatları ve Hat Koleksiyonu, 102-0047 (1440)..... 30
Resim 34: TSMK nr. 2/2107 Murassa Cilt Kabı Örneği 30
Resim 35: Sabancı Müzesi Kitap Sanatları ve Hat Koleksiyonu, 190-0199 31
Resim 36: İstanbul Deniz Müzesi, Kılıç Ali Paşa Tasviri 36
Resim 37: a. Kılıç Ali Paşa Camii **b.** Camii Bilgilendirme Panosundaki Metin..... 37
Resim 38: Hattatın İmzası..... 37
Resim 39: Mühür (v.1a)..... 41
Resim 40: Cilt Ön Kap..... 42
Resim 41: Cilt Arka Kap ve Mıklep 43
Resim 42: Cilt Kabı Detay 1 44
Resim 43: Cilt Kabı Detay 2..... 45
Resim 44: Cilt Kapağı Detay 3 46
Resim 45: KAP-2 Serlevha..... 47
Resim 46: Serlevha (v.1b), (v.2a) Detay 1 Yazı Alanı 50
Resim 47: Serlevha Koltuk Deseni (v.1b) Detay 2..... 53
Resim 48: SB1 Fatiha Sûresi Başlık Bezemesi (v.1b)..... 54
Resim 49: Serlevha (v.1b) Detay 4 Zencerek 56
Resim 50: Serlevha (v. 1b) Detay 5..... 56
Resim 51: Serlevha (v. 1a) Detay 6 58
Resim 52: Serlevha (v. 1b) Detay 7..... 60
Resim 53: SB2 Âl-i İmrân Sûresi Başlık Bezemesi (v.21a)..... 66
Resim 54: SB3 Nisa Sûresi Başlık Bezemesi (v. 31b) 70
Resim 55: SB4 Maide Sûresi Başlık Bezemesi (v. 42a)..... 75
Resim 56: SB5 En'am Sûresi Başlık Bezemesi (v.52a) 79
Resim 57: SB6 Kefh Sûresi Başlık Bezemesi (v.120b)..... 83
Resim 58: SB7 Neml Sûresi Başlık Bezemesi (v.158b)..... 87
Resim 59: SB8 Zuhruf Sûresi Başlık Bezemesi (v.206b)..... 91
Resim 60: SB9 Kamer Sûresi Başlık Bezemesi (v.224a) 93
Resim 61: SB1. Müddesir Sûresi Başlık Bezemesi (v.1246b) 95
Resim 62: SB11 Kıyamet Sûresi Başlık Bezemesi (v.247b)..... 98

Resim 63: SB12 Mürselat Sûresi Başlık Bezemesi (v.249a) 100
Resim 64: SB13 Abese Sûresi Başlık Bezemesi (v.251b) 102
Resim 65: SB14 A'la Sûresi Başlık Bezemesi (v.255a) 105
Resim 66: SB15 Beled Sûresi Başlık Bezemesi (v.256b1) 109
Resim 67: SB16 Şems Sûresi Başlık Bezemesi (v.256b2) 113
Resim 68: SB17 Hümeze Sûresi Başlık Bezemesi (v.259a3) 116
Resim 69: SB18 Fil Sûresi Başlık Bezemesi (v.260b1) 117
Resim 70: SB19 Kureyş Sûresi Başlık Bezemesi (v.260b2) 119
Resim 71: SB120 Felak Sûresi Başlık Bezemesi (v.262a1) 121
Resim 72: SB21 Nas Sûresi Başlık Bezemesi (v.262a2) 123
Resim 73: Gül Örnekleri (v.47b), (v.193a), (v.44a) 125
Resim 74: (v.13a) Gül Deseni 126
Resim 75: Durak Bezemesi 127
Resim 76: Durak Bezemesi 127
Resim 77: Serlevha Tığ Bezemesi (v.1b) 128
Resim 78: Serlevha Tığ Bezemesi (v.1b) 129
Resim 79: SB17 (v.260a3) 152
Resim 80: SB13 (v.251b) 152
Resim 81: SB20 (v.262a1) 153
Resim 82: Düz Cetvel Örnekleri 153
Resim 83: Haşiye Kısmında Yer Alan Vakıf İbaresi (v.25b) 154
Resim 84: Sûre Başı Bezemesindeki Düğüm (v.2a) 158
Resim 85: Müstakil Hatayi Grubu Motifler SB18 (v.260b1) 158
Resim 86: a. TİEM 135 (1559); **b.** SK Hamidiye nr. 5. Serlevha Örnekleri 161
Resim 87: a. TİEM 423 (1554/55); **b.** TİEM 422 (1571/72) Serlevha Örnekleri 162
Resim 88: a. SK Halet Efendi 377; **b.** SK KAP 6 Serlevha Örnekleri 163
Resim 89: a. SK Mesih Paşa 1 (973); **b.** SK Pertev Paşa 2 (963) Serlevha Örnekleri 163
Resim 90: SK Sultan Ahmed I 3 Serlevha Örneği 164
Resim 91: TSMK H.S. 25 (v.30a) Kitabeli Arasuyu 165
Resim 92: KAP 2 (v.2a) Kitabeli Arasuyu 165
Resim 93: a. SK KAP 2 (v.2a); **b.** BY11811 Demirbaşlı (v.2a) Serlevha Sayfaları .. 166
Resim 94: BY11811 (v.24a) Sûre Başı Örneği 168

ÇİZİM LİSTESİ

Çizim 1: Cilt Ön Kap Çizimi 43
Çizim 2: Cilt Arka Kap, Sertap ve Mıklep Çizimi..... 44
Çizim 3: Cilt Kabı Çizimi Detay 1 45
Çizim 4: Cilt Kabı Çizimi Detay 2 45
Çizim 5: Cilt Kabı Çizimi Detay 3 46
Çizim 6: Serlevha (v. 1b), (v. 2a)..... 48
Çizim 7: Serlevha (v. 1b) Desen Çizimi 49
Çizim 8: Serlevha (v.1b), (v.2a) Detay 1 Yazı Alanı Sap Çizimi..... 51
Çizim 9: Serlevha (v.1b), (v. 2a) Detay 1 Yazı Alanı Kanaviçe Çizimi..... 51
Çizim 10: Serlevha (v.1b), (v. 2a) Detay 1 Yazı Alanı Desen Çizimi..... 52
Çizim 11: Serlevha (v. 1b) Detay 2 Koltuk Sap Çizimi 53
Çizim 12: Serlevha (v. 1b) Detay 2 Koltuk Kanaviçe Çizimi 53
Çizim 13: Serlevha (v. 1b) Detay 2 Desen Koltuk Desen Çizimi 53
Çizim 14: Serlevha (v. 1b) Detay 3 Plan ve Pafta Çizimi 54
Çizim 15: Serlevha (v. 1b) Detay 3 Sap Ve Kanaviçe Çizimi..... 55
Çizim 16: Serlevha (v. 1b) Detay 3 Sûrebaşı Desen Çizimi..... 55
Çizim 17: Serlevha (v. 1b) Detay 3 Sûrebaşı Zemin Paftalarının Numaralandırması... 55
Çizim 18: Serlevha (v.1b) Detay 4 Zencerek Çizimi..... 56
Çizim 19: Serlevha (v. 1b) Detay 5 Sap Çizimi..... 57
Çizim 20: Serlevha (v. 1b) Detay 5 Kanaviçe Çizimi 57
Çizim 21: Serlevha (v. 1b) Detay 5 Ara Suyu Desen Çizimi 57
Çizim 22: Serlevha (v. 1b) Detay 6 Sap Çizimi..... 58
Çizim 23: Serlevha (v. 1b) Detay 6 Kanaviçe Çizimi 59
Çizim 24: Serlevha (v. 1b) Detay 6 Desen Çizimi..... 59
Çizim 25: Serlevha (v.1b) Detay 7 Sap Çizimi..... 61
Çizim 26: Serlevha (v. 1b) Detay 7 Kanaviçe Çizimi 61
Çizim 27: Serlevha (v. 1b) Detay 7 Desen Çizimi..... 61
Çizim 28: SB2 Grubundaki Sûre Başı Bezemelerinin Plan ve Pafta Sınırları Çizimi... 66
Çizim 29: SB2 Grubundaki Sûre Başı Bezemelerinin Sap ve Kanaviçe Çizimi 66
Çizim 30: SB2 Grubundaki Sûre Başı Bezemelerinin Desen Çizimi 66
Çizim 31: SB2 Zemin Pafta Alanlarının Numaralandırması 67

Çizim 32: SB2 Değişik Motiflerin Numaralandırması 68
Çizim 33: SB3 Grubundaki Sûre Başı Bezemelerinin Plan ve Pafta Sınırları Çizimi... 71
Çizim 34: SB3 Grubundaki Sûre Başı Bezemelerinin Sap ve Kanaviçe Çizimi 71
Çizim 35: SB3 Grubundaki Sûre Başı Bezemelerinin Desen Çizimi 71
Çizim 36: SB3 Zemin Pafta Alanlarının Numaralandırması 71
Çizim 37: SB3 Değişik Motiflerin Numaralandırması 73
Çizim 38: SB4 Grubundaki Sûre Başı Bezemelerinin Plan ve Pafta Sınırları Çizimi... 76
Çizim 39: SB4 Grubundaki Sûre Başı Bezemelerinin Sap ve Kanaviçe Çizimi 76
Çizim 40: SB4 Grubundaki Sûre Başı Bezemelerinin Desen Çizimi 76
Çizim 41: SB4 Zemin Pafta Alanlarının Numaralandırması 76
Çizim 42: SB4 Değişik Motiflerin Numaralandırması 77
Çizim 43: SB5 Grubundaki Sûre Başı Bezemelerinin Plan ve Pafta Sınırları Çizimi... 79
Çizim 44: SB5 Grubundaki Sûre Başı Bezemelerinin Sap ve Kanaviçe Çizimi 80
Çizim 45: SB5 Grubundaki Sûre Başı Bezemelerinin Desen Çizimi 80
Çizim 46: SB5 Zemin Pafta Alanlarının Numaralandırması 80
Çizim 47: SB5 Değişik Motiflerin Numaralandırması 81
Çizim 48: SB6 Grubundaki Sûre Başı Bezemelerinin Plan ve Pafta Sınırları Çizimi... 84
Çizim 49: SB6 Grubundaki Sûre Başı Bezemelerinin Sap ve Kanaviçe Çizimi 84
Çizim 50: SB6 Grubundaki Sûre Başı Bezemelerinin Desen Çizimi 84
Çizim 51: SB6 Zemin Pafta Alanlarının Numaralandırması 84
Çizim 52: SB6 Değişik Motiflerin Numaralandırması 86
Çizim 53: SB7 Grubundaki Sûre Başı Bezemelerinin Plan ve Pafta Sınırları Çizimi... 87
Çizim 54: SB7 Grubundaki Sûre Başı Bezemelerinin Sap ve Kanaviçe Çizimi 88
Çizim 55: SB7 Grubundaki Sûre Başı Bezemelerinin Desen Çizimi 88
Çizim 56: SB7 Zemin Pafta Alanlarının Numaralandırması 88
Çizim 57: SB7 Değişik Motiflerin Numaralandırması 89
Çizim 58: SB8 Grubundaki Sûre Başı Bezemelerinin Plan ve Pafta Sınırları Çizimi... 91
Çizim 59: SB8 Grubundaki Sûre Başı Bezemelerinin Sap ve Kanaviçe Çizimi 91
Çizim 60: SB8 Grubundaki Sûre Başı Bezemelerinin Desen Çizimi 91
Çizim 61: SB8 Zemin Pafta Alanlarının Numaralandırması 92
Çizim 62: SB9 Grubundaki Sûre Başı Bezemelerinin Plan ve Pafta Sınırları Çizimi... 93
Çizim 63: SB9 Grubundaki Sûre Başı Bezemelerinin Sap ve Kanaviçe Çizimi 93

Çizim 64: SB9 Grubundaki Sûre Başı Bezemelerinin Desen Çizimi 93
Çizim 65: SB9 Zemin Pafta Alanlarının Numaralandırması 93
Çizim 66: SB10 Grubundaki Sûre Başı Bezemelerinin Plan ve Pafta Sınırları Çizimi. 95
Çizim 67: SB10 Grubundaki Sûre Başı Bezemelerinin Sap ve Kanaviçe Çizimi 95
Çizim 68: SB10 Grubundaki Sûre Başı Bezemelerinin Desen Çizimi 95
Çizim 69: SB10 Zemin Pafta Alanlarının Numaralandırması 96
Çizim 70: SB10 Değişik Motiflerin Numaralandırması 97
Çizim 71: SB11 Grubundaki Sûre Başı Bezemelerinin Plan ve Pafta Sınırları Çizimi. 99
Çizim 72: SB11 Grubundaki Sûre Başı Bezemelerinin Sap ve Kanaviçe Çizimi 99
Çizim 73: SB11 Grubundaki Sûre Başı Bezemelerinin Desen Çizimi 99
Çizim 74: SB11 Zemin Pafta Alanlarının Numaralandırması 99
Çizim 75: SB12 Grubundaki Sûre Başı Bezemelerinin Plan ve Pafta Sınırları Çizimi101
Çizim 76: SB12 Grubundaki Sûre Başı Bezemelerinin Sap ve Kanaviçe Çizimi 101
Çizim 77: SB12 Grubundaki Sûre Başı Bezemelerinin Desen Çizimi 101
Çizim 78: SB12 Zemin Pafta Alanlarının Numaralandırması 101
Çizim 79: SB13 Grubundaki Sûre Başı Bezemelerinin Plan ve Pafta Sınırları Çizimi103
Çizim 80: SB13 Grubundaki Sûre Başı Bezemelerinin Sap ve Kanaviçe Çizimi 103
Çizim 81: SB13 Grubundaki Sûre Başı Bezemelerinin Desen Çizimi 103
Çizim 82: SB13 Zemin Pafta Alanlarının Numaralandırması 103
Çizim 83: SB14 Grubundaki Sûre Başı Bezemelerinin Plan ve Pafta Sınırları Çizimi106
Çizim 84: SB14 Grubundaki Sûre Başı Bezemelerinin Sap ve Kanaviçe Çizimi 106
Çizim 85: SB14 Grubundaki Sûre Başı Bezemelerinin Desen Çizimi 106
Çizim 86: SB14 Zemin Pafta Alanlarının Numaralandırması 106
Çizim 87: SB14 Değişik Motiflerin Numaralandırması 108
Çizim 88: SB15 Grubundaki Sûre Başı Bezemelerinin Plan ve Pafta Sınırları Çizimi109
Çizim 89: SB15 Grubundaki Sûre Başı Bezemelerinin Sap ve Kanaviçe Çizimi 110
Çizim 90: SB15 Grubundaki Sûre Başı Bezemelerinin Desen Çizimi 110
Çizim 91: SB15 Zemin Pafta Alanlarının Numaralandırması 110
Çizim 92: SB15 Değişik Motiflerin Numaralandırması 111
Çizim 93: SB16 Grubundaki Sûre Başı Bezemelerinin Plan ve Pafta Sınırları Çizimi113
Çizim 94: SB16 Grubundaki Sûre Başı Bezemelerinin Sap ve Kanaviçe Çizimi 113
Çizim 95: SB16 Grubundaki Sûre Başı Bezemelerinin Desen Çizimi 113

Çizim 96: SB16 Zemin Pafta Alanlarının Numaralandırması 114
Çizim 97: SB16 Değişik Motiflerin Numaralandırması 115
Çizim 98: SB17 Grubundaki Sûre Başı Bezemelerinin Plan ve Pafta Sınırları Çizimi116
Çizim 99: SB17 Grubundaki Sûre Başı Bezemelerinin Sap ve Kanaviçe Çizimi 116
Çizim 100: SB17 Grubundaki Sûre Başı Bezemelerinin Desen Çizimi 116
Çizim 101: SB17 Zemin Pafta Alanlarının Numaralandırması 116
Çizim 102: SB18 Grubundaki Sûre Başı Bezemelerinin Plan ve Pafta Sınırları Çizimi 118
Çizim 103: SB18 Grubundaki Sûre Başı Bezemelerinin Sap ve Kanaviçe Çizimi 118
Çizim 104: SB18 Grubundaki Sûre Başı Bezemelerinin Desen Çizimi 118
Çizim 105: SB18 Zemin Pafta Alanlarının Numaralandırması 118
Çizim 106: SB19 Grubundaki Sûre Başı Bezemelerinin Plan ve Pafta Sınırları Çizimi 120
Çizim 107: SB19 Grubundaki Sûre Başı Bezemelerinin Sap ve Kanaviçe Çizimi 120
Çizim 108: SB19 Grubundaki Sûre Başı Bezemelerinin Desen Çizimi 120
Çizim 109: SB19 Zemin Pafta Alanlarının Numaralandırması 120
Çizim 110: SB20 Grubundaki Sûre Başı Bezemelerinin Plan ve Pafta Sınırları Çizimi 122
Çizim 111: SB20 Grubundaki Sûre Başı Bezemelerinin Sap ve Kanaviçe Çizimi 122
Çizim 112: SB20 Grubundaki Sûre Başı Bezemelerinin Desen Çizimi 122
Çizim 113: SB20 Zemin Pafta Alanlarının Numaralandırması 122
Çizim 114: SB21 Grubundaki Sûre Başı Bezemelerinin Plan ve Pafta Sınırları Çizimi 124
Çizim 115: SB21 Grubundaki Sûre Başı Bezemelerinin Sap ve Kanaviçe Çizimi 124
Çizim 116: SB21 Grubundaki Sûre Başı Bezemelerinin Desen Çizimi 124
Çizim 117: SB21 Zemin Pafta Alanlarının Numaralandırması 124
Çizim 118: G1 Plan ve Pafta Çizimleri 126
Çizim 119: G1 Sap, Kanaviçe, Desen Çizimleri 126
Çizim 120: Durak Bezemesi Çizimi 127
Çizim 121: Durak Bezemesi Çizimi 127
Çizim 122: Serlevha Tığ Bezemesi Çizimi..... 128
Çizim 123: Serlevha Tığ Bezemesi Çizimi..... 129

ÖZET

Başlık: Süleymaniye Kütüphanesi Kılıç Ali Paşa 2 Envanter No'lu Mushaf'ın Tezyini Açıdan İncelenmesi

Yazar: Erva BADUR

Danışman: Prof. Dr. Ayşe ÜSTÜN

Kabul Tarihi: 15/06/2023 **Sayfa Sayısı:** xii (ön kısım) + 175 (ana kısım) + 22 (ek)

Tezhip sanatı yüzyıllardan beri süregelmiş köklü ve kadim bir sanattır. Türklerin İslamiyet ile tanışması ve Mushaf'ı kutsal kitapları olarak görmeleriyle birlikte sanatkarların tüm hünerlerini gösterecekleri ana sanat icra zemini haline gelmiştir. Sanatkârlar geçmişten günümüze Kur'an-ı Kerim'i hem en güzel şekilde kaleme almakta hem de onu kıymetli bezemeler ve kap (cilt) ile kuşatmaya devam etmektedirler. Mushaflarda genel olarak zahriye tezhibi, serlevha tezhibi, sûre başı tezhibi, gül, durak ve ketebe sayfası olarak adlandırılan alanlara bezeme uygulanır.

Bu araştırmaya konu alınan eser Süleymaniye Kütüphanesi Kılıç Ali Paşa Koleksiyonu 2 envanter numaralı Kur'an-ı Kerim'in tezhip sanatı açısından incelenmesidir. İncelenen Kur'an-ı Kerim ile ilgili olarak künye bilgilerinin olduğu bir tezin dışında bu anlamda konu alındığı herhangi bir kaynağa rastlanmamıştır. Tarafımızdan hazırlanan tezin konusu olan Kuran-ı Kerim'in tezyinat içeren unsurları analiz edilerek daha fazla görsel veri ve desenle tezhip sanatı ile ilgilenen araştırmacılara bir yazma eseri daha tanıtma imkânı sunulmuştur.

Öncelikle Süleymaniye Kütüphanesi Kılıç Ali Paşa Kütüphanesi 2 demirbaş numaralı esere dair diğer kaynaklar temin edilmiştir. Eserin 265 adet çift sayfa şeklinde taranmış görsel dosya verisi bulunmaktadır. Bu sayfaların içinde bulunan serlevha, sûre başları ve güllerden oluşan tezyini sahalar araştırmanın kapsamı olarak sınırlandırılmıştır. Konu ile alakalı genel araştırma nitel araştırma yaklaşımlarından biri olan doküman analizi yöntemi ile yürütülmüştür. Elde edilen görsel veriler detaylı bir şekilde incelendikten sonra plan ve desen çizimleri yapılmıştır. Sûre başı tezhiplerinde benzer plan şemalarına ait olanlar gruplandırılmış elde edilen tüm veriler değerlendirmeleriyle birlikte sunulmuştur. Döneminin sanat anlayışına dair bilgileri bünyesinde barındıran bir kaynak olarak kayıt altına alınması ve ulaşılabilir veri haline getirilerek literatüre katkı sağlaması amaçlanmıştır. Hazırlanan tez üç bölümden oluşmakta bunlar; Birinci Bölüm: Mushaf Tezhibi, Cildi ve Bezeme Teknikleri, İkinci Bölüm: Süleymaniye Kütüphanesi Kılıç Ali Paşa 2 Demirbaş numaralı Mushaf'ın tezyini açıdan incelenmesi, Üçüncü Bölüm: Tipoloji kısmını içermektedir. Tez sonuç, kaynakça, ekler ve özgeçmiş ile son bulmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Tezhip, Kur'an-ı Kerim, Süleymaniye Kütüphanesi

ABSTRACT

Title of Thesis: Examination in terms of Decoration of the Mushaf No. 2 at Kılıç Ali Pasha Collection of Süleymaniye Library

Author of Thesis: Erva BADUR

Supervisor: Prof. Dr. Ayşe ÜSTÜN

Accepted Date: 15/06/2023 **Number of Pages:** xii (pre text) + 175 (main body) + 22 (add)

The art of illumination is a deep-rooted and ancient art that had been going on for centuries. With the Turks' acquaintance with Islam and seeing the *Mushaf* (Qur'an) as their holy book, it had become the main artistic performance ground where the craftsmen would show all their skills. They both wrote the Qur'an in the most beautiful way and surrounded it with precious ornaments and a cover (binder). In the *mushafs*, decorations are applied on the areas called *zahriye* illumination, superscription illumination, sura head illumination, rose, stop and *kataba* page.

Each artwork, which we describe as a manuscript, is unique in itself and is a magnificent product of its time.

The subject of this research is the examination of the Qur'an with inventory number 2 in the Kılıç Ali Pasha Collection of the Süleymaniye Library in terms of illumination art. Regarding the examined Qur'an, apart from a thesis with imprint information, no source was found in which it was discussed in this sense. By analyzing the ornamental elements of the Qur'an, which is the subject of the thesis prepared by us, researchers who are interested in the art of illumination were given the opportunity to introduce another manuscript with more visual data and patterns.

First of all, other sources were obtained about the artwork with inventory number 2 in the Kılıç Ali Pasha Collection of the Süleymaniye Library. The artwork has 265 double-page scanned visual file data. The decorated areas consisting of superscription, sura heads and roses in these pages are limited as the scope of the research. The general research on the subject was carried out with the document analysis method, which is one of the qualitative research approaches. After the visual data obtained were examined in detail, plan and pattern drawings were made. The ones belonging to similar plan schemes in the sura head illuminations, and all the data obtained, grouped, are presented together with their evaluations.

It is aimed to contribute to the literature by recording it as a source that contains the information about the understanding of art of the period and making it accessible data. The prepared thesis consists of three parts. First Part: *Mushaf* Illumination, Binding and Decoration Techniques, Second Part: Examination of the *Mushaf* with inventory no.2 the Kılıç Ali Pasha Collection of the Süleymaniye Library in terms of decoration, Third Part: Typology. The thesis ends with conclusion, bibliography, appendices and curriculum vitae.

Keywords: Illumination, Quran, Süleymaniye Library

GİRİŞ

Sanat insanlıkla birlikte var olmuş ve her uygarlığın dini inançlarını, gelenek-göreneklerini, tarihin bıraktığı izleri ruhunda barındırmış içinde bulunduğu dönemin bir ifade biçimi olarak ortaya konmuştur. Her medeniyetin oluşturduğu sanat kimliği dolaylı ya da dolaysız olarak birbirini etkilemiş ve geliştirmiştir. Her alanda karşımıza çıkan sanat yazı ile yeni bir kimlik daha edinmiştir.

Kitaplar hem dönem insanını hem de gelecek nesli aydınlatan değerli kaynaklardır. Türünün nadide örnekleri olan el yazması eserler sundukları kıymetli bilgilerin yanı sıra toplumun dönem zevki ve ekolleri doğrultusunda süslenerek daha cezbedici hale gelmişlerdir.

İslamiyet'in ilk yıllarında Kur'an'ın kitap haline getirilme çabası, akabinde "kutsal kitabın" daha güzel yazılması ve bezenmesi gayesini oluşturmuştur. Zaman içerisinde Mushaf sayısının çoğalması ile birlikte bezemeler de eserlerdeki yerini almıştır. Türklerin İslamiyet'i kabulü ardından kutsal kitaba verilen kıymet Mushaf-ı Şeriflerin daha da titizlikle tezyin ve muhafaza edilmesine vesile olmuştur.

Lügatte "altınlamak" anlamına gelen tezhip şüphesiz kitap sanatları arasında önemli bir yere sahiptir. Öyle ki, bu alanda ortaya konulan her yazma eser gerek zarif ve özenli yazısı gerekse zengin tezyini unsurları ile başlı başına bir araştırma konusu niteliğindedir. Tüm bunlardan yola çıkarak detaylı bir inceleme sonucu literatüre kazandırma gayesi ile seçilen Süleymaniye Kütüphanesi Kılıç Ali Paşa 2 envanterindeki el yazması Mushaf-ı Şerif de bu eserlerden biridir.

Konu alınan Kur'an-ı Kerim'in önemi, amacı ve inceleme yöntemine dair bilgiler ise şu şekildedir:

Araştırmanın Konusu

Yapılan ön araştırmalar sonucunda, Süleymaniye Kütüphanesi'nin Kılıç Ali Paşa Koleksiyonu'nda bulunan 00002 envanter numarasında yer alan Kur'an-ı Kerim hakkında detaylı incelemeler yapılmış ve araştırılmaya değer nitelikte olduğu tespit edilmiştir.

Araştırmanın Amacı

Araştırmanın temel amacı; tarihsel ve kültürel değerlerimizi bünyesinde barındıran el yazması eserlerin; bilimsel ve sanatsal yöntemler ile incelemesi, kayıt altına alınarak belgelenmesi ve gelecek nesillere bu mirasın aktarılabilmesidir. Bu bağlamda konu alınan eserin mevcut durumuna binaen tezyini unsurlarının tespiti yapılmıştır. Tezyini alanların tasarım özellikleri, renk ve uygulama teknikleri incelenmiştir. Toplanan bilgiler, görseller ve çizimler ile birlikte değerlendirerek eser hakkında elde edilen bilimsel veriler kayıt altına alınmıştır. Toplanan verilerin geleneksel sanatlarımıza az da olsa bir katkı sağlaması amaçlanmıştır.

Araştırmanın Önemi

Tezhip sanatı adı altında yapılan akademik çalışmalar yirminci yüzyıl ve sonrasında ön plana çıkmaktadır. Bu alandaki araştırmalara konu olan, günümüze ulaşmayı başaran el yazması eserler Türkiye'nin dört bir yanında Yazma Eserler Kütüphaneleri başta olmak üzere il kütüphaneleri ve ilgi duyan kişilerce himaye edilmiştir. Yazmaların içerisinde özel bir yeri olan Kur'an-ı Kerimler bezeme özellikleri bakımından tezhip sanatı için önemli kaynaklardır. Bunların bir kısmı her ne kadar araştırmalara konu olmuş, incelenmiş ve kayıt altına alınmışsa da gün yüzüne çıkmamış, restore edilmemiş ve korumaya alınmamış eserler hala gölgedeki varlıklarını sürdürmektedir.

Henüz literatüre kazandırılmamış olan Kılıç Ali Paşa 2 envanter numaralı Mushaf'ın inceleme çalışmaları ile elde edilmek istenen; bu eserin kompozisyon, renk ve motiflerinin mercek altına alınarak tezhip sanatı açısından incelenmesi, dönemin sanat anlayışının eserdeki yansımalarının değerlendirilmesidir.

Araştırmanın Yöntemi

Araştırma, nitel araştırma yaklaşımlarından doküman analizi yöntemi ile yürütülmüştür. Nitel araştırma tanımlamaya, çözmeye, yorumlamaya ve anlamla ilgili terimlere ulaşmaya çalışan esnek bir araştırma yaklaşımıdır. Doküman incelemesi, araştırılması amaçlanan olgu hakkında bilgi içeren yazılı ya da görsel materyallerin analizini içerir. Genel olarak tarihi eserler, kalıntılar ve sanat eserleri incelenirken bu yönteme başvurulmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2000: 140). Dokümanlar; işaretler, kelimeler ya da semboller aracılığıyla kayıt altına alınmış somut bilgilerin bulunduğu veri kaynakları

olarak tanımlanabilir. Sosyal araştırmalarda bir sanat eserini inceleyen kişi "bilgi sağlayan kişi" olarak düşünülebilir (Kılıç vd., 2019: 109). Bu çalışmada da konu alınan Süleymaniye Kütüphanesi Kılıç Ali Paşa koleksiyonunda bulunan 2 Envanter numaralı el yazması Kur'an-ı Kerim'in incelenmesi amaçlanmıştır. Bu nedenle doküman incelemesi yöntemi uygun yöntem olarak belirlenmiştir.

Eserin tespiti, temini ve genel verileri hakkında çalışma aşamaları şu şekildedir:

İlk aşamada eserin tespitinden evvel YÖK Ulusal Tez Merkezi'nin arama motorundan "Süleymaniye Kütüphanesi" başlığı altında bulunan 137 tez arasından, "El Sanatları" ve "Güzel Sanatlar" konu başlığı altında olanlar seçilerek 49 tez çalışması tespit edilmiştir. Tespit edilen 49 tez çalışması arasından, planlanan konu ile ilgili olabilecek 29 tez belirlenmiş ve incelenerek yayın yılına göre sıralanmıştır. Daha sonra erişime açık olan tezlerin içerisinde adı geçen eserlerin; koleksiyon adı, envanter numarası, cinsi, incelenme alanları gözetilerek listelenmiştir. İçlerinde Kur'an-ı Kerim olan tezler 19 adettir. Yapılan bu listeme sonucunda birden fazla teze konu olan eserler tespit edilmiştir.

İncelemenin ikinci aşaması devam ettiği esnada *korona virüsünün* yurdumuzda da yayılışı ve alınan önlemler neticesinde uygulanan sokağa çıkma yasakları sebebiyle araştırmalara online ortamda devam edilmiştir. Bu süreçte kütüphane katalog tarama sisteminin erişim sitesi bakım nedeni ile geçici süre hizmet veremediğinden doğrudan bir taramaya imkân vermemiştir. Bu arayış devam ederken tamda konu kapsamına ışık tutabilecek; Bihter H. B. Altunbaş Gümbür'ün 2014 yılında hazırlamış olduğu Yüksek Lisans tezine ulaşılmış, "İstanbul Süleymaniye Kütüphanesi'nde yer alan Tezhipli Kur'an-ı Kerim Yazmaları'nın Kataloglanması" adlı bu tezden faydalanılarak, çalışmada yer alan eserlerin kütüphane katalog bilgileri dahilinde fikir sahibi olunmuştur. Bu eserler daha önce yapılan listeleme çalışmasıyla kıyaslanmıştır. Tüm incelemelerin sonunda elde edilen veriler ışığında bazı eserler seçilmiştir. Seçilen eserler üzerinde tez danışmanı Prof. Dr. Ayşe Üstün ile yapılan fikir müzakereleri sonucunda karar kılınan eser Kılıç Ali Paşa 2 envanterinde bulunan Kur'an-ı Kerim olmuştur. Eser hakkında yapılan taramalarda tezhip sanatı açısından incelendiği başka bir teze rastlanmamıştır.

Eserin tespiti ardından Süleymaniye Kütüphanesi'nin ilgili personeli aranarak eserin pandemi sürecinde tez için kullanılmak üzere nasıl araştırılıp inceleneceği hakkında bilgi alınmıştır. Verilen bilgiler doğrultusunda istenen belge ve dilekçeler hazırlanarak 22

Aralık 2020 tarihinde kütüphanenin resmi mail adresine postalanmıştır. Bu etkileşim sürecinin ardından 31 Aralık 2020 tarihinde kütüphaneden talep edilen eserin görsel pdf kayıtları e-posta yoluyla elimize ulaştırılmıştır.

Eserin 265 adet çift sayfa şeklinde taranmış görsel dosya verisi bulunmaktadır. Bu sayfaların içinde bulunan tezyini sahalar araştırmanın kapsamı olarak sınırlandırılmıştır. Bu eser içerisinde başta çift sayfa müzehhep serlevha ve müteakiben 112 sûre başı eksiksiz bulunmaktadır. Güller tek tip bezenmiştir. Ketebe metni Nas sûresi devamında olup bezemesizdir.

Kılıç Ali Paşa 2 envanterindeki Kur'an-ı Kerim'e dair tüm görseller Süleymaniye Kütüphanesine aittir. Çizimler Adobe Illustrator programı kullanılarak, tamamı yazar tarafından çizilmiştir.

Tez içinde yer alan Arapça bazı kavram ve ibarelerin doğru okunması hususunda Prof. Dr. Mehmet Memiş'in görüşlerine başvurulmuştur.

Tez üç bölümden oluşmaktadır. İlk bölümünde Mushaf'ın oluşumu ve gelişimi ile ilgili bilgi verilmiş daha sonra bezenmeye tabi olan sahalar anlatılmıştır.

Araştırmanın konusu ile ilgili olarak Çiçek Derman'ın "Tarihimizde Mushafların Bezenmesi" ve diğer yayınlarından, M. Uğur Derman'ın "Osmanlı Çağında Hat Sanatı ve Hattatlara Dair Yapılan Araştırmalar", Muhittin Serin'in "Hat Sanatı ve Meşhur Hattatlar" ve "Hat Sanatı Tarihi Ekoller ve Takipçileri" adlı eserlerinden, İnci A. Birol'un "Klasik Devir Türk Tezyini Sanatlarında Desen", Ali Rıza Özcan'ın editörlüğünü yaptığı "Hat ve Tezhip Sanatı", Zeren Tanındı'nın (yay. haz. İnalcık, H ve Renda, G.; Osmanlı Uygarlığı 2) "Kitap ve Tezhibi", Azade Akar ve Cahide Keskiner'in "Türk Süsleme Sanatlarında Desen ve Motif", Ayten Tiryaki'nin "Tezhipte Tığ Desenleri" görselleri için Mahmut Sami Kanbaş'ın editörlüğünü yaptığı "Geçmişten Günümüze Mushaf-ı Şerif", İlhan Özkeçeci ve Şule Bilge Özkeçeci'nin "Türk Sanatında Tezhip", adlı eserinden tezlerde; Faruk Taşkale'nin "Tezhip Sanatının Kullanım Alanları", Ayşe Tanrıver'in "Türk Tezhip Sanatında XIV- XVI. Yüzyıl Mushaf Gülleri", Melike Temiz'in "Tezhip Sanatında Görülen Üslupların Tarihsel Süreç İçinde Tasnifi", Ayşe Tunç'un "Konya Mevlâna Müzesi'nde Bulunan XV.-XVI. Yüzyıla Ait Tezhipli Kur'an-I Kerimler" TDV İslam Ansiklopedisinde; İnci A. Birol' un "Tezhip" maddesinden, Gülnur Duran'ın "Tezhip sanatının kullanım alanları", Abdulhamit Birışık'ın "Sûre" ve "Kur'an"

maddelerinden, Mehmet Emin Maşalı'nın "Mushaf" maddesinden, Ahmet Saim Arıtan'ın "Ciltçilik" maddesinden yararlanılmıştır.

İkinci bölümde Süleymaniye Kütüphanesi'ne, Kılıç Ali Paşa'ya ve ketebe kaydında adı geçen Tebriz'li Maksud'a dair bilgilere yer verilmiş daha sonra araştırmaya konu olan KAP 2 envanter numaralı Mushaf'ın cildi ve müzehhep alanları görselleri ve çizimleri ile birlikte sunularak değerlendirilmiştir.

Serlevha dikdörtgen formlu karşılıklı iki sayfa şeklindedir. Öncelikle ikili sayfa görseli daha sonra ikili tam sayfa çizimi (v.1b), (v2a) ardından da anlatımı kolaylaştırması için bir tam sayfa çizim üzerinden (v.1b) kenarsuyu, arasuyu, koltuk, serlevha, yazı alanı gibi işaretlenerek numaralandırılmıştır. İşaretlenen kısımlar resim, sap çizimi, kanaviçe çizimi ve tam desen çizimi şeklinde numara sırasına göre anlatılmıştır. Yapılan anlatımlar sayfa içerisindeki benzer kısımları örneğin her iki sayfada da yazı alanının sağ ve solunda yer alan koltuk desenleri gibi kısımların tamamına yöneliktir.

Serlevhada yer alan Fatiha ve Bakara sûresinin ilk ayetlerinin yer aldığı yazı sahalarında bulunan bezemeler satır arasındaki boşluklara uygun yapıldığından farklılık göstermektedir. Bu sebeple yazı alanlarının görsel ve çizimleri iki sayfa yan yana koyularak sunulmuş anlatımı birlikte yapılmış ve farklılıklarına değinilmiştir.

Sûre başları başlığı altında plan şemalarına göre 21 grup SB1, SB2...SB21 şeklinde kodlanmıştır. Grubun ilk görseli kaynak alınmış ve diğer örneklerin de sûre isimleri, varak numaraları ve ölçülerine dair bilgiler verilmiştir. Böylece metnin içinde aranan bölüm daha rahat bulunması ve okuyucuya kolaylık sağlayacağı düşünülmüştür. Ölçüler, temin edilmiş olan görsel veriler üzerinden bilgisayar ortamında alınmıştır. Titizlikle yapılan bu ölçümlerin aynı veya çok yakın değerlerde olduğu düşünülmektedir. Görsellerde kitap pozisyonu esas olduğundan sayfadaki eğimler öngörülememektedir.

Sûre başlarını gruplandırma aşamasında eserin tüm sure başı görselleri tez danışmanı gözetiminde taranmıştır. Grupların incelenmesi ve çizimleri orijinal görselleri üzerinden bilgisayar ortamında yapılmıştır. Aynı gruptaki tüm sûre başları sayfa sayısını fazlalaştırmamak adına ilk karşılaşıldığı sûre üzerinden incelemeye alınmış diğer örnekleri hakkında yazılı bilgi verilmiştir. Sûre başlarının tamamı ayet sıralamasına göre sûre isimleri, varak numaraları ve görselleriyle eklerde tablo olarak sunulmuştur (bkz. Ek 1).

Sûre başlarında 21 farklı plan şemaları kodlanarak tablo şeklinde sunulmuştur (bkz. Tablo 1). Sûre başlarında bazı gruplar 1 örnekten bazılarıyla 29'a varan sayılarda örneklerden oluşmaktadır. Kronolojik bir plan şeması oluşturmak için tek örnek olan plan şemaları ayrı bir başlıkta toplanmamış, yalın olarak değerlendirilmiştir.

Üçüncü bölümde eserin tipolojik açıdan değerlendirilmesi yapılmıştır. Burada sûrebaşı bezemeleri belirlenen kriterler altında tablolar halinde sunulmuştur. Tezyini sahalarda kullanılan motifler de tablolar halinde verilmiştir.

Tez, Değerlendirme ve Sonuç kısmının ardından Kaynakça, Ekler ve Özgeçmiş ile nihayete ermiştir. Tezde *American Psychological Association* (APA) yazım kuralları ve kaynak gösterme yöntemi kullanılmıştır.

BÖLÜM 1: MUSHAF TEZHİBİ, CİLDİ VE BEZEME TEKNİKLERİ

1.1. Mushaf'ın Bezenmesi ve Tezhipli Alanlar

Kur'an-ı Kerim Hz. Muhammed'e indirilen kutsal kitabın adıdır. Hz. Muhammed kırk yaşlarında iken, sık sık Hira mağarasında inzivaya çekilir kendisiyle baş başa kalır ve derin düşüncelere dalıp ibadet ederdi. Dört beş sene sürdüğü tahmin olunan bu dönemin ardından bir gün,

> "…vahiy meleği Cebrâil ilk defa yanına gelerek ona "oku" dedi. "Ben okuma bilmem" cevabını verince melek onu kavrayarak iyice sıktı ve bıraktı. Sonra yine "oku" dedi. Hz. Muhammed yine, "Ben okuma bilmem" deyince melek yeniden onu sıktı ve bıraktı. Aynı cevap üzerine Cebrâil kendisini üçüncü defa sıkıp bıraktıktan sonra, "Yaratan rabbinin adıyla oku. O, insanı aşılanmış bir yumurtadan yarattı. Oku! Rabbin nihayetsiz kerem sahibidir. O kalemle öğretendir. O insana bilmediğini öğretti" meâlindeki âyetleri (el-Alak 96/1-5) okudu ve uzaklaşıp gitti. Dehşete kapılan Hz. Muhammed evine dönerek eşi Hatice'ye, "Beni örtünüz" dedi, bir süre dinlendi, kalkınca başından geçenleri ona anlattı…" (Birışık, 2002: 384).

Bu şekilde (M. 610) Ramazan ayının 27. gecesinde vahiy süreci Alak sûresinin ilk ayetleri ile inmeye başlamış ve bu süreç yirmi veya yirmi üç yıl parça parça inerek devam etmiştir. Sürecin süresi hakkında farklı rivayetler de vardır (Birışık, 2002: 384). İlk dönemlerde Hz. Peygamberin tebliğ ettiği ayetler onun gözetiminde ezberleniyor ve az sayıda bulunan vahiy kâtiplerine yazdırılıyordu. Yazılar çeşitli malzemeler üzerine yazılmış olup en bilinenleri develerin kaburga ve kürek kemikleri, yassı taşlar, tabaklanmış deriler, tahta, papirüs ve parşömen gibi materyallerdir (Özcan, 2009: 239; Serin, 2019: 91).

Hz. Peygamberin sağlığında Kur'an'ın tamamını ezbere bilenlerin sayısı bir rivayete göre dört veya beş kişi iken başka bir rivayette onu aştığı söylenmektedir. Yemame savaşında hafız sahabelerin bazılarının şehit olması Hz. Ömer'i telaşlandırmış endişe ile Halife Ebu Bekir' e Kur'an'ın toplanması hususunda fikrini beyan etmiştir. Ebu Bekir de bu görevi Zeyd. B. Sabit'in almasını istemiştir. Bir heyet kurularak Kur'an-ı Kerim ayetlerinin yazılı olduğu nüshalar toplanmış, daha sonra ezberlerden tasdik edilerek şahitler eşliğinde bir araya getirilmiş ve Ebu Bekir'e teslim etmiştir (Birışık, 2002: 385). Bu derlemeye verilecek isim müzakere edilmeye başlamış ve "sifr" ismi teklif edilmiştir. Ancak Yahudilerin de kullandığı bu kelime kabul edilmemiş ve Habeşistan'da "Mushaf" (bir

araya getirilip bağlanmış yazılı sayfalar) kelimesinin kullanıldığı belirtilince de bu ad ile anılması kararlaştırılmıştır. Bu kararlaştırmaya rağmen bu dönemde suhuf olarak anılmış, Mushaf olarak adlandırılması ancak Hz. Osman döneminde çoğaltılan nüshalar için kullanılmıştır. Hz. Ebubekir döneminde dağınık haldeki Kur'an metni bir araya toplanmış, Hz. Osman döneminde ise Fatiha ile başlayıp Nas sûresi ile biten bir kitap haline getirilmiştir. Sûrelerin nüzul (inme) sırasına riayet edilmeden yapılan bu düzenlemeye "Mushaf tertibi" denilmiştir (Demirci, 2015: 156-158; Maşalı, 2006: 242).

Kur'an-ı Kerim'in eksiksiz şekilde bir araya getirilmesi uzun süren çabalar ve çalışmalar sonucu gerçekleşmiştir. Bu aşamadan sonra ise Mushaf'ı Allah'ın sözüne yakışacak biçimde daha güzel yazma ve onu süsleme çabası başlamış, süreç içerisinde bir sanat halini almıştır (Özcan, 2009: 240; Serin, 2019: 32). Bu sanatlarda alınan dersler usta çırak ilişkisi ile öğretilmiştir. Ancak ustalar bilgilerini sözlü olarak ifade etmiş, yazılı hale getirmemişlerdir. Bu nedenle bu sanatın inceliklerini ortaya çıkan eserlerde aramak gerekmektedir (Derman, 2006: 549).

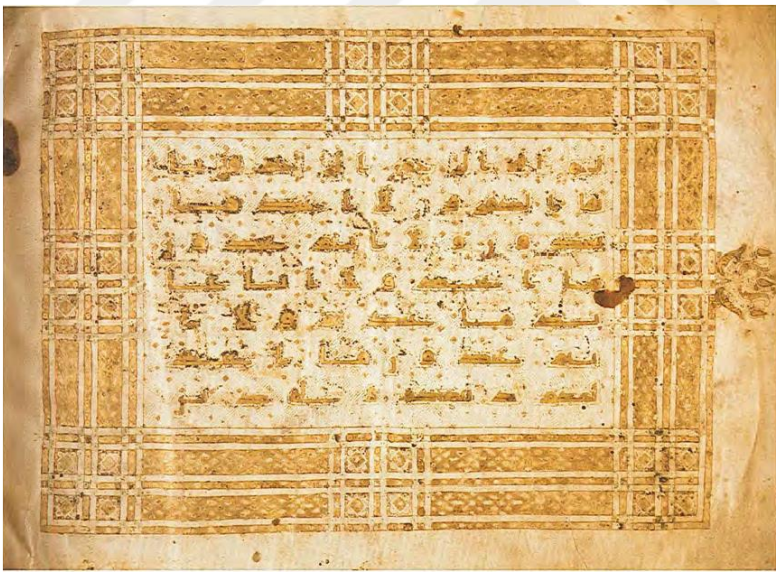
Bir Mushaf oluşturulurken birden fazla kişinin birlikte çalışması gerekmiştir. Bir el yazması eserin meydana gelebilmesi için hattat, müzehhip veya müzehhipler, cedvelkeş, tasvirleri için bir nakkaş, altınlama işleri için müzehhip, varak dövücü, katta' (katı işini yapan kimse), boyayı hazırlayan ve derleyip toparlayan mücellid gerekir. Sanatçılar bu becerilerden birini veya birden fazlasını icra ederek ortaya eşi olmayan bir eser çıkarırlar. Bu süreçte kullanılacak kağıt hazırlanarak aharlanır ve böylece boya çekmeyen dayanıklı bir kağıt elde edilir. Hattat eseri kaleme alır ve ihtiyaca göre cedvelkeş bezeme alanlarını sınırlar. Yazım işi nihayete erdiğinde bezeme işleri tamamlanır ve eser ciltlenirdi (Barışta, 1998: 142-143).

Mushaflardaki bezemeler dönemin sanat anlayışına göre yıllar içerisinde farklılıklar göstermiştir. Ulaşılan ilk örnekleri 8-10. yüzyıllar arasında erken Abbasi döneminde görülmüştür (Tanındı, 2009: 243). Türk ve İslam Eserleri Müzesi 358'de ki kufi yazılı Mushaf (8. yüzyıl) örneği (bkz. Resim 1), Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi YY.753, 260b'de ki Levha Kur'an Abbasi (9-10. yüzyıl) erken dönem örnekleridir (bkz. Resim 2).

Resim 1: TİEM 358, 8. Yüzyıl Mushaf-ı Şerif Örneği, Kufi Hat

Kaynak: Kanbaş, 2013: 16

Resim 2: TSMK. YY.753, 260b, 9-10. Yüzyıl Abbasi Dönemi Kur'an Örneği

Kaynak: Özcan, 2009: 244

Türkler İslamiyet ile tanışmadan önce de el yazması kitaplarda tezyinat gelişimini sürdürmüş ve erken orta çağ örneklerinde 11-12. yüzyıllar arasında Büyük Selçuklu coğrafyasında hazırlanmış uzun kenarları 20-35 cm aralığında değişen ebatlardaki Kur'an nüshaları bulunmaktadır. 13. yüzyıl Anadolu'da Selçuklu sanatı üslubu özellikle

mimaride muhteşem örnekler vermiştir. Kitap sanatları açısından bakıldığında TİEM 438'deki levha tezhipli Kur'an cüzü 13. yüzyıl örneğidir (bkz. Resim 3).

Resim 3: TİEM 438. 1a Levha Tezhibi Örneği (13. yy)

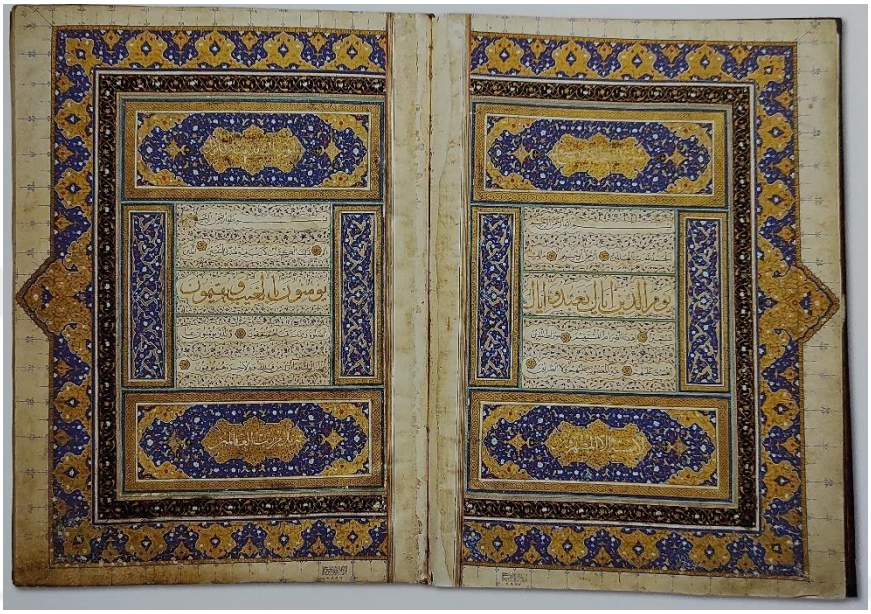
Kaynak: Özcan, 2009: 246

14. yüzyıla doğru büyük boyutlardaki Memlük Mushaflarının en önemli özelliklerinden biri geometrik tasarımlarıdır. Yine bu dönemin meşhur müzehhibi olan İbrahim el-Âmidî bezemiş olduğu görsel şölende hatayi grubu motifler, canlı renkler ve münhani motiflerinin başarılı bir şekilde sergilediği eserle sanatta yeni bir çığır açmıştır. 15. yüzyıl ile birlikte daha küçük ebatta yazılmış eserler üretildiği görülmektedir. Osmanlı Memlük ilişkileri sanata da yansımıştır. İlerleyen süreçte Fatih döneminde üç tezhip üslubu ortaya çıkmış olup, bunlar; Naif, Babanakkaş ve Timuri Herat üslubu olarak adlandırılır. II. Bayezid döneminde de en fazla Timuri Herat üslubunda eserler verilmiştir (Özcan, 2009: 240; Temiz, 2019: 70-94).

Herat üslubunda ikili serlevha ile başlayan tasarımlarda ince dallar üzerinde minicik çiçekler, siyah zeminli çiçekli dar arasuları (pervaz), uzun kenarda yıldız şeklinde haşiye tasarımları kullanılmış, sûre başları ve güller oldukça sade tasarlanmıştır (Tanındı, 2010: 106).

15. yüzyıl sonlarında nihai şeklini alan Mushaf ve sayfa düzeni klasik devirde de aynen devam etmiştir (Derman. 2009: 343). Tezhiplerde, mat veya parlak altın ve zeminde

kobalt, rengini sıkça görmek mümkündür. Sonraki yıllarda bedahşi laciverdi, siyah, kahve, parlak yeşil renk ile zeminin ve beyaz renk üç nokta süslemeleriyle karşımıza çıkmaktadır (Derman. 2015: 358). Rumiler, hatayiler, sarmal dallar son derece ince ve zariflikte çizilmiştir (Tanındı, 2009:881). 16. yüzyıl eserlerinden olan TİEM 135'te bulunan 1559 tarihli serlevha bezemesi Ali b. Mahmud el-Herevi'nin nesih, sülüs hattıyla yazılmış olup, ikili sayfa düzeninde serlevha bezemesi bulunmaktadır (bkz. Resim 4).

Resim 4: TİEM 135 Serlevha Bezemesi Örneği (16. yy)

Kaynak: Kanbaş, 2013: 31

16. yüzyıl sonu 17. yüzyıl klasik üslup özellikleri renk ve kompozisyon özellikleri sürdürülmüş, sayfa kenarında halkar kullanımı devam etmiştir. 17. yüzyılın ikinci yarılarından sonra siyasi ve sosyal gerilemeler tezhip sanatına yansımıştır. Tezhipte ince işçilik ve motifler inceliğini kaybetmiştir. Batı sanatı esintileri ile yüzyılın sonlarına doğru eserlerde hissedilmeye başlamıştır. İlerleyen yüzyıllarda esinlenilen sanat anlayışı uyarlanmış ve natüralist bir üslup ortaya çıkmıştır. 18. yüzyılda tanınan sanatçı Ali Üsküdari çiçek ressamı ve rugani (lake ustası) ustası eşsiz eserler vermiştir. 19. yüzyıla doğru barok rokoko tarzı motiflerin tezhibi istilasıyla birlikte barok hatlı Türk Rokokosu adından söz ettirmiş ve bu döneme egemen olmuştur. Yüzyılın sonlarına doğru sanatta neo-klasik bir akım görülürken 20. Yüzyıl ve sonraları Prof. Dr. Süheyl Ünver ve diğer sanatkarların çalışmalarıyla klasik dönem tezhibi tekrar hatırlanmış ve bu dönem tezhipleri çalışılmaya başlanmıştır (Üstün, 2007: 43-46; Taşkale, 1994: 17-23)

Yazma Mushafların birçoğunda mücellit ve müzehhip isimleri yoktur. Bilhassa klasik dönem eserlerinde çok kıymetli eserlerde dahi müzehhiplerin imzasının bulunmayışı çoğunlukla nakkaşhanede ekip çalışması ile meydana gelmelerinden kaynaklanıyor olabilir. Bazı Mushafların hattatı ve yazılış tarihi de eser üzerine not edilmemiştir (Özkafa, 2010: 312-13).

Mushaf'ta bulunan tezhipler kullanıldığı yere göre ayrı isimler almaktadır. Buraları ayrı başlıklar altında anlatmak daha uygun olacaktır.

1.1.1. Zahriye Tezhibi

Zahriye "sırt, arka" manasına gelmektedir. Esas metnin başladığı sayfadan önceki sayfaları ifade eder ve bu alan Kur'an metni dışında süslenen tezhipli sahalardır (Derman, 2015: 362). Bu alan zaman zaman boş bırakıldığı gibi, bazı eserlerde de tezhiplenmiş olarak karşımıza çıkar. Bezemeyle birlikte burada müellif veya eser sahibinin kim olduğunu ifade eden "temellük kitabesi" denilen bir yazı da yer alabilmektedir (Derman, 1999: 109, Derman, 2014: 292).

Madalyon, kare, beyzi ve mekik formlarında pek çok örneği olan zahriyeler kimi zaman da tam sayfa veya karşılıklı iki tam sayfa olarak bezenmiştir. Mushaflarda ilk sayfada yer alan zahriye tezhibi aynı cilt içinde birden fazla bölüm barındıran eserlerde bölüm başlarında da kullanılmıştır. Mushaflarda 9-10. yüzyıldan itibaren görülmeye başlayan zahriye tezhibinin TSMK. EH. n. 245'deki örneğinde 14. yüzyıla tarihlendirilen zahriyenin tasarımında da görülen geometrik formların bu dönem özelliklerinden olduğunu söylemek mümkündür (bkz. Resim 5). Kahire Milli Kütüphanesi 9'da bulunan Nakkaş İbrahim el-Amidi tarafından tezhiplenen Memlük Mushaf zahriyesi örneğinde de geometrik form hakimdir (bkz. Resim 6). 16. Yüzyılda yapılmış TİEM 504'te bulunan müzehhibi belli olmayan 1580 tarihli Mushaf'ın zahriye sayfası da bu konuda örnek gösterilebilir (bkz. Resim 7). Çoğu yazma eserde olduğu gibi zahriye sayfası kullanımı 16. yüzyıldan sonra azalmış ve bezenmiş örneklerinde de eski inceliğini kaybetmeye başlamıştır (Duran, 2008: 183-84; Duran, 2012: 63).

Resim 5: TSMK. EH. n. 245 Zahriye Sayfası Örneği (14.yy)

Kaynak: Temiz. 2019: 92

Resim 6: Kahire Milli Kütüphane 9/ Zahriye Sayfası Örneği (14. yy)

Kaynak: Birol, 2008: 76

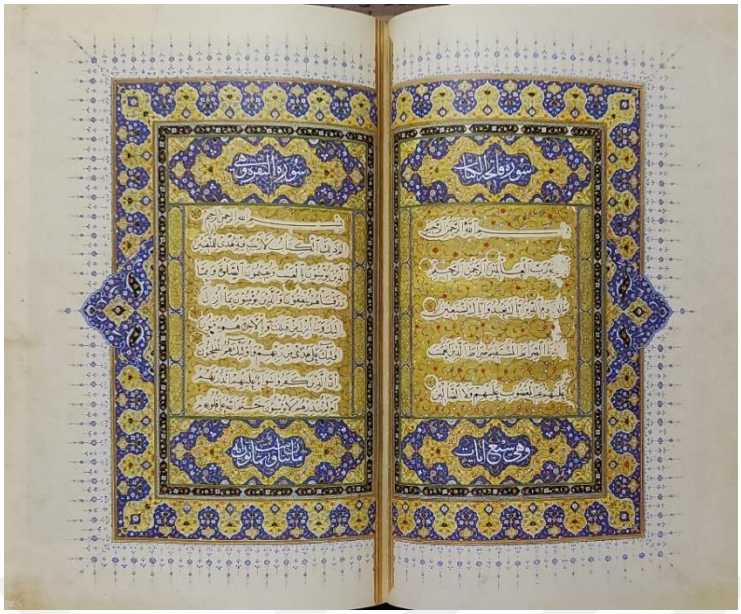

Resim 7: TİEM 504 Zahriye Sayfası Örneği (16. yy)

Kaynak: Duran, 2018: 192

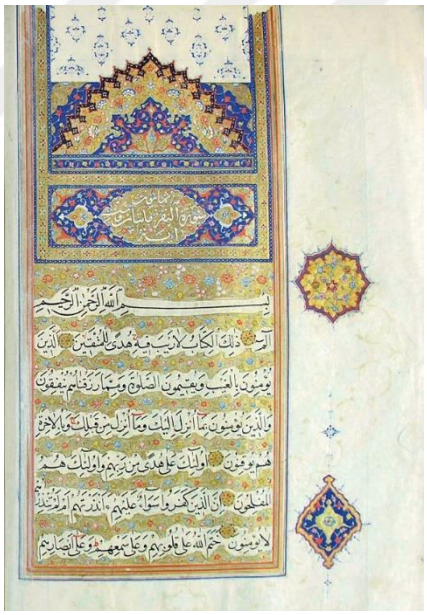
1.1.2. Serlevha Tezhibi

Sözlükte ser (baş) ve levha kelimelerinden oluşmuş serlevha ibaresi "yazı başlığı, başlık veya ana başlık" anlamına gelir. Mushaflarda zahriye sayfasının akabinde karşımıza çıkar. Bu sayfalarda Fatiha ile Bakara sûresinin ilk ayetleri yazılıdır. Bu yazıların arasında kalan beyn-es süturlar da bezeli olabilmektedir. Zahriye sayfası olmayan eserlerde bezeme bakımından en ihtişamlı sayfalardır. Bazı kaynaklarda serlevhalara (dibace) yalnızca levha da denilmiştir. Serlevha tezhiplerinde tığ bulunuyorsa bunlar "haşiyeli levha" olarak adlandırılır. Karşımıza çoğunlukla yatay dikdörtgen ikili veya kubbeli form ile çıkmakla birlikte bazen iki formun birleştiği de görülür (bkz. Resim 8). Diğer yazma eserlerde de kullanılan baş ve bölüm başı alanlarındaki tezhipli kısım metin alanının yalnızca üstünde ise buna "unvan sayfası" denmektedir (Duran, 2009: 567). Örneğin SK Sultan I. Ahmed 2 envanterindeki v.3b de Bakara suresinin olduğu kısma yapılan unvan sayfası deseni gibi (bkz. Resim 9).

Resim 8: SK Hamidiye, nr. 5. Serlevha Örneği

Kaynak: Serin. 2019: 154-55

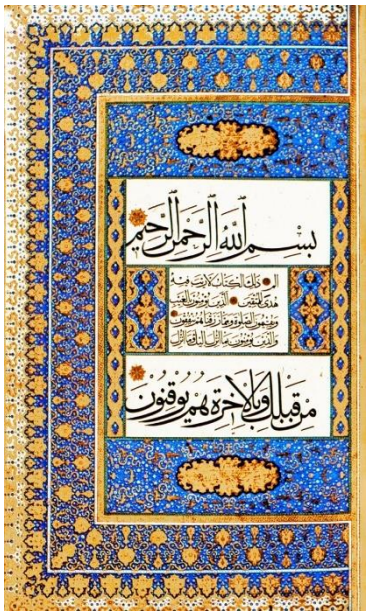
Resim 9: SK Sultan I. Ahmed nr. 22 Bakara Sûresi Unvan Sayfası Örneği

Kaynak: Duran, 2009: 568

Bu sayfalar 11. yüzyıl sonrası dikine dikdörtgen biçimli formları tasarlanmış ve metni kuşatan bir çerçeve gibidir. Bu yüzyılda desenlerde geometrik form ve geçmeler öne çıkmaktadır. 12. yüzyılda altın, kırmızı, yeşil, koyu mavi ve kahverengi sık görülür. 13. yüzyıla doğru lacivert ön plana çıkmış ve renk kullanımı azalmaya başlamıştır. 14. yüzyıl

İlhanlılarla birlikte Memlükler bu dönemde desen etkileşimi ile Osmanlı klasik çağına zemin hazırlamıştır. Yazı sahası altın cetvel veya geçmeli bir arasuyu ile çerçeveye alınmış, 15. yüzyılla birlikte renkler klasik dönem özelliklerini kazanmış, altın ve lacivert daha da önemli hale gelmiştir. Bu dönemde metni çerçeveleyen iplik, altın geçmeli ara suları, rumi ve foyalı halkari, yeşil, siyah, kahverengi zemin üzerine beyaz üç nokta ve ana zemin rengi olan kobalt mavisi ile altın bazen mavi tonları ve kiremit kırmızısı görülmektedir. Bunun yanı sıra üsluplaştırılmış çiçek motifleri ve renk çeşitleri yüzyılın ilerleyen zamanlarında karşımıza çıkar. Tığlar geometrik şekillerden oluşturulmuştur. 16. yüzyılın ikinci yarısına kadar serlevhalar en mükemmel şeklini almıştır. 17 ve 18. yüzyıl örnekleri klasik devrin devamı niteliğinde olmakla birlikte yavaş yavaş işçilik ve motif inceliğini kaybetmeye başlamıştır. 19. yüzyıl ve sonraki döneminde eski devir özeliği taşıyan örneklerle birlikte sıvama altın ve barok üslubunu benimseyen tasarımlara rastlamak mümkündür (Duran, 2009: 567)

Ayrıca serlevhalarda yazı sahası cetvellendikten sonra kalan boşluklara yapılmış olan bezemelere koltuk tezhibi denmektedir (Birol, 2002: 151). Ahmed Karahisari'nin muhakkak reyhani hattıyla yazmış olduğu serlevhada kullanılan koltuk deseni gibi (bkz. Resim 10).

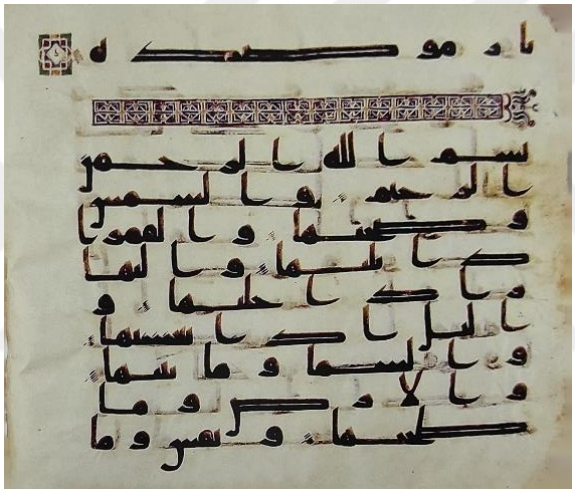

Resim 10: TSMK Hırka-i Saadet, nr. 5/ Karahisari- Koltuklu Serlevha Örneği

Kaynak: Birol, 2002: 152

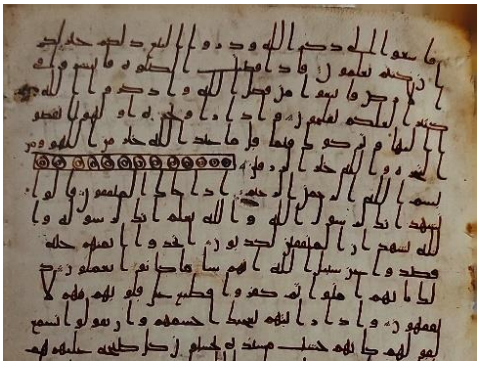
1.1.3. Sûre Başı Tezhibi

Sûre lügatte "duvara tırmanmak, sıçramak" anlamlarındaki sevr (sevre) kökünden türemiştir. Çoğulu olan "süver" ise "yüksek ve güzel bina, evin bir bölümü veya katı, yüce mertebe, şan ve şeref, alâmet ve nişan" manalarına gelmektedir (Birışık, 2009: 393). Sûre başı (bölüm başı, bahir başı, ara başlık, fasıl başı) el yazması eserlerde bahir veya fasıl başı olarak anılmıştır. Mushaf'taki 114 sûrenin her birinin başladığı yeri ifade etmek amacı ile kullanılmıştır. Bu alanda sûrenin ismi, ayet sayısı, nazil olunduğu yer ve kaçıncı sûre olduğu gibi bilgiler yer alır. Sûre başı bezemelerinin erken dönem örneklerinde yazı alanı cetvelsiz ve sûrenin üstünde yatay dikdörtgen formunda kullanılmıştır (Duran, 2012: 63).

Resim 11: İslam El Yazmaları Merkezi Kütüphanesi, Kahire (7. yy) Sûre Başı Örneği

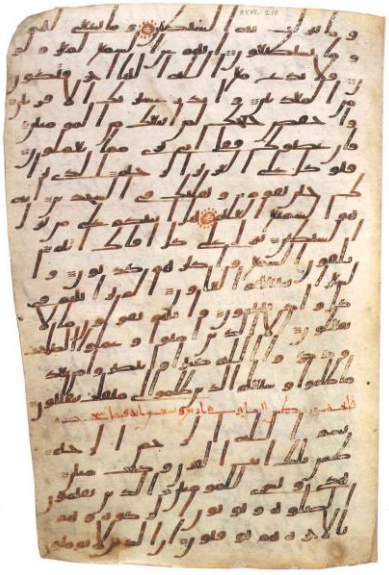
Kaynak: Kanbaş, 2013: 14

Resim 12: TİEM ŞE 87 (8. yy) Sûre Başı Örneği

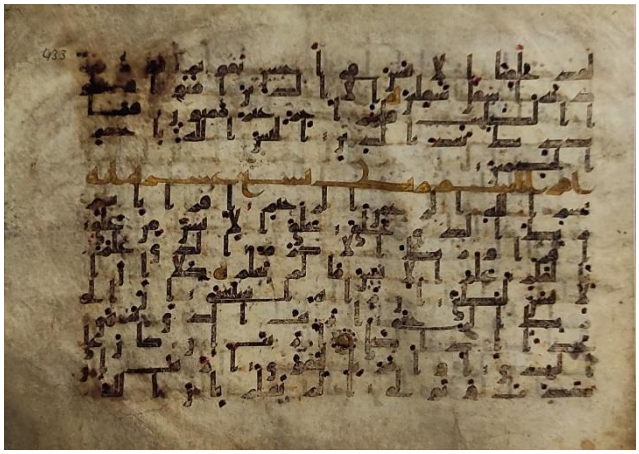
Kaynak: Kanbaş, 2013: 15

Sûre başlarının 9-10. yüzyıllardaki örneklerinde sade, hendesi desenli, dar veya enli şeritler şeklindedir (Duran, 2012: 63). Bunun yanı sıra bezemesiz, farklı renk mürekkep (bkz. Resim 13) veya altın ile uygulandığı eserler de mevcuttur (bkz. Resim 14). 11. Yüzyıldaki büyük savaşlar nedeniyle Selçuklu dönemi yazma eserleri büyük tahribata maruz kalmış ve günümüze pek azı ulaşmıştır. 12. yüzyıldan sonra cetvelli (bkz. Resim 15) örnekleri görülmeye başlar (Duran, 2012: 63).

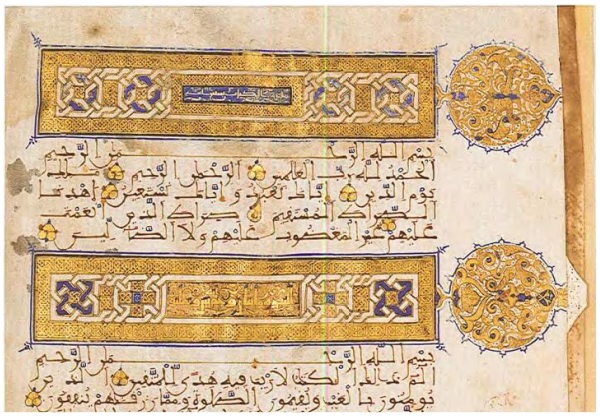
Resim 13: Londra Mushaf'ı (The British Library) (9-10. yy) Sûre Başı Örneği

Kaynak: Kılınçer, 2019: 30

Resim 14: TİEM, nr. 457, (v. 433a) (9-10. yy) Sûre Başı Örneği

Kaynak: Serin, 2019: 33

Resim 15: TSMK. R.27, 1b (12. yy) Sûre Başı Örneği

Kaynak: Özcan, 2009: 249

13-14. yüzyıllarda Memlük, İlhanlı ve Selçuklu yazma eserlerinde geometrik motiflerin kullanıldığı görülmektedir. Bu desenlerde sonsuzluk prensibiyle tasarlanmış birbirinin üstünden geçen çizgiler, çok kollu yıldızlar ustaca işlenmiştir (Tanrıver Celasin, 2014: 20-21). Örneğin TSMK. EH. 249'da bulunan 1305 tarihli levha tezhibi nakkaş Muhammed tarafından yapılmıştır (bkz. Resim 16).

Resim 16: TSMK. EH. 249 (14. yy) Sûre Başı Örneği

Kaynak: Özcan, 2009: 250

Resim 17: Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi, A.5 (16. yy) Sûre Başı Örneği

Kaynak: Kanbaş, 2013: 33

14-15. yüzyıllarda naif üslup anlayışı Fars bölgesinden göç eden müzehhipler vasıtasıyla Osmanlı kitap sanatlarına da yansımıştır. Mushaflarda kullanımı bu dönemlerde olmuştur (Tanındı, 2009:875). Örneğin Osmanlı dönemi TİEM 60'ta bulunan Hicr suresinin (122b) başlık bezemesi 1444 tarihli olup, bu üslubun esintilerini yansıtır (bkz. Resim 18).

Resim 18: TİEM 60 (15. yy) Sûre Başı Örneği

Kaynak: Tanrıver Celasin, 2014: 30

16. yüzyılda Ahmed Karahisârî'nin yazdığı eserler ve bezemeleri bu yüzyılın önemli eserlerindendir (bkz. Resim 19).

Resim 19: TSMK Y. Y. 999 (16. yy) Sûre Başı Örneği

Kaynak: Bostancı Tuluk, 2015: 69

17. yüzyıl başlarında tezhip sanatı kompozisyonlarında bir önceki yüzyıl özellikleri devam ettirilmiş ancak işçilik kabalaşmaya başlamıştır (bkz. Resim 20). Daha sonra 18-19. yüzyıllarda tezhipte barok ve rokoko motifleri etkili olmuştur (Tanındı 2009: 887-891). Bu dönemlere örnek olarak; 18. yüzyılda Hattat Şekerzâde Mehmed Efendi'nin SK Yeni Cami 3'deki Mushaf'ta bulunan sûre başı tezhip bezemesi (bkz. Resim 20) ve 19. Yüzyılda Hattat Abdullah Zühdi'nin TİEM 1424'de bulunan Mushaf'ta 7b varağında bulunan Yasin sûresinin başlık bezemesi gösterilebilir (bkz. Resim 21).

Resim 20: SK Yeni Cami 3 (18. yy) Sûre Başı Örneği

Kaynak: Derman, 2017: 319

Resim 21: TİEM 1424 /7b (19.yy) Sûre Başı Örneği

Kaynak: Unustası, 2010: 445

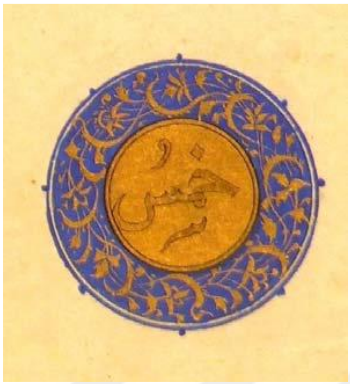
1.1.4. Gül ve Durak tezhibi

Güller, Mushaflarda metnin bölümlerini, önemli yerlerini veya özel anlamı olan kısımlarını belirtmek amacı ile yapılan dairevi formdaki süslemelerdir (Özkeçeci & Özkeçeci, 2007: 176). Okuyucuya yahut yazan kimseye kolaylık sağlaması amacı ile kullanılan bu bezemeler sûre bölünmesi için kullanıldıklarında hamse, aşere secde ayetlerinin bulunduğu yerlerde secde, cüzlerin bölünmesinde hizip, cüz ve nısıf gülleri olarak adlandırılmışlardır. Mushaf güllerini değişik geometrik formlar, madalyon, mekik, damla biçimlerinde görmek mümkündür ve aynı sayfada birden fazla gül olduğunda bunlar aynı eksende tığ ile birleştirilmiştir (Duran, 2012: 64).

Bundan maksat güllerin, bulunduğu sayfa kenarındaki uzun dikdörtgen alanın içerisinde leke gibi görünmesine mâni olmak ve sahayı düzgün doldurmaktır (Derman, 1999: 110). Gül tığları gülün üst ve altına doğru çekilmiş ve gülün iki üç katı uzunlukta tutulmuştur (Özkeçeci & Özkeçeci, 2007: 176).

Hamse gülü: Arapça'da hamse beş anlamına gelir (Ayverdi, 2010: 467). Her beş ayette bir (Derman, 1999: 109) kullanılan bu madalyonlar aşere gülü ile dönüşümlü olarak kullanılırlar. Beşinci ayetlere hamse, onuncu ayetlere ise aşere gülü tezyin edilmiştir (Tanrıver, 2007: 106). Önceleri her beş ayetin ardına durak formunda ama duraklardan daha büyük olacak şekilde tezyin edilmişlerdir. Yalnızca yazı ile işaret edildikleri gibi

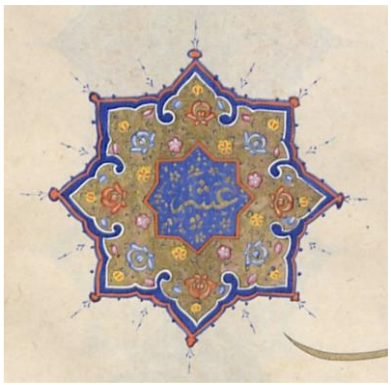
ortasında hamse yazısı bulunan ya da yazısız bezeme örnekleri de bulunan hamse gülleri umumiyetle damla (armudi) formda olmasıyla birlikte kimi zaman daire şeklinde yapılmıştır (Duran, 2012: 64). TSMK YY. 913 v.453a'da bulunan gül, hamse gülüne örnek olarak gösterilebilir (bkz. Resim 22).

Resim 22: TSMK YY. 913 Hamse Gülü Örneği

Kaynak: Küpeli, 2007: 106

Aşere gülü: Arapça'da aşer onluk anlamına gelir (Ayverdi, 2010: 77). Her on ayette bir kullanılan bu madalyonlar "aşr" kelimesinin ilk harfini olan ayın ile ifade edilmiştir. Diğer güllerden büyük ve ekseri daire formuna sahip aşere gülü zamanla diğer güller ile aynı boyuta getirilmiştir (Duran, 2012: 64). 16. yüzyılda daire formuyla birlikte yatay şemse olarak da bezenmiştir (Tanrıver, 2007: 110). 18. yüzyıldan itibaren kullanılmayan aşere zamanla ortadan kalkmıştır (Duran, 2012: 64). Aşere gülüne TİEM 506'da v. 543b'de bulunan Mushaf gülü örnek verilebilir (bkz. Resim 23).

Resim 23: TİEM 506 Aşere Gülü Örneği

Kaynak: Şener, 2022: 26

Secde gülü: Mushaflarda okuyan ve dinleyen kişilerin secde etmesi gereken ayetlerden her biri (Ayverdi, 2010: 1073) için yapılan madalyonlardır. Kur'an-ı Kerim üzerinde on dört yerde bulunmakta olan bu güller, erken dönem Mushaflarında görülmezken 15. yüzyıldan itibaren kullanılmıştır (Duran, 2012: 64). Buna SK Pertevniyal 19 envanterindeki 1481 Şeyh Hamdullah Mushafı'nda bulunan armudi formdaki gül örnek teşkil eder (bkz. Resim 24).

Resim 24: SK Pertevniyal 19 Secde Gülü Örneği

Kaynak: Tanrıver, 2007: 194

Hizip gülü: Mushaflarda her cüzün dörtte birine (Ayverdi, 2010: 511) yapılan bu madalyonlar 12. yüzyıl sonu 13. yüzyıl başlarında kullanılmışsa da esas olarak 15. yüzyıldan sonraki Mushaflarda görülmektedir. Bu alanlar gül, armudi, yatay mekik veya şemse formlarında bezenmiştir (Duran, 2012: 64). 16. yüzyılda sıklıkla armudi form kullanılmıştır (Tanrıver, 2007: 114).

Cüz gülü: Mushafın bölündüğü otuz bölümden her biri (Ayverdi, 2010: 205) için yapılan bu madalyonların erken dönem örneklerinde rastlanan cüz gülü ekseri daire ve yatay şemse formunda bezenmiştir (Duran, 2012: 64). Günümüz matbuu mushaflarda da cüz gülleri mevcuttur.

Nısıf gülü: Arapçada nısıf veya nıfs yarı-yarım anlamına gelmektedir (Ayverdi, 2010: 931). Mushaf'taki her bir cüzün yarısını ifade etmek için tasarlanmıştır. Genellikle yatay

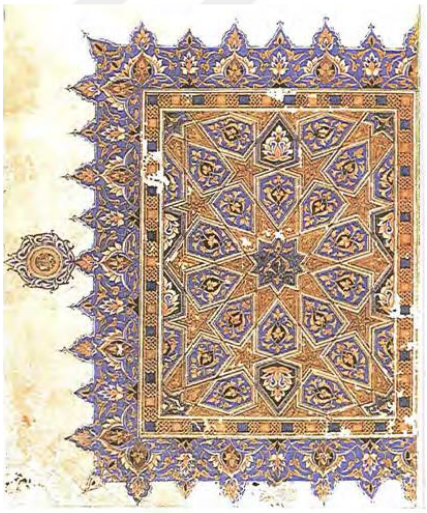
veya dikey eksen üzerinde şemse formundadır (Duran, 2012: 64). Örnek olarak SK Ayasofya 2, 7 envanterinde bulunan Mushaf'ta yer alan enine yarım aks üzerinde tasarlanmış ½ simetrili nısıf gülünden bahsedilebilir (bkz. Resim 25).

Resim 25: SK Ayasofya 2, nr. 7 Nısıf Gülü Örneği

Kaynak: Tanrıver, 2007: 212

Zahriye gülü: Dikdörtgen veya kare şeklindeki zahriye sayfası bezemelerinin sayfa boşluklarına yapılmış tezyini madalyonlardır Erken dönem mushaflarında karşımıza çıkan zahriye gülleri 16. yüzyıldan itibaren fazla görülmemiştir (Duran, 2012: 64). Nakkaş Muhammed b. Seyfeddin tarafından tezhiplenen Mushaf'ın zahriye sayfasının yan ortasına yerleştirilmiş zahriye gülü bir örnek teşkil etmektedir (bkz. Resim 26).

Resim 26: TİEM. 452 (1340) Zahriye Gülü Örneği

Kaynak: Özcan, 2009: 501

Serlevha gülü: Serlevha tezhibi ile bitişik olarak sayfa boşluğuna yapılmış olan tezyini madalyonlardır. Serlevhada uzun kenarın ortasına yatay eksen üzerine yerleştirilmiş daire, armudi ya da yarım daire şeklinde işlenmiştir. VHSM 703'te 1314 tarihli Mushafın

dikdörtgen planlı serlevha sayfasındaki gül buna bir örnek teşkil etmektedir (bkz. Resim 27). Serlevha gülü 16. yüzyıldan itibaren yavaş yavaş kullanımdan kalkmış ve bu alanlar zaman içerisinde gelişerek kubbeli serlevhaları oluşturmuştur (Duran, 2012: 64-65).

Resim 27: VHSM 703 Serlevha Gülü Örneği

Kaynak: Tanrıver, 2007: 138

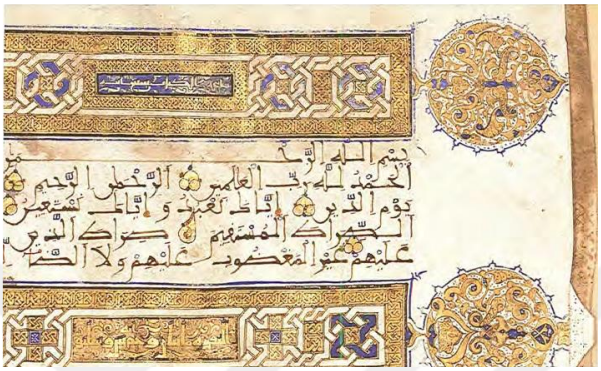
Hatime gülü: Hatime sayfası tezhibine iliştirilmiş rozet formundaki bezemelerdir. Genellikle dikdörtgen şeklinde tezhiplenmiş sayfalarda karşımıza çıkan hatime gülü 13. yüzyıl sonlarından itibaren kullanılmamaya başlamıştır (Tanrıver, 2007: 122). TİEM 73'te bulunan 1333-34 tarihli Mushaf'ın Hatime sayfasında yer alan gül örnek olarak gösterilebilir (bkz. Resim 28).

Resim 28: TİEM 73 Hatime Gülü Örneği

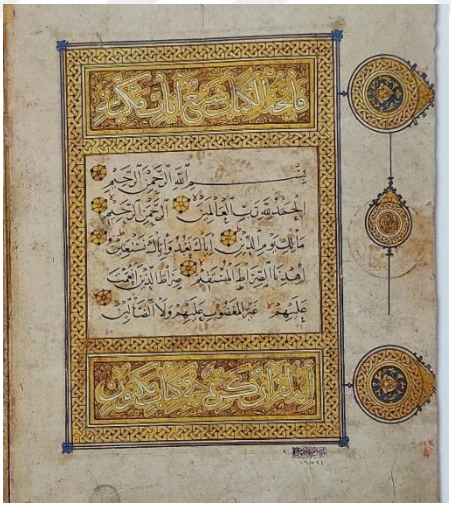
Kaynak: Tanrıver, 2007: 158

Sûre başı gülü: Mushaflarda sûre başı bezmelerine bitişik veya bezeme olmayan sûre başı satırı hizasında yatay eksende sayfa kenarında bulunan tezyini madalyonlardır (bkz. Resim 29). Erken dönem mushaflarında daire veya damla formundaki sûre başı gülleri karmaşık ve iri desenlidir. 13. Yüzyıla ait mushafın sûre başına bitişik olarak bezenen daire biçimli gül buna örnek verilebilir (bkz. Resim 30). 14. yüzyıldan sonra kullanılmamıştır (Duran, 2012: 65).

Resim 29: TSMK. R. 27 Sûre Başı Gülü Örneği

Kaynak: Özcan, 2009: 501

Resim 30: TİEM, 486 Sûre Başı Gülü Örneği

Kaynak: Kanbaş, 2013: 24

Durak (nokta): Durak aynı zamanda fasıla yani "kendinden sonrakini ayıran söz" olarak da adlandırılmaktadır (Koçyiğit, 2013: 371). Mushaflarda satır aralarında cümleleri (ayet) birbirinden ayırmak için yıldızlar, küçük gül ve çiçekler bulunur. Bunlar oval veya vakfe (geometrik motif) biçimindeki durak adı verilen küçük bezemelerdir (Özkeçeci &

Özkeçeci, 2007: 181). En çok karşılaşılan durak formları şeşhane durak (altıgen), pençhane/pençberk (beş dilimli) durak, mücevher durak (geçmeli) ve helezonî durak (Derman, 1999: 109), seberk durak (üç yapraklı) tır (Özkeçeci & Özkeçeci, 2007: 181).

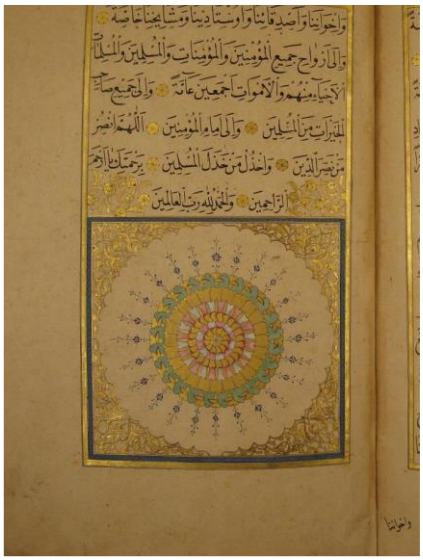
1.1.5. Hatime Sayfası Tezhibi (ketebe kaydı, ferağ kaydı)

Hatm lügat anlamı olarak "tamamlamak, sona erdirmek, bitirmek" anlamlarına gelmektedir. Hitam da "son, nihayet, sonuç" demektir (Aruçi, M. 1997: 474; Derman, 2010: 142). Genellikle nas sûresinin devamında bitiş duası ve imzayı (ketebe) içeren sayfada genellikle ikizkenar yamuk veya üçgen formunda yazı alanı oluşturulmuş, dışta kalan alan tezhiplenmiştir (bkz. Resim 31). Kare ve dikdörtgen formda hatimelerde mevcuttur. Beyzi ve daire formları nadiren rastlanmıştır (bkz. Resim 32). Tek veya karşılıklı iki sayfa olarak çalışılmış örnekleri vardır (Duran, 2012: 65).

Resim 31: TSMK. H. 1511 Hatime Sayfası Örneği

Kaynak: Özcan, 2009: 254

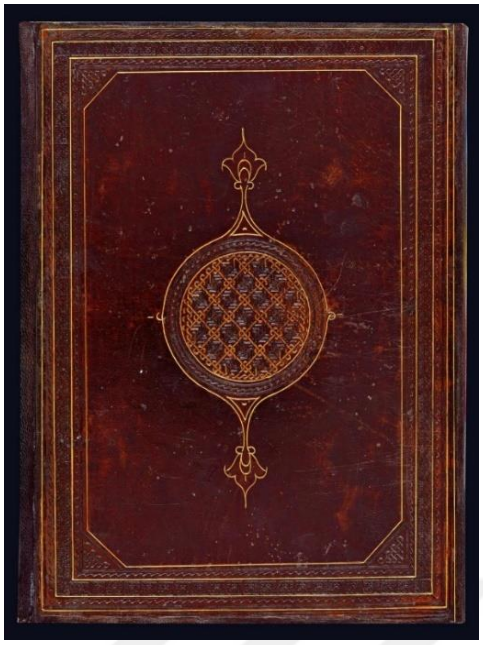

Resim 32: SK Fazıl Ahmet Paşa 9 Hatime Sayfası Örneği

Kaynak: Karaoğlu, 2020: 106

1.2. Mushaf Kabı

Cilt kelimesi Arapçada "deri" anlamına gelmektedir. Yazma eserlerin cilt kaplarında malzeme olarak genelde sahtiyan veya meşin tercih edilir. Nadiren rak kullanılır. Cilt işlemi yazılı sayfaların dağılıp, sırası karışmadan bir arada tutmak için yapılmış ve ilk Romalılar devrinde rulo halindeki belgelerin dikdörtgen biçiminde kesilmesiyle ortaya çıkmıştır. İslam sanatındaki ilk örnekleri Mısır ve Tunus'ta bulunmuştur. Selçuklularda 11. yüzyıl sonlarından itibaren Anadolu hakimiyeti ile birlikte 12-13. yüzyıllarda çok güzel örnekler verilmiştir. Rumi üslubu olarak adlandırılan Anadolu Selçuklu cilt üslubu 13. yüzyılda Memlükler'de, 14. yüzyılda Karamanoğulları, İlhanlılar, Anadolu Beyliklerince devam ettirilmiş ve Osmanlı cilt sanatına geçiş sağlanmıştır (Arıtan, 1993: 552-53). Osmanlı ciltçiliğinde 15. Yüzyılda umumiyetle yuvarlak formlar kullanılmış ve Memlük ciltçiliği ile paralel benzerlikler göstermiştir (bkz. Resim 33).

Resim 33: Sabancı Müzesi Kitap Sanatları ve Hat Koleksiyonu, 102-0047 (1440)

Kaynak: https://digitalssm.org/digital/collection/Kitapvehat/id/182524/rec/105 (E.T. 20/03/2023)

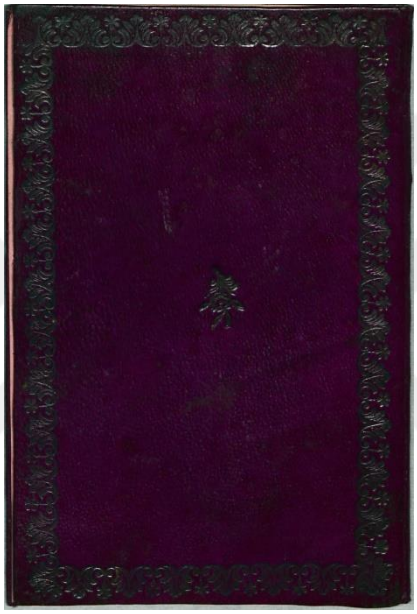

Resim 34: TSMK nr. 2/2107 Murassa Cilt Kabı Örneği

Kaynak: Arıtan 1993: 553

16. yüzyıldan itibaren beyzi formlar kullanılmış bunlara şemse denmiştir. Şemsenin uç kısımlarında bir bezeme daha eklendiyse buna salbekli şemse adı verilmiştir. Bu yüzyıla

ait Murassa' cilt örneği TSMK nr. 2/2107'de muhafaza edilmektedir (bkz. Resim 34). 16. yüzyılın sonlarına doğru Fatih'in sanata gösterdiği ehemmiyet ile oldukça gelişim sağlamıştır. Fatih ile gelişmeye başlayan ciltçilik Yavuz ve Kanuni dönemlerinde yapılan Osmanlı ciltçiliği bu alandaki fevkalade örnekleriyle sanatının öncüsü olmuştur. 17. yüzyılda işçiliklerde bir düşüş görülen cilt kaplarında 18. yüzyıl Sultan Üçüncü Ahmet'in sanata olan ilgisi ve kendisinin de bir hattat oluşuyla güzel eserler ortaya konmuştur (Arıtan, 1993: 551-552; Çığ, 1952: 114-121).

Resim 35: Sabancı Müzesi Kitap Sanatları ve Hat Koleksiyonu, 190-0199

Kaynak: https://digitalssm.org/digital/collection/Kitapvehat/id/222495/rec/454 (E.T. 20/03/2023)

19-20. yüzyılda klasik devir cilt kapları görülmemeye başlamış ve 18. yüzyılda da kullanılan "demir kakma" tekniğiyle cilt üzerine rokoko tarzı uygulanan yeni usul ile klasik dönemle olan bağ kopmuştur (Çığ, 1952: 122). Yukarıdaki örnekte Sabancı Müzesi koleksiyonundaki 190-0199 envanter numaralı eserin cilt kabı bu teknikte yapılmış olup tarih bilgisine yer verilmemiştir (bkz. Resim 35).

1.3. Tezhip Sanatında Kullanılan Motif ve Teknikler

Tezhibin özü şüphesiz motiflerdir. Zamanla gelişip değişen bu motif grupları tezhibin zenginleşmesine vesile olmuştur. Yön gösteren ve göstermeyen şeklinde ayrılmaktadır. Hatayi, goncagül, yapraklar ve ayırma rumiler yön gösterdiğinden sap çıkışı ve gidişatı

ters düşürülmeden kullanılırken penç, tepelik, ortabağ gibi motifler her yönden giriş çıkış yapılabilen motiflerdir (Birol, 2008: 115). Kullanılan motifler; bitkisel motifler, bulut motifleri, rumiler, tığlar, geometrik, geçme, sembolik motifler, barok ve rokoko motifleri;

Bitkisel motifler (Hatayi): Tezhipte kullanılan en yaygın motif türü olan bitkisel motifler çok çeşitli çiçek, yaprak, ağaç ve meyvelerin doğadaki görünümlerinin üsluba çekilerek çizilmesi ile ortaya çıkmıştır. Çiçeklerin stilize edilmesiyle oluşturulan motiflere "hatayi grubu" motifler denmiştir. Hatayi grubu motiflerde çiçeklerin kuş bakışı ve kesiti alınarak elde edilen görünümleri ile az gelişmiş hallerinin stilize edilmesiyle hatayi, penç, goncagül ve yaprak motifleri ortaya çıkmıştır. Hatayi grubu motiflerine göre daha az stilize edilmiş lale, gül, karanfil, menekşe, siklamen adını korumuştur. 16. yüzyılın ortalarında Kara Memi dalında yaprağı ile bu çiçekleri tezhibe katarak yeni bir üslup ortaya koymuştur. Kısmen üsluplaştırılmış servi ve meyveli, çiçekli ağaçlar Kara Memi üslubunun devamı niteliğindedir. 18. yüzyıldan itibaren çiçeğin bir bütün olarak daha minyatürize olarak ele alındığı biçimine de Şukufe denmiştir (Birol, 2012: 61).

Rumi: Bazı kaynaklara göre doğadaki hayvanlar ile hayal ürünü olan hayvanların kısmen üsluplaştırılmış hallerini barındıran motifler münhani ve rumi olarak adlandırılır (Birol, 2012: 61). Münhaniler Selçuklu Beylikler devrinin çok sık kullanılan vazgeçilmez motifidir ancak bu durum diğer asırlarda etkisini kaybetmiştir (Derman, 1999: 108). Hayvansal motifler Osmanlı kitap sanatında Mushaf ve dini kitaplardan ziyade minyatür ve yazısız panolarda kullanılmıştır. Münhani ve rumilerdeki motiflerin hayvanların bacak, gövde ve kanatlarının üsluplaştırılmış hali olduğu kabul edilmekle birlikte bu motiflerin hayvani veya nebati kaynaklı olduğu tartışılagelmiştir. Rumi motifler biçimine göre hurdeli, dilimli, işlemeli, sarılma, sencide gibi isimler alır. Kullanılış biçimlerine göre tepelik, ayırma, ortabağ, hürde rumi olarak adlandırılmıştır (Birol, 2012: 61).

Bulut motifi: Çin sanatından gelen bu motifler Orta Asya'da ejderhaların ağzından çıkan öfke ve gazabın sembolü olsa da bundan esinlenilerek gökyüzündeki bulut olarak stilize edilmiştir. Türüne göre dolantı, yığma, ayırma bulut, ortabağ, tepelik, gerdanlık ve hurde bulut gibi isimlerle anılan çeşitleri mevcuttur (Birol, 2012: 61).

Tığlar: Farsça kılıç anlamından türeyen tığ kelimesi manasıyla bezemenin dışa doğru çıkan, sivri kısımlarıdır. Desenin dış sınırlarında kuzuların üstünde ipliğe paralel olarak kullanılırlar ve genellikle boya ve altınla yapılırlar (Birol, 2008: 201; Birol, 2018: 200).

Geometrik, sembolik ve geçme motifler: Geometrik motifler ağlar, üçgen ve daire yıldız gibi birçok şeklin birleşmesiyle oluşan ve evrenin sonsuzluğunu simgeleyen motiflerdir. Eski medeniyet ve inançların simgesel motifleridir. Zencerek adıyla da anılan çok fazla örneği olan geçme motifleri kenarsuyu (bordür) olarak anılmaktadır (Akar ve Keskiner, 1978: 12-13). Bordürler uygulama alanlarına göre kenar, ara, ince ve kalın bordürler olarak adlandırılmıştır. Ana iskelet üzerinde çeşitlenen bordürlerin Türk süslemesinde on altı iskelet tespit edilmiştir. Bordür süsleme amacıyla kullanıldığı gibi iki süslemenin ayrımı için de kullanılmıştır (Akar ve Keskiner, 1978: 18).

Barok ve rokoko motifleri: Batının barok ve rokoko tarzı Osmanlının sanatına 18. yüzyılda tesir etmesiyle yeni bir üslup ortaya çıkmıştır. Bir yandan da klasik üslubun kabalaşmış haliyle desen, renk ve motiflerini kısmen koruyarak sürdürüldüğü görülmektedir. Sanatkârlar eski fırça bilgileriyle rokokoyu harmanlayarak "Türk rokokosu" denilen bir tarz ortaya koymuşlardır. Daha sonraları bu yorum etkisini yitirmeye başlamış vazo içinde çiçekler, kıvrılmış, bükülmüş uzun sazyolu tarzlı yapraklar, kurdele ve örülmüş şeritler kullanılmaya başlanmıştır (Okumuş, 2016: 19-20; Derman, 2014:296).

Hazırlanan desen işlenirken farklı teknikler kullanılmaktadır;

Zemini boyalı klasik tezhip (Düz tezhip): Klasik tarzda en çok kullanılan işleme şeklidir. Sade ve küçük boyutlu motiflerle desen tasarlanır. Önce altın olacak zemin, sap ve yapraklar altın ile boyanır ve nüanssız olarak tahrirlenir. Altınların mühreleri yapıldıktan sonra motifler boyanır ve tahrirlenir. Kalan zemin boşlukları boya kullanılarak dalgasız şekilde boyanır. Motiflerin tonlama işlemeleri yapılır, kuzu ve tığlar ile tamamlanır (Birol, 2012: 62; Biçer, 1995: 31).

Zer-ender-zer: Altın zemin üzerine altınla yapılan iş manasındadır. Farklı renk altınlar da kullanılabilir. Bir katmanı mat bir katmanı parlatılmışta olabilir (Derman, 2014:296)

Halkari: Halkari tekniği altınının motifin iç kısmından uç kımına doğru gölgeli olarak sürülmesiyle oluşur. Tahrir çekilirken altının kıvamı koyu olmamalıdır. Halkariyle birlikte motif uçlarında yarı şeffaf lal mürekkebi de kullanılmışsa buna foyalı halkari denmiştir. Diğer türleri renkli (zerşikaf) halkari, tahrirli halkari ve motif zemini boyalı halkaridir (Derman, 1997: 365-66; Derman, 2014: 293).

Çift Tahrir: Havalı olarak da adlandırılan bu uygulamada tahrirler birbirine paralel şekilde çizilen iki çizgiyle oluşur. Çizgiler arası boşluğa da ayrıntısız küçük motifler çizilir. Çoğunlukla tek veya iki renk kullanılarak yapılırlar. Sıvama ve tarama olarak iki uygulama biçimi vardır (Birol, 2012: 62).

Zerefşan: Püskürtme yapılan altın (zerefşan), gümüş (simefşan) veya boya (levnefşan) maddeleriyle yapılan uygulamalardır. Altınlı uygulamalarda varakların kalburdan geçirilerek evvelinde jelatin sürülmüş zemine parçalar halinde serpiştirilmesi ve mührelenmesiyle yapılan işleme "Kalbur zerefşanı" denmektedir. Esere hoş ve zarif bir görünüm kazandırmaktadır (Birol, 2012: 62; Özcan, 2014: 305).

BÖLÜM 2: SÜLEYMANİYE KÜTÜPHANESİ KILIÇ ALİ PAŞA KOLEKSİYONU 2 ENVANTER NUMARALI MUSHÂF-I ŞERÎFİN TEZYİNİ AÇIDAN İNCELENMESİ

2.1. Süleymaniye Kütüphanesi ve Kılıç Ali Paşa Koleksiyonu

Süleymaniye Külliyesi'nin en önemli birimlerinden biri de kütüphane kısmıdır. İstanbul'un çeşitli semtlerinden ve Anadolu'nun çeşitli bölgelerinden korunmaya değer kitaplar bu kütüphanenin eserlerini meydana getirmiştir. Kitapların bir kısmı I. Dünya Savaşı zamanında 1914 yılında Sultan Selim'deki Medresetü'l-mütehassısîn'e nakledilmiş, ancak yeni ve kalıcı bir yer için arayış sürmüştür. Maddi imkansızlıklar nedeni ile yeni bir bina inşa edilememiş ve kitapların Süleymaniye medresesine getirilmesine karar vermişlerdir. Süleymaniye Camii'ndeki kitaplarla birlikte ikinci medreseye yerleştirilmiştir. Bunların akabinde 1918 yılında Süleymaniye'de umumi kütüphane kurulmuştur (Kaya, 2010: 121).

1918'de bugünkü Süleymaniye Kütüphanesi kurulurken cami içerisinde yer alan ve Medresetü'l-mütehassısın'den gelen Çelebi Abdullah Efendi, Âşir Efendi, Beşir Ağa, Lâleli, Damad İbrâhim Paşa, Çorlulu Ali Paşa, Kılıç Ali Paşa, Esad Efendi, Hâfız Ahmed Paşa, Molla Çelebi ve Mesih Paşa kütüphaneleri de buraya toplanmıştır. Tevhîd-i Tedrîsat Kanunu (1924) ile Vakıflar'dan Maarif Vekaletine bağlanmış cami, medrese ve tekkede bulunan kitaplıkların bir kısmı Süleymaniye Umumi Kütüphanesi'ne, bir kısmı da kendi civarlarına yakın kütüphanelere nakledilmiştir. Bakımı aksamaya başlayan kitaplar Süleymaniye Külliyesinin ikinci medresesine taşınmıştır. Bunun gibi bir dizi kitap aktarımları akabinde "…131 koleksiyonda 73.486 adet yazma ve 49.494 adet Arap harfli eski basma eser olmak üzere toplam 122.980 adet eser… (Kaya, 2010: 121)" bir araya gelmiştir. Bu rakamlar zaman içerisinde artmış ve değişiklik göstermiştir. Bunların içerisindeki Kılıç Ali Paşa koleksiyonu 1918'de kütüphaneye gelmiş ve kütüphane verilerine göre bünyesinde 998 yazma, 72 matbu olmak üzere 1070 eser bulunmaktadır (Kaya, 2006: 89; www.suleymaniye.yek.gov.tr).

Kılıç Ali Paşa, Uluç lakabı ile de kayıtlara geçen ve Kalabriya'da dünyaya gelen Giovan Dionigi Galeni papaz olmak için 1520'de Napoli'ye seyahati esnasında Cezayirli Ali Ahmed Reis tarafından esir edildiği rivayet olunur (Bostan, 2002: 411). Esir edildiği

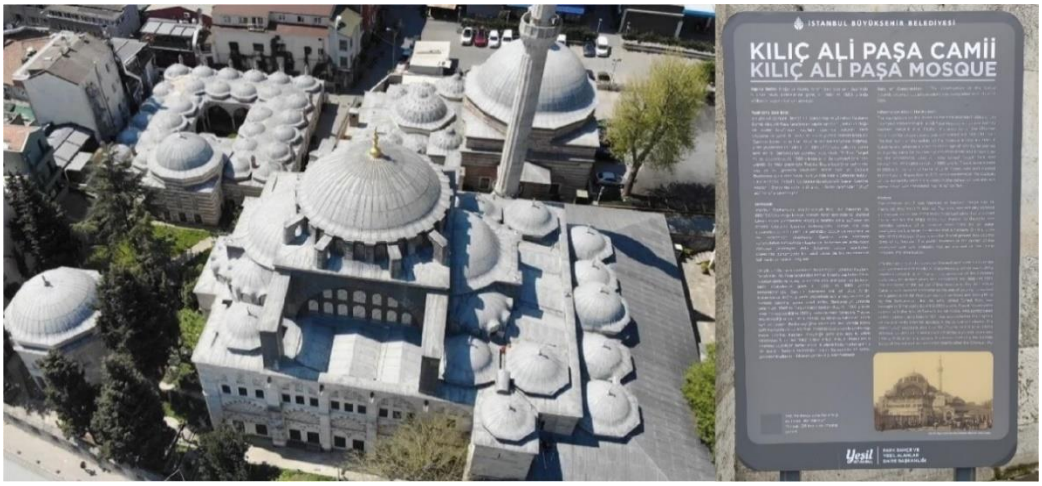
yirmili yaşlarında, forsada on dört yıl çalışmıştır. Azat olduktan sonra Barbaros'un yanında deryaları tanımış ve bu hususta yetişmiştir. 1548 yılında Turgut Reise katılmış, 1560'da İzmir Sancakbeyliğine getirilmiş, 1568'de Paşa rütbesiyle Trablus Beylerbeyliği makamına getirilmiş ve burada beş ay görev almıştır. Aynı yıl içerisinde Cezayir Beylerbeyliği görevine atanmıştır. 1571 'de Kıbrıs Seferine katılmış ve İnebahtı bozgununda üstün başarılara imza atmıştır. Bu başarısına binaen Kaptanı Derya olma şerefine nail olmuş ve II. Selim Uluç ismi yerine Kılıç denmesini münasip görmüştür (Özsayıner, t.y.: 16).

Resim 36: İstanbul Deniz Müzesi, Kılıç Ali Paşa Tasviri

Kaynak: https://islamansiklopedisi.org.tr/kilic-ali-pasa (E.T. 19/03/2022)

İstanbul Tophane'de Kaptanı Derya Kılıç Ali Paşa'nın kurdurduğu külliye, deniz kıyısında ve İstanbul Limanı'ndaki gemilerden Beyoğlu tarafına çıkışı sağlayan en önemli iskelenin başında bulunmaktadır. Külliyenin avlusu çevrilidir; içinde cami, medrese ve bir hamam bulunmaktadır (Eyice, 2002: 412). Medresenin bir odasında bulunan 999 el yazması, 72 matbu eser uzun süre okuyucunun istifadesine sunulmuştur. İlerleyen yıllarda 1914'te Sultan Selim Kütüphanesi'ne daha sonra 1918'de halen orada bulunduğu Süleymaniye Kütüphanesine nakledilmiştir (Erünsal, 2022: 414)

a. **b.**

Resim 37: a. Kılıç Ali Paşa Camii **b.** Camii Bilgilendirme Panosundaki Metin

Kaynak: a. https://www.ntv.com.tr (E.T. 23/03/2022); **b.** Yazar tarafından oluşturulmuştur.

2.2. Mushaf'ın Hattatı

Ketebe (ferağ); yazma eserlerin genellikle sonunda eserin bittiğine delalet eden, eserin hattatına ve eserin bittiği tarihe dair bilgiler veren "istinsah kaydı" olarak da bilinen kısmıdır (Bilgin, 1995: 354).

Kılıç Ali Paşa 2 envanterindeki Kur'an-ı Kerim'in ketebesi Mushaf'ın son sayfasında Nas sûresinin bittiği bölümün hemen altında yer alan eserin hattatına ait iki satır yazı şeklindedir. Etrafına herhangi bir bezeme yapılmamış olan yazının anlamı "Hacı Maksûd el-Meftûl bendi't-Tebrîzi bu Mushaf-ı Mecidin yazımı ile şereflendi." şeklinde nakledilmiştir; (bkz. Resim 38).

Resim 38: Hattatın İmzası

Kaynak: SK Yazma Eserler Kütüphanesi.

Ketebe kaydından edinilen ipuçları ışığında hattata dair "Maksud Ali Türk", "Maksud Ali (Maksud)", "Hacı Maksud Türk", "Maksud Ali" ifadeleriyle bulunabilen bilgiler aşağıdakiler ile sınırlıdır. Bunlardan ilki Hat Sanatı ve Meşhur Hattatlar kitabında;

> "…Şah Mahmud Nişaburi, Sultan Muhammed Nur, Sultan Muhammed Handan, Muhammed İbrişimi, Sultan Ali'nin yetiştirdiği meşhur öğrencilerindendir. Osmanlı ülkesinden Maksud Ali Türk ile İran'dan İstanbul'a gidip Kanuni Sultan Süleyman'ın sarayında alaka görmüş olan Abdülvahid Meşhedi de Sultan Ali'nin talebeleri arasında zikredilir..." satırları ile anlatılmıştır (Serin, 2003: 321- Serin, 2019: 621; Serin, 2020; 79).

Öyleyse Maksud Ali 1520-1566 yılları arasında saltanatta hüküm süren Kanuni döneminde yaşamış olmalıdır.

Bir diğer kaynak olan Müstakimzade Süleyman Saadettin Efendi'nin (Türkçeleştiren: Mustafa Koç) *Tuhfe-i Hattatin* kitabında "Maksud Ali (Maksud)" başlığı altında şu satırlara yer verilmiştir;

"Diyarı Türk'ü terk ve suy-ı hünevveran-ı İran'a Mirane revane olup onda Sultan Ali Meşhedi'len temeşşuk ile vasıl-ı maksud olan üstad-ı sütürgdür." (Koç, 2014: 687).

Sultan Ali Meşhedi (1437-1520); 1437'de Meşhed'te doğmuş, Hafız Hacı Muhammed'ten talik yazı meşketmiştir. Şöhreti Horasan'da yayılınca Sultan Hüseyin Baykara onu Herat'a davet etmiştir. Sultanın ölümünden sonra Meşhed'te inzivaya çekilmiş seksen beş yaşındayken 1520 yılında vefat etmiştir (Biçer, 2007: 30, Serin, 2003: 319). Maksud Ali, Sultan Ali Meşhedi'nin öğrencileri arasında anılmıştır.

Uğur Derman'ın *XIII. Türk Tarih Kongresinde "Osmanlı Çağında Hat ve Hattatlara Dair Yapılan Araştırmalar"* başlığı ile sunduğu ve daha sonra yayınlanan kaynağında Habib efendinin Hacı Maksud Türk adıyla geçen hattatı da İranlı hattatlar arasında andığından bahsetmiştir (Derman, 2002, s. 52).

Başka bir kaynakta Murat Uluskan'ın "*Ehl-i Hiref Maaş Defterlerinde Kayıtlı Tebrizli Sanatkârlar (1526-1566)"* çalışmasında karşımıza çıkar. Sultan Selim'in (1470/1520) 23Ağustos 1514 Çaldıran Savaşı zaferi akabinde Safevi'nin başkenti olan Tebriz'in (6 Eylül) alınmadan bir hafta evvel Sultan Selim'in emri ile Heşt Behişt Sarayı'nda Şah İsmail'den kalan kıymetli ganimetlerin kayıt altına alınma işlemi 2 Eylül tarihi ile başlamıştır. Bu kayıtlarda değerli ganimetler dışında 54 sanatkardan oluşan grupta

kaydedilmiştir. Listede bulunan Maksud Ali "zergeran" (kuyumcu) olarak kaydedilmiştir. Diğer sanatkârlar gibi aileleri ile İstanbul'a göç ettirilmiş ve sarayda hizmete alınmışlardır. Daha sonra bu isim Ehl-i hiref teşkilatı 1526 teftiş defterlerinde rast gelmiştir. Bu kayıtlarda sanatkârlar hakkında kişisel bilgiler ve yevmiyeleri kaydedilmiştir. Sultan II. Bayezid, I. Selim ve I. Süleyman devri sanatkarlarına ışık tutabilecek nitelikteki kayıtlarda birkaç yerde adı geçen Hüdâbahş oğlu Maksud Ali'nin Burhan ve Derviş adındaki iki oğlunun da aynı meslek erbabından olduğu nakledilmiştir. İçinde yer aldıkları 18 kişilik kuyumcu kadrosunda Maksud Ali'nin 1526'da günlük 20 akçe 1545'te günlük 28 akçe kazandığı kayıtlarda geçmektedir. Babası Hüdâbahş'ın 1514'te Şah İsmail'in sarayındaki 1545'teki Aceman bölüğü listesindedir. 1564 listelerinde müteveffa olarak, 1545-1557 yılları aralığında vefat ettiği kaydedilmiştir (Uslukan, 2021: 854-877).

Bu bilgiler ışığında hattat muhtemelen 15. yüzyıl sonları ilâ 16. yüzyıl üçüncü çeyreği arasında yaşamış olabileceği düşünülmektedir.

2.3. Kılıç Ali Paşa 2 Envanter Numaralı Mushaf-ı Şerif

Eser Adı : Kur'an-ı Kerim

Bulunduğu Yer : Süleymaniye Yazma Eserler Kütüphanesi

Koleksiyon : Kılıç Ali Paşa

Envanter Numarası : 00002

İstinsah Tarihi : Bilinmiyor

Hattat : Tebrizli Maksud

Dili : Arapça

Yazı Cinsi : Muhakkak (serlevha ve ketebe), nesih (metin), tevkī (sûrebaşı)

Eserin Ebadı : Cilt: 376x265 mm- Kağıt: 368x251 mm -Yazı: 225x142 mm

Varak Sayısı : 262

Satır Sayısı : 14 satır.

Mürekkep : İs mürekkebi, Üstübeç mürekkep, Zer mürekkep, Lal mürekkep

Kağıt Özellikleri : Krem rengi aharlı kağıt.

Tezhipli Varaklar : Eserde gül dışında bezeme bulunan sayfalar; (v.1b) ve (v.2a) serlevha ve sûre başı tezhibi olan (v.21a), (v.31b), (v.43a), (v.52a), (v.61b), (v.72a), (v.76a), (v.83b), (v.89b), (v.95b), (v.101a), (v.103b), (v.106b), (v.109a), (v.115a), (v.120b), (v.125b), (v.129a), (v.133b), (v.137b), (v.142a), (v.145b), (v.150b), (v.153b), (v.158b), (v.162a), (v.167a), (v.170a), (v.173a), (v.174b), (v.176a), (v.180b), (v.183b), (v.186a), (v.188b), (v.191b), (v.194a), (v.197b), (v.201b), (v.204a), (v.206b), (v.209b), (v.211a), (v.212b), (v.214b), (v.216b), (v.218a), (v.219b), (v.220b), (v.222a), (v.223a), (v.223a), (v.225b), (v.227a), (v.228b), (v.230b), (v.232a), (v.233b), (v.234b), (v.235b), (v.236a), (v.236b), (v.237b), (v.238b), (v.239b), (v.240b), (v.242a), (v.243a), (v.243b), (v.244b), (v.245b), (v.246b), (v.247b), (v.248a), (v.249a), (v.250a), (v.250b), (v.251b), (v.252a), (v.252b), (v.253a), (v.253b), (v.254a), (v.254b), (v.255a), (v.255b), (v.256b), (v.257a), (v.257b), (v.258a), (v.258b), (v.259a), (v.259b), (v.260a), (v.260b), (v.261a), (v.261b), (v.262a) numaralı varaklardır.

Genel Özellikleri : Eser Süleymaniye Kütüphanesi Kılıç Ali Paşa Koleksiyonu 2 envanterinde bulunmaktadır. Serlevha başta olmak üzere bazı alanlarında restorasyona dair izler vardır. Aynı zamanda lekeler ve kurt yenikleri de mevcuttur. Tebrizli Maksud tarafından "Hacı Maksûdil el-Meftûl bendi't-Tebrîzi bu Mushaf-ı Mecidin yazımı ile şereflendi." mısralarıyla yazılmış ketebe kaydı vardır. Mushaf'ın cildi siyah deri üzerine soğuk baskı tekniği ile yapılmıştır. Cildi siyah renkli ve iyi durumdadır. Eserin cildine ve tezhibine bakıldığında aynı döneme ait olmadıkları görülmektedir. Tezhipte klasik dönem bezeme özellikleri görülürken cilt kabı soğuk baskı tekniği ile yapılmıştır. Eserin iç sayfaları eksiksizdir. Eser görselleri kütüphane tarafından cetvel ile ölçeklendirilmiştir. Ölçeklendirmeler bu cetveller referans alınarak orijinal görselleri üzerinden yapılmıştır.

Eserin ilk yaprağına basılmış ve (v.1a)'da 4,5 cm çapında bir mühür bulunmaktadır. Mühür zamanla yıpranmış olduğundan yazılanları seçmek oldukça güçtür. Alanında uzman üç kişi tarafından incelenmiş ancak 4. satırın sonu ve 5. satırın başında yer alan Medrese-i Kılıç Ali Paşa ibaresi anlaşılabilmiştir (bkz. Resim: 39). Bu ibareden yola çıkarak mührün Kılıç Ali Paşa Medresesi'nde bulunan kütüphane koleksiyonunun bir parçası olduğu anlaşılmaktadır. Daha sonra mührün bir kopyasına da Günay Kut ve Nimet Bayraktar'ın "Yazma Eserlerde Vakıf Mühürleri" kitabında rast gelinmiştir (2021: s.290).

Resim 39: Mühür (v.1a)

Kaynak: SK Yazma Eserler Kütüphanesi.

Eserin serlevha bezemesi karşılıklı iki sayfa şeklinde tasarlanmıştır. Dikdörtgen planlı ikili serlevha sayfasında sûre başları müzehhep olup başlık yazıları şemse formunda çerçevelenmiş bu kısmın dışına lacivert zeminli düz tezhip yapılmıştır. Serlevha karşılıklı iki sayfa şeklinde bezenmiş olup burada Fatiha ve Bakara sûresinin ilk ayetleri yer almaktadır. Yazılar beyn-es sütur içerisine alınmıştır. Satır aralarında kalan boşluklarda kapalı form rumi ve hatayi grubu motifler dolanmaktadır. Durakların bazıları ayet sonunda satır üzerine bazıları da uygun boşluklara yerleştirilmiştir.

Sure başlarının kitabe yazıları şemse formu içerisindedir. Şemse dışındaki desen tüm örneklerde ¼ simetrili olup zemini boyalı düz tezhiplidir. Sure başlarında 21 farklı plan şeması görülmektedir. Bunlar içerisinde tek örnek çalışılmış dokuz, çoklu örneklerde yirmi dokuza kadar çıkan gruplar yer almaktadır.

Eserin ketebe kaydı Nas sûresi devamına muhakkak yazı ile yazılmıştır. Ketebe kaydının etrafı tezhipli değildir.

2.4. Mushaf'ın Kabı (Cildi)

Eserdeki siyah deri cilt kabı dağılmamış ancak yıpranmış vaziyettedir. Cildin köşelerinde ve iç kısmında bazı alanlarında derisi aşınmış ve altta bulunan mukavva görünür hale gelmiştir. Ciltte soğuk baskı tekniği uygulanmıştır.

Bu teknikte çeşitli kalıplarla deri üzerine baskı yapılarak motiflerin görünmesi sağlanır ancak cilt kendi renginde bırakılır ve altınla bezeme yapılmaz (Çığ, 1952:114; Binark, 1975:11). Kabın desen özelliklerine bakıldığında içindeki tezhibin döneminden farklı

olduğu görülmektedir. Cilt kabı 19. yüzyıl barok rokoko dönemine ait olup bu dönemin özelliklerini yansıtmaktadır. Merkezde şemse formlu yaprak ve kıvrımlı dallardan oluşan bir baskı bulunmaktadır. Şemsenin dışında yaprak ve kurdeleden oluşan iki iplikli arasuyu yer alır. Arasuyunun köşe kısımlarında (köşebent) yarım şemse formunda dallar üzerinde yaprak ve stilize çiçekler bulunmaktadır. Dış kısımda bulunan bordürde ise kendini tekrar eden paftada kıvrımlı kurdele üzerinde geometrik şekiller ve yaprak motifleri yerleştirilmiştir.

Cilt kabı incelemesinde ön ve arka kabın taranmış görselleri ardından tam sayfa çizimleri yapılarak eklenmiştir (bkz. Çizim 1 ve Çizim 2). Daha sonra Çizim 2 de yer alan cilt kabı üzerinde kabın bazı kısımları numaralandırılmıştır. Numaralandırılan alanlar görsel ve çizimleri ile birlikte sunularak desen açısından değerlendirilmiştir.

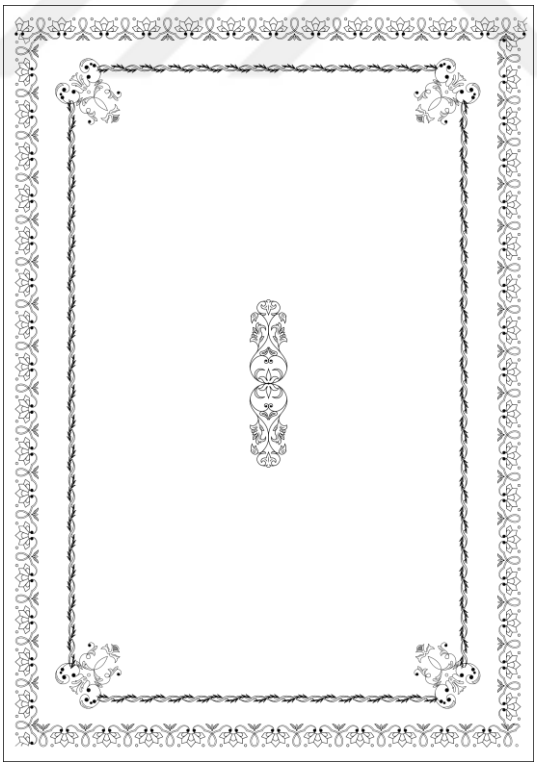
Resim 40: Cilt Ön Kap

Kaynak: SK Yazma Eserler Kütüphanesi.

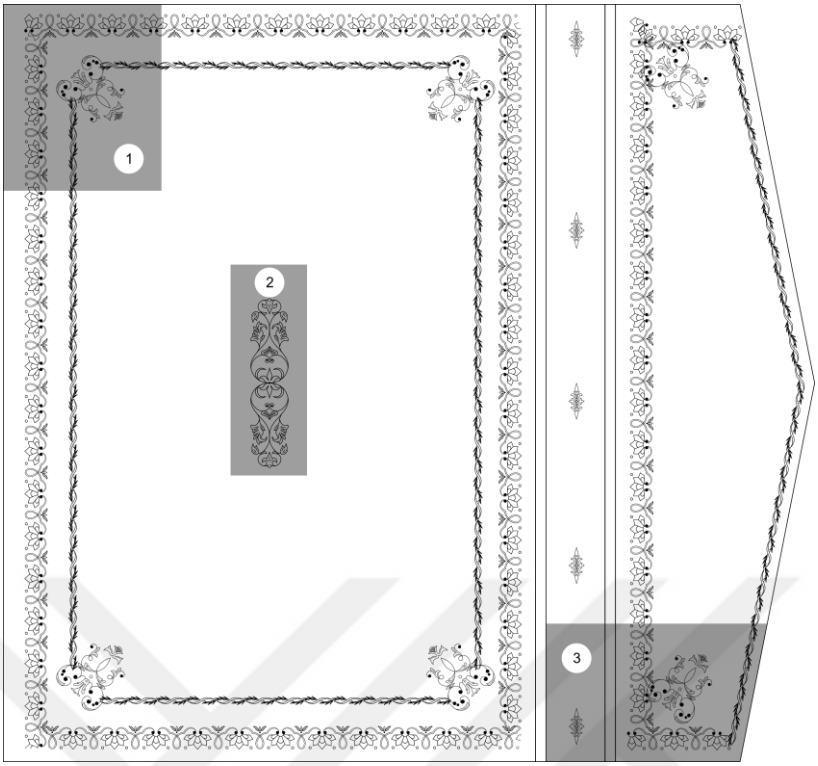
Resim 41: Cilt Arka Kap ve Mıklep

Kaynak: SK Yazma Eserler Kütüphanesi.

Çizim 1: Cilt Ön Kap Çizimi

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Çizim 2: Cilt Arka Kap, Sertap ve Mıklep Çizimi

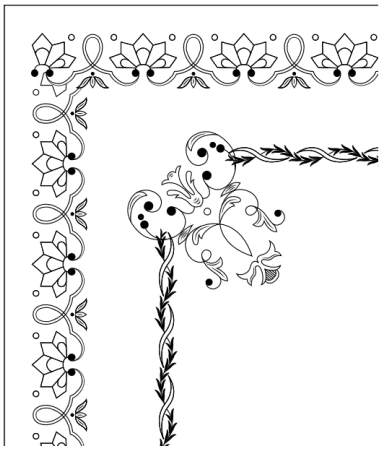
Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Yapılan bu numaralandırmaya göre (bkz. Çizim 2):

Resim 42: Cilt Kabı Detay 1

Kaynak: SK Yazma Eserler Kütüphanesi.

Çizim 3: Cilt Kabı Çizimi Detay 1

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Kap yüzeyinde dışta yer alan kenarsuyu bezemesi şerit kalıp basılarak yapılmıştır. Köşeler için ayrı bir kalıp olmadığından düz kalıplar çakıştırılarak tamamlanmıştır. Bu bezemede geometrik yarım pençler arası dendanlı zikzak şeklindeki sap ile yarı ulama simetri paftaları oluşturulmuş, kalan boşluklara nokta, yaprak demeti ve küçük halkalar yerleştirilmiştir. Kenar suyunun iç kısmında ince arasuyu yer almaktadır. Burada bir düz bir dilimli yaprak motifleri iki iplik halinde birbirine dolandırılarak bir zincir oluşturulmuştur. Köşe kısımlarında zincirle temas eden çapraz olarak yerleştirilmiş ½ simetrili bezemede sap üzerinde yaprak ve stilize çiçekler yer almaktadır.

Resim 43: Cilt Kabı Detay 2

Çizim 4: Cilt Kabı Çizimi Detay 2

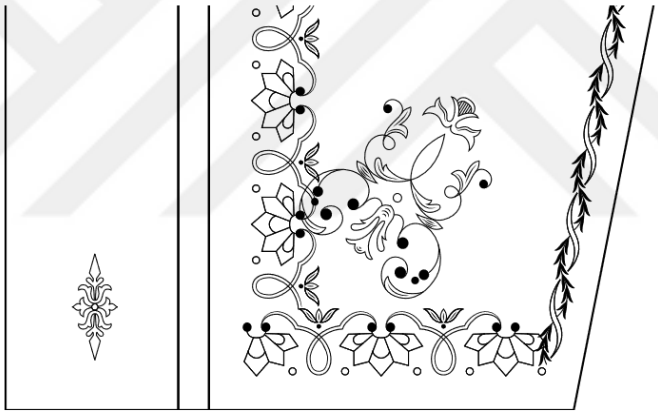
Kaynak: (Resim 43) SK Yazma Eserler Kütüphanesi; (Çizim 4) Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Yüzey deseninin ortasında dikey şemse biçiminde ¼ simetrili kıvrımlı saplar üzerinde stilize yaprak motifleri kullanılmıştır.

Resim 44: Cilt Kapağı Detay 3

Kaynak: SK Yazma Eserler Kütüphanesi.

Çizim 5: Cilt Kabı Çizimi Detay 3

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Miklep kısmında cilt kabındaki kenar suyu üst, alt ve sertap kısmında kullanılmış üçgen kısma da ince arasuyu deseni yapılmıştır. Kenarsuyunun köşesinde yarım şemse formlu desen bulunmaktadır. Desenin kenarsuyuyla bir miktar çakışmıştır. Sertap kısmında bulunan ¼ simetrili kartuş deseni dikey hat boyunca aralıklarla beş kez kullanılmıştır.

Ön ve arka kap üzerinde aynı tasarım görülmektedir. Eserin cildinde herhangi bir cetvel uygulaması bulunmamaktadır. Çizimler yapılırken taranmış cilt kabı görsellerinin çizime elverişli kısımlarından paftalar bilgisayar ortamında çizilip simetri esasına uygun biçimde çoğaltılarak bütün halinde sunulmuştur.

2.5. Serlevha Bezeme Özellikleri

Resim 45: KAP-2 Serlevha

Kaynak: SK Yazma Eserler Kütüphanesi.

Eser ait çizimler Adobe Illustrator programıyla yapılmış olup, serlevhada paftalarının sağlam kısımları baz alınarak çizilmiş ve simetri esasına uygun çoğaltılarak tek bir bütün haline getirilmiştir. Bundan dolayı çekimden ve tahribattan ortaya çıkan eğrilik ve eksiklikler çizimlere yansımamıştır.

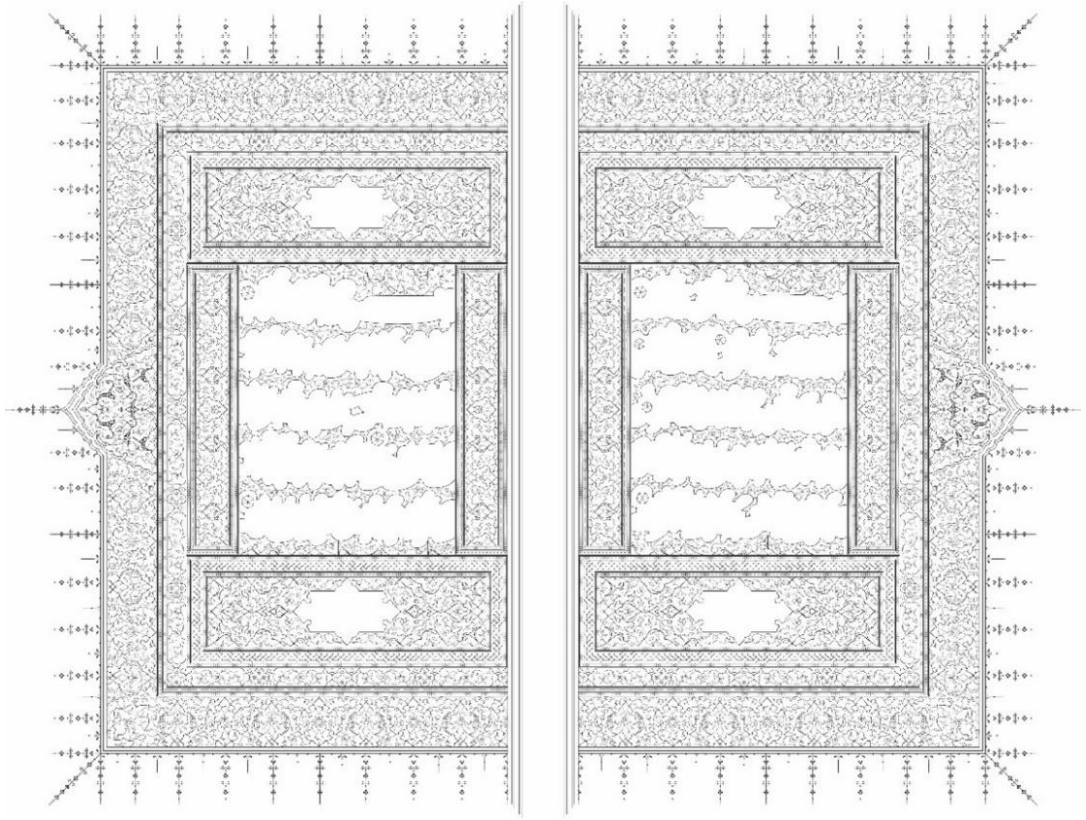
Serlevha Mushaf metninin ve tezhibinin başladığı ilk sayfadır (v.1b), (v.2a). Serlevhada tahrip olmuş alanlar ve kurt yenikleri bulunmaktadır. İncelendiğinde restorasyona dair izler barındırmaktadır. Yırtık ve boyaların silinmiş ya da kısmen dökülmüş olduğu görülmektedir.

Serlevha çift tam ikili sayfadan oluşmaktadır. Dikdörtgen yazı alanının iki yanında koltuk deseni, üstünde sûre başı bezemesi ve altında aynı formda bir bezeme daha yer alır, bunun dışında ince kitabeli arasuyu ve en dışta desenin üst, alt ve dış cephelerinde olmak üzere üç kenarında kenarsuyu bezemesi kullanılmıştır. Tezhipli sayfaların cilde bağlandığı sırt kısmı sadece altın cetvel çekilerek bırakılmıştır. Kenarsuyunun uzun kenarında haşiye

kısmına doğru çıkıntısı olan kubbe formlu tasarım vardır. Yazı alanları ve beyn-es sütur tezyinatı hariç tüm bezemeler her iki serlevha sayfasında aynıdır.

Serlevhanın zemininde mavi ve altın tonları hakimken, bordürde siyah, küçük paftalarda da turuncu ve kızıl kahve (bordoya çalan tonlarda) tonları kullanılmıştır.

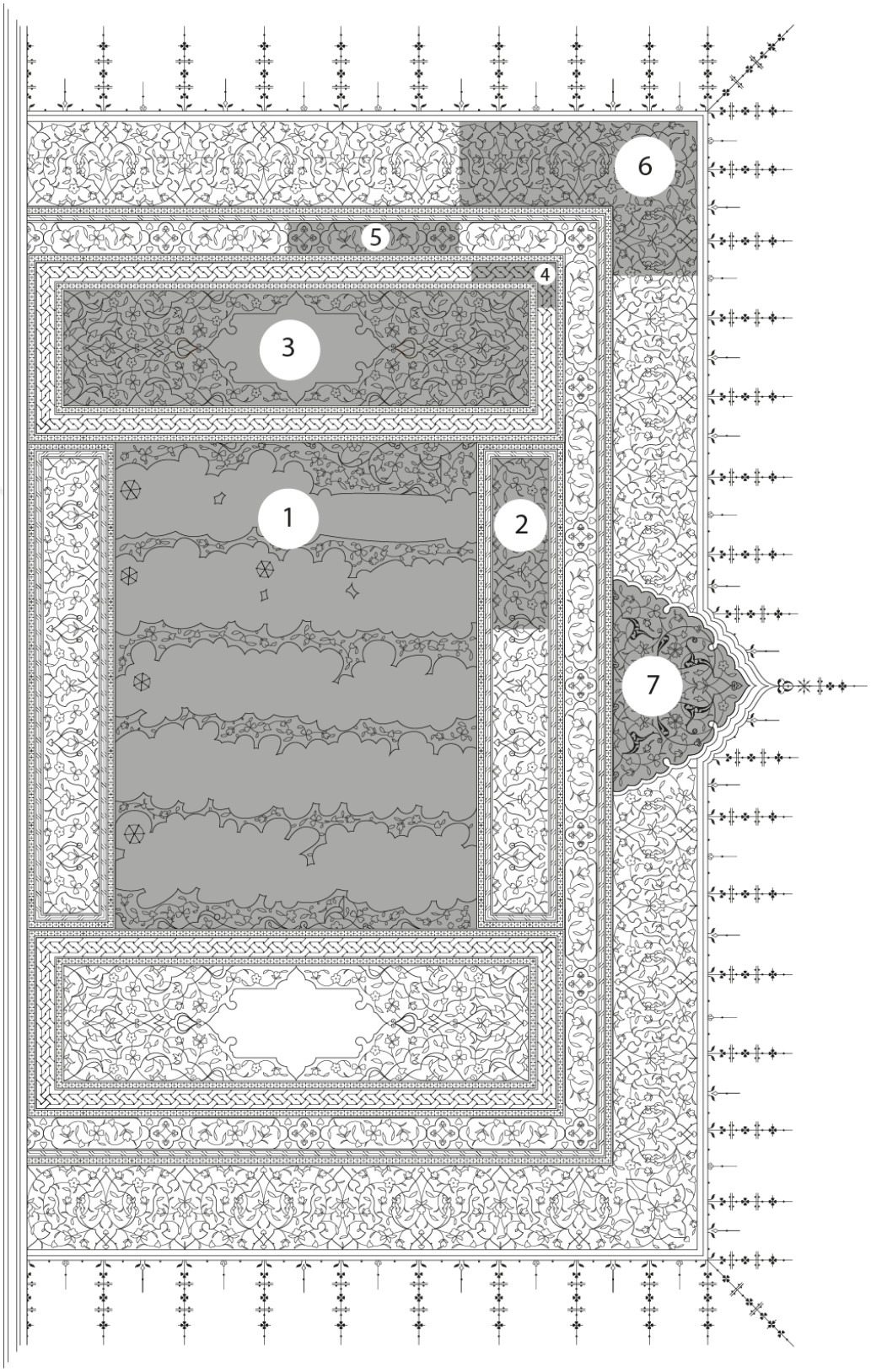
Eserin serlevha incelemesi için; (v.1b), (v.2a) olmak üzere ikili tam sayfa görseli (bkz. Resim 45) ve ikili sayfa desen çizimi sunulmuştur (bkz. Çizim 6).

Çizim 6: Serlevha (v. 1b), (v. 2a)

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tezhipli kısımları için anlatımı kolaylaştırması adına tek sayfa çizimi üzerinde (v.1b) yazı alanı, koltuk, sûre başı, arasuyu, kenar suyu, kubbe formu şeklinde içten dışa doğru bu alanlar numaralandırılmıştır (bkz. Çizim 7). Numaralandırılan kısımlar ayrı görsel ve çizimler ile sunulmuştur. Fatiha ve Bakara sûresinin yer aldığı yazı sahalarındaki tezyini alanlar beyn-es süturun biçimine göre farklılık gösterdiği için yan yana koyularak değerlendirilmiştir (bkz. Resim 45). Değerlendirmede ölçü, desen, renk ve motif özelliklerinden bahsedilmiştir.

Çizim 7: Serlevha (v. 1b) Desen Çizimi

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

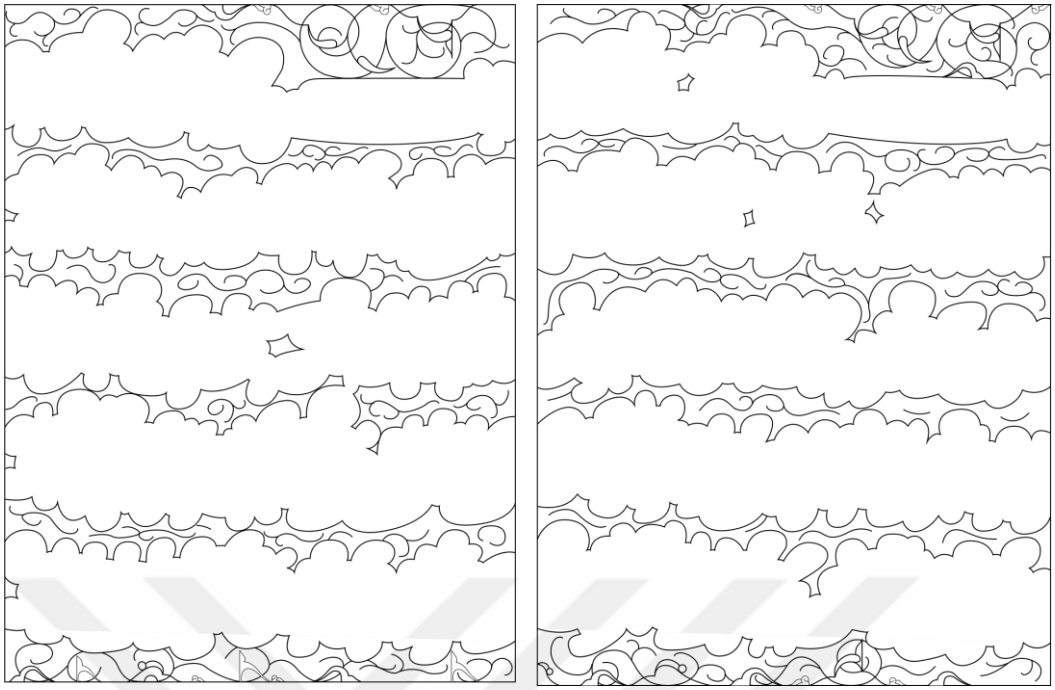
Yapılan bu numaralandırmaya göre (bkz. Çizim 7) desenler incelendiğinde:

1 numaralı alan	Yazı sahası
2 numaralı alan	Koltuk deseni
3 numaralı alan	Sûre başı
4 numaralı alan	Zencerek
5 numaralı alan	İnce arasuyu (ince pervaz)
6 numaralı alan	Kenar suyu (dış pervaz)
7 numaralı alan	Kubbe çıkıntısı

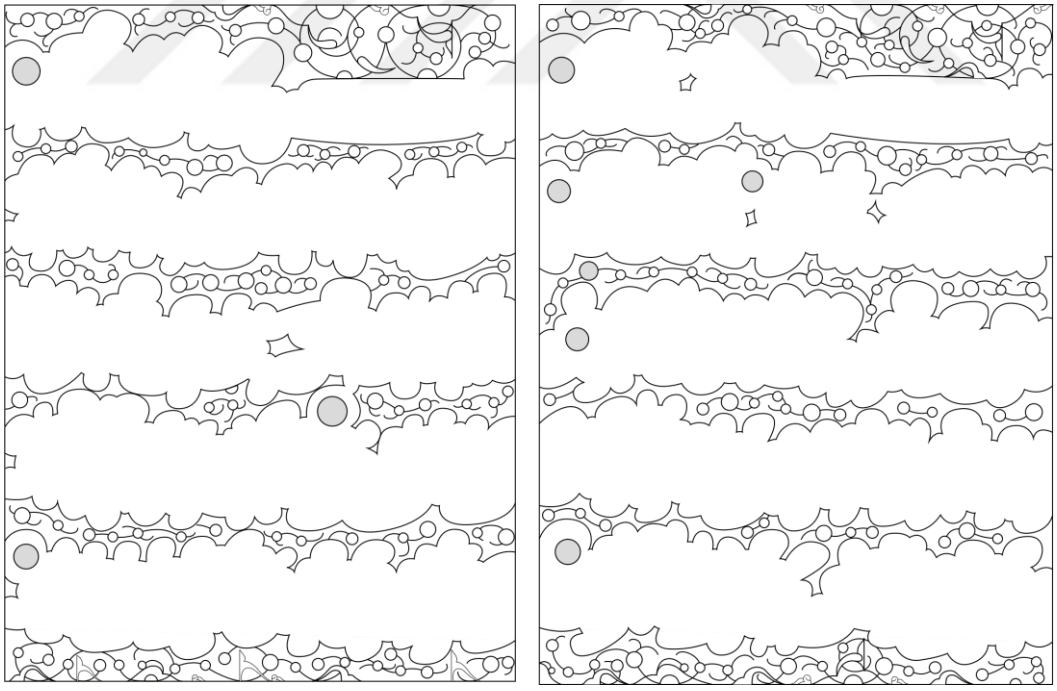
Resim 46: Serlevha (v.1b), (v.2a) Detay 1 Yazı Alanı

Kaynak: SK Yazma Eserler Kütüphanesi.

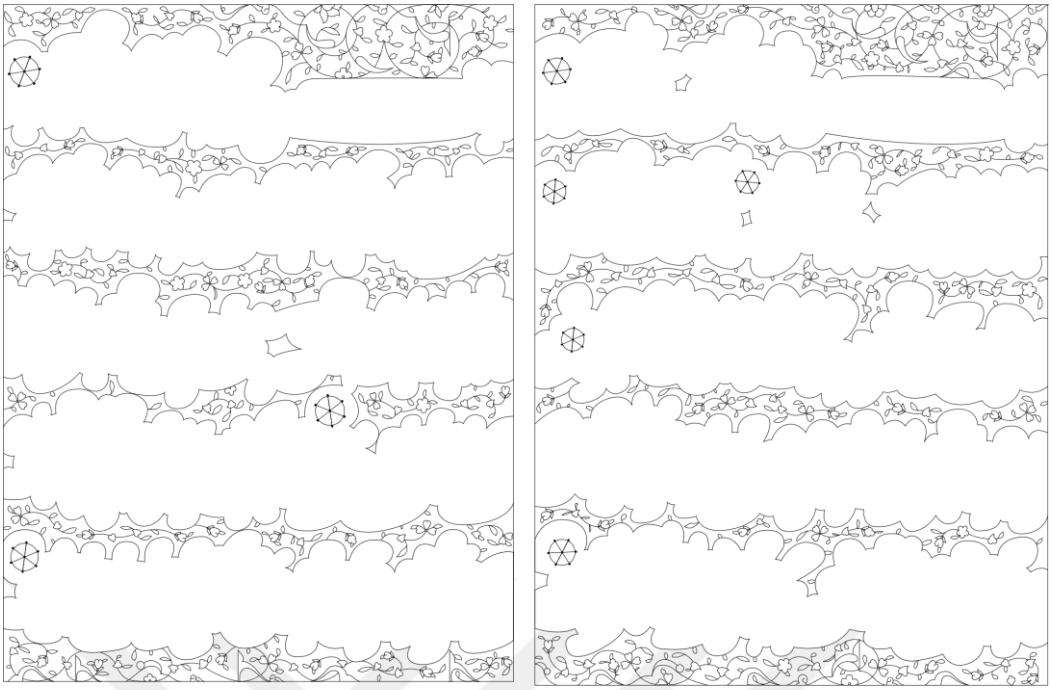
Çizim 8: Serlevha (v.1b), (v.2a) Detay 1 Yazı Alanı Sap Çizimi

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Çizim 9: Serlevha (v.1b), (v. 2a) Detay 1 Yazı Alanı Kanaviçe Çizimi

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

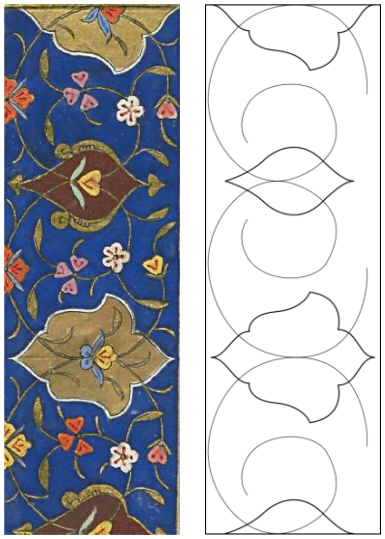
Çizim 10: Serlevha (v.1b), (v. 2a) Detay 1 Yazı Alanı Desen Çizimi

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

1 numaralı alanda yer alan yazı sahaları 12x8,9 cm ebatlarında dikdörtgen formludur. Burada yer alan Fatiha ve Bakara sûreleri celi muhakkak olup zerendud tarzda yazılmış ve siyah mürekkeple tahrirlenmiştir. Yazı, karakterinin biçimine uygun siyah tahrirle beyn-es sütur içerisine alınmıştır. Yazı zeminini içerisinde duraklar dışında herhangi bir tezyini unsur bulunmamaktadır. Altın zeminli duraklar düz daire formlu olup, kesişen çizgilerin olduğu yerlere kırmızı ve mavi noktalar koyulmuştur.

Yazı etrafındaki beyn-es süturlarda boşluk- doluluk oranına göre lacivert zemin üzerinde serbest desen uygulanmıştır. Rumi grubu motiflerde turuncu, su yeşili ve sarı tonları görülmektedir. Altın saplı hatayi grubu bezemelerde yapraklar kimi yerde altın kimi yerde turuncu veya su yeşili renklerinde boyanmıştır. Sap üzerindeki hatayi, penç, goncagül motiflerinde sarı, turuncu, beyaz tonları kullanılmıştır.

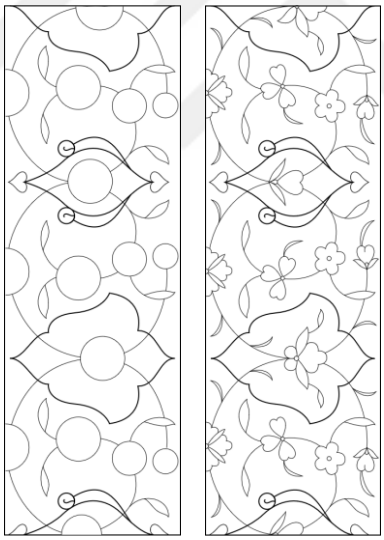
Yazı sahasını çerçeveleyen bir arasuyu deseni bulunmamakla birlikte sûrebaşı ve koltukların dış çeperinde yer alan arasuları yazı alanının da sınırlandırılmasına vesile olmuştur.

Resim 47: Serlevha Koltuk Deseni (v.1b) Detay 2

Kaynak: SK Yazma Eserler Kütüphanesi.

Çizim 11: Serlevha (v. 1b) Detay 2 Koltuk Sap Çizimi

Çizim 12: Serlevha (v. 1b) Detay 2 Koltuk Kanaviçe Çizimi

Çizim 13: Serlevha (v. 1b) Detay 2 Desen Koltuk Desen Çizimi

Kaynak: Çizim 11-13: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

2 numaralı bölgede yazı sahasının iki yanında koltuk desenleri yer almaktadır. Dışındaki iki ince arasuyuyla birlikte yazı sahasıyla aynı yüksekliğe erişmekte olan koltuk deseni 11,3x1,4 cm ölçülerindedir.

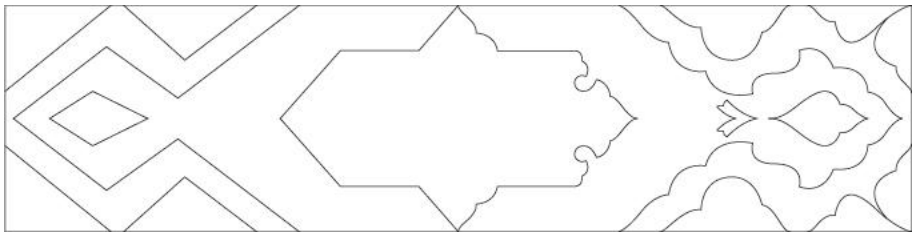
Koltuk deseninde ½ enine simetrili desen kullanılmıştır ve zemin rengi laciverttir. Simetri ekseninin bir ucunda altın zeminli beyaz iplik kapalı form, diğer ucunda altın rumili kapalı form kullanılıp kızıl kahverengi zeminle boyanmıştır. Bu iki form arasında oluşan boşluğa uygun helezonik biçimde hatayi grubu dal dolaştırılmıştır. Dalın başlangıcı sol kıyıya temas eden penç motifinden doğmuş, sağ kıyıda sınırla temas ettirilmemiştir. Altın sap üzerinde hatayi, penç, goncagül ve yapraklar motifleri yer almaktadır. Motiflerde turuncu, pembe, beyaz, sarı ve mavi tonları görülmektedir.

Koltuk deseninin dışında yukarıda bahsi geçtiği gibi iki ince arasuyu yer almaktadır. Bunların içte olanı lacivert zemin üstünde "+" ve nokta işaretleriyle yapılmış arasuyu desenidir. Dış kısımda da turuncu zemin üzerinde siyah mürekkeple yapılmış yatay ve çapraz çizgilerden oluşan arasuyu deseni bulunmaktadır. Desen geçişleri arasında altın iplik kullanılmıştır.

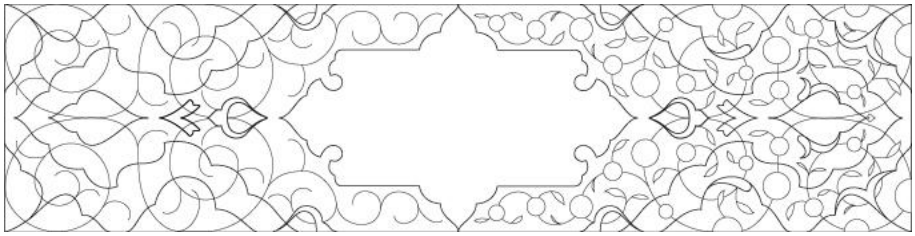
Resim 48: SB1 Fatiha Sûresi Başlık Bezemesi (v.1b)

Kaynak: SK Yazma Eserler Kütüphanesi.

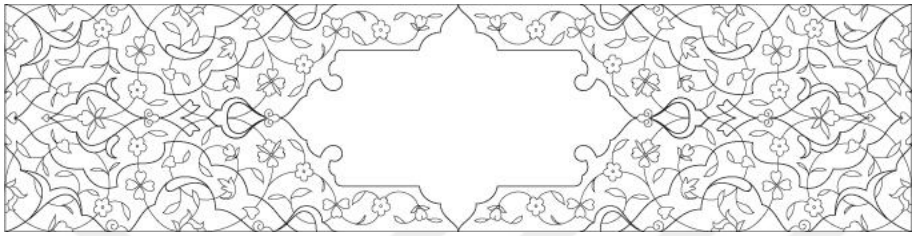

Çizim 14: Serlevha (v. 1b) Detay 3 Plan ve Pafta Çizimi

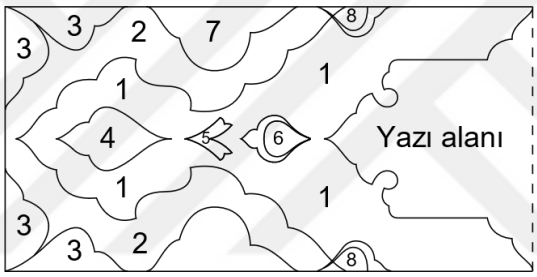
Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Çizim 15: Serlevha (v. 1b) Detay 3 Sap Ve Kanaviçe Çizimi

Çizim 16: Serlevha (v. 1b) Detay 3 Sûrebaşı Desen Çizimi

Çizim 17: Serlevha (v. 1b) Detay 3 Sûrebaşı Zemin Paftalarının Numaralandırması

Kaynak: Çizim15-27: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Serlevhada 3 numarada yer alan sûre başı 11,4x2,8 cm ebadındadır. Kitabe yazıları sıvama altın zemin üzerine üstübeçle yazılıp siyahla tahrirlenmiştir. Başlık yazısı düz ve dendanlı turuncu iplik ile çerçevelenmiş, içerisine herhangi bir bezeme yapılmamıştır. Yazı alanı şemsesi dışında kalan tezhiplerin kompozisyonu ¼ simetrilidir.

Sûre başındaki zemin renklerinin daha iyi anlaşılabilmesi için 1, 2, 3… şeklinde numaralandırma yapılmıştır (bkz. Çizim 17). Yapılan sûre başı pafta numaralandırılmasına göre; yazı alanı dışındaki yatay şemse formunda turuncu dendanlı ipliklerin tepe kısmında yer alan yatay eksende sırasıyla içten dışa doğru, ortabağın zemini siyah (No: 6), kompozisyondaki boşluğu gidermek amacı ile yapılan düğümün zemini kızıl kahve (No: 5) ve düğüme tepelik ile bağlanmış rumi kapalı formun zemini turuncu (No: 4) renkli olmak üzere üç farklı formda salbek dizisi yer alır.

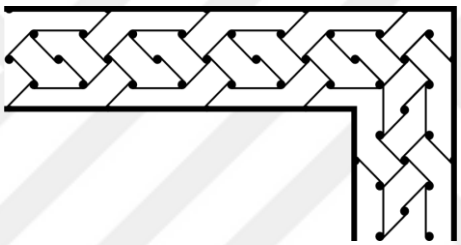
Yazı alanı dışındaki tezyini saha rumi iplik ve dendanlı ipliklerle paftalara ayrılmıştır. 1, 3 ve 7 numaralı zeminler lacivert, 2 numaralı zemin altındır.

Hatayi grubu altın helezonlar üzerinde yer alan yapraklar altın hatayi, penç, gonca gül motiflerinde sarı, mavi, turuncu, pembe ve beyaz renkleri kullanılmıştır.

Resim 49: Serlevha (v.1b) Detay 4 Zencerek

Kaynak: SK Yazma Eserler Kütüphanesi.

Çizim 18: Serlevha (v.1b) Detay 4 Zencerek Çizimi

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Sûre başının dışında aralarında altın cetvel olan ince, kalın, ince şeklinde arasuları yer alır. İçten dışa doğru değerlendirildiğinde en içte lacivert zemin üzerine beyaz boyayla "+" ve noktaların tekrarıyla oluşturulmuş arasuyu, bunun dışında 4,5 mm kalınlığında anahtarlı zencerek motifi (bkz. Resim 49), en dışında da beyaz zemin üzerine siyahla yapılmış içtekinin aynı olan "+" ve noktaların kullanıldığı arasuyu yer almaktadır. Bunların bir araya gelmesi sonucu sûre başı alanının eni yazı sahası ve koltukların toplam enine eşitlenmiştir.

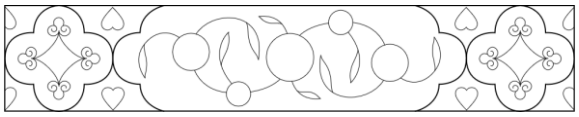

Resim 50: Serlevha (v. 1b) Detay 5

Kaynak: SK Yazma Eserler Kütüphanesi.

Çizim 19: Serlevha (v. 1b) Detay 5 Sap Çizimi

Çizim 20: Serlevha (v. 1b) Detay 5 Kanaviçe Çizimi

Çizim 21: Serlevha (v. 1b) Detay 5 Ara Suyu Desen Çizimi

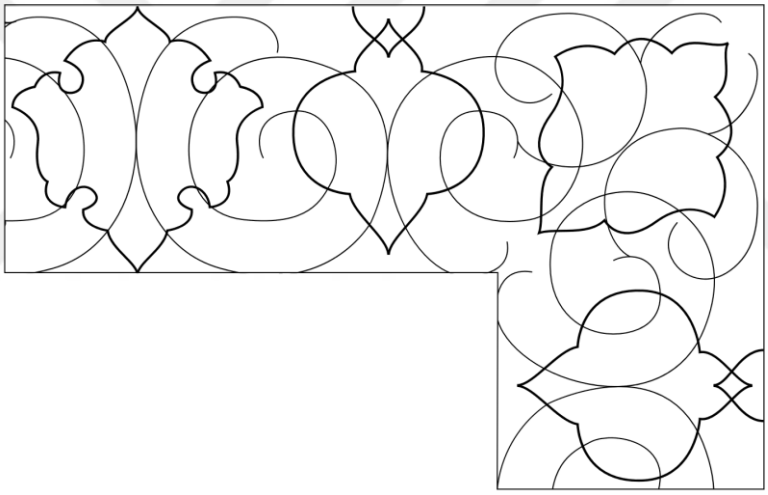
Kaynak (Çizim 19-21): Yazar tarafından oluşturulmuştur.

4 numarada bulunan kitabeli arasuyu bezemesi yazı sahası dışında yer alan koltuk ve sure başını dışa bakan üç kenardan çerçeveye alacak şekildedir. 7mm kalınlığındaki arasuyunda turuncu iplikle sınırlandırılan siyah zeminli büyük pafta içinde ½ ters simetrili altın hatayi grubu helezon üzerinde penç ve goncagül motifleri kullanılmıştır. Motifler pembe, sarı, mavi ve turuncu renklerdedir. Bu paftanın yanında dört dilimli turuncu dendanlı iplik ile oluşturulmuş alanın zemini laciverttir. İçerisinde yer alan ¼ simetrili çapraz kare formundaki altın sapların kesişim uçlarında tepelik motifi kullanılmıştır. Sapların içinde kalan alan bordo zeminlidir. İki pafta sırasıyla bir büyük bir küçük olacak şekilde dizilerek arasuyu oluşturulmuştur. Yatay eksende dört, dikey eksende altı büyük pafta yer almaktadır. Paftaların birleştiği yerlerin dışında oluşan boşluklarda zemin altın ile doldurulmuş, boşluğa uygun mavi penç motifi yerleştirilmiştir. Kitabeli arasuyunun dış kısmında altın zemin üzerine siyah mürekkeple yatay ve çapraz çizgiler kullanılarak oluşturulmuş ince arasuyu deseni yer almaktadır.

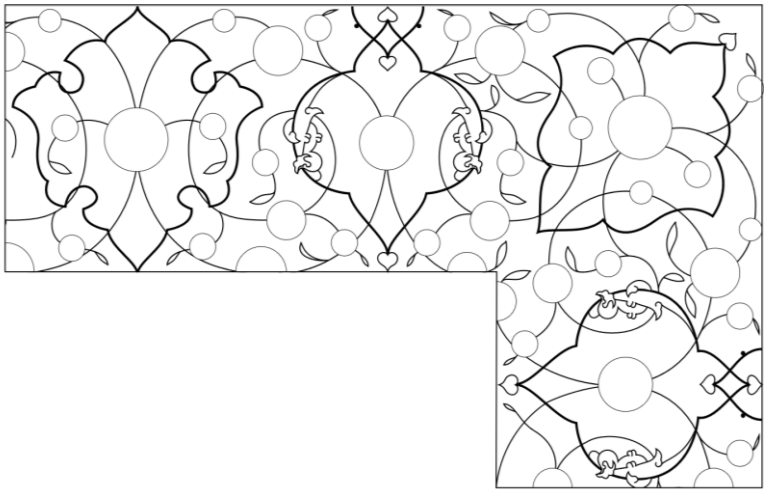
Resim 51: Serlevha (v. 1a) Detay 6

Kaynak: SK Yazma Eserler Kütüphanesi.

Çizim 22: Serlevha (v. 1b) Detay 6 Sap Çizimi

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Çizim 23: Serlevha (v. 1b) Detay 6 Kanaviçe Çizimi

Çizim 24: Serlevha (v. 1b) Detay 6 Desen Çizimi

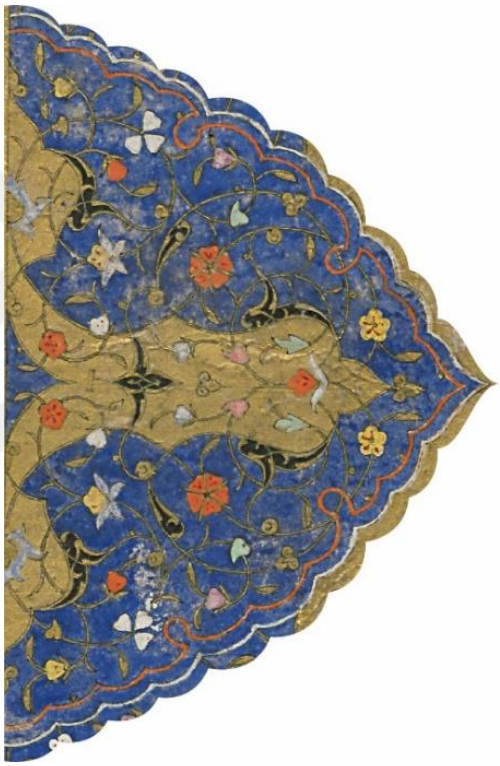
Kaynak (Çizim 23-24): Yazar tarafından oluşturulmuştur.

5 numaradaki kenar suyu bezemesi 2,2 cm genişliğindedir. Kitabeli ara suyunu çerçeveleyen altın zeminli ince arasuyu dışında lacivert zeminli "+" ve noktalardan oluşan arasuyu deseni yer alır. Bunun dışında da kenar suyu bezememesi bulunmaktadır.

Kenar suyu bezemesi ½ simetrili olup ana zemin rengi laciverttir. Simetri eksenine göre birbirini tekrar eden kapalı formlarda zemini altın beyaz dendanlı iplik ve zerenderzer sarılma rumi bulunur. Kapalı formların aralarında kalan hatayi grubu saplar helezonik şekillerdedir. Saplar üzerindeki hatayi, penç ve goncagül motiflerinde mavi, sarı, beyaz, turuncu ve pembe tonları kullanılmıştır.

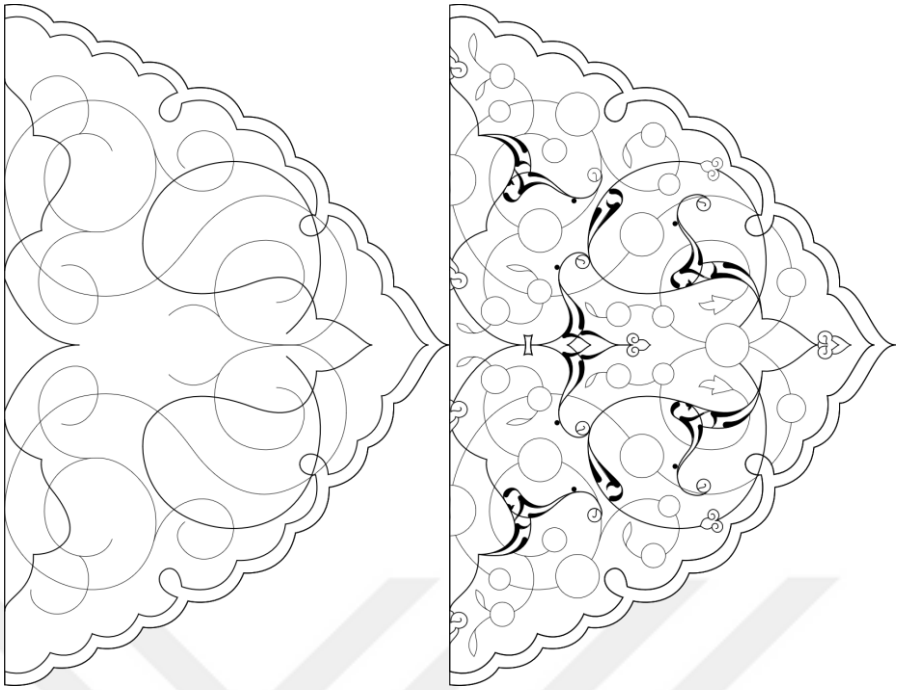
Kenarsuyunun dışında altın iplik ve kuzu çekilerek alan sınırlandırılmıştır. Desen bupçuk ve noktalarla süslenmiş lacivert kuzu üzerindeki lacivert renkli tığlarla son bulmaktadır. Tığlarda çift tahrir yaprak, gonca ve penç motifleri, noktalar, çizgiler ve geometrik unsurlar yer almaktadır.

Serlevhanın iç uzun kenarında sırt cetvelleri bulunmaktadır. Bu cetveller içten dışa sırasıyla altın iplik, suyeşili çetvel, altın iplik boşluk sonrasında altın cetvel ve lacivert kuzu ile bitirilmiştir. Sayfanın sırt bitimine kadar 2,5 cm daha boşluk bırakılmıştır.

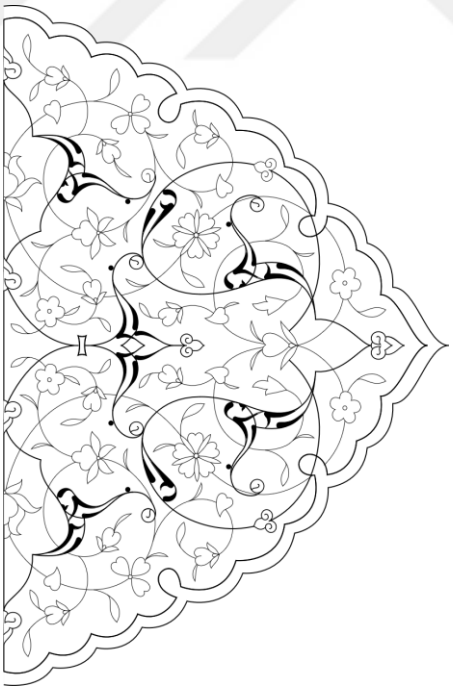
Resim 52: Serlevha (v. 1b) Detay 7

Kaynak: SK Yazma Eserler Kütüphanesi.

Çizim 25: Serlevha (v.1b) Detay 7 Sap Çizimi

Çizim 26: Serlevha (v. 1b) Detay 7 Kanaviçe Çizimi

Çizim 27: Serlevha (v. 1b) Detay 7 Desen Çizimi

Kaynak (Çizim 25-27): Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Kenar suyu bezemesinin dikey uzun ekseninin ortasındasına yerleştirilmiş kubbe formlu çıkıntıda yer alan 6 numaralı yarım şemse formlu olup dışta beyaz iplik içte turuncu iplik ile sınırlandırılmıştır. Desen alanı en uzun uçlarından ölçüldüğünde 3,3x5,2 cm ebadındadır. ½ simetrili tasarımda altın işlemeli rumi ve hatayi motifleri görülmektedir. İşlemeli rumilerin zemini siyahtır. Rumi helezonlar arasındaki boşluklarda altın sap ve yapraklar ile helezonik hatayi dalları yer alır. Dallar üzerindeki hatayi, penç ve goncagül motiflerinde turuncu, mavi, beyaz, sarı, pembe ve yeşil kullanılmıştır. Ana zemin rengi laciverttir. Rumilerin dış hattını oluşturduğu rumi kapalı formlar ve içte hatayi grubu dalların birlikte sınır olarak kullanılmasıyla ortaya çıkan sahada altın zemin kullanılmıştır (bkz. Resim 52). Alanın dışında lacivert kuzu üzerinde yer alan tığlarda en uçta kalanına diğerlerinden farklı olarak rumi motifi de kullanılmıştır.

2.6. Sûre Başlarının Bezeme Özellikleri

Kılıç Ali Paşa 2 envanter numaralı eserin içerisindeki Serlevhada Fatiha ve Bakara sûrelerinde 2 üst 2 altta olmak üzere 4 adet, bu iki ayet dışında Âl-i İmrân'dan Nas'a kadar olan sûrelerde toplam 112 adet sûre başı bezemesi bulunmaktadır. Serlevha içerisindeki sûre başı bezemelerine serlevha anlatımında yer verilmiştir.

Sayfa içlerinde metin kısmını çerçeveleyen cetvellerin lacivert kuzudan yapılan ölçümlerine göre 14x22 cm olup aşağı ve yukarı mm olarak oynamaktadır.

İncelenen sûre başlarında yazı alanı iplikleri form ve renkleri açısından farklılık göstermekle birlikte hepsi yatay dendanlı şemse formundadır. Yazı şemsesinin etrafındaki bezemelerin deseni tüm örneklerde ¼ simetrik kompozisyondur. Teknik olarak bakıldığında ise tüm örneklerde klasik düz tezhip tekniği görülmektedir.

Sûre başı bezemeleri bu kısımda plan şemaları esas alınarak gruplandırılmıştır. Tek örneği bulunan plan şemaları ise ayrı birer grup olarak ele alınmıştır. Buna göre 21 farklı sûre başı grubu oluşturulmuştur. Kategorize edilmiş gruplar varak numaraları ile birlikte aşağıda tablolar halinde gösterilmiştir (bkz. Tablo1).

Tablo 1: Kılıç Ali Paşa 2 Sûre Başlarının Gruplandırılması

Sûre başı grup no	Benzer şemaların varak numaraları	Sûre başı gruplarının sayfa akışına göre ilk karşılaşılan görseli
SB1	(v.1b), (v.2a) Serlevha sayfalarında bulunmaktadır.	
SB2	(v.21a), (v.106b), (v.115a), (v.150b), (v.209b), (v.234b), (v.242a), (v.253a), (v.255b2), (v.261a1)	
SB3	(v.31b), (v.72a), (v.83b), (v.89b), (v.95b), (v.109a), (v.133b), (v.142a), (v.167a), (v.170a), (v.188b), (v.191b), (v.204a), (v.212b), (v.216b), (v.220b), (v.223a), (v.225b), (v.230b), (v.232a), (v.233b), (v.238b), (v.239b), (v.240b), (v.250a), (v.254a), (v.257a), (v.260a2), (v.259b1)	
SB4	(v.43a), (v.101a), (v.103b), (v.129a), (v.137b), (v.145b), (v.162a), (v.174b), (v.176a), (v.183b), (v.197b), (v.201b), (v.219b), (v.222a), (v.236a), (v.237b), (v.243b), (v.245b), (v.248a), (v.252b), (v.255b1), (v.257b2), (v.261b1)	
SB5	(v.52a), (v.61b), (v.76a), (v.125b), (v.180b)	
SB6	(v.120b), (v.153b), (v.186a), (v.211a), (v.218a), (v.227a), (v.236b), (v.244b), (v.252a, (v.258b2)	
SB7	(v.158b), (v.173a), (v.194a), (v.214b), (v.228b), (v.235b), (v.243a), (v.257b1)	
SB8	(v.206b)	
SB9	(v.224a)	
SB10	(v.246b), (v.250b), (v.254b), (v.258a1), (v.260a1), (v.259b2)	

SB11	(v.247b)	
SB12	(v.249a)	
SB13	(v.251b), (v.253b)	
SB14	(v.255a), (v.258a2), (v.259a), (v.261a3), (v.262a1), (v.261b2)	
SB15	(v.256b1), (v.258b1), (v.261b3)	
SB16	(v.256b2), (v.261a2)	
SB17	(v.259a3)	
SB18	(v.260b1)	
SB19	(v.260b2)	
SB20	(v.262a1)	
SB21	(v.262a2)	

Kaynak: SK Yazma Eserler Kütüphanesi.

Grupların detaylı açıklamasında varak numaraları ile birlikte sûre isimleri, numaraları ve bezemelerin görseller üzerinden alınan ölçüleri metin içi tabloda detaylı olarak yazılmıştır. Sûre başları üç aşamada çizilmiştir. İlki geometrik plan ve pafta görünümü, ikincisi sap ve kanaviçe, üçüncüsü işe tam eskizdir. Eskizler ¼ lük kısım esas alınarak çizilmiş ve bu alan kopyalanarak tam eskiz oluşturmuştur.

Çizimlerin ardından anlatımı kolaylaştırmak adına zemin renklerini ayıran paftalara numara verilmiş (bkz. Çizim 31) ve anlatımı bu numaralar üzerinden gerçekleştirilmiştir. Daha sonra aynı işlem gruptaki motif farklılıklarını anlatmak için kullanılmış ve numaralandırılan motifler (bkz. Çizim 32) tablolaştırılarak sunulmuştur (bkz. Tablo 2).

Sûre başlarının ve güllerin sayfadaki yerlerini gösterebilmek adına eserin tüm sayfalarının plan şemalarının çizimleri eklerde sunulmuştur (bkz. Ek 2).

2.6.1. SB1. Grup Sûre Başlarının Tezyini Özellikleri

Serlevha sayfasında karşılıklı iki sayfanın yazı alanlarının üst ve altlarında dört noktada yer alan tezhipli sûre başı örneği yalnızca serlevhada kullanılmıştır. Bu sûre başı bezemesinin tezyini özellikleri serlevha bölümünde (bkz. 2.3.2. Serlevha Tezhibi) ayrıntılı olarak anlatılmıştır.

2.6.2. SB2. Grup Sûre Başlarının Tezyini Özellikleri

Eserde ikinci grup olarak tasnif edilen müzehhep sûre başı örneği ilk olarak "Âl-i İmrân" sûresinde (v.21a) karşımıza çıkmaktadır (bkz. Tablo1). Desen birbirine benzediği için bu grup için tek çizim örneği yapılmıştır. Aynı desene benzer 10 adet tezhipli sûre başı tespit edilmiştir. Bu gruptaki benzer sûre başları; (v.21a), (v.106b), (v.115a), (v.150b), (v.209b), (v.234b), (v.242a), (v.253a), (v.255b2), (v.261a1) varaklarında yer almaktadır. Tüm örneklerin sûre ismi, sûre numarası ve ölçüleri incelenmiştir. Ölçülendirme orijinal görselleri üzerinden yapılmıştır.

Âl-i İmrân (3. Sûre), (v.21a), (130x27 mm)	Hicr (15. Sûre), (v.106b), (133x27,6 mm)
İsra (17. Sûre), (v.115a), (131x26,5 mm)	Furkan (25. Sûre), (v.150b), (134x26,2 mm)
Duhan (44. Sûre), (v.209b), (132,7x 27,1 mm)	Saf (61. Sûre), (v.234b), (133,6x 25,5 mm)

Hakka (69. Sûre), (v.242a), (132x 27,8 mm)	Mutaffifin (83. Sûre), (v. 252a), (131,5x27,2 mm)
Fecr (89. Sûre), (v.255b2), (131,7x 26,2 mm)	Ma'un (107. Sûre), (v.261a1), (132x25,3 mm)

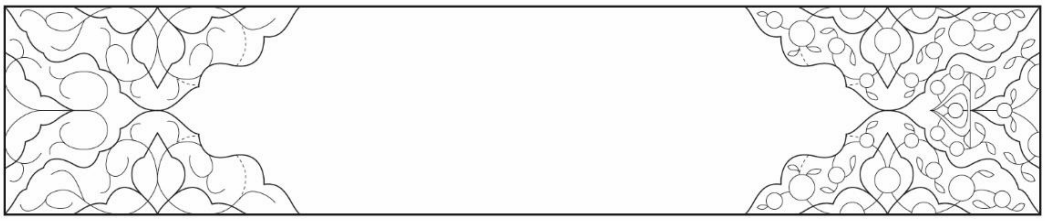

Resim 53: SB2 Âl-i İmrân Sûresi Başlık Bezemesi (v.21a)

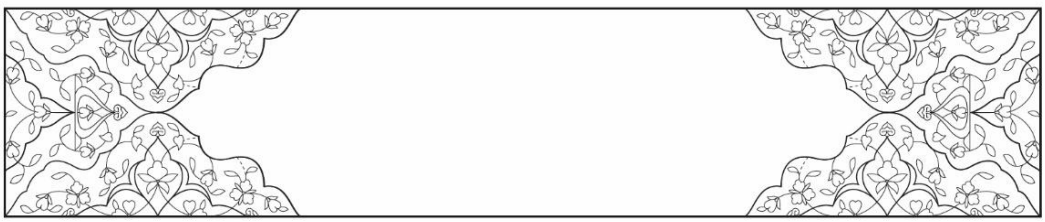
Kaynak: SK Yazma Eserler Kütüphanesi.

Çizim 28: SB2 Grubundaki Sûre Başı Bezemelerinin Plan ve Pafta Sınırları Çizimi

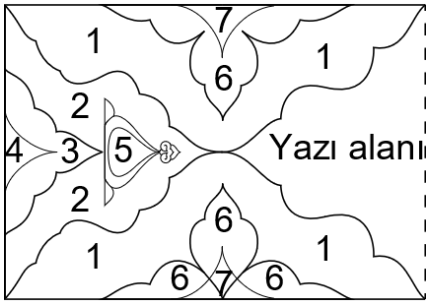

Çizim 29: SB2 Grubundaki Sûre Başı Bezemelerinin Sap ve Kanaviçe Çizimi

Çizim 30: SB2 Grubundaki Sûre Başı Bezemelerinin Desen Çizimi

Kaynak (Çizim 28-30): Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Çizim 31: SB2 Zemin Pafta Alanlarının Numaralandırması

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

SB2. Grup sûre başı tezhiplerinin kitabe yazıları; (v.21a), (v.106b), (v.115a), (v.209b), (v.234b), (v.242a), (v.253a), (v.255b2), (v.261a1)'da zerendud tarzda yazılıp siyah mürekkep ile tahrirlenmiştir. Yalnız (v.150b) örneğindeki zerendud yazı tahrirsizdir.

Sûre başı yazılarının zemini kağıttır. Sûrenin ismi yazı karakterinin biçimine uygun siyah tahrirle beyn-es sütur içerisine alınmıştır. Dilimlenen kısım ile yazı alanı şemsesi arasında kalan kısım suluboya ile renklendirilmiş ve boşluk-doluluk dengesine uygun yaprak motifleri eklenmiştir.

Kompozisyon ¼ simetrilidir. Yatay şemse formundaki yazı alanı (v.21a), (v.106b), (v.209b), (v.242a), (v.255b2)' de su yeşili, (v.115a), (v.150b), (v.234b), (v.253a), (v.261a1)'de turuncu iplik ile çerçevelenmiştir.

Sûre başlarının zemin renklerinin daha rahat anlaşılması için numaralandırma yapılmıştır (bkz. Çizim 30). Yapılan sûre başı pafta numaralandırılmasına göre; Sûre başı etrafındaki 1 numaralı ana zemin rengi laciverttir. Yalnızca (v.253a)'da diğerlerinden farklı olarak siyah renk kullanılmıştır. Sûre başının sağ ve sol kenarlarında yer alan altın zeminli yarım mihrap formundaki yarım şemseler (No: 3) (v.255b2)' de su yeşili, diğer örneklerde turuncu dendanlı iplik kullanılmıştır.

Bunun iç kısmındaki 4 numaralı paftada (v.21a), (v.150b), (v.209b), (v.255b2) ve (v.261a1)'de siyah zemin, (v.115a), (v.242a), (v.253a)'da lacivert, (v.106b)'de turuncu zemine boyanmıştır. (v.234b) örneğinde ise burada pafta yapılmamıştır.

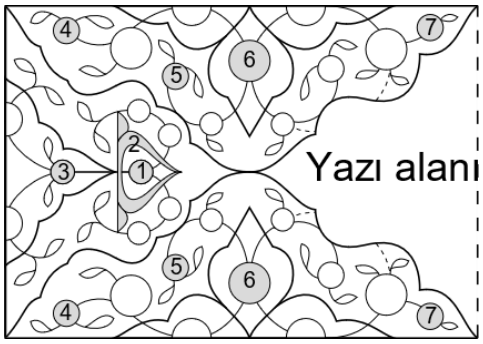
Kenarlarda mihrap formlu alanın ortasındaki üçgen şekil dendanlı olup dilimler (bk. No4) (v.21a), (v.106b), (v.242a)'da su yeşili, (v.150b), (v.209b), (v.253a), (v.255b2), (v.261a1)'de turuncudur. (v.115a) örneğinde iplik yapılmadan alan tahrir ile ayrılmıştır.

4 numaralı alanın hemen ucunda yer alan ortabağ motifi (v.21a), (v.106b), (v.115a), (v.150b), (v.253a)'da mavi, (v.234b), (v.242a), (v.261a1)'de pembe, (v.255b2)' de turuncu ve son olarak (v.209b)'de su yeşili tonundadır. Ortabağın iç kısmında (No: 6) kullanılan zemin (v.21a), (v.150b)'de turuncu, (v.209b), (v.255b2)'de bordo diğerlerinde siyahtır.

5 numaralı alan zemini (v.150b)'de altın, (v.209b)'de turuncu diğer örneklerde siyahtır. 7 numaralı alan rumi kapalı formu ile oluşturulmuştur. Dikeyde geniş merkeze doğru daralan bir üçgen formundadır ve zeminleri altın ile doldurulmuştur. Rumiler (v.21a), (v.115a), (v.234b), (v.242a)'da altın diğerlerinde turuncu renktedir. 8 numaralı alanda (v.253a)'da lacivert diğerlerinde siyah zemin görülmektedir.

Kompozisyon sahasındaki hatayi grubuna ait dallar helezonik biçimdedir. Hatayi, penç, gonca gül ve yapraklardan meydana gelen desen motiflerinde turuncu, sarı, beyaz, mavi ve pembe tonları kullanılmıştır.

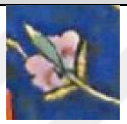
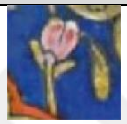
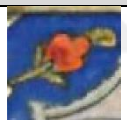
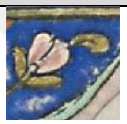
İncelenen gruptaki on sûre başında kullanılan motiflerin aynı yerde bulunan fakat değişik motiflerle yapılmış örnekleri bulunmaktadır. Bazı örneklerde de motifin yönü değişmişken bazısında ise hiç motif kullanılmamıştır. Motiflerdeki değişimi tespit etmek için farklılık gösteren motiflere numara verilmiştir. Aşağıdaki çizimde numaralandırılan (bkz. Çizim 32) alanlarda görülen farklı motifler bulundukları varak numaralarıyla birlikte belirtilerek gruplandırılmış ve tablo şeklinde sunulmuştur (bkz. Tablo 2).

Çizim 32: SB2 Değişik Motiflerin Numaralandırması

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 2: SB2 Değişik Motiflerin Gruplandırılması

				
(v.21a)	(v.106b)	(v.115a)	(v.150b)	(v.209b)
1 Numaralı motif				
				
(v.106b)	(v.150b)	(v.234b)	(v.255b2)	
2 Numaralı motif				
				
(v.21a)	(v.115a)	(v.150b)	(v.234b)	(v.261a1)
3 Numaralı motif				
				
(v.21a)	(v.106b)	(v.242a)	(v.21a)	(v.253a)
4 Numaralı motif			5 Numaralı motif	
				
(v.21a)	(v.150b)	(v.234b)	(v.21a)	(v.106b)
6 Numaralı motif			7 Numaralı motif	

Kaynak: SK Yazma Eserler Kütüphanesi.

2.6.3. SB3. Grup Sûre Başlarının Tezyini Özellikleri

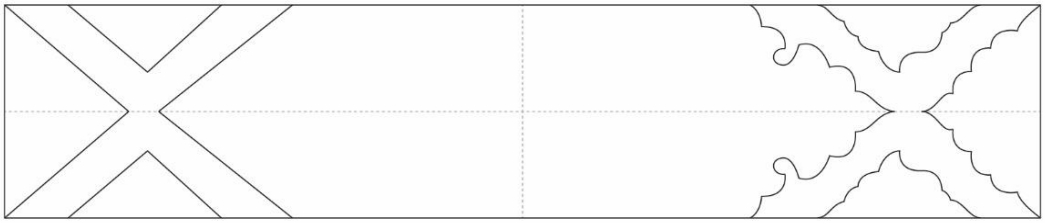
Eserdeki üçüncü grup olarak tasnif edilen müzehhep sûre başı örneği ilk olarak "Nisâ" sûresinde (v.31b) karşımıza çıkmaktadır. Aynı desene benzer 29 adet tezhipli sûre başı tespit edilmiştir. Desen birbirine benzediği için burada tek çizim örneği yapılmıştır. Bu gruptaki benzer sûre başları; (v.31b), (v.72a), (v.83b), (v.89b), (v.95b), (v.109a), (v.133b), (v.142a), (v.167a), (v.170a), (v.188b), (v.191b), (v.204a), (v.212b), (v.216b), (v.220b), (v.222a), (v.225b), (v.230b), (v.232a), (v.233b), (v.238b), (v.239b), (v.240b), (v.250a), (v.254a), (v.257a), (v.260a2), (v.259b1) varaklarında yer almaktadır (bkz. Tablo 1). Ölçülendirme orijinal görselleri üzerinden yapılmıştır.

Nisa (4. Sûre), (v.31b), (131,5x26,5)	Enfal (8. Sûre), (v.72a), (132,2x26,8 mm)
Yunus (10. Sûre), (v.83b), (132,7x27,1 mm)	Hud (11. Sûre), (v.89b), (133,3x26,3 mm)
Yusuf (12. Sûre), (v.95b), (131,3x27,1 mm)	Nahl (16. Sûre), (v.109a), (131,9x26,4 mm)
Enbiya (21. Sûre), (v.133b), (132,6x26,7 mm)	Mü'minun (23. Sûre), (v.142a), (131,8x25,8 mm)
Ankebût (29. Sûre), (v.167a), (132,4x27,1 mm)	Rum (30. Sûre), (v.170a), (132,3x27,7 mm)
Saffar (37. Sûre), (v.188b), (132,3x26,7 mm)	Sad (38. Sûre), (v.191b), (131,3x26,4 mm)
Şura (42. Sûre), (v.204a), (131,5x26,3 mm)	Ahkaf (46. Sûre), (v.212b), (132,2x26,3 mm)
Fetih (48. Sûre), (v.216b), (132,9x27,3 mm)	Zariyat (51. Sûre), (v.220b), (133,3x26,9 mm)
Necm (53. Sûre), (v.223a), (132,2x26,2 mm)	Rahman (55. Sûre), (v.225b), (133,3x27 mm)
Mücadele (58. Sûre), (v.230b), (132,1x25,9 mm)	Haşr (59. Sûre), (v.232a), (131x26,4 mm)
Mümtehine (60. Sûre), (v.233b), (132,7x27,2 mm)	Tahrim (66. Sûre), (v.238b), (132,2x26,3 mm)
Mülk (67. Sûre), (v.239b), (132,9x27,1 mm)	Kalem (68. Sûre), (v.240b), (133x27,1 mm)
Nebe' (78. Sûre), (v.250a), (133,7x26,3 mm)	Büruc (85. Sûre), (v.254a), (132,6x26,2 mm)
Leyl (92. Sûre), (v.257a), (133,1x25,2 mm)	Adiyat (100. Sûre), (v.259b1), (133,2x26,5 mm)
Asr (103. Sûre), (v.260a2), (131,4x26,2 mm)	

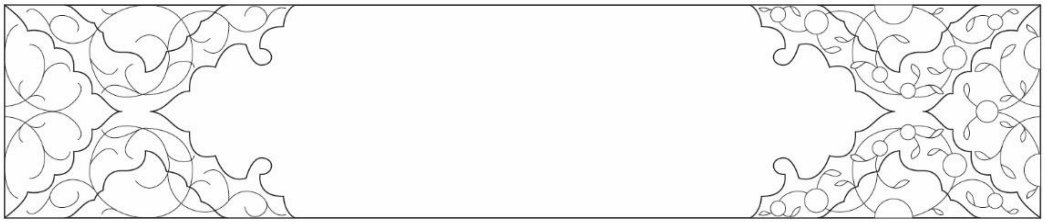

Resim 54: SB3 Nisa Sûresi Başlık Bezemesi (v. 31b)

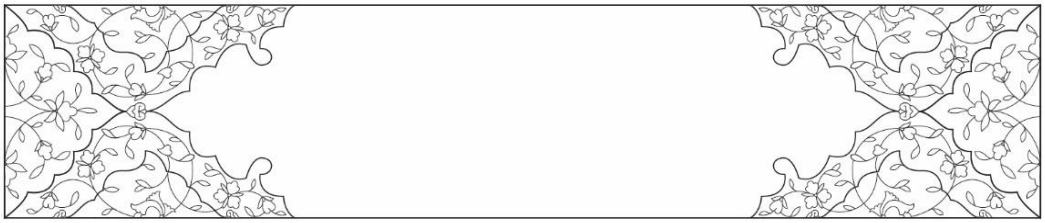
Kaynak: SK Yazma Eserler Kütüphanesi.

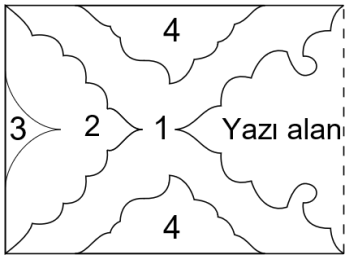
Çizim 33: SB3 Grubundaki Sûre Başı Bezemelerinin Plan ve Pafta Sınırları Çizimi

Çizim 34: SB3 Grubundaki Sûre Başı Bezemelerinin Sap ve Kanaviçe Çizimi

Çizim 35: SB3 Grubundaki Sûre Başı Bezemelerinin Desen Çizimi

Çizim 36: SB3 Zemin Pafta Alanlarının Numaralandırması

Kaynak (Çizim 33-36): Yazar tarafından oluşturulmuştur.

SB3. Grup sûre başı tezhiplerinin kitabe yazıları zerendud tarzda yazılıp siyah mürekkep ile tahrirlenmiştir. Sûre başı yazılarının zemini kağıttır. Sûrenin ismi yazı karakterinin biçimine uygun siyah tahrirle beyn-es sütur içerisine alınmıştır. Dilimlenen kısım ile yazı alanı şemsesi arasında kalan kısım suluboya ile renklendirilmiş ve boşluk dengesine uygun yaprak motifleri eklenmiştir.

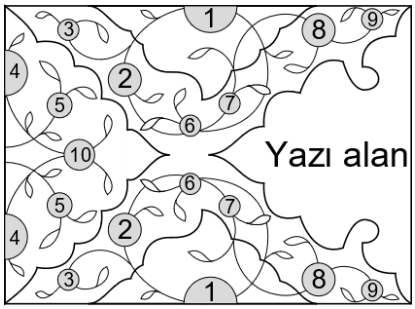
Kompozisyon ¼ simetrilidir. Yatay şemse formundaki yazı alanı (v.230b), (v.232a), (v.233b), (v.250a), (v.254a), (v.257a), (v.260a2), (v.259b1)'de turuncu diğerleri su yeşili iplikle çerçevelenmiştir.

Sûre başlarının zemin renklerinin daha rahat anlaşılması için numaralandırma yapılmıştır (bkz. Çizim 35). Yapılan sûre başı pafta numaralandırılmasına göre; Sûre başı etrafındaki 1 numaralı ana zemin rengi laciverttir. Sûre başının sağ ve sol kenarlarında yer alan altın zeminli yarım mihrap formundaki yarım şemseler (v.72a), (v.167a), (v.191b), (v.204a), (v.230b), (v.232a), (v.233b), (v.238b), (v.250a), (v.254a), (v.257a), (v.260a2), (v.259b1)'de turuncu diğer örneklerde su yeşili iplikle dendanlanmıştır. Zemin rengi tüm örneklerde altındır (No: 2).

Kenarlarda mihrap formlu alanın ortasındaki üçgen şekil (No: 3) (v.72a), (v.142a), (v.188b), (v.212b), (v.225b), (v.238b)' de bordo, (v.167a)'da turuncu diğer örneklerde siyah zeminlidir. 4 numaralı alan zemini altındır. Bu alan tüm örneklerde turuncu dendanlı ipliktir.

Kompozisyon sahasındaki hatayi grubuna ait dallar helezonik biçimdedir. Hatayi, penç, gonca gül ve yapraklardan meydana gelen desen motiflerinde turuncu, sarı, beyaz, mavi, altın ve pembe tonları kullanılmıştır.

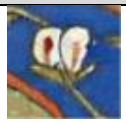
İncelenen gruptaki yirmi dokuz sûre başında kullanılan motiflerin aynı yerde bulunan fakat değişik motiflerle yapılmış örnekleri bulunmaktadır. Bazı örneklerde de motifin yönü değişmişken bazısında ise hiç motif kullanılmamıştır. Motiflerdeki değişimi tespit etmek için farklılık gösteren motiflere numara verilmiştir. Aşağıdaki çizimde numaralandırılan (bkz. Çizim 37) alanlarda görülen farklı motifler bulundukları varak numaralarıyla birlikte belirtilerek gruplandırılmış ve tablo şeklinde sunulmuştur (bkz. Tablo 3).

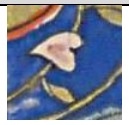
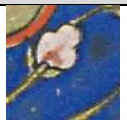
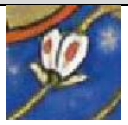
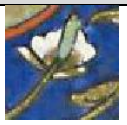

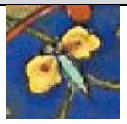
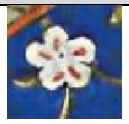
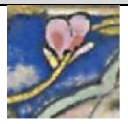
Çizim 37: SB3 Değişik Motiflerin Numaralandırması

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 3: SB3 Değişik Motiflerin Gruplandırılması

			
(v.170a)	(v.188b)	(v.191b)	(v.204a)
			
(v.232a)	(v.238b)	(v.259b1)	(v.233b)
1 Numaralı motif			
				
(v.95b)	(v.170a)	(v.216b)	(v.233b)	(v.239b)
2 Numaralı motif				
				
(v.170a)	(v.204a)	(v.212b)	(v.216b)	(v.254a)
3 Numaralı motif				
			
(v.170a)	(v.233b)	(v.238b)	(v.260a2)
4 Numaralı motif			
		
(v.31b)	(v.170a)	(v.188b)
5 Numaralı motif		

			
(v.83b)	(v.109a)	(v.170a)	(v.233b)
6 Numaralı motif			
			
(v.72a)	(v.89b)	(v.204a)	(v.212b)
7 Numaralı motif			

				
(v.212b)	(v.238b)	(v.31b)	(v.31b)	(v.72a)
8 Numaralı motif			9 Numaralı motif	

			
(v.31b)	(v.95b)	(v.170a)	(v.230b)
10 Numaralı motif			

Kaynak: SK Yazma Eserler Kütüphanesi.

Ayrıca (v.170a)'da hatayi grubu motiflerin dal dolaşımında farklılık görülmektedir (bkz. Ek 1/ 30. Sûre).

2.6.4. SB4. Grup Sûre Başlarının Tezyini Özellikleri

Eserdeki dördüncü grup olarak tasnif edilen müzehhep sûre başı örneği ilk olarak "Mâide" (v.43a) sûresinde karşımıza çıkmaktadır. Aynı desene benzer 23 adet tezhipli sûre başı tespit edilmiştir. Desen birbirine benzediği için burada tek çizim örneği yapılmıştır. Bu gruptaki benzer sûre başları; (v.43a), (v.101a), (v.103b), (v.129a), (v.137b), (v.145b), (v.162a), (v.174b), (v.176a), (v.183b), (v.197b), (v.201b), (v.219b), (v.222a), (v.236a), (v.237b), (v.243b), (v.245b), (v.248a), (v.252b), (v.255b1), (v.257b2), (v.261b1) varaklarında yer almaktadır (bkz. Tablo 1). Ölçülendirme orijinal görselleri üzerinden yapılmıştır.

Maide (5.Sûre), (v.43a), (131,2x26,9 mm)	Ra'd (13. Sûre), (v.101a), (131,4x27,7 mm)
İbrahim (14. Sûre), (v.103b), (133,3x26,7 mm)	Ta-Ha (20. Sûre), (v.129a), (131,2x27,7 mm)
Hac (22. Sûre), (v.137b), (133,4x26,7 mm)	Nur (24. Sûre), (v.145b), (133,8x28,3)
Kasas (28. Sûre), (v.162a), (131,4x26,8 mm)	Secde (32. Sûre), (v.174b), (131,7x27,8 mm)
Ahzâb (33. Sûre), (v.176a), (131,5x27 mm)	Fatır (35. Sûre), (v.183b), (131,8x27,3 mm)
Mü'min (40. Sûre), (v.197b), (133,3x27,2 mm)	Fussilet (41. Sûre), (v.201b), (132,4x26,8 mm)
Kaf (50. Sûre), (v.219b), (131x27,5 mm)	Tur (52. Sûre), (v.222a), (131,5x27,4 mm)
Cum'a (62. Sûre), (v.236a), (131,9x26,7)	Talâk (65. Sûre), (v.237b), (132,8x28 mm)
Nuh (71. Sûre), (v.243b), (131,6x27 mm)	Müzzemmil (73. Sûre), (v.245b), (132,4x26,7 mm)
İnsan (76. Sûre), (v.248a), (134,8x27,3)	İntifar (82. Sûre), (v.252b), (133,4x28,4 mm)
Gaşiye (88. Sûre), (v.255b1), (132,7x26,3 mm)	İnşirah (94. Sûre), (v.257b2), (133,4x27,2 mm)
Nasr (110. Sûre), (v.261b1), (132x27,1 mm)	

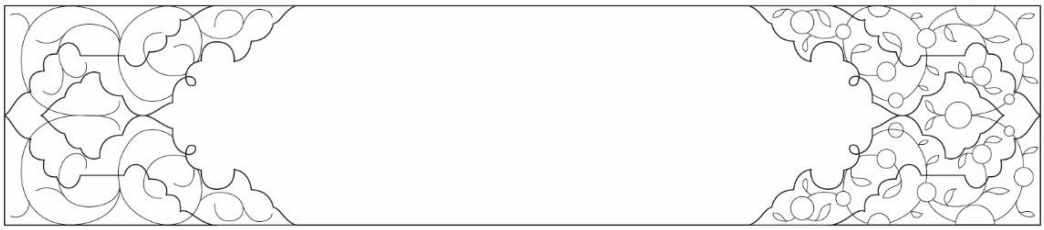

Resim 55: SB4 Maide Sûresi Başlık Bezemesi (v. 42a)

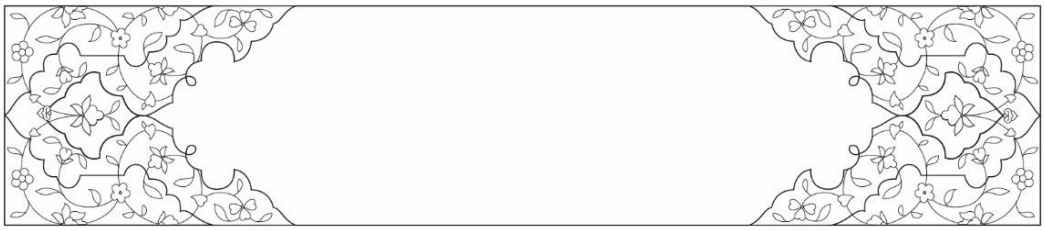
Kaynak: SK Yazma Eserler Kütüphanesi.

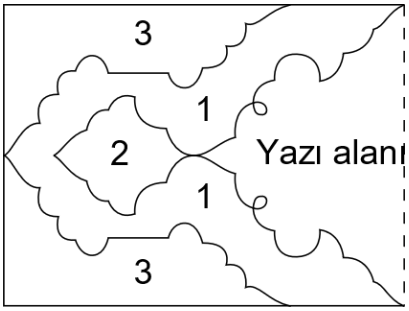
Çizim 38: SB4 Grubundaki Sûre Başı Bezemelerinin Plan ve Pafta Sınırları Çizimi

Çizim 39: SB4 Grubundaki Sûre Başı Bezemelerinin Sap ve Kanaviçe Çizimi

Çizim 40: SB4 Grubundaki Sûre Başı Bezemelerinin Desen Çizimi

Çizim 41: SB4 Zemin Pafta Alanlarının Numaralandırması

Kaynak (Çizim 38-41): Yazar tarafından oluşturulmuştur.

SB4. Grup sûre başı tezhiplerinin kitabe yazıları zerendud tarzda yazılıp siyah mürekkep ile tahrirlenmiştir. Yalnız (v.145b)'deki zerendud yazı tahrirsizdir.

Sûre başı yazılarının zemini kağıttır. Sûrenin ismi yazı karakterinin biçimine uygun siyah tahrirle beyn-es sütur içerisine alınmıştır. Dilimlenen kısım ile yazı alanı şemsesi arasında

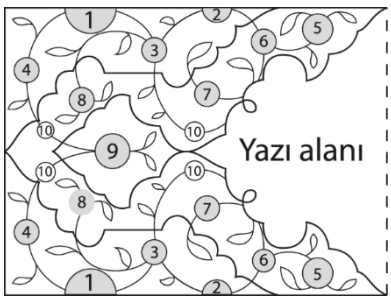
kalan kısım suluboya ile renklendirilmiş ve boşluk dengesine uygun yaprak motifleri eklenmiştir.

Kompozisyon ¼ simetrilidir. Yatay şemse formundaki yazı alanı (v.43a), (v.101a), (v.103b), (v.162a), (v.174b), (v.183b), (v.197b), (v.222a), (v.243b), (v.255b1), (v.257b2)'de dendanlı turuncu iplikli diğer örneklerde su yeşilidir.

Sûre başlarının zemin renklerinin daha rahat anlaşılması için numaralandırma yapılmıştır (bkz. Çizim 41). Yapılan sûre başı pafta numaralandırılmasına göre; Sûre başı etrafındaki 1 numaralı ana zemin rengi laciverttir. Sûre başının sağ ve sol kenarlarında yer alan dendanlı salbekler (No: 2) (v.145b), (v.252b)'de turuncu, (v.255b1)'de siyah diğer örneklerde altın zeminlidir. Salbekte kullanılan dendanlı iplik (v.43a), (v.145b)'de beyaz, (v.103b), (v.252b)'de sarı, (v.174b) ve (v.255b1)'de su yeşili diğer örneklerde turuncudur. 3 numaralı alanda zemin renkleri altın olup, alan iplikleri (v.43a), (v.101a), (v.103b), (v.129a), (v.162a), (v.176a), (v.183b), (v.197b), (v.201b), (v.222a), (v.243b), (v.245b), örneklerinde su yeşili diğerlerinde turuncudur.

Kompozisyon sahasındaki hatayi grubuna ait dallar helezonik biçimdedir. Hatayi, penç, gonca gül ve yapraklardan meydana gelen desen motiflerinde turuncu, altın, sarı, beyaz, mavi ve pembe tonları kullanılmıştır.

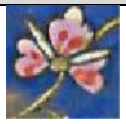
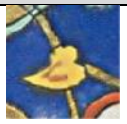
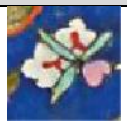
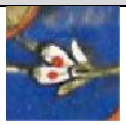
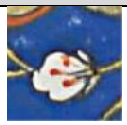
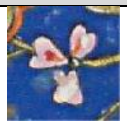
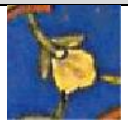
İncelenen gruptaki yirmi üç sûre başında kullanılan motiflerin aynı yerde bulunan fakat değişik motiflerle yapılmış örnekleri bulunmaktadır. Bazı örneklerde de motifin yönü değişmişken bazısında ise hiç motif kullanılmamıştır. Motiflerdeki değişimi tespit etmek için farklılık gösteren motiflere numara verilmiştir. Aşağıdaki çizimde numaralandırılan (bkz. Çizim 42) alanlarda görülen farklı motifler bulundukları varak numaralarıyla birlikte belirtilerek gruplandırılmış ve tablo şeklinde sunulmuştur (bkz. Tablo 4).

Çizim 42: SB4 Değişik Motiflerin Numaralandırması

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 4: SB4 Değişik Motiflerin Gruplandırılması

				
(v.43a)	(v.236a)	(v.43a)	(v.103b)	(v.145b)
1 Numaralı motif		2 Numaralı motif		
				
(v.43a)	(v.101a)	(v.183b)	(247a)	
3 Numaralı motif				
				
(v.43a)	(v.103b)	(v.145b)	(v.255b1)	(v.261b1)
4 Numaralı motif				
				
(v.101a)	(v.252b)	(v.255b1)	(v.129a)	(v.137b)	(v.145b)
5 Numaralı motif			6 Numaralı motif		
					
(v.43a)	(v.145b)	(v.243b)	(v.252b)	(v.255b1)	(v.257b2)
7 Numaralı motif					
					
(v.103b)	(v.137b)	(v.43a)	(v.245b)		
8 Numaralı motif		9 Numaralı motif			

Kaynak: SK Yazma Eserler Kütüphanesi.

Ayrıca (v.43a)'da olduğu gibi 10 numaralı motif alanlarında bulunan penç motifi kimi örneklerde hiç kullanılmamış, kimi örneklerde de yerine yaprak çizilmiştir.

2.6.5. SB5. Grup Sûre Başlarının Tezyini Özellikleri

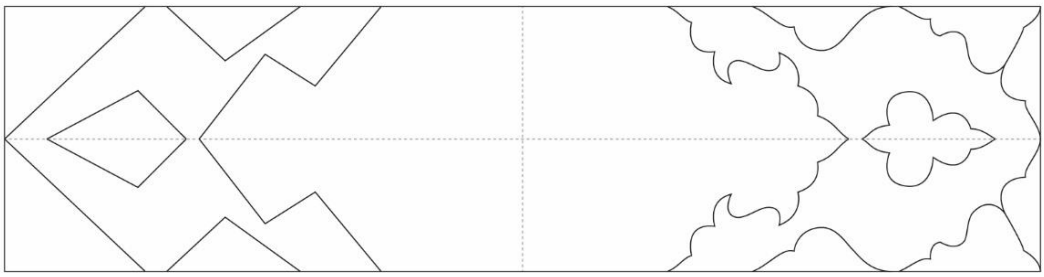
Eserdeki beşinci grup olarak tasnif edilen müzehhep sûre başı örneği ilk olarak "En'âm" sûresinde (v.52a) karşımıza çıkmaktadır. Aynı desene benzer 5 adet tezhipli sûre başı tespit edilmiştir. Desen birbirine benzediği için burada tek çizim örneği yapılmıştır. Bu gruptaki benzer sûre başları; (v.52a), (v.61b), (v.76a), (v.125b), (v.180b) varaklarında yer almaktadır (bkz. Tablo 1). Ölçülendirme orijinal görselleri üzerinden yapılmıştır.

En'am (6. Sûre), (v.52a), (130,8x32,9 mm)	A'raf (7. Sûre), (v.61b), (131,6x32,8 mm)
Tevbe (9. Sûre), (v.76a), (131,3x33,5 mm)	Meryem (19. Sûre), (v.125b), (132,1x32,4 mm)
Sebe' (34. Sûre), (v.180b), (131,5x33,7 mm)	

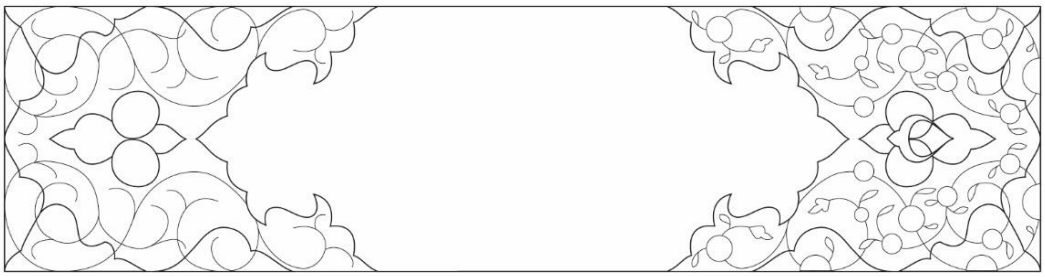
Resim 56: SB5 En'am Sûresi Başlık Bezemesi (v.52a)

Kaynak: SK Yazma Eserler Kütüphanesi.

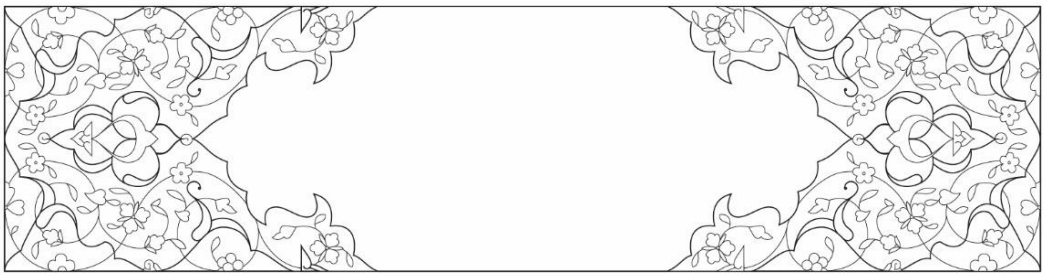

Çizim 43: SB5 Grubundaki Sûre Başı Bezemelerinin Plan ve Pafta Sınırları Çizimi

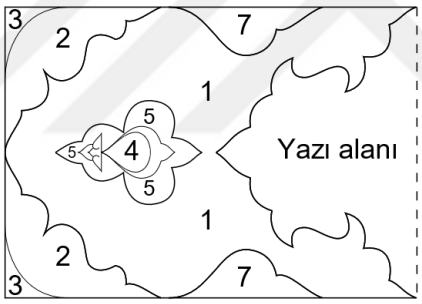
Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Çizim 44: SB5 Grubundaki Sûre Başı Bezemelerinin Sap ve Kanaviçe Çizimi

Çizim 45: SB5 Grubundaki Sûre Başı Bezemelerinin Desen Çizimi

Çizim 46: SB5 Zemin Pafta Alanlarının Numaralandırması

Kaynak (Çizim 44-46): Yazar tarafından oluşturulmuştur.

SB5. Grup sûre başı tezhiplerinin kitabe yazıları; (v.76a), (v.125b), (v.180b) ’de zerendud tarzda yazılıp siyah mürekkep ile tahrirlenmiştir. Yalnız (v.52a), (v.61b)’de zerendud yazı tahrirsizdir.

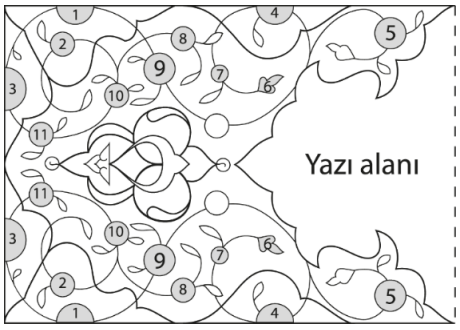
Sûre başı yazılarının zemini kağıttır. Sûrenin ismi yazı karakterinin biçimine uygun siyah tahrirle beyn-es sütur içerisine alınmıştır. Dilimlenen kısım ile yazı alanı şemsesi arasında kalan kısım suluboya ile renklendirilmiş ve boşluk dengesine uygun yaprak motifleri eklenmiştir.

Kompozisyon ¼ simetrilidir. Yatay şemse formundaki yazı alanı (v.52a), (v.76a), (v.180b) ’de su yeşili (v.61b) ve (v.125b)’de turuncu dendanlı iplik ile çerçevelenmiştir.

Sûre başlarının zemin renklerinin daha rahat anlaşılması için numaralandırma yapılmıştır (bkz. Çizim 45). Yapılan sûre başı pafta numaralandırılmasına göre; Sûre başı etrafındaki 1 numaralı ana zemin rengi laciverttir. Yazı alanının sağ ve solundaki salbekler rumi kapalı formdadır. Zemini (No: 5) (v.61b), (v.76a), (v.180b) ’de bordo (v.125b)’de turuncu (v.52a)’da siyahtır. Rumi kapalı form içinde bulunan orta bağ motifi içinde kalan kısım (No: 6) zemin rengi ile aynı renktedir. Ancak (v.52a)’da diğerlerinden farklı olarak turuncudur. Rumi kapalı formundaki rumiler tüm örneklerde mavidir.2 ve 7 numaralı rumi ile sınırlandırılmış alanların zemini altındır. Rumiler de çoğunda altın ile işlenmiştir. Yalnızca (v.180b) ’de 2 numaralı alanda rumiler su yeşili, 7 numaralı alanda ise turuncudur. Sûre başının köşelerinde kalan 3 numaralı üçgen küçük alanların zeminleri (v.52a), (v.180b) ’de bordo diğer örneklerde siyahtır.

Kompozisyon sahasındaki hatayi grubuna ait dallar helezonik biçimdedir. Hatayi, penç, gonca gül ve yapraklardan meydana gelen desen motiflerinde turuncu, sarı, beyaz ve pembe tonları kullanılmıştır.

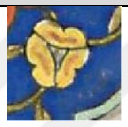
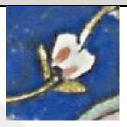
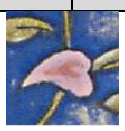
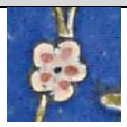
İncelenen gruptaki beş sûre başında kullanılan motiflerin aynı yerde bulunan fakat değişik motiflerle yapılmış örnekleri bulunmaktadır. Bazı örneklerde de motifin yönü değişmişken bazısında ise hiç motif kullanılmamıştır. Motiflerdeki değişimi tespit etmek için farklılık gösteren motiflere numara verilmiştir. Aşağıdaki çizimde numaralandırılan (bkz. Çizim 47) alanlarda görülen farklı motifler bulundukları varak numaralarıyla birlikte belirtilerek gruplandırılmış ve tablo şeklinde sunulmuştur (bkz. Tablo 5).

Çizim 47: SB5 Değişik Motiflerin Numaralandırması

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 5: SB5 Değişik Motiflerin Gruplandırılması

				
(v.52a)	(v.61b)	(v.125b)	(v.52a)	(v.61b)
1 Numaralı motif			2 Numaralı motif	
				
(v.52a)	(v.61b)	(v.125b)	(v.180b)	
3 Numaralı motif				
				
(v.52a)	(v.61b)	(v.76a)	(v.125b)	(v.180b)
4 Numaralı motif				
				
(v.52a)	(v.61b)	(v.180b)	(v.52a)	(v.76a)
5 Numaralı motif			6 Numaralı motif	
				
(v.61b)	(v.180b)	(v.52a)	(v.61b)	
7 Numaralı motif		8 Numaralı motif		
				
(v.61b)	(v.180b)	(v.52a)	(v.76a)	(v.125b)
9 Numaralı motif		10 Numaralı motif		
				
(v.52a)	(v.61b)	(v.125b)		
11 Numaralı motif				

Kaynak: SK Yazma Eserler Kütüphanesi.

2.6.6. SB6. Grup Sûre Başlarının Tezyini Özellikleri

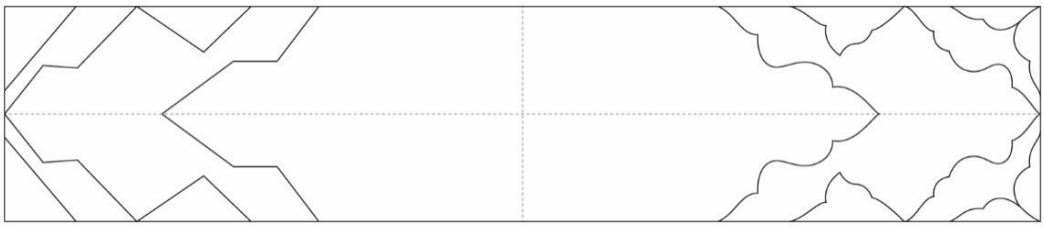
Eserdeki altıncı grup olarak tasnif edilen müzehhep sûre başı örneği ilk olarak "Kehf" sûresinde (v.120b) karşımıza çıkmaktadır. Aynı desene benzer 10 adet tezhipli sûre başı tespit edilmiştir. Desen birbirine benzediği için burada tek çizim örneği yapılmıştır. Bu gruptaki benzer sûre başları; (v.120b), (v.153b), (v.186a), (v.211a), (v.218a), (v.227a), (v.236b), (v.244b), (v.252a), (v.258b2) varaklarında yer almaktadır (bkz. Tablo 1). Ölçülendirme orijinal görselleri üzerinden yapılmıştır.

Kehf (18. Sûre), (v.120b), (132,3x27,4 mm)	Şu'ara (26. Sûre), (v.153b), (131,2x26,9 mm)
Yasin (36. Sûre), (v.186a), (131,2x26,2 mm)	Casiye (45. Sûre), (v.211a), (133x27,7 mm)
Hucurat (49. Sûre), (v.218a), (131,2x26,9 mm)	Vakı'a (56. Sûre), (v.227a), (133,5x27,6 mm)
Teğabun (64. Sûre), (v. 236b), (132,6x26,5 mm)	Cin (72. Sûre), (v.244b), (132,1x26,6 mm)

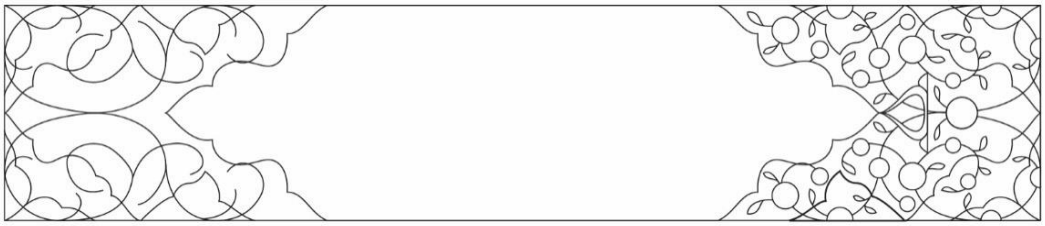

Resim 57: SB6 Kefh Sûresi Başlık Bezemesi (v.120b)

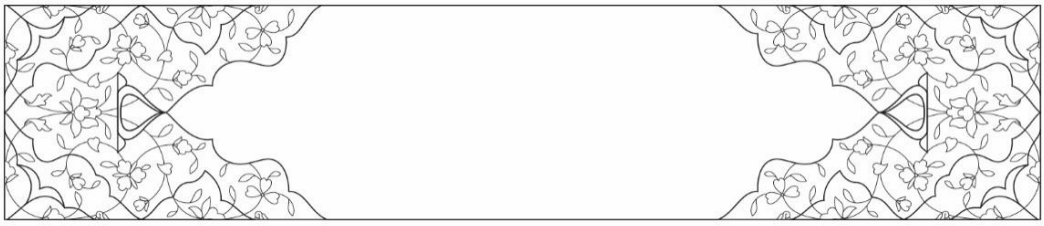
Kaynak: SK Yazma Eserler Kütüphanesi.

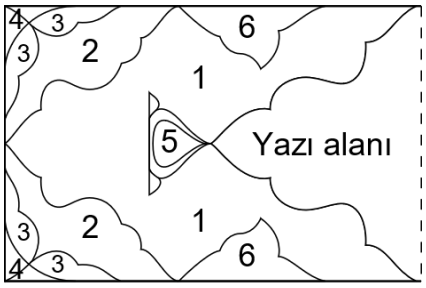
Çizim 48: SB6 Grubundaki Sûre Başı Bezemelerinin Plan ve Pafta Sınırları Çizimi

Çizim 49: SB6 Grubundaki Sûre Başı Bezemelerinin Sap ve Kanaviçe Çizimi

Çizim 50: SB6 Grubundaki Sûre Başı Bezemelerinin Desen Çizimi

Çizim 51: SB6 Zemin Pafta Alanlarının Numaralandırması

Kaynak (Çizim 48-51): Yazar tarafından oluşturulmuştur.

SB6. Grup sûre başı tezhiplerinin kitabe yazıları zerendud tarzda yazılıp siyah mürekkep ile tahrirlenmiştir.

Sûre başı yazılarının zemini kağıttır. Sûrenin ismi yazı karakterinin biçimine uygun siyah tahrirle beyn-es sütur içerisine alınmıştır. Dilimlenen kısım ile yazı alanı şemsesi arasında

kalan kısım suluboya ile renklendirilmiş ve boşluk dengesine uygun yaprak motifleri eklenmiştir.

Kompozisyon ¼ simetrilidir. Yatay şemse formundaki yazı alanı (v.120b), (v.236b), (v.252a), (v.258b2)'de turuncu diğerlerinde su yeşilidir. Yazı alanı şemsesi uçlarında orta bağ motifi yer alır. Motiflerin çoğu iplikle aynı renktedir. Yalnız (v.218a)'da orta bağ motifi su yeşilinden farklı olarak mavi renklidir.

Sûre başlarının zemin renklerinin daha rahat anlaşılması için numaralandırma yapılmıştır (bkz. Çizim 50). Yapılan sûre başı pafta numaralandırılmasına göre;

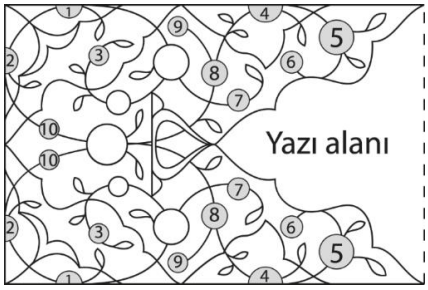
Ortabağın içi (No: 5) (v.186a) ve (v.244b)'de turuncu (v.211a)'da bordo diğerlerinde siyah zeminlidir.2 ve 6 numaralı zeminler altındır. Bu alanları sınırlayan dendanlı iplikler (v.186a)'daki 6 numaralı alanın ipliğinde beyaz diğerlerinde turuncudur.

2 numaralı alan içerisinde yer alan rumi form ile oluşmuş üçgen formlar oluşmuştur. Rumiler (v.236b), (v.252a)'da turuncu (v.258b2)'de s-su yeşili diğerlerinde turuncu renklidir.

3 numaralı alan zeminleri çoğu örnekte turuncu olmakla birlikte (v.252a) ve (v.258b2)'de siyah (v.236b)'de altın zeminlidir. Son olarak köşe uçlarında yer alan üçgen küçük alan (No: 4) tüm örneklerde siyahtır.

Kompozisyon sahasındaki hatayi grubuna ait dallar helezonik biçimdedir. Hatayi, penç, gonca gül ve yapraklardan meydana gelen desen motiflerinde turuncu, sarı, altın, beyaz, mavi ve pembe tonları kullanılmıştır.

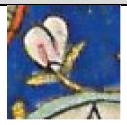
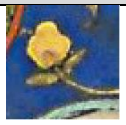
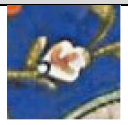
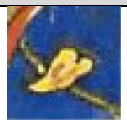
İncelenen gruptaki on sûre başında kullanılan motiflerin aynı yerde bulunan fakat değişik motiflerle yapılmış örnekleri bulunmaktadır. Bazı örneklerde de motifin yönü değişmişken bazısında ise hiç motif kullanılmamıştır. Motiflerdeki değişimi tespit etmek için farklılık gösteren motiflere numara verilmiştir. Aşağıdaki çizimde numaralandırılan (bkz. Çizim 52) alanlarda görülen farklı motifler bulundukları varak numaralarıyla birlikte belirtilerek gruplandırılmış ve tablo şeklinde sunulmuştur (bkz. Tablo 6).

Çizim 52: SB6 Değişik Motiflerin Numaralandırması

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 6: SB6 Değişik Motiflerin Gruplandırılması

			
(v.120b)	(v.211a)	(v.153b)	(v.252a)
1 Numaralı motif		2 Numaralı motif	
				
(v.120b)	(v.186a)	(v.120b)	(v.244b)	(v.252a)
3 Numaralı motif		4 Numaralı motif		
				
(v.120b)	(v.258b2)	(v.120b)	(v.153b)	(v.218a)
5 Numaralı motif		6 Numaralı motif		
				
(v.227a)	(v.236b)	(v.120b)	(v.153b)	(v.227a)
7 Numaralı motif		8 Numaralı motif		
			
(v.153b)	(v.211a)	(v.153b)	(v.244b)
9 Numaralı motif		10 Numaralı motif	

Kaynak: SK Yazma Eserler Kütüphanesi.

2.6.7. SB7. Grup Sûre Başlarının Tezyini Özellikleri

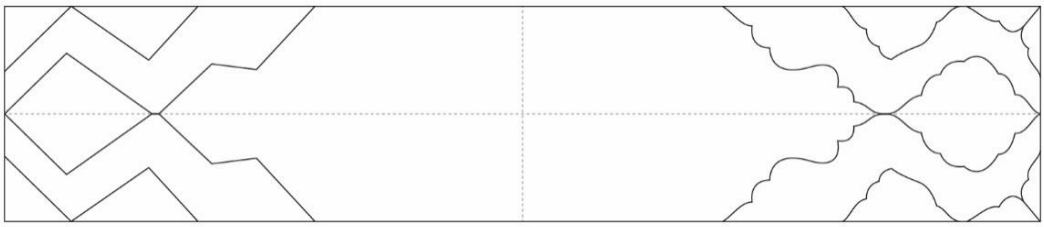
Eserdeki yedinci grup olarak tasnif edilen müzehhep sûre başı örneği ilk olarak "Neml" sûresinde (v.158b) karşımıza çıkmaktadır. Aynı desene benzer 8 adet tezhipli sûre başı tespit edilmiştir. Desen birbirine benzediği için burada tek çizim örneği yapılmıştır. Bu gruptaki benzer sûre başları; (v.158b), (v.173a), (v.194a), (v.214b), (v.228b), (v.235b), (v.243a), (v.257b1) varaklarında yer almaktadır (bkz. Tablo 1). Ölçülendirme orijinal görselleri üzerinden yapılmıştır.

Neml (27. Sûre), (v.158b), (132,3x26,6 mm)	Lokman (31. Sûre), (v.173a), (132,5x26 mm)
Zümer (39. Sûre), (v.194a), (132,6x26,7 mm)	Muhammed (47. Sûre), (v.214b), (131,7x27,1 mm)
Hadid (57. Sûre), (v.228b), (131,8x27,5 mm)	Cum'a (62. Sûre), (v.235b), (131,9x26,7 mm)
Me'aric (70. Sûre), (v.243a), (131,4x26,8 mm)	Duha (93. Sûre), (v.257b1), (132,8x25,1 mm)

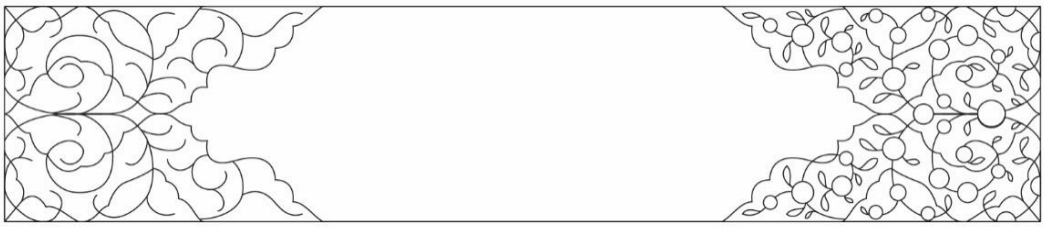
Resim 58: SB7 Neml Sûresi Başlık Bezemesi (v.158b)

Kaynak: SK Yazma Eserler Kütüphanesi.

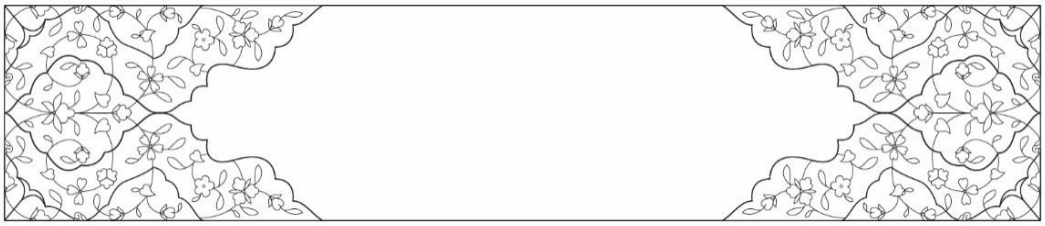

Çizim 53: SB7 Grubundaki Sûre Başı Bezemelerinin Plan ve Pafta Sınırları Çizimi

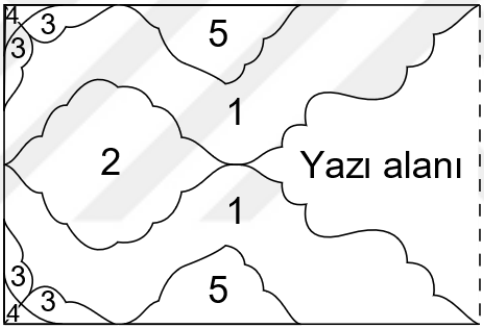
Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Çizim 54: SB7 Grubundaki Sûre Başı Bezemelerinin Sap ve Kanaviçe Çizimi

Çizim 55: SB7 Grubundaki Sûre Başı Bezemelerinin Desen Çizimi

Çizim 56: SB7 Zemin Pafta Alanlarının Numaralandırması

Kaynak (Çizim 54-56): Yazar tarafından oluşturulmuştur.

SB7. Grup sûre başı tezhiplerinin kitabe yazıları; (v.158b), (v.194a), (v.257b1)'de (v.228b), (v.235b), (v.243a), (v.257b1)'de zerendud tarzda yazılıp siyah mürekkep ile tahrirlenmiştir. Sadece (v.173a) zerendud yazı tahrirsizdir.

Sûre başı yazılarının zemini kağıttır. Sûrenin ismi yazı karakterinin biçimine uygun siyah tahrirle beyn-es sütur içerisine alınmıştır. Dilimlenen kısım ile yazı alanı şemsesi arasında kalan kısım suluboya ile renklendirilmiş ve boşluk dengesine uygun yaprak motifleri eklenmiştir.

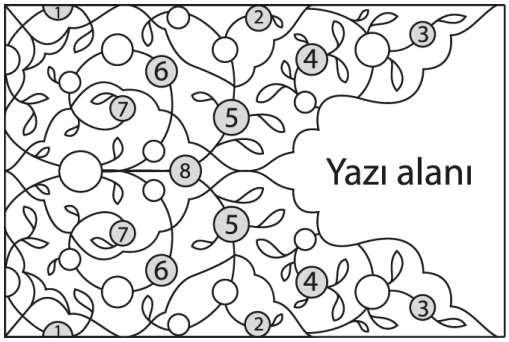
Kompozisyon ¼ simetrilidir. Yatay şemse formundaki yazı alanı (v.214b), (v.235b) ve (v.257b1)'de turuncu diğerlerinde su yeşili dendanlı ipliktir. Uçlarında yer alan

salbeklerde altın zemin kullanılmıştır. Salbeklerdeki dendanlı ipliklikler (v.257b1), (v.235b) ve (v.257b1)'de turuncu diğerlerinde su yeşilidir. Dendan formları hemen hemen aynı olmakla birlikte (v.257b1)'de diğerlerinden farklı olarak damlacık şeklinde içe girintiler yapılmıştır.

Sûre başlarının zemin renklerinin daha rahat anlaşılması için numaralandırma yapılmıştır (bkz. Çizim 55). Yapılan sûre başı pafta numaralandırılmasına göre; Sûre başı etrafındaki 1 numaralı ana zemin rengi laciverttir, ancak (v.257b1)'de diğerlerinden farklı olarak siyah renk kullanılmıştır. Aynı zamanda yazı alanı şemsesinden çıkan salbek ipliğinde de farklılık bulunmaktadır (bkz. Ek 1).

Kompozisyon sahasındaki hatayi grubuna ait dallar helezonik biçimdedir. Hatayi, penç, gonca gül ve yapraklardan meydana gelen desen motiflerinde turuncu, sarı, beyaz, mavi ve pembe tonları kullanılmıştır.

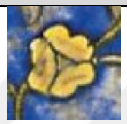
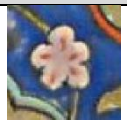
İncelenen gruptaki sekiz sûre başında kullanılan motiflerin aynı yerde bulunan fakat değişik motiflerle yapılmış örnekleri bulunmaktadır. Bazı örneklerde de motifin yönü değişmişken bazısında ise hiç motif kullanılmamıştır. Motiflerdeki değişimi tespit etmek için farklılık gösteren motiflere numara verilmiştir. Aşağıdaki çizimde numaralandırılan (bkz. Çizim 57) alanlarda görülen farklı motifler bulundukları varak numaralarıyla birlikte belirtilerek gruplandırılmış ve tablo şeklinde sunulmuştur (bkz. Tablo 7).

Çizim 57: SB7 Değişik Motiflerin Numaralandırması

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 7: SB7 Değişik Motiflerin Gruplandırılması

			
(v.158b)	(v.228b)	(v.158b)	(v.214b)
1 Numaralı motif		2 Numaralı motif	
			
(v.158b)	(v.173a)	(v.194a)	
3 Numaralı motif			
				
(v.158b)	(v.173a)	(v.214b)	(v.228b)	(v.257b1)
4 Numaralı motif				
			
(v.158b)	(v.228b)	(v.243a)	(v.257b1)
5 Numaralı motif			
			
(v.158b)	(v.173a)	(v.158b)	(v.173a)
6 Numaralı motif		7 Numaralı motif	
			
(v.158b)	(v.173a)	(v.194a)	(v.214b)
8 Numaralı motif			

Kaynak: SK Yazma Eserler Kütüphanesi.

2.6.8. SB8. Grup Sûre Başının Tezyini Özellikleri

Eserdeki sekizinci grup olarak tasnif edilen müzehhep sûre başı örneği yalnızca "Zuhruf" sûresinde (v.206b) karşımıza çıkmaktadır (bkz. Tablo 1). Ölçülendirme orijinal görseli üzerinden yapılmıştır.

Zuhruf (43. Sûre), (v.206b), (130,7x18,4 mm)

Resim 59: SB8 Zuhruf Sûresi Başlık Bezemesi (v.206b)

Kaynak: SK Yazma Eserler Kütüphanesi.

Çizim 58: SB8 Grubundaki Sûre Başı Bezemelerinin Plan ve Pafta Sınırları Çizimi

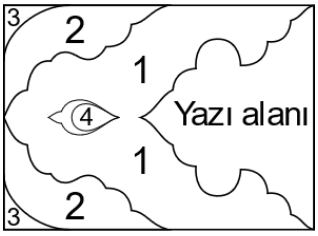

Çizim 59: SB8 Grubundaki Sûre Başı Bezemelerinin Sap ve Kanaviçe Çizimi

Çizim 60: SB8 Grubundaki Sûre Başı Bezemelerinin Desen Çizimi

Kaynak (Çizim 58-60): Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Çizim 61: SB8 Zemin Pafta Alanlarının Numaralandırması

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

SB8. gruptaki sûre başı tezhibinin kitabe yazısı zerendud tarzda yazılıp siyah mürekkep ile tahrirlenmiştir.

Sûre başı yazısının zemini kağıttır. Sûrenin ismi yazı karakterinin biçimine uygun siyah tahrirle beyn-es sütur içerisine alınmıştır. Dilimlenen kısım ile yazı alanı şemsesi arasında kalan kısım suluboya ile renklendirilmiş ve boşluk dengesine uygun yaprak motifleri eklenmiştir.

Kompozisyon ¼ simetrilidir. Yatay şemse formundaki yazı alanı su yeşili dendanlı iplik ile ayrılmıştır. Sûre başlarının zemin renklerinin daha rahat anlaşılması için numaralandırma yapılmıştır (bkz. Çizim 61). Yapılan sûre başı pafta numaralandırılmasına göre; Sûre başı yazısının etrafındaki 1 numaralı ana zemin rengi laciverttir. Yazı alanı şemsesinin iki ucundaki salbekler orta bağ motifi şeklindedir. Orta bağ motifi mavi zemini turuncu renklidir. 2 numaralı alan sarı dendan ile sınırlandırılmış, zemini altın ile boyanmıştır. Köşelerde kalan üçgen alanın (bk. 3) zemini laciverttir.

Kompozisyon sahasındaki hatayi grubuna ait dallar helezonik biçimdedir. Hatayi, penç, gonca gül ve yapraklardan meydana gelen desen motiflerinde turuncu, sarı, beyaz ve mavi tonları kullanılmıştır.

2.6.9. SB9. Grup Sûre Başının Tezyini Özellikleri

Eserdeki dokuzuncu grup olarak tasnif edilen müzehhep sûre başı örneği yalnızca "Kamer" sûresinde (v.223a) karşımıza çıkmaktadır (bkz. Tablo 1). Ölçülendirme orijinal görselleri üzerinden yapılmıştır.

Kamer (54. Sûre), (v.223a), (131,4x16 mm)

Resim 60: SB9 Kamer Sûresi Başlık Bezemesi (v.224a)

Kaynak: SK Yazma Eserler Kütüphanesi.

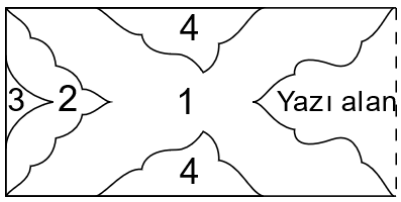
Çizim 62: SB9 Grubundaki Sûre Başı Bezemelerinin Plan ve Pafta Sınırları Çizimi

Çizim 63: SB9 Grubundaki Sûre Başı Bezemelerinin Sap ve Kanaviçe Çizimi

Çizim 64: SB9 Grubundaki Sûre Başı Bezemelerinin Desen Çizimi

Çizim 65: SB9 Zemin Pafta Alanlarının Numaralandırması

Kaynak (Çizim 62-65): Yazar tarafından oluşturulmuştur.

SB9. gruptaki sûre başı tezhibinin kitabe yazısı zerendud tarzda yazılıp siyah mürekkep ile tahrirlenmiştir.

Sûre başı yazısının zemini kağıttır. Sûrenin ismi yazı karakterinin biçimine uygun siyah tahrirle beyn-es sütur içerisine alınmıştır. Dilimlenen kısım ile yazı alanı şemsesi arasında

kalan kısım suluboya ile renklendirilmiş ve boşluk dengesine uygun yaprak motifleri eklenmiştir.

Kompozisyon ¼ simetrilidir. Yatay şemse formundaki yazı alanı su yeşili dendanlı iplik ile ayrılmıştır. Sûre başlarının zemin renklerinin daha rahat anlaşılması için numaralandırma yapılmıştır (bkz. Çizim 65). Yapılan sûre başı pafta numaralandırılmasına göre; Sûre başı etrafındaki 1 numaralı ana zemin rengi laciverttir.

2 ve 4 numaralı alanlar turuncu dendan ile oluşturulmuştur. Zeminleri altındır. Köşedeki yarım şemse kitabeli alan (bk. 2) içerisindeki küçük üçgen alanın zemini turuncudur.

Kompozisyon sahasındaki dallar helezonik değil kıvrımlı "s" şekillerindedir. Hatayi, penç, gonca gül ve yapraklardan meydana gelen desende, mavi, yeşil, sarı, beyaz, pembe ve turuncu renkleri kullanılmıştır.

2.6.10. SB10. Grup Sûre Başlarının Tezyini Özellikleri

Eserdeki onuncu grup olarak tasnif edilen müzehhep sûre başı örneği ilk olarak "Müddessir" sûresinde (v.246b) karşımıza çıkmaktadır. Aynı desene benzer 6 adet tezhipli sûre başı tespit edilmiştir. Desen birbirine benzediği için burada tek çizim örneği yapılmıştır. Bu gruptaki benzer sûre başları; (v.246b), (v.250b), (v.254b), (v.258a1), (v.260a1), (v.259b2) varaklarında yer almaktadır (bkz. Tablo 1). Ölçülendirme orijinal görselleri üzerinden yapılmıştır.

Müddesir (74. Sûre), (v.246b), (131,6x25,2 mm)	Nazi'at (79. Sûre), (v.250b), (134,7x25,3 mm)
Tarık (86. Sûre), (v.254b), (132,4x25,6 mm)	Tin (95. Sûre), (v.258a1), (135,1x25,5 mm)
Kari'a (101. Sûre), (v.259b2), (133,4x25,7 mm)	Tekasür (102. Sûre), (v.260a1), (132x25,7 mm)

Resim 61: SB1. Müddesir Sûresi Başlık Bezemesi (v.1246b)

Kaynak: SK Yazma Eserler Kütüphanesi.

Çizim 66: SB10 Grubundaki Sûre Başı Bezemelerinin Plan ve Pafta Sınırları Çizimi

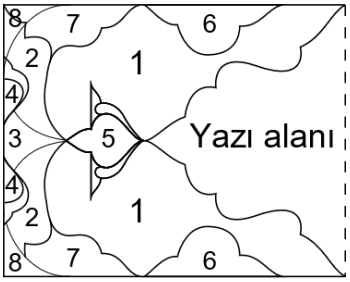

Çizim 67: SB10 Grubundaki Sûre Başı Bezemelerinin Sap ve Kanaviçe Çizimi

Çizim 68: SB10 Grubundaki Sûre Başı Bezemelerinin Desen Çizimi

Kaynak (Çizim 66-68): Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Çizim 69: SB10 Zemin Pafta Alanlarının Numaralandırması

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

SB10. Grup sûre başı tezhiplerinin kitabe yazıları zerendud tarzda yazılıp siyah mürekkep ile tahrirlenmiştir. Sûre başı yazılarının zemini kağıttır. Sûrenin ismi yazı karakterinin biçimine uygun siyah tahrirle beyn-es sütur içerisine alınmıştır. Dilimlenen kısım ile yazı alanı şemsesi arasında kalan kısım suluboya ile renklendirilmiş ve boşluk dengesine uygun yaprak motifleri eklenmiştir.

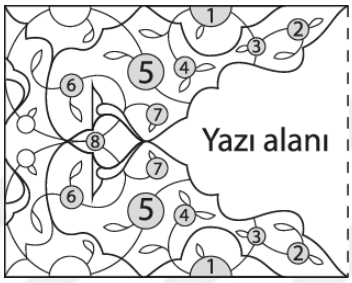
Kompozisyon ¼ simetrilidir. Yatay şemse formundaki yazı alanı (v.258a1)'de su yeşili diğer örneklerde dendanlı ve turuncu ipliklidir. Sûre başlarının zemin renklerinin daha rahat anlaşılması için numaralandırma yapılmıştır (bkz. Çizim 69). Yapılan sûre başı pafta numaralandırılmasına göre; Sûre başı etrafındaki 1 numaralı ana zemin rengi laciverttir. Yazı alanı şemsesinin iki ucunda orta bağ motifi yer alır. Orta bağ motifi (v.258a1) ve (v.258a1) su yeşili diğerleri turuncudur. İçindeki alanın (bk. 5) zemin rengi (v.246b) ve (v.250b)'de su yeşili diğer örneklerde siyahtır.

Orta bağdan devam ederek kenar kıyılarında rumi paftalar oluşturulmuştur. Burada bulunan 2 numaralı alan zemini tüm örneklerde altındır. 7 numaralı alan (v.246b) ve (v.254b)'de siyah (v.250b)'de altın (v.258a1)'de bordo (v.260a1) ve (v.259b2)'de lacivert renklidir. Yan kenar duvarındaki orta bağ motifleri (v.258a1)'de turuncu diğerleri su yeşilidir (bk. 4) zemin renkleri (v.254b)'de turuncu (v.258a1)'de siyah diğerlerinde bordodur.

6 numaralı rumi kapalı formun zemini tüm grupta altındır. 3 numaralı alan (v.246b)'de bordo diğerlerinde altın zemin kullanılmıştır. Son olarak 8 numaralı alan çoğu örnekte ayrılmamış 2 ve 7 numaralı paftanın devamı gibi renklendirilmiştir. Yalnızca (v.250b)'de 8 numaralı alanın lacivert zemin ile doldurulmuştur.

Kompozisyon sahasındaki hatayi grubuna ait dallar helezonik biçimdedir. Hatayi, penç, gonca gül ve yapraklardan meydana gelen desen motiflerinde altın, pembe sarı ve beyaz tonları kullanılmıştır.

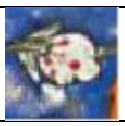
İncelenen gruptaki altı sûre başında kullanılan motiflerin aynı yerde bulunan fakat değişik motiflerle yapılmış örnekleri bulunmaktadır. Bazı örneklerde de motifin yönü değişmişken bazısında ise hiç motif kullanılmamıştır. Motiflerdeki değişimi tespit etmek için farklılık gösteren motiflere numara verilmiştir. Aşağıdaki çizimde numaralandırılan (bkz. Çizim 70) alanlarda görülen farklı motifler bulundukları varak numaralarıyla birlikte belirtilerek gruplandırılmış ve tablo şeklinde sunulmuştur (bkz. Tablo 8).

Çizim 70: SB10 Değişik Motiflerin Numaralandırması

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 8: SB10 Değişik Motiflerin Gruplandırılması

				
(v.246b)	(v.250b)	(v.259b2)	(v.246b)	(v.250b)
1 Numaralı motif			2 Numaralı motif	
				
(v.258a1)	(v.260a1)	(v.246b)	(v.250b)	(v.259b2)
3 Numaralı motif		4 Numaralı motif		
				
(v.246b)	(v.254b)	(v.260a1)	(v.259b2)	
5 Numaralı motif				

			
(v.246b)	(v.250b)	(v.246b)	(v.259b2)
6 Numaralı motif		7 Numaralı motif	
			
(v.246b)	(v.250b)	(v.254b)	(v.260a1)
8 Numaralı motif			

Kaynak: SK Yazma Eserler Kütüphanesi.

2.6.11. SB11. Grup Sûre Başının Tezyini Özellikleri

Eserdeki on birinci grup olarak tasnif edilen müzehhep sûre başı örneği yalnızca "Kıyame" sûresinde (v.247b) karşımıza çıkmaktadır (bkz. Tablo 1). Ölçülendirme orijinal görseli üzerinden yapılmıştır.

Kıyamet (75. Sûre), (v.247b), (131x28,5 mm),

Resim 62: SB11 Kıyamet Sûresi Başlık Bezemesi (v.247b)

Kaynak: SK Yazma Eserler Kütüphanesi.

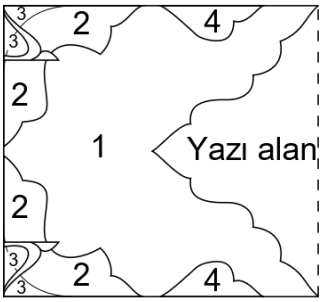
Çizim 71: SB11 Grubundaki Sûre Başı Bezemelerinin Plan ve Pafta Sınırları Çizimi

Çizim 72: SB11 Grubundaki Sûre Başı Bezemelerinin Sap ve Kanaviçe Çizimi

Çizim 73: SB11 Grubundaki Sûre Başı Bezemelerinin Desen Çizimi

Çizim 74: SB11 Zemin Pafta Alanlarının Numaralandırması

Kaynak (Çizim 71-74): Yazar tarafından oluşturulmuştur.

SB11. grup sûre başı tezhibinin kitabe yazısı zerendud tarzda yazılıp siyah mürekkep ile tahrirlenmiştir. Sûre başı yazılarının zemini kağıttır. Sûrenin ismi yazı karakterinin biçimine uygun siyah tahrirle beyn-es sütur içerisine alınmıştır. Dilimlenen kısım ile yazı

alanı şemsesi arasında kalan kısım suluboya ile renklendirilmiş ve boşluk dengesine uygun yaprak motifleri eklenmiştir.

Kompozisyon ¼ simetrilidir. Yatay şemse formundaki yazı alanı turuncu ipliklidir. Yazı alanı şemsesi uçlarında tepelik motifi yer alır.

Sûre başlarının zemin renklerinin daha rahat anlaşılması için numaralandırma yapılmıştır (bkz. Çizim 74). Yapılan sûre başı pafta numaralandırılmasına göre; Sûre başı etrafındaki 1 numaralı ana zemin rengi laciverttir. Yazı alanı dışındaki alan rumi formlarla paftalara ayrılmıştır. 4 numaralı alanda rumi kapalı form ile oluşmuştur. Rumilerin rengi turuncu zemini altındır.

2 numaralı alan su yeşili rumi formun zemini altındır. Dikey eksende üst ve alt tabana değdirilen yan kıyılardaki yarım orta bağ motifleri turuncu olarak kullanılmıştır. İç zemini siyah olan orta bağın bağlı olduğu bir rumi sapı görülmemiştir. İçerisinden hatayi dalı geçmiş ve köşelerde ortaya çıkan üçgen formlu 3 numaralı alanın zemini de siyahtır.

Kompozisyon sahasındaki dallar helezonik şekillerdedir. Hatayi, penç, gonca gül ve yapraklardan meydana gelen desen motiflerinde mavi, sarı, beyaz ve pembe tonları kullanılmıştır.

2.6.12. SB12. Grup Sûre Başının Tezyini Özellikleri

Eserdeki on ikinci grup olarak tasnif edilen müzehhep sûre başı örneği yalnızca "Mürselât" sûresinde (v.249a) karşımıza çıkmaktadır (bkz. Tablo 1). Ölçülendirme orijinal görseli üzerinden yapılmıştır.

Mürselat (77. Sûre), (v.249a), (131,2x26,2 mm)

Resim 63: SB12 Mürselat Sûresi Başlık Bezemesi (v.249a)

Kaynak: SK Yazma Eserler Kütüphanesi.

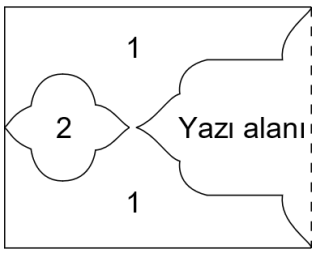
Çizim 75: SB12 Grubundaki Sûre Başı Bezemelerinin Plan ve Pafta Sınırları Çizimi

Çizim 76: SB12 Grubundaki Sûre Başı Bezemelerinin Sap ve Kanaviçe Çizimi

Çizim 77: SB12 Grubundaki Sûre Başı Bezemelerinin Desen Çizimi

Çizim 78: SB12 Zemin Pafta Alanlarının Numaralandırması

Kaynak (Çizim 75-78): Yazar tarafından oluşturulmuştur.

SB12. grup sûre başı tezhibinin kitabe yazısı zerendud tarzda yazılıp siyah mürekkep ile tahrirlenmiştir. Sûre başı yazılarının zemini kağıttır. Sûrenin ismi yazı karakterinin biçimine uygun siyah tahrirle beyn-es sütur içerisine alınmıştır. Dilimlenen kısım ile yazı alanı şemsesi arasında kalan kısım suluboya ile renklendirilmiş ve boşluk dengesine uygun yaprak motifleri eklenmiştir.

Kompozisyon ¼ simetrilidir. Yatay şemse formundaki yazı alanı turuncu ipliklidir. Yazı alanı şemsesi ucunda salbek tarzında rumi kapalı form görülmektedir. Sûre başlarının zemin renklerinin daha rahat anlaşılması için numaralandırma yapılmıştır (bkz. Çizim 78). Yapılan sûre başı pafta numaralandırılmasına göre; Rumilerin rengi turuncu zemini altındır (No: 2).

Sûre başı etrafındaki 1 numaralı ana zemin rengi laciverttir. Rumilerin rengi turuncu zemini altındır.

Kompozisyon sahasındaki dallar helezonik şekillerdedir. Hatayi, penç, gonca gül ve yapraklardan meydana gelen desen motiflerinde mavi, sarı, beyaz ve turuncu tonları kullanılmıştır.

2.6.13. SB13. Grup Sûre Başlarının Tezyini Özellikleri

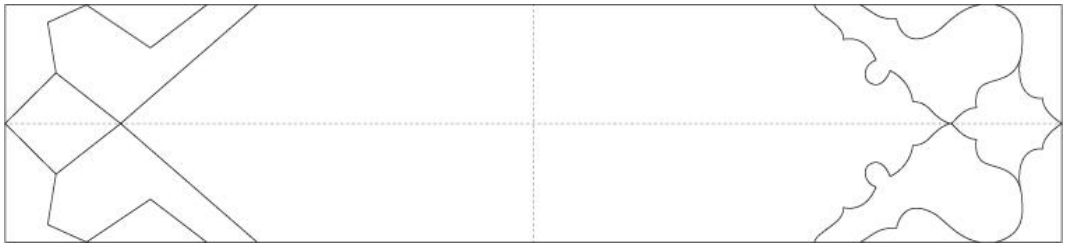
Eserdeki on üçüncü grup olarak tasnif edilen müzehhep sûre başı örneği ilk olarak "Abese" sûresinde (v.251b) karşımıza çıkmaktadır. Aynı desene benzer 2 adet tezhipli sûre başı tespit edilmiştir. Desen birbirine benzediği için burada tek çizim örneği yapılmıştır. Bu gruptaki benzer sûre başları; (v.251b), (v.253b) kodlu sûre başlarıdır (bkz. Tablo 1). Ölçülendirme orijinal görselleri üzerinden yapılmıştır.

Abese (80. Sûre), (v.251b), (128x28,2 mm)	İnşikak (84. Sûre), (v.253b), (126,1x28,3 mm)

Resim 64: SB13 Abese Sûresi Başlık Bezemesi (v.251b)

Kaynak: SK Yazma Eserler Kütüphanesi.

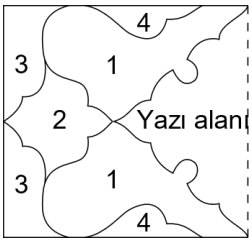
Çizim 79: SB13 Grubundaki Sûre Başı Bezemelerinin Plan ve Pafta Sınırları Çizimi

Çizim 80: SB13 Grubundaki Sûre Başı Bezemelerinin Sap ve Kanaviçe Çizimi

Çizim 81: SB13 Grubundaki Sûre Başı Bezemelerinin Desen Çizimi

Çizim 82: SB13 Zemin Pafta Alanlarının Numaralandırması

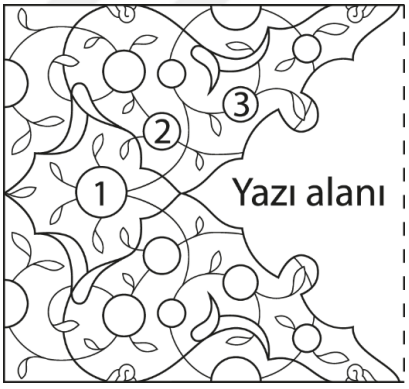
Kaynak (Çizim 79-82): Yazar tarafından oluşturulmuştur.

SB13. Grup sûre başı tezhiplerinin kitabe yazıları zerendud tarzda yazılıp siyah mürekkep ile tahrirlenmiştir. Sûre başı yazılarının zemini kağıttır. Sûrenin ismi yazı karakterinin biçimine uygun siyah tahrirle beyn-es sütur içerisine alınmıştır. Dilimlenen kısım ile yazı alanı şemsesi arasında kalan kısım suluboya ile renklendirilmiş ve boşluk dengesine uygun yaprak motifleri eklenmiştir.

Kompozisyon ¼ simetrilidir. Yatay şemse formundaki yazı alanı (v.251b)'de su yeşili (v.253b)'de turuncu dendanlı ve turuncu ipliklidir. Sûre başlarının zemin renklerinin daha rahat anlaşılması için numaralandırma yapılmıştır (bkz. Çizim 82). Yapılan sûre başı pafta numaralandırılmasına göre; Sûre başı etrafındaki 1 numaralı ana zemin rengi laciverttir. Yazı alanı dışındaki paftalar rumi ile şekillenmiştir. Rumiler iki örnekte de turuncudur. 2 ve 4 numaralı alanların zemini altındır. 3 numaralı alan zemini (v.251b)'de altın (v.253b)'de laciverttir.

Kompozisyon sahasındaki hatayi grubuna ait dallar helezonik biçimdedir. Hatayi, penç, gonca gül ve yapraklardan meydana gelen desen motiflerinde mavi, altın, sarı, beyaz ve pembe tonları kullanılmıştır.

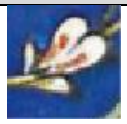
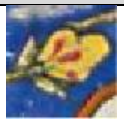
İncelenen gruptaki iki sûre başında kullanılan motiflerin aynı yerde bulunan fakat değişik motiflerle yapılmış örnekleri bulunmaktadır. Bazı örneklerde de motifin yönü değişmişken bazısında ise hiç motif kullanılmamıştır. Motiflerdeki değişimi tespit etmek için farklılık gösteren motiflere numara verilmiştir. Aşağıdaki çizimde numaralandırılan (bkz. Çizim 83) alanlarda görülen farklı motifler bulundukları varak numaralarıyla birlikte belirtilerek gruplandırılmış ve tablo şeklinde sunulmuştur (bkz. Tablo 9).

Çizim 82: SB13 değişik motiflerin numaralandırması

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 9: SB13 Değişik Motiflerin Gruplandırılması

			
(v.251b)	(v.253b)	(v.251b)	(v.253b)
1 Numaralı motif		2 Numaralı motif	
			
(v.251b)		(v.253b)	
3 Numaralı motif			

Kaynak: SK Yazma Eserler Kütüphanesi.

2.6.14. SB14. Grup Sûre Başlarının Tezyini Özellikleri

Eserdeki on dördüncü grup olarak tasnif edilen müzehhep sûre başı örneği ilk olarak "A'lâ" sûresinde (v.255a) karşımıza çıkmaktadır. Aynı desene benzer 6 adet tezhipli sûre başı tespit edilmiştir. Desen birbirine benzediği için burada tek çizim örneği yapılmıştır. Bu gruptaki benzer sûre başları; (v.255a), (v.258a2), (v.259a), (v.261a3), (v.261b2) varaklarında yer almaktadır (bkz. Tablo 1). Ölçülendirme orijinal görselleri üzerinden yapılmıştır. Ölçülendirme orijinal görselleri üzerinden yapılmıştır.

A'la (87. Sûre), (v.255a), (134,8x27 mm)	Âlak (96. Sûre), (v.258a2), (133,5x26,1 mm)
Zilzal (99. Sûre), (v.259a), (132x26,5 mm)	Kâfirun (109. Sûre), (v.261a3), (132,5x25,6 mm)
Tebbet (111. Sûre), (v.261b2), (132,6x27,8 mm)	

Resim 65: SB14 A'la Sûresi Başlık Bezemesi (v.255a)

Kaynak: SK Yazma Eserler Kütüphanesi.

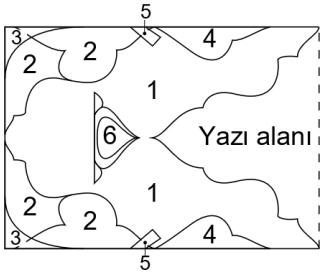
Çizim 83: SB14 Grubundaki Sûre Başı Bezemelerinin Plan ve Pafta Sınırları Çizimi

Çizim 84: SB14 Grubundaki Sûre Başı Bezemelerinin Sap ve Kanaviçe Çizimi

Çizim 85: SB14 Grubundaki Sûre Başı Bezemelerinin Desen Çizimi

Çizim 86: SB14 Zemin Pafta Alanlarının Numaralandırması

Kaynak (Çizim 83-86): Yazar tarafından oluşturulmuştur.

SB14. Grup sûre başı tezhiplerinin kitabe yazıları zerendud tarzda yazılıp siyah mürekkep ile tahrirlenmiştir. Sûre başı yazılarının zemini kağıttır. Sûrenin ismi yazı karakterinin biçimine uygun siyah tahrirle beyn-es sütur içerisine alınmıştır. Dilimlenen kısım ile yazı alanı şemsesi arasında kalan kısım suluboya ile renklendirilmiş ve boşluk dengesine uygun yaprak motifleri eklenmiştir.

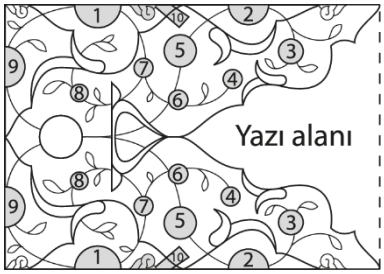
Kompozisyon ¼ simetrilidir. Yatay şemse formundaki yazı alanı (v.255a), (v.258a2), (v.259a), (v.261b2)'de su yeşili (v.261a3)'de turuncu ipliklidir. (v.255a), (v.258a2), (v.261b2)'de yazı alanı şemsesinde su yeşili rumiler kullanılmıştır.

Sûre başlarının zemin renklerinin daha rahat anlaşılması için numaralandırma yapılmıştır (bkz. Çizim 86). Yapılan sûre başı pafta numaralandırılmasına göre; Sûre başı etrafındaki 1 numaralı ana zemin rengi laciverttir. Yazı alanı şemsesinin iki ucunda orta bağ motifi yer alır. Orta bağ motifi (v.261a3)'de turuncu diğer örneklerde su yeşili rengindedir. İçindeki alanın (No: 6) zemin rengi (v.261a3)'de siyah diğer örneklerde bordodur.

Yazı alanı dışındaki paftalar rumi ile şekillenmiştir. Rumiler de turuncu ve su yeşili renkleri görülür. 2 numaralı alanın rumileri (v.255a)'da su yeşili diğerlerinde turuncudur. 4 numaralı alanın rumileri (v.261a3)'de su yeşili diğer örneklerde turuncudur. 2 ve 4 numaralı alanların zemini altındır. 3 numaralı alan köşelerde üçgen formundadır ve zemini siyahtır.

2 ve 3 numaralı rumi kompozisyonun birbirine temas eden kısmında (No: 5) bir düğüm yer almaktadır. Yalnızca (v.259a)'da kullanılmamıştır. Alanın zemini (v.258a2)'de lacivert diğer örneklerde siyahtır.
Kompozisyon sahasındaki hatayi grubuna ait dallar helezonik biçimdedir. Hatayi, penç, gonca gül ve yapraklardan meydana gelen desen motiflerinde turuncu, sarı, beyaz ve pembe tonları kullanılmıştır.

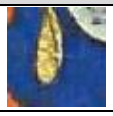
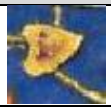
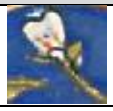
İncelenen gruptaki altı sûre başında kullanılan motiflerin aynı yerde bulunan fakat değişik motiflerle yapılmış örnekleri bulunmaktadır. Bazı örneklerde de motifin yönü değişmişken bazısında ise hiç motif kullanılmamıştır. Motiflerdeki değişimi tespit etmek için farklılık gösteren motiflere numara verilmiştir. Aşağıdaki çizimde numaralandırılan (bkz. Çizim 87) alanlarda görülen farklı motifler bulundukları varak numaralarıyla birlikte belirtilerek gruplandırılmış ve tablo şeklinde sunulmuştur (bkz. Tablo 10).

Çizim 87: SB14 Değişik Motiflerin Numaralandırması

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 10: SB14 Değişik Motiflerin Gruplandırılması

			
(v.255a)	(v.258a2)	(v.261a3)	(v.261b2)
1 Numaralı motif			
			
(v.255a)	(v.258a2)	(v.259a)	(v.255a) (v.258a2) (v.259a)
2 Numaralı motif		3 Numaralı motif	
			
(v.255a)	(v.261a3)	(v.261b2)	(v.255a) (v.258a2) (v.261a3)
4 Numaralı motif		5 Numaralı motif	
			
(v.255a)	(v.259a)	(v.261a3)	
6 Numaralı motif			
			
(v.255a)	(v.258a2)	(v.259a)	(v.261a3)
7 Numaralı motif			
			
(v.255a)	(v.258a2)	(v.258a2)	(v.261a3)
8 Numaralı motif		9 Numaralı motif	

Kaynak: SK Yazma Eserler Kütüphanesi.

2.6.15. SB15. Grup Sûre Başlarının Tezyini Özellikleri

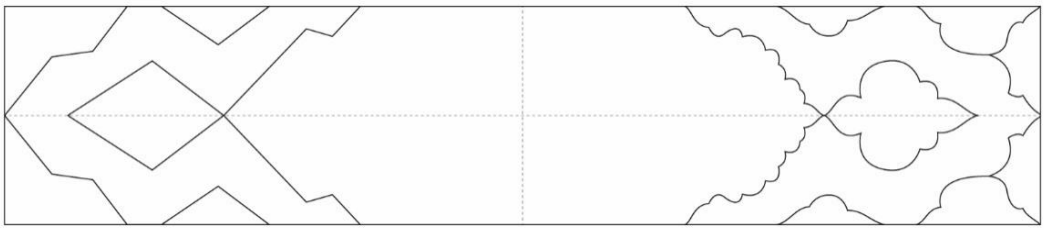
Eserdeki on beşinci grup olarak tasnif edilen müzehhep sûre başı örneği ilk olarak "Beled" sûresinde (v.256b1) karşımıza çıkmaktadır. Aynı desene benzer 3 adet tezhipli sûre başı tespit edilmiştir. Desen birbirine benzediği için burada tek çizim örneği yapılmıştır. Bu gruptaki benzer sûre başları; (v.256b1), (v.258b1), (v.261b3) varaklarında yer almaktadır (bkz. Tablo 1). Ölçülendirme orijinal görselleri üzerinden yapılmıştır.

Beled (90. Sûre), (v.256b1), (133x28,1 mm)	Kadir (97. Sûre), (v.258b1), (133x28,4 mm),
İhlas (112. Sûre), (v.261b3), (133x28,1 mm)	

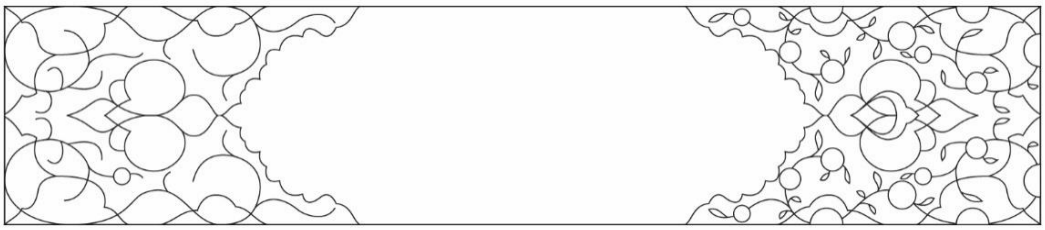
Resim 66: SB15 Beled Sûresi Başlık Bezemesi (v.256b1)

Kaynak: SK Yazma Eserler Kütüphanesi.

Çizim 88: SB15 Grubundaki Sûre Başı Bezemelerinin Plan ve Pafta Sınırları Çizimi

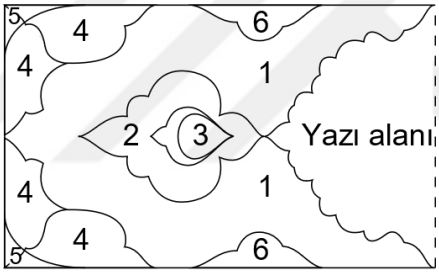
Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Çizim 89: SB15 Grubundaki Sûre Başı Bezemelerinin Sap ve Kanaviçe Çizimi

Çizim 90: SB15 Grubundaki Sûre Başı Bezemelerinin Desen Çizimi

Çizim 91: SB15 Zemin Pafta Alanlarının Numaralandırması

Kaynak (Çizim 89-91): Yazar tarafından oluşturulmuştur.

SB15. Grup sûre başı tezhiplerinin kitabe yazıları zerendud tarzda yazılıp siyah mürekkep ile tahrirlenmiştir. Sûre başı yazılarının zemini kağıttır. Sûrenin ismi yazı karakterinin biçimine uygun siyah tahrirle beyn-es sütur içerisine alınmıştır. Dilimlenen kısım ile yazı alanı şemsesi arasında kalan kısım suluboya ile renklendirilmiş ve boşluk dengesine uygun yaprak motifleri eklenmiştir.

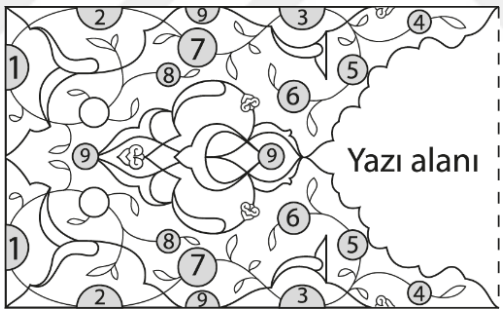
Kompozisyon ¼ simetrilidir. Yatay şemse formundaki yazı alanı üç örnekte de su yeşili dendanlı iplik ile çerçevelenmiştir. Sûre başlarının zemin renklerinin daha rahat anlaşılması için numaralandırma yapılmıştır (bkz. Çizim 91). Yapılan sûre başı pafta numaralandırılmasına göre; Sûre başı etrafındaki 1 numaralı ana zemin rengi laciverttir.

Yazı alanının sağ ve solundaki salbekler rumi kapalı formdadır. Rumiler su yeşili olup zeminleri (No: 3-4) bordodur.

Yazı alanı dışındaki paftalar rumi ile şekillenmiştir. Rumiler de turuncudur. 4 ve 6 numaralı alanda zemin altındır. Buranın içinde köşelerde kalan üçgen pafta siyah zeminlidir.

Kompozisyon sahasındaki hatayi grubuna ait dallar helezonik şekillerdedir. Hatayi, penç, gonca gül ve yapraklardan meydana gelen desen motiflerinde mavi, sarı, beyaz ve pembe tonları kullanılmıştır.

İncelenen gruptaki üç sûre başında kullanılan motiflerin aynı yerde bulunan fakat değişik motiflerle yapılmış örnekleri bulunmaktadır. Bazı örneklerde de motifin yönü değişmişken bazısında ise hiç motif kullanılmamıştır. Motiflerdeki değişimi tespit etmek için farklılık gösteren motiflere numara verilmiştir. Aşağıdaki çizimde numaralandırılan (bkz. Çizim 92) alanlarda görülen farklı motifler bulundukları varak numaralarıyla birlikte belirtilerek gruplandırılmış ve tablo şeklinde sunulmuştur (bkz. Tablo 11).

Çizim 92: SB15 Değişik Motiflerin Numaralandırması

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 11: SB15 Değişik Motiflerin Gruplandırılması

				
(v.256b1)	(v.258b1)	(v.256b1)	(v.258b1)	(v.261b3)
1 Numaralı motif		2 Numaralı motif		
					
(v.256b1)	(v.258b1)	(v.261b3)	(v.256b1)	(v.258b1)	(v.261b3)
3 Numaralı motif			4 Numaralı motif		
			
(v.256b1)	(v.261b3)	(v.256b1)	(v.258b1)
5 Numaralı motif		6 Numaralı motif	
			
(v.256b1)	(v.261b3)	(v.256b1)	(v.261b3)
7 Numaralı motif		8 Numaralı motif	
		
(v.256b1)	(v.258b1)	(v.261b3)
9 Numaralı motif		

Kaynak: SK Yazma Eserler Kütüphanesi.

2.6.16. SB16. Grup Sûre Başlarının Tezyini Özellikleri

Eserdeki on altıncı grup olarak tasnif edilen müzehhep sûre başı örneği ilk olarak "Şems" sûresinde (v.256b2) karşımıza çıkmaktadır. Aynı desene benzer 2 adet tezhipli sûre başı tespit edilmiştir. Desen birbirine benzediği için burada tek çizim örneği yapılmıştır. Bu gruptaki benzer sûre başları; (v.256b2), (v.261a2) varaklarında yer almaktadır (bkz. Tablo 1). Ölçülendirme orijinal görselleri üzerinden yapılmıştır.

Şems (91. Sûre), (v.256b2), (131,8x28,5 mm)	Kevser (108. Sûre), (v.261a2), (132,3x27,6 mm)

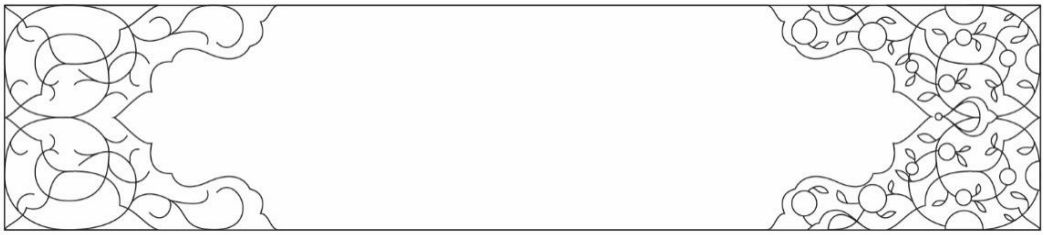

Resim 67: SB16 Şems Sûresi Başlık Bezemesi (v.256b2)

Kaynak: SK Yazma Eserler Kütüphanesi.

Çizim 93: SB16 Grubundaki Sûre Başı Bezemelerinin Plan ve Pafta Sınırları Çizimi

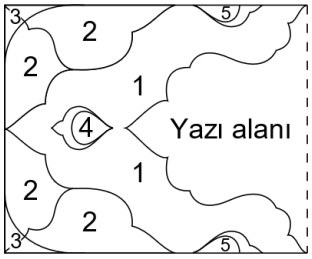

Çizim 94: SB16 Grubundaki Sûre Başı Bezemelerinin Sap ve Kanaviçe Çizimi

Çizim 95: SB16 Grubundaki Sûre Başı Bezemelerinin Desen Çizimi

Kaynak (Çizim 93-95): Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Çizim 96: SB16 Zemin Pafta Alanlarının Numaralandırması

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

SB16. Grup sûre başı tezhiplerinin kitabe yazıları zerendud tarzda yazılıp siyah mürekkep ile tahrirlenmiştir. Sûre başı yazılarının zemini kağıttır. Sûrenin ismi yazı karakterinin biçimine uygun siyah tahrirle beyn-es sütur içerisine alınmıştır. Dilimlenen kısım ile yazı alanı şemsesi arasında kalan kısım suluboya ile renklendirilmiş ve boşluk dengesine uygun yaprak motifleri eklenmiştir.

Kompozisyon ¼ simetrilidir. Yatay şemse formundaki yazı alanı iki örnekte de su yeşili dendanlı iplik ile çerçevelenmiştir. Sûre başlarının zemin renklerinin daha rahat anlaşılması için numaralandırma yapılmıştır (bkz. Çizim 96). Yapılan sûre başı pafta numaralandırılmasına göre; Sûre başı etrafındaki 1 numaralı ana zemin rengi laciverttir. Yazı alanının sağ ve solunda ortabağ motifi yer almaktadır. Ortabağlar su yeşili zemini (No: 4) bordodur.

Yazı alanı dışındaki paftalar rumi ile şekillenmiştir. Rumiler de turuncudur. 2 numaralı alanın zemini altındır. Köşelerde kalan üçgen küçük pafta siyah zeminlidir. Rumiler üst ve altta ortabağ motifi ile son bulmaktadır. Ortabağlar (No: 5) (v.256b2)'de su yeşili ve bordo zeminli (v.261a2)'de turuncu ve siyah zeminlidir.

Kompozisyon sahasındaki hatayi grubuna ait dallar helezonik şekillerdedir. Hatayi, penç, gonca gül ve yapraklardan meydana gelen desen motiflerinde mavi, sarı, beyaz ve pembe tonları kullanılmıştır.

İncelenen gruptaki iki sûre başında kullanılan motiflerin aynı yerde bulunan fakat değişik motiflerle yapılmış örnekleri bulunmaktadır. Bazı örneklerde de motifin yönü değişmişken bazısında ise hiç motif kullanılmamıştır. Motiflerdeki değişimi tespit etmek için farklılık gösteren motiflere numara verilmiştir. Aşağıdaki çizimde numaralandırılan

(bkz. Çizim 97) alanlarda görülen farklı motifler bulundukları varak numaralarıyla birlikte belirtilerek gruplandırılmış ve tablo şeklinde sunulmuştur (bkz. Tablo 12).

Çizim 97: SB16 Değişik Motiflerin Numaralandırması

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 12: SB16 Değişik Motiflerin Gruplandırılması

			
(v.256b2)	(v.261a2)	(v.256b2)	(v.261a2)
1 Numaralı motif		2 Numaralı motif	
			
(v.256b2)	(v.261a2)	(v.256b2)	(v.261a2)
3 Numaralı motif		4 Numaralı motif	

Kaynak: SK Yazma Eserler Kütüphanesi.

2.6.17. SB17. Grup Sûre Başının Tezyini Özellikleri

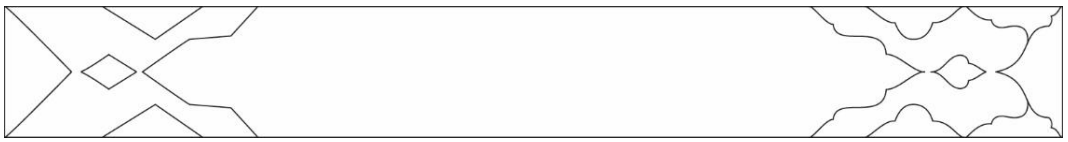
Eserdeki on yedinci grup olarak tasnif edilen müzehhep sûre başı örneği yalnızca "Hümeze" sûresinde (v.259a3) karşımıza çıkmaktadır (bkz. Tablo 1). Ölçülendirme orijinal görseli üzerinden yapılmıştır. Desenin sol köşesindeki bezemeler tahrip olmuştur. Desen çizimi sağ kısmından çıkartılarak iki köşeye de çizilmiştir.

Hümeze (104. Sûre), (v.259a3), (131,4x15,2 mm)

Resim 68: SB17 Hümeze Sûresi Başlık Bezemesi (v.259a3)

Kaynak: SK Yazma Eserler Kütüphanesi.

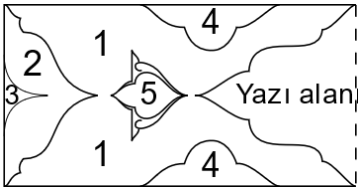
Çizim 98: SB17 Grubundaki Sûre Başı Bezemelerinin Plan ve Pafta Sınırları Çizimi

Çizim 99: SB17 Grubundaki Sûre Başı Bezemelerinin Sap ve Kanaviçe Çizimi

Çizim 100: SB17 Grubundaki Sûre Başı Bezemelerinin Desen Çizimi

Çizim 101: SB17 Zemin Pafta Alanlarının Numaralandırması

Kaynak (Çizim 98-101): Yazar tarafından oluşturulmuştur.

SB17. grup sûre başı tezhibinin kitabe yazısı zerendud tarzda yazılıp siyah mürekkep ile tahrirlenmiştir. Sûre başı yazılarının zemini kağıttır. Sûrenin ismi yazı karakterinin biçimine uygun siyah tahrirle beyn-es sütur içerisine alınmıştır. Dilimlenen kısım ile yazı alanı şemsesi arasında kalan kısım suluboya ile renklendirilmiş ve boşluk dengesine uygun yaprak motifleri eklenmiştir.

Kompozisyon ¼ simetrilidir. Yatay şemse formundaki yazı alanı turuncu ipliklidir. Yazı alanı şemsesi ucunda orta bağ motifi görülmektedir. Orta bağın rengi turuncudur Sûre başlarının zemin renklerinin daha rahat anlaşılması için numaralandırma yapılmıştır (bkz. Çizim 101). Yapılan sûre başı pafta numaralandırılmasına göre; ortabağ zemini siyahtır (No: 5).

Sûre başı etrafındaki 1 numaralı ana zemin rengi laciverttir. Yazı alanı dışındaki paftalar rumi ile şekillenmiştir. Rumiler turuncu renktedir. 4 ve 2 numaralı alan zeminleri altındır. Yan kenarlardaki üçgen formlu 3 numaralı alan zemini siyahtır.

Kompozisyon sahasındaki hatayi grubuna ait dallar helezonik şekillerdedir. Hatayi, penç, gonca gül ve yapraklardan meydana gelen desen motiflerinde mavi, sarı, beyaz ve pembe tonları kullanılmıştır.

2.6.18. SB18. Grup Sûre Başının Tezyini Özellikleri

Eserdeki on sekizinci grup olarak tasnif edilen müzehhep sûre başı örneği yalnızca "Fil" sûresinde (v.260b1) karşımıza çıkmaktadır (bkz. Tablo 1). Ölçülendirme orijinal görseli üzerinden yapılmıştır.

Fil (105. Sûre), (v.260b1), (130,1x26,8 mm)

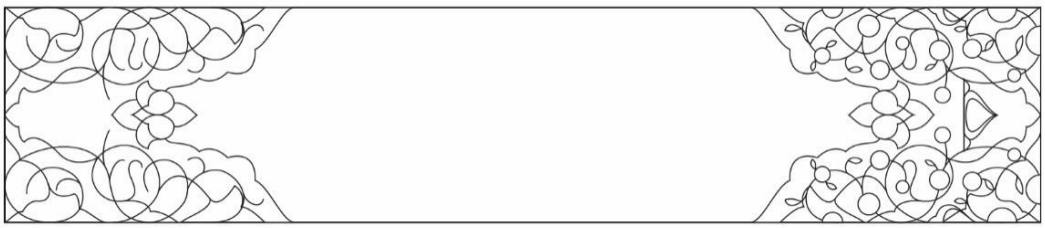

Resim 69: SB18 Fil Sûresi Başlık Bezemesi (v.260b1)

Kaynak: SK Yazma Eserler Kütüphanesi.

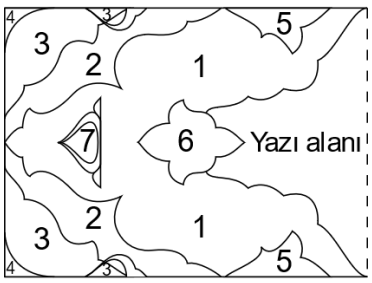
Çizim 102: SB18 Grubundaki Sûre Başı Bezemelerinin Plan ve Pafta Sınırları Çizimi

Çizim 103: SB18 Grubundaki Sûre Başı Bezemelerinin Sap ve Kanaviçe Çizimi

Çizim 104: SB18 Grubundaki Sûre Başı Bezemelerinin Desen Çizimi

Çizim 105: SB18 Zemin Pafta Alanlarının Numaralandırması

Kaynak (Çizim 102-105): Yazar tarafından oluşturulmuştur.

SB18. grup sûre başı tezhibinin kitabe yazısı zerendud tarzda yazılıp siyah mürekkep ile tahrirlenmiştir. Sûre başı yazılarının zemini kağıttır. Sûrenin ismi yazı karakterinin biçimine uygun siyah tahrirle beyn-es sütur içerisine alınmıştır. Dilimlenen kısım ile yazı

alanı şemsesi arasında kalan kısım suluboya ile renklendirilmiş ve boşluk dengesine uygun yaprak motifleri eklenmiştir.

Kompozisyon ¼ simetrilidir. Yatay şemse formundaki yazı alanı turuncu ipliklidir. Yazı alanı şemsesi ucunda salbeklerde rumi kapalı form görülmektedir. Sûre başlarının zemin renklerinin daha rahat anlaşılması için numaralandırma yapılmıştır (bkz. Çizim 105). Yapılan sûre başı pafta numaralandırılmasına göre; Kapalı formdaki su yeşili rumilerin 6 numaradaki zeminleri bordodur.

Sûre başı etrafındaki 1 numaralı ana zemin rengi laciverttir. Yazı alanı dışındaki paftalar rumi ile şekillenmiştir. Rumiler turuncu renktedir. 2 ve 5 numaralı alan zeminleri altındır. 3 numaralı alan zemini ise siyahtır. 4 numaralı alan sağ köşelerde lacivert, sol köşelerde siyahtır.

Ana zemin özerinde bağımsız duran 7 numaralı ortabağ motifi ve yatay eksendeki 3 numaralı yarım orta bağların renkleri su yeşili zeminleri siyahtır.

Kompozisyon sahasındaki hatayi grubuna ait dallar helezonik şekillerdedir. Hatayi, penç, gonca gül ve yapraklardan meydana gelen desen motiflerinde mavi, sarı, beyaz ve pembe tonları kullanılmıştır.

2.6.19. SB19. Grup Sûre Başının Tezyini Özellikleri

Eserdeki on dokuzuncu grup olarak tasnif edilen müzehhep sûre başı örneği yalnızca "Kureyş" sûresinde (v.260b2) karşımıza çıkmaktadır (bk. Tablo 1). Ölçülendirme orijinal görselleri üzerinden yapılmıştır.

Kureyş (106. Sûre), (v.260b2), (131.2x25.3 mm)

Resim 70: SB19 Kureyş Sûresi Başlık Bezemesi (v.260b2)

Kaynak: SK Yazma Eserler Kütüphanesi.

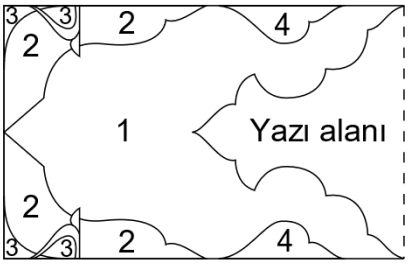
Çizim 106: SB19 Grubundaki Sûre Başı Bezemelerinin Plan ve Pafta Sınırları Çizimi

Çizim 107: SB19 Grubundaki Sûre Başı Bezemelerinin Sap ve Kanaviçe Çizimi

Çizim 108: SB19 Grubundaki Sûre Başı Bezemelerinin Desen Çizimi

Çizim 109: SB19 Zemin Pafta Alanlarının Numaralandırması

Kaynak (Çizim 106-109): Yazar tarafından oluşturulmuştur.

SB19. grup sûre başı tezhibinin kitabe yazısı zerendud tarzda yazılıp siyah mürekkep ile tahrirlenmiştir. Sûre başı yazılarının zemini kağıttır. Sûrenin ismi yazı karakterinin biçimine uygun siyah tahrirle beyn-es sütur içerisine alınmıştır. Dilimlenen kısım ile yazı

alanı şemsesi arasında kalan kısım suluboya ile renklendirilmiş ve boşluk dengesine uygun yaprak motifleri eklenmiştir.

Kompozisyon ¼ simetrilidir. Yatay şemse formundaki yazı alanı turuncu ipliklidir.

Sûre başlarının zemin renklerinin daha rahat anlaşılması için numaralandırma yapılmıştır (bkz. Çizim 109). Yapılan sûre başı pafta numaralandırılmasına göre; Sûre başı etrafındaki ana zemin (bk. 1) rengi laciverttir. Yazı alanı şemsesine tepelik ile bağlı rumi formlar ile paftalar oluşturulmuştur. Rumiler turuncu renktedir.

2 ve 4 numaralı alanların zemini altındır. 3 numaralı alanların zemini ise bordodur. 3 numaralı alanda yer alan orta bağ motifi rumilerden bağımsız olarak kullanılmıştır ve rengi su yeşilidir.

Kompozisyon sahasındaki hatayi grubuna ait dallar helezonik şekillerdedir. Hatayi, penç, gonca gül ve yapraklardan meydana gelen desen motiflerinde mavi, sarı, beyaz ve pembe tonları kullanılmıştır.

2.6.20. SB20. Grup Sûre Başının Tezyini Özellikleri

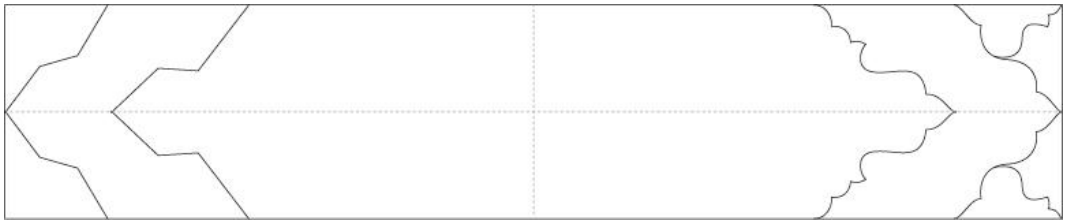
Eserdeki yirminci grup olarak tasnif edilen müzehhep sûre başı örneği yalnızca "Felâk" sûresinde (v.262a1) karşımıza çıkmaktadır (bkz. Tablo 1). Ölçülendirme orijinal görseli üzerinden yapılmıştır.

Felak (113. Sûre), (v.262a1), (131,1x26,4 mm)

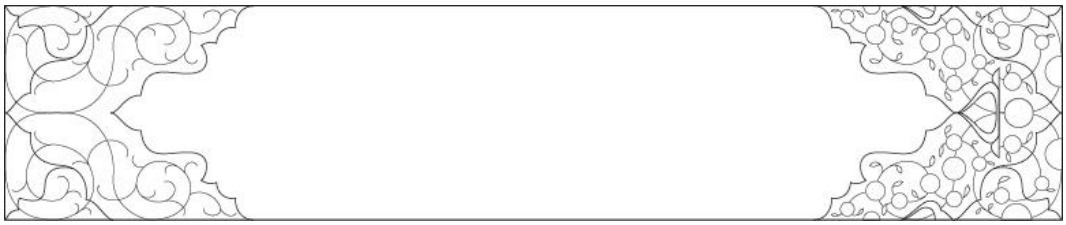

Resim 71: SB120 Felak Sûresi Başlık Bezemesi (v.262a1)

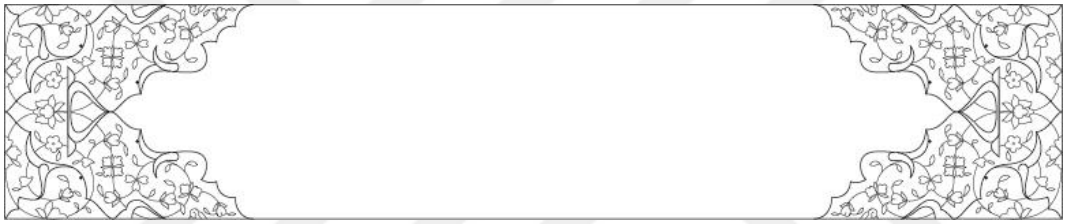
Kaynak: SK Yazma Eserler Kütüphanesi.

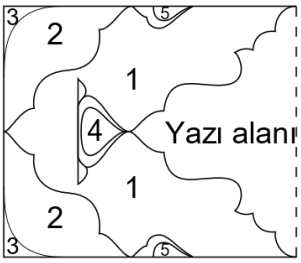
Çizim 110: SB20 Grubundaki Sûre Başı Bezemelerinin Plan ve Pafta Sınırları Çizimi

Çizim 111: SB20 Grubundaki Sûre Başı Bezemelerinin Sap ve Kanaviçe Çizimi

Çizim 112: SB20 Grubundaki Sûre Başı Bezemelerinin Desen Çizimi

Çizim 113: SB20 Zemin Pafta Alanlarının Numaralandırması

Kaynak (Çizim 110-113): Yazar tarafından oluşturulmuştur.

SB20. grup sûre başı tezhibinin kitabe yazısı zerendud tarzda yazılıp siyah mürekkep ile tahrirlenmiştir. Sûre başı yazılarının zemini kağıttır. Sûrenin ismi yazı karakterinin biçimine uygun siyah tahrirle beyn-es sütur içerisine alınmıştır. Dilimlenen kısım ile yazı alanı şemsesi arasında kalan kısım suluboya ile renklendirilmiş ve boşluk dengesine uygun yaprak motifleri eklenmiştir.

Kompozisyon ¼ simetrilidir. Yatay şemse formundaki yazı alanı turuncu renkli rumi ile oluşturulmuştur. Yazı alanı şemsesi ucunda orta bağ motifi görülmektedir. Orta bağın rengi turuncudur. Sûre başlarının zemin renklerinin daha rahat anlaşılması için numaralandırma yapılmıştır (bkz. Çizim 113). Yapılan sûre başı pafta numaralandırılmasına göre; ortabağın zemini siyahtır (No:4).

Sûre başı etrafındaki 1 numaralı ana zemin rengi laciverttir. Yazı alanı dışındaki paftalar rumi ile şekillenmiştir. Rumiler altındır.

2 numaralı alan zemini altındır. Köşelerdeki 3 numaralı üçgen alanların zemini siyahtır. Yatay eksende 5 numaralı alandaki yarım orta bağ motifi sarı zemini kırmızıdır.

Kompozisyon sahasındaki hatayi grubuna ait dallar helezonik şekillerdedir. Hatayi, penç, gonca gül ve yapraklardan meydana gelen desen motiflerinde mavi, sarı, beyaz, turuncu ve pembe tonları kullanılmıştır.

2.6.21. SB21. Grup Sûre Başının Tezyini Özellikleri

Eserdeki yirmi birinci grup olarak tasnif edilen müzehhep sûre başı örneği yalnızca "Nâs" sûresinde (v.262a2) karşımıza çıkmaktadır (bkz. Tablo 1). Ölçülendirme orijinal görseli üzerinden yapılmıştır.

Nas (11. Sûre), (v.262a2), (130,7x27,8 mm)

Resim 72: SB21 Nas Sûresi Başlık Bezemesi (v.262a2)

Kaynak: SK Yazma Eserler Kütüphanesi.

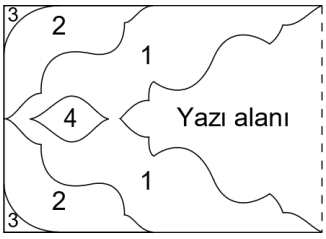
Çizim 114: SB21 Grubundaki Sûre Başı Bezemelerinin Plan ve Pafta Sınırları Çizimi

Çizim 115: SB21 Grubundaki Sûre Başı Bezemelerinin Sap ve Kanaviçe Çizimi

Çizim 116: SB21 Grubundaki Sûre Başı Bezemelerinin Desen Çizimi

Çizim 117: SB21 Zemin Pafta Alanlarının Numaralandırması

Kaynak (Çizim 114-117): Yazar tarafından oluşturulmuştur.

SB21. grup sûre başı tezhibinin kitabe yazısı zerendud tarzda yazılıp siyah mürekkep ile tahrirlenmiştir. Sûre başı yazılarının zemini kağıttır. Sûrenin ismi yazı karakterinin biçimine uygun siyah tahrirle beyn-es sütur içerisine alınmıştır. Dilimlenen kısım ile yazı alanı şemsesi arasında kalan kısım suluboya ile renklendirilmiş ve boşluk dengesine uygun yaprak motifleri eklenmiştir.

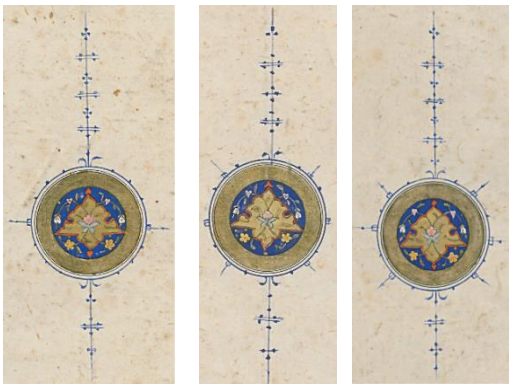
Kompozisyon ¼ simetrilidir. Yatay şemse formundaki yazı alanı turuncu renkli rumi ile oluşturulmuştur. Yazı alanı şemsesi ucunda kapalı form rumi görülmektedir. Rumilerin rengi su yeşilidir. Sûre başlarının zemin renklerinin daha rahat anlaşılması için numaralandırma yapılmıştır (bkz. Çizim 117). Yapılan sûre başı pafta numaralandırılmasına göre; rumi kapalı formun zemini kırmızıdır (No: 4).

Sûre başı etrafındaki 1 numaralı ana zemin rengi laciverttir. Yazı alanı dışındaki paftalar rumi ile şekillenmiştir. Yazı alanı şemsesine bağlantılı olan rumiler turuncu, 2 numaralı alanı sınırlayan rumiler altındır. 2 numaralı alan zemini altındır. Köşelerdeki üç numaralı alan zemini siyahtır.

Kompozisyon sahasındaki dallar helezonik şekillerdedir. Hatayi, penç, gonca gül ve yapraklardan meydana gelen desen motiflerinde mavi, sarı, beyaz, turuncu ve pembe tonları kullanılmıştır.

2.7. Gül ve Duraklarının Bezeme Özellikleri

Eserde bulunan Mushaf gülleri (v.2b), …, (v.262a2)'ya kadar 559 adet olup tek örnek bezeme deseni çalışılmıştır. Bununla birlikte bazı desenlerin örneğin (bkz. Resim 73)'de olduğu gibi kuzu üzeri ve tığ deseninin motif diziliminde bazı farklılıklar görülmektedir.

Resim 73: Gül Örnekleri (v.47b), (v.193a), (v.44a)

Kaynak: SK Yazma Eserler Kütüphanesi.

Aynı sayfa kenarında birden fazla gül olan örneklerde tığları ayrı ve bitişik olarak kullanılmıştır. Güllerin sayfa düzenindeki yer alımları tespit edilmiş bunlar eklerde eserin sayfa şablonlarında gösterilmiştir (bkz. Ek 2). Güllerdeki tığ örneklerinde çift tahrir gonca, penç motifleri ile çizgi ve noktalar kullanılmıştır. Daire şeklindeki gül motifini

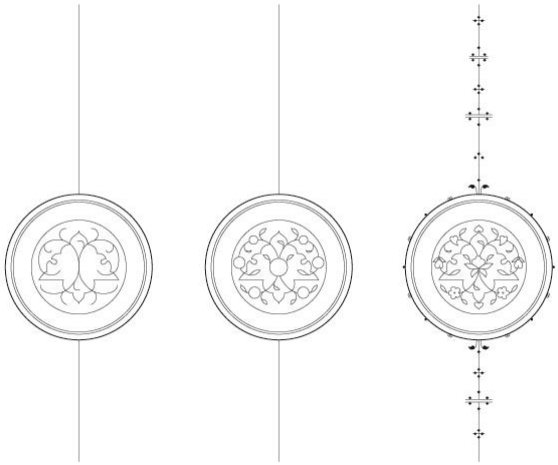
kalın altın bordürünün dış çeperdeki kuzusu üzerine nokta ve bubcuklar yerleştirilmiştir. (v.13a)'daki gül örneği yalın gül örneğidir. Diğer örneklerde (v.3b), (v.9b), (v.45a), (v.47b), (v.83a), (v.131a), (v.189b), (v.190b), (v.192a), (v.197b), (v.198a), (v.241a), (v.242b), (v.254b), (v.255b), (v.256a), (v.256b), (v.258b) varaklarında 1 ışınlı, (v.11b), (v.173a), (v.190b), (v.193a), (v.217b) örneklerinde 2 ışınlı, (v.44a), (v.56a), (v.63b), (v.125a), (v.127a), (v.173b), (v.190a), (v.227b), (v.251a), (v.254a), (v.261a), (v.261b) örneklerinde ise 3 ışınlı tığlar yer almaktadır.

Resim 74: (v.13a) Gül Deseni

Çizim 118: G1 Plan ve Pafta Çizimleri

Kaynak: Resim: SK Yazma Eserler Kütüphanesi; Çizim: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Çizim 119: G1 Sap, Kanaviçe, Desen Çizimleri

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

(v.133a)'da olduğu gibi 25mm çapındaki daire şeklindeki gülün merkezinde zemini altın olan turuncu iplikli kapalı form yer almaktadır. Bunun dışında kalan zemin ise laciverttir. Dikine ½ simetri hatayi deseninde sap ve yapraklar altın motiflerde mavi, sarı, pembe ve beyaz renkleri kullanılmıştır. Lacivert zemin alanının dışı çember şeklinde sıvama altın bordür ile çerçevelenmektedir. En dışta lacivert bubcuk olan kuzu ve tığ ile sonlanmaktadır.

Eserde iki tip durak formu tespit edilmiştir. İlk durak düz daire formlu diğeri şeşhaneli durak olup zemin altın ile boyanmıştır siyah mürekkep ile tahrirlenmiştir. Kesişen çizgilerin olduğu yerlerde kırmızı ve mavi noktalar görülmektedir.

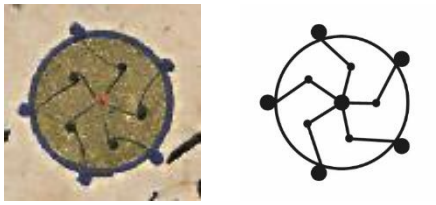

Resim 75: Durak Bezemesi

Çizim 120: Durak Bezemesi Çizimi

Kaynak: Resim: SK Yazma Eserler Kütüphanesi; Çizim: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Diğer durak daire formlu, geçme durak olup altın zemin ile boyanmıştır. Kesişen çizgilerin olduğu yerlerde kırmızı, siyah ve mavi noktalar görülmektedir. Çizgiler siyah tahrir ile yapılmış, etrafı mavi tahrir çekilerek sınırlandırılmıştır.

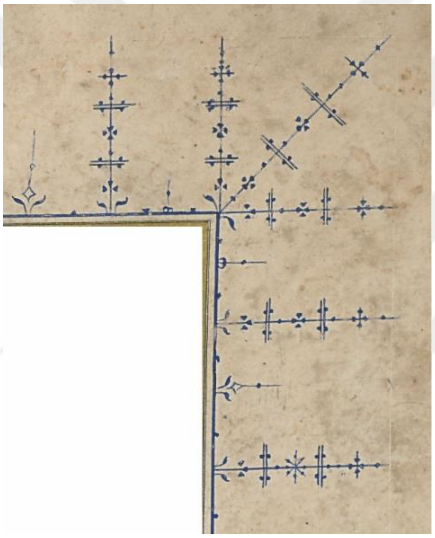
Resim 76: Durak Bezemesi

Çizim 121: Durak Bezemesi Çizimi

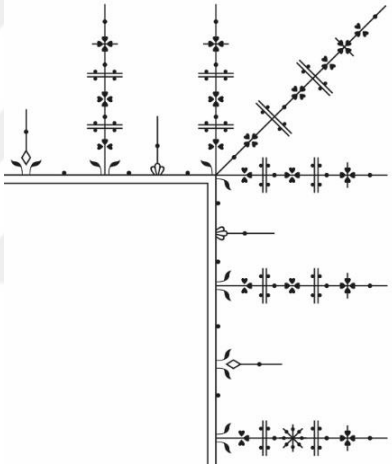
Kaynak: Resim: SK Yazma Eserler Kütüphanesi; Çizim: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

2.8. Tığ Bezeme Özellikleri

Eserdeki tığ örnekleri serlevha sayfalarında ve gül motiflerinin tasarımında karşımıza çıkmaktadır. Dikey tığların üzerine yerleştirilen çizgi, nokta, negatif gonca gül, penç ve diğer unsurlar ile hareket kazandırılmıştır. Tığların çıkış noktasının her iki yanında yaprak motifleri, bunların ortasından çıkarak kuzu üstünde uzanan tığların arasında noktalar, yatay çizgiler, çift tahrir pençler, goncagül ve rumiler kullanılmıştır. Bunların ortasında daha kısa olan tığlar yer alır. Kısa tığlarda bir yapraklı geometrik baklava çıkışlı bir üçlü bubcuk çıkışlı tığlar dönüşümlü olarak yerleştirilmiştir. Tığlarda kullanılan renk ise laciverttir. Köşe de kullanılan çapraz tığ 30mm, kısa tığlar 7-8 mm, uzun tığlar 21-22 mm boylarındadır.

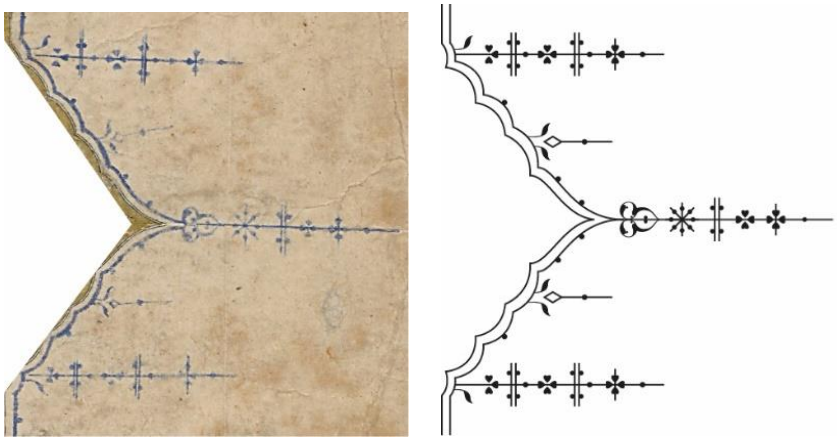
Resim 77: Serlevha Tığ Bezemesi (v.1b)

Çizim 122: Serlevha Tığ Bezemesi Çizimi

Kaynak: Resim: SK Yazma Eserler Kütüphanesi; Çizim: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Yine serlevhanın haşiye kısmındaki kubbeli paftanın tığları dilimli kuzu üzerine yerleştirilmiş olup, üçgen bir çıkıntı şeklindedir. Semşenin tepesine denk gelen tığda diğerlerinden farklı olarak simetrik rumi kapalı form yerleştirilmiştir. Dilimli kuzularda düz alandaki gibi noktalar koyulmuştur. Uzun tığların arasında geometrik çıkışlı kısa tığlar görülmektedir. Kısa tığlar 8mm uzun olanları 21-22 mm boylarındadır.

Resim 78: Serlevha Tığ Bezemesi (v.1b)

Çizim 123: Serlevha Tığ Bezemesi Çizimi

Kaynak: Resim: SK Yazma Eserler Kütüphanesi; Çizim: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

BÖLÜM 3: TİPOLOJİ

3.1. Sûre başı ve Serlevha Bezemelerinin Tipolojik Açıdan Tasnifi

Sûre başı bezemeleri yazı alanı özelliklerine göre, iplik cinslerine göre, ana zemin renklerine göre, salbeklerin zemin renklerine göre, motif özelliklerine göre, plan şemalarına göre, beyn-es süturlu sayfalara göre gruplandırılmış ve bu başlıklarına göre tablolaştırılmıştır. Ayrıca gruplardaki örnek ögelerin varak numaraları da eklenmiştir.

Tablo 13: Yazı Alanı Dışındaki Ana Zemin Renklerine Göre Sûre Başları

Lacivert	Fatiha (v.1b), Bakara (v.2a), Âl-i İmrân (v.21a), Nisa (v.31b), Maide (v.43a), En'âm (v.52a), A'raf (v.61b), Enfal (v.72a), Tevbe (v.76a), Yunus (v.83b), Hud (v.89b), Yusuf (v.95b), Ra'd (v.101a), İbrahim (v.103b), Hicr (v.106b), Nahl (v.109a), İsra (v.115a), Kehf (v.120b), Meryem (v.125b), Ta-Ha (v.129a), Enbiya (v.133b), Hac (v.137b), Mü'minun (v.142a), Nur (v.145b), Furkan (v.150b), Şu'ara (v.153b), Neml (v.158b), Kasas (v.162a), Ankebut (v.167a), Rum (v.170a), Lokman (v.173a), Secde (v.174b), Ahzab (v.176a), Sebe' (v.180b), Fatır (v.183b), Yasin (v.186a), Saffat (v.188b), Sad (v.191b), Zümer (v.194a), Mü'min (v.197b), Fussilet (v.201b), Şura (v.204a), Zuhruf (v.206b), Duhan (v.209b), Casiye (v.211a), Ahkaf (v.212b), Muhammed (v.214b), Fetih (v.216b), Hucurat (v.218a), Kaf (v.219b), Zariyat (v.220b), Tur (v.222a), Necm (v.223a), Kamer (v.224a), Rahman (v.225b), Vakı'a (v.227a), Hadid (v.228b), Mücadele (v.230b), Haşr (v.232a), Mümtehine (v.233b), Saf (v.234b), Cum'a (v.235b), Münafikun (v.236a), Teğabun (v.236b), Talak (v.237b), Tahrim (v.238b), Mülk (v.239b), Kalem (v.240b), Hakka (v.242a), Me'aric (v.243a), Nuh (v.243b), Cin (v.244b), Müzzemmil (v.245b), Müddesir (v.246b), Kıyamet (v.247b), İnsan (v.248a), Mürselat (v.249a), Nebe' (v.250a), Nazi'at (v.250b), Abese (v.251b), Tekvir (v.252a), İnfitar (v.252b), İnşikak (v.253b), Büruc (v.254a), Tarık (v.254b), A'la (v.255a), Gaşiye (v.255b1), Fecr (v.255b2), Beled (v.256b1), Şems (v.256b2), Leyl (v.257a), İnşirah (v.257b2), Tin (v.258a1), Âlak (v.258a2), Kadir (v.258b1), Beyyine (v.258b2), Zilzal (v.259a), Adiyat (v.259b1), Kari'a (v.259b2), Tekasür (v.260a1), Asr (v.260a2), Hümeze (v.259a3), Fil (v.260b1), Kureyş (v.260b2), Ma'un (v.261a1), Kevser (v.261a2), Kâfirun (v.261a3), Nasr (v.261b1), Tebbet (v.261b2), İhlas (v.261b3), Felak (v.262a1), Nas (v.262a2)
Siyah	Mutaffifin (v.253a), Duha (v.257b1)

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 14: Kitabe Yazı Alanı Özelliklerine Göre Sûre Başları

Kitabe yazısı krem renk kağıt üzeri zerendud olanlar	Âl-i İmrân (v.21a), Nisa (v.31b), Maide (v.43a), En'âm (v.52a), A'raf (v.61b), Enfal (v.72a), Tevbe (v.76a), Yunus (v.83b), Hud (v.89b), Yusuf (v.95b), Ra'd (v.101a), İbrahim (v.103b), Hicr (v.106b), Nahl (v.109a), İsra (v.115a), Kehf (v.120b), Meryem (v.125b), Ta-Ha (v.129a), Enbiya (v.133b), Hac (v.137b), Mü'minun (v.142a), Nur (v.145b), Furkan (v.150b), Şu'ara (v.153b), Neml (v.158b), Kasas (v.162a), Ankebut (v.167a), Rum (v.170a), Lokman (v.173a), Secde (v.174b), Ahzab (v.176a), Sebe' (v.180b), Fatır (v.183b), Yasin (v.186a), Saffat (v.188b), Sad (v.191b), Zümer (v.194a), Mü'min (v.197b), Fussilet (v.201b), Şura (v.204a), Zuhruf (v.206b), Duhan (v.209b), Casiye (v.211a), Ahkaf (v.212b), Muhammed (v.214b), Fetih (v.216b), Hucurat (v.218a), Kaf (v.219b), Zariyat (v.220b), Tur (v.222a), Necm (v.223a), Kamer (v.224a), Rahman (v.225b), Vakı'a (v.227a), Hadid (v.228b), Mücadele (v.230b), Haşr (v.232a), Mümtehine (v.233b), Saf (v.234b), Cum'a (v.235b), Münafikun (v.236a), Teğabun (v.236b), Talak (v.237b), Tahrim (v.238b), Mülk (v.239b), Kalem (v.240b), Hakka (v.242a), Me'aric (v.243a), Nuh (v.243b), Cin (v.244b), Müzzemmil (v.245b), Müddesir (v.246b), Kıyamet (v.247b), İnsan (v.248a), Mürselat (v.249a), Nebe' (v.250a), Nazi'at (v.250b), Abese (v.251b), Tekvir (v.252a), İnfitar (v.252b), Mutaffifin (v.253a), İnşikak (v.253b), Büruc (v.254a), Tarık (v.254b), A'la (v.255a), Gaşiye (v.255b1), Fecr (v.255b2), Beled (v.256b1), Şems (v.256b2), Leyl (v.257a), Duha (v.257b1), İnşirah (v.257b2), Tin (v.258a1), Âlak (v.258a2), Kadir (v.258b1), Beyyine (v.258b2), Zilzal (v.259a), Adiyat (v.259b1), Kari'a (v.259b2), Tekasür (v.260a1), Asr (v.260a2), Hümeze (v.259a3), Fil (v.260b1), Kureyş (v.260b2), Ma'un (v.261a1), Kevser (v.261a2), Kâfirun (v.261a3), Nasr (v.261b1), Tebbet (v.261b2), İhlas (v.261b3), Felak (v.262a1), Nas (v.262a2)
Kitabe yazısı sıvama altın üzeri üstübeç olanlar	Fatiha (v.1b), Bakara (v.2a)

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 15: Paftaları Ayıran İplik Cinslerine Göre Sûre Başları

Dendanlı iplikliler	Nisa (v.31b), Maide (v.43a), Enfal (v.72a), Yunus (v.83b), Hud (v.89b), Yusuf (v.95b), Ra'd (v.101a), İbrahim (v.103b), Nahl (v.109a), Ta-Ha (v.129a), Enbiya (v.133b), Hac (v.137b), Mü'minun (v.142a), Nur (v.145b), Kasas (v.162a), Ankebut (v.167a), Rum (v.170a), Secde (v.174b), Ahzab (v.176a), Fatır (v.183b), Saffat (v.188b), Sad (v.191b), Mü'min (v.197b), Fussilet (v.201b), Şura (v.204a), Zuhruf (v.206b), Ahkaf (v.212b), Fetih (v.216b), Kaf (v.219b), Zariyat (v.220b), Tur (v.222a), Necm (v.223a), Kamer (v.224a), Rahman (v.225b), Mücadele (v.230b), Haşr (v.232a), Mümtehine (v.233b), Münafikun (v.236a), Talak (v.237b), Tahrim (v.238b), Mülk (v.239b), Kalem (v.240b), Nuh (v.243b), Müzzemmil (v.245b), İnsan (v.248a), Nebe' (v.250a), İnfitar (v.252b), Büruc (v.254a), Gaşiye (v.255b1), Leyl (v.257a), İnşirah (v.257b2), Adiyat (v.259b1), Asr (v.260a2), Nasr (v.261b1),
Rumi iplikliler	A'la (v.255a), Âlak (v.258a2), Kureyş (v.260b2), Tebbet (v.261b2), Felak (v.262a1), Nas (v.262a2),
Rumi + Dendanlı iplikliler	Fatiha (v.1b), Bakara (v.2a), Âl-i İmrân (v.21a), En'âm (v.52a), A'raf (v.61b), Tevbe (v.76a), Hicr (v.106b), İsra (v.115a), Kehf (v.120b), Meryem (v.125b), Furkan (v.150b), Şu'ara (v.153b), Neml (v.158b), Lokman (v.173a), Sebe' (v.180b), Yasin (v.186a), Zümer (v.194a), Duhan (v.209b), Casiye (v.211a), Muhammed (v.214b), Hucurat (v.218a), Vakı'a (v.227a), Hadid (v.228b), Saf (v.234b), Cum'a (v.235b), Teğabun (v.236b), Hakka (v.242a), Me'aric (v.243a), Cin (v.244b), Müddesir (v.246b), Kıyamet (v.247b), Mürselat (v.249a), Nazi'at (v.250b), Abese (v.251b), Tekvir (v.252a), Mutaffifin (v.253a), İnşikak (v.253b), Tarık (v.254b), Fecr (v.255b2), Beled (v.256b1), Şems (v.256b2), Duha (v.257b1), Tin (v.258a1), Kadir (v.258b1), Beyyine (v.258b2), Zilzal (v.259a), Kari'a (v.259b2), Tekasür (v.260a1), Hümeze (v.259a3), Fil (v.260b1), Ma'un (v.261a1), Kevser (v.261a2), Kâfirun (v.261a3), İhlas (v.261b3),

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 16: Kitabe Şemsesine Bağlı Salbeklerin Zemin Renklerine Göre Sûre Başları

Altın	Maide (v.43a), Ra'd (v.101a), İbrahim (v.103b), Ta-Ha (v.129a), Hac (v.137b), Neml (v.158b), Kasas (v.162a), Lokman (v.173a), Secde (v.174b), Ahzab (v.176a), Fatır (v.183b), Zümer (v.194a), Mü'min (v.197b), Fussilet (v.201b), Muhammed (v.214b), Kaf (v.219b), Tur (v.222a), Hadid (v.228b), Cum'a (v.235b), Münafikun (v.236a), Talak (v.237b), Me'aric (v.243a), Nuh (v.243b), Müzzemmil (v.245b), İnsan (v.248a), Mürselat (v.249a), Duha (v.257b1), İnşirah (v.257b2), Nasr (v.261b1)
Siyah	En'âm (v.52a), Kehf (v.120b), Şu'ara (v.153b), Hucurat (v.218a), Vakı'a (v.227a), Teğabun (v.236b), Tekvir (v.252a), Tarık (v.254b), Gaşiye (v.255b1), Tin (v.258a1), Beyyine (v.258b2), Kari'a (v.259b2), Tekasür (v.260a1), Kâfirun (v.261a3), Felak (v.262a1)
Bordo	A'raf (v.61b), Tevbe (v.76a), Sebe' (v.180b), Casiye (v.211a), A'la (v.255a), Beled (v.256b1), Şems (v.256b2), Âlak (v.258a2), Kadir (v.258b1), Zilzal (v.259a), Hümeze (v.259a3), Kevser (v.261a2), İhlas (v.261b3)
Kızıl kahve + Turuncu	Meryem (v.125b), Nur (v.145b), Yasin (v.186a), Zuhruf (v.206b), Cin (v.244b), İnfitar (v.252b), Tebbet (v.261b2), Nas (v.262a2)
Su yeşili	Müddesir (v.246b), Nazi'at (v.250b)

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 17: Şemse Etrafındaki ¼ Simetrili Alandaki Motiflere Göre Sûre Başları

Hatayili	Nisa (v.31b), Maide (v.43a), Enfal (v.72a), Yunus (v.83b), Hud (v.89b), Yusuf (v.95b), Ra'd (v.101a), İbrahim (v.103b), Nahl (v.109a), Ta-Ha (v.129a), Enbiya (v.133b), Hac (v.137b), Mü'minun (v.142a), Nur (v.145b), Kasas (v.162a), Ankebut (v.167a), Rum (v.170a), Secde (v.174b), Ahzab (v.176a), Fatır (v.183b), Saffat (v.188b), Sad (v.191b), Mü'min (v.197b), Fussilet (v.201b), Şura (v.204a), Ahkaf (v.212b), Fetih (v.216b), Kaf (v.219b), Zariyat (v.220b), Tur (v.222a), Necm (v.223a), Kamer (v.224a), Rahman (v.225b), Mücadele (v.230b), Haşr (v.232a), Mümtehine (v.233b), Münafikun (v.236a), Talak (v.237b), Tahrim (v.238b), Mülk (v.239b), Kalem (v.240b), Nuh (v.243b), Müzzemmil (v.245b), İnsan (v.248a), Nebe' (v.250a), İnfitar (v.252b), Büruc (v.254a), Gaşiye (v.255b1), Leyl (v.257a), İnşirah (v.257b2), Adiyat (v.259b1), Asr (v.260a2), Nasr (v.261b1)
Hatayi + Rumili	Fatiha (v.1b), Bakara (v.2a), Âl-i İmrân (v.21a), En'âm (v.52a), A'raf (v.61b), Tevbe (v.76a), Hicr (v.106b), İsra (v.115a), Kehf (v.120b), Meryem (v.125b), Furkan (v.150b), Şu'ara (v.153b), Neml (v.158b), Lokman (v.173a), Sebe' (v.180b), Yasin (v.186a), Zümer (v.194a), Zuhruf (v.206b), Duhan (v.209b), Casiye (v.211a), Muhammed (v.214b), Hucurat (v.218a), Vakı'a (v.227a), Hadid (v.228b), Saf (v.234b), Cum'a (v.235b), Teğabun (v.236b), Hakka (v.242a), Me'aric (v.243a), Cin (v.244b), Müddesir (v.246b), Kıyamet (v.247b), Mürselat (v.249a), Nazi'at (v.250b), Abese (v.251b), Tekvir (v.252a), Mutaffifin (v.253a), İnşikak (v.253b), Tarık (v.254b), A'la (v.255a), Fecr (v.255b2), Beled (v.256b1), Şems (v.256b2), Duha (v.257b1), Tin (v.258a1), Âlak (v.258a2), Kadir (v.258b1), Beyyine (v.258b2), Zilzal (v.259a), Kari'a (v.259b2), Tekasür (v.260a1), Hümeze (v.259a3), Fil (v.260b1), Kureyş (v.260b2), Ma'un (v.261a1), Kevser (v.261a2), Kâfirun (v.261a3), Tebbet (v.261b2), İhlas (v.261b3), Felak (v.262a1), Nas (v.262a2)

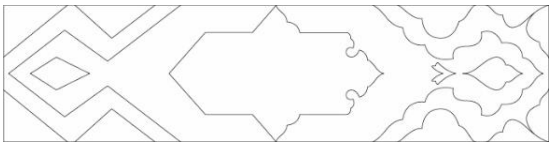
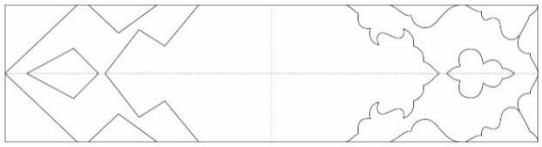
Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

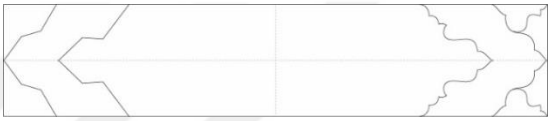
Tablo 18: Şemse Etrafındaki ¼ Simetrili Alanın Zemin Renklerine Göre Sûre Başları

Lacivert + Altın	Maide (v.43a), Ra'd (v.101a), İbrahim (v.103b), Ta-Ha (v.129a), Hac (v.137b), Kasas (v.162a), Secde (v.174b), Ahzab (v.176a), Fatır (v.183b), Mü'min (v.197b), Fussilet (v.201b), Zuhruf (v.206b), Kaf (v.219b), Tur (v.222a), Münafikun (v.236a), Talak (v.237b), Nuh (v.243b), Müzzemmil (v.245b), İnsan (v.248a), Mürselat (v.249a), Abese (v.251b), İnşikak (v.253b), İnşirah (v.257b2), Nasr (v.261b1)
Siyah + Diğer (lacivert, turuncu, siyah, bordo, kahve)	Mutaffifin (v.253a), Duha (v.257b1)
Lacivert + Altın + Diğer (turuncu, siyah, bordo, kahve)	En'âm (v.52a), A'raf (v.61b), Enfal (v.72a), Tevbe (v.76a), Hicr (v.106b), Kehf (v.120b), Meryem (v.125b), Mü'minun (v.142a), Nur (v.145b), Şu'ara (v.153b), Neml (v.158b), Ankebut (v.167a), Sebe' (v.180b), Yasin (v.186a), Saffat (v.188b), Casiye (v.211a), Ahkaf (v.212b), Hucurat (v.218a), Kamer (v.224a), Rahman (v.225b), Vakı'a (v.227a), Hadid (v.228b), Tahrim (v.238b), Cin (v.244b), Müddesir (v.246b), Nazi'at (v.250b), İnfitar (v.252b), A'la (v.255a), Beled (v.256b1), Şems (v.256b2), Tin (v.258a1), Âlak (v.258a2), Kadir (v.258b1), Zilzal (v.259a), Kari'a (v.259b2), Tekasür (v.260a1), Fil (v.260b1), Kureyş (v.260b2), Kevser (v.261a2), Tebbet (v.261b2), İhlas (v.261b3), Nas (v.262a2)
Lacivert + Altın + Siyah	Âl-i İmrân (v.21a), Nisa (v.31b), Yunus (v.83b), Hud (v.89b), Yusuf (v.95b), Nahl (v.109a), İsra (v.115a), Enbiya (v.133b), Furkan (v.150b), Rum (v.170a), Lokman (v.173a), Sad (v.191b), Zümer (v.194a), Şura (v.204a), Duhan (v.209b), Muhammed (v.214b), Fetih (v.216b), Zariyat (v.220b), Necm (v.223a), Mücadele (v.230b), Haşr (v.232a), Mümtehine (v.233b), Saf (v.234b), Cum'a (v.235b), Teğabun (v.236b), Mülk (v.239b), Kalem (v.240b), Hakka (v.242a), Me'aric (v.243a), Kıyamet (v.247b), Nebe' (v.250a), Tekvir (v.252a), Büruc (v.254a), Tarık (v.254b), Gaşiye (v.255b1), Fecr (v.255b2), Leyl (v.257a), Beyyine (v.258b2), Adiyat (v.259b1), Asr (v.260a2), Hümeze (v.259a3), Ma'un (v.261a1), Kâfirun (v.261a3), Felak (v.262a1)

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

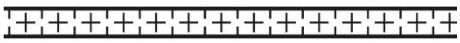
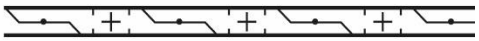
Tablo 19: Sûre Başı Gruplarının Plan Çizimleri

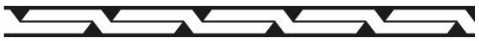
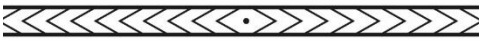
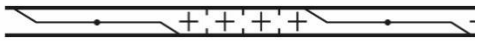
	
SB1. Grup	SB2. Grup
	
SB3. Grup	SB4. Grup
	
SB5. Grup	SB6. Grup
	
SB7. Grup	SB8. Grup
	
SB9. Grup	SB10. Grup
	
SB11. Grup	SB12. Grup
	

SB13. Grup	SB14. Grup
	
SB15. Grup	SB16. Grup
	
SB17. Grup	SB18. Grup
	
SB19. Grup	SB20. Grup
	
SB21. Grup	

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 20: Sûre Başı Etrafındaki İnce Arasuyu Bezemelerinin Gruplandırılması

Arasuyu	Dışında aynı arasuyunun kullanıldığı sure başlarının varak numarası	Farklı olan arasuyu çeşitleri
A1	(v.95b), (v.109a), (162a), (v.176a), (v.183b), (v.186a), (v.209b), (v.225b), (v.234b), (v.243a), (v.253a), (v.256b2), (v.257a), (v.257b2), (v.258a1), (v.258b1), (v.259b1), (v.260a1), (v.260b1), (v.261b1), (v.262a1)	
A2	(v.83b), (v.158b), (v.170a), (v.188b), (v.214b), (v.222a), (v.223a), (v.235b), (v.247b), (v.250a), (v.255b1), (v.257b1), (v.261b3)	
A3	(v.255b1)	
A4	(v.89b), (v.133b), (v.167a), (v.173a), (v.212b), (v.220b), (v.222a), (v.237b), (v.240b), (v.242a), (v.243b), (v.249a), (v.250b), (v.261b2)	
A5	(v.174b), (v.201b), (v.216b)	
A6	(v.239b)	
A7	(v.101a)	
A8	(v.254a)	

A9	(v.21a), (v.31b), (v.43a), (v.106b), (v.114b), (v.133b), (v.142a), (v.150b), (v.188b), (v.191b), (v.194a), (v.204a), (v.216b), (v.218a), (v.219b), (v.225b), (v.227a), (v.228b), (v.230b), (v.232a), (v.233b), (v.236b), (v.238b), (v.239b), (v.243a), (v.244b), (v.245b), (v.253a), (v.258b2), (v.260a2), (v.260b2), (v.262a2)	
A10	(v.72a)	
A11	(v.252a), (v.253b)	
A12	(v.211a), (v.260a3)	
A13	(v.259b2)	
A14	(v.254b)	
A15	(v.258a2)	

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 21: Beyne’s-süturlu Sûre Başı Sayfaları

Beyne’s-süturlu sayfalar	Âl-i İmrân (v.21a), Nisa (v.31b), Maide (v.43a), En’âm (v.52a), A'raf (v.61b), Enfal (v.72a), Tevbe (v.76a), Yunus (v.83b), Hud (v.89b), Yusuf (v.95b), Ra'd (v.101a), İbrahim (v.103b), Hicr (v.106b), Nahl (v.109a), İsra (v.115a), Kehf (v.120b), Meryem (v.125b), Ta-Ha (v.129a), Enbiya (v.133b), Hac (v.137b), Mü'minun (v.142a), Nur (v.145b), Furkan (v.150b), Şu'ara (v.153b), Neml (v.158b), Kasas (v.162a), Ankebut (v.167a), Rum (v.170a), Lokman (v.173a), Secde (v.174b), Ahzab (v.176a), Sebe' (v.180b), Fatır (v.183b), Yasin (v.186a), Saffat (v.188b), Sad (v.191b), Zümer (v.194a), Mü'min (v.197b), Fussilet (v.201b), Şura (v.204a), Zuhruf (v.206b), Duhan (v.209b), Casiye (v.211a), Ahkaf (v.212b), Muhammed (v.214b), Fetih (v.216b), Hucurat (v.218a), Kaf (v.219b), Zariyat (v.220b), Tur (v.222a), Necm (v.223a), Kamer (v.224a), Rahman (v.225b), Vakı'a (v.227a), Hadid (v.228b), Mücadele (v.230b), Haşr (v.232a), Mümtehine (v.233b), Saf (v.234b), Cum'a (v.235b), Münafikun (v.236a), Teğabun (v.236b), Talak (v.237b), Tahrim (v.238b), Mülk (v.239b), Kalem (v.240b), Hakka (v.242a), Me'aric (v.243a), Nuh (v.243b), Cin (v.244b), Müzzemmil (v.245b), Müddesir (v.246b), Kıyamet (v.247b), İnsan (v.248a), Mürselat (v.249a), Nebe' (v.250a), Nazi'at (v.250b), Abese (v.251b), Tekvir (v.252a), İnfitar (v.252b), Mutaffifin (v.253a), İnşikak (v.253b), Büruc (v.254a), Tarık (v.254b), A'la (v.255a), Gaşiye (v.255b1), Fecr (v.255b2), Beled (v.256b1), Şems (v.256b2), Leyl (v.257a), Duha (v.257b1), İnşirah (v.257b2), Tin (v.258a1), Âlak (v.258a2), Kadir (v.258b1), Beyyine (v.258b2), Zilzal (v.259a), Adiyat (v.259b1), Kari'a (v.259b2), Tekasür (v.260a1), Asr (v.260a2), Hümeze (v.259a3), Fil (v.260b1), Kureyş (v.260b2), Ma'un (v.261a1), Kevser (v.261a2), Kâfirun (v.261a3), Nasr (v.261b1), Tebbet (v.261b2), İhlas (v.261b3), Felak (v.262a1), Nas (v.262a2)

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Ayrıca tüm sayfaların plan şemaları çizilerek; yazı sahalarının sayfadaki konumları, sûre başlarının cetveldeki yeri ve güllerin sayfa üzerindeki konumlarını gösteren tablo bu kısımda çok yer kaplayacağı için eklerde sunulmuştur (bkz. Ek 2).

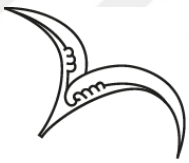
3.2. Serlevha ve Sûre başı Bezemelerinde Kullanılan Motiflerin ve Diğer Bezeme Unsurlarının Tipolojisi

Bu bölümde eserde kullanılan motiflerin tespit edilmesi amacıyla eserden örnekler seçilerek alınmış ve varak numaralarıyla birlikte tablolaştırılmıştır. Tablolar motiflere göre; Rumi motifleri, hatayi grubu motifler, ara suları, anahtarlı zencerek, kitabeli ara suyu, çift iplik, tığ ve duraklar olarak tasnif edilmiştir.

3.2.1. Rumi Motifleri

Rumi motiflerine bakıldığında eserde yalın ve ayırma rumi, tepelik, ortabağ, hurde rumi, sarılma rumi ve kapalı formların kullanıldığı tespit edilmiştir. Bunlardan alınan örnekler aşağıda bulunduğu varak numaralarıyla birlikte tablolar halinde verilmiştir.

Tablo 22: Yalın ve Ayırma Rumi

			
(v.260b2)	(v.262a2)	(v.260b1)	(v.247b)
			
(v.1b)	(v.246b)	(v.247b)	(v.260b1)
			
(v.262a1)	(v.1b)		

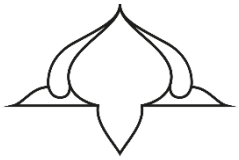
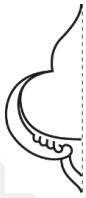
Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 23: Tepelik Motifi

			
(v.249a)	(v.1b)	(v.247b)	(v.21a)
			
(v.52a)	(v.43a)	(v.1b)	

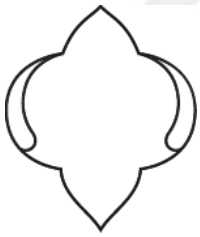
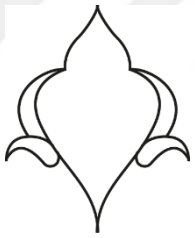
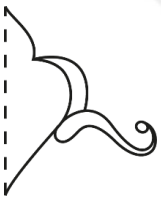
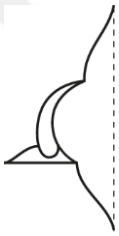
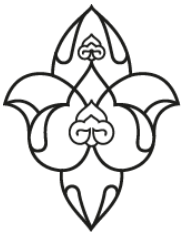
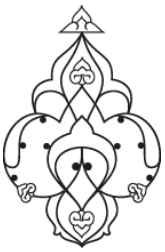
Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 24: Ortabağ Motifleri

			
(v.246b)	(v.255a)	(v.206b)	(v.1b)
			
(v.1b)			

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 25: Kapalı Formlar

			
(v.48a)	(v.1b)	(v.247b)	(v.256b1)
			
(v.262a2)	(v.21a)	(v.260b1)	(v.256b1)

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 26: Hurde Rumi Motifi

		
(v.1b)	(v.1b)	(v.1b)

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 27: Sarılma Rumi

(v.1b)

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

3.2.2. Hatayi Grubu Motifleri

Sûre başı tezhiplerinde görülen hatayi grubu motifler yaprak motifleri, hatayi motifleri, penç motifleri ve gonca gül motifleri olarak dört tablodan oluşmaktadır. Örnek motifler bulundukları varak numaralarına göre gösterilmişlerdir.

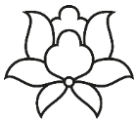
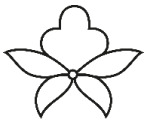
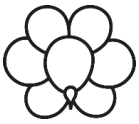
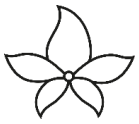
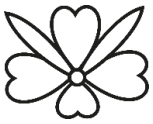
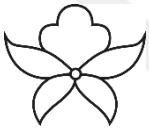
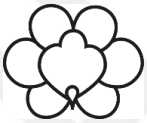
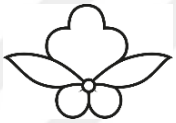
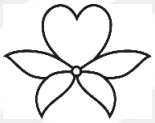
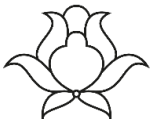
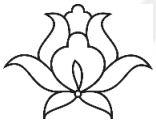
Tablo 28: Yaprak Motifleri

					
(v.21a)	(v.52a)	(v.1b)	(v260b2)	(v.260b2)	(v.1b)
					
(v.1b)	(v.1b)	(v.31b)	(v.43a)	(v.120b)	(v.52a)

				
(v.52a)	(v.52a)	(v.256b2)	(v.256b1)	(v.1b)

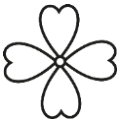
Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 29: Hatayi Motifleri

					
(v.255a)	(v.106b)	(v.247b)	(v.144a)	(v.150b)	(v.145b)
					
(v.251b)	(v.256b1)	(v.1b)	(v.230b)	(v.260b1)	(v.1b)
					
(v.1b)	(v.1b)				

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

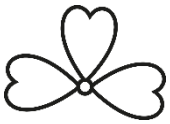
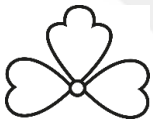
Tablo 30: Penç Motifleri

					
(v.43a)	(v.21a)	(v.129a)	(v.43a)	(v.176a)	(v.254b)
					
(v.209b)	(v.43a)	(v.249a)	(v.246b)	(v.262a2)	(v.158b)

					
(v.1b)	(v.158b)	(v.231b)	(v.260a1)	(v.237b)	(v.243a)

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 31: Goncagül Motifleri

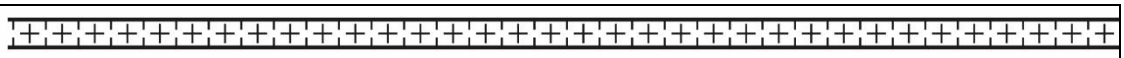
					
(v.212b)	(v.142a)	(v.43a)	(v.253a)	(v.21a)	(v.262a1)
					
(v.260b2)	(v.255a)	(v.1b)	(v.255a)	(v.242a)	(v.52a)
					
(v.249a)	(v.145b)	(v.214b)	(v.1b)		

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

3.2.3. Arasuları

Bu kısımda müzehhep sûre başları ve serlevha tezhibini çevreleyen ince arasuları, zencerek, kitabeli arasuyu, çift iplik arasuyu motiflerinden oluşmaktadır. Benzer örneklerden birer adedi bulundukları varak numaralarına göre gösterilmiştir.

Tablo 32: Arasuları

(v.1b)

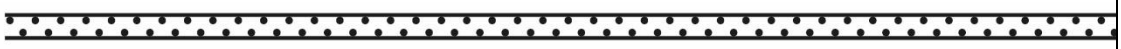
(v.1b) serlevha

(v.83b)

(v.255b)

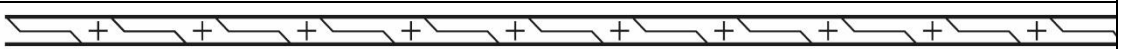
(v.89b)

(v.239b)

(v.174b)

(v.101a)

(v.254a)

(v.1b)

(v.72a)

(v.253b)

(v.211a)

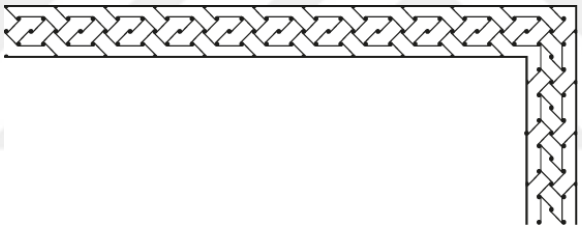
(v.259b)

(v.254b)

(v.258a)

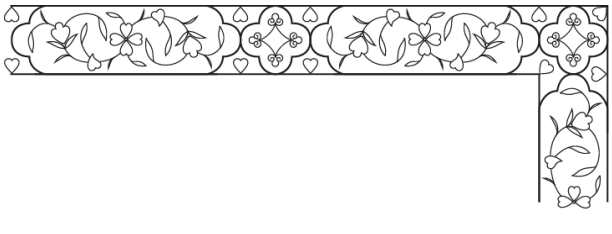
Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 33: Anahtarlı Zencerek

(v.1b)

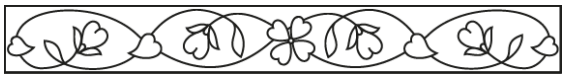
Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 34: Kitabeli Arasuyu

(v.1b)

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 35: Çift İplik

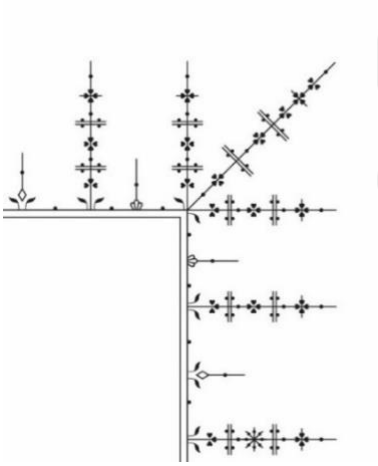
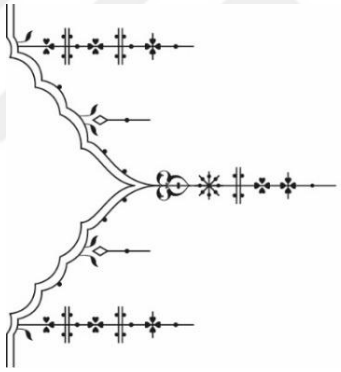
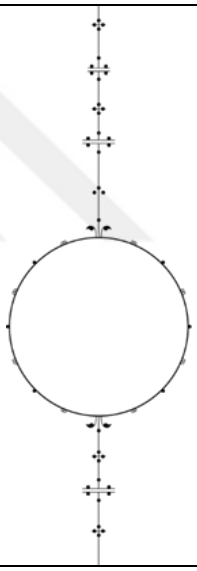

(v.251b)

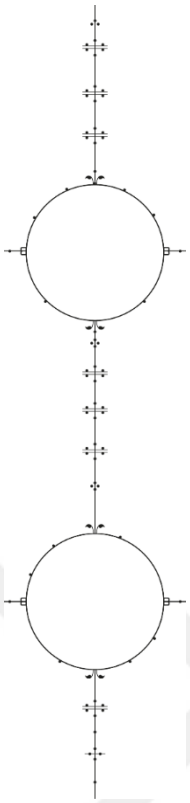
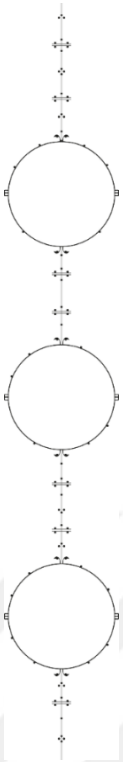
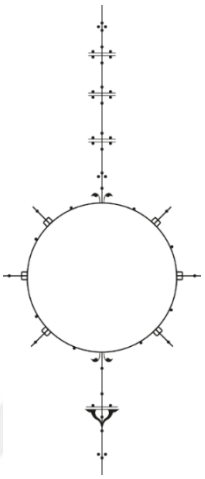
Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

3.2.4. Tığlar

Tığlar kısmında müzehhep serlevhanın kenar suyu etrafında bulunan tığlar ve güllerin kalın altın cetveli etrafındaki lacivert kuzudan yükselen tığlardan örnekler yer almaktadır. Güllerin sayfalardaki konum ve sayılarını Ek 2 de verilmiştir.

Tablo 36: Tığlar

		
(v.1b)	(v.1b)	(v.13a)

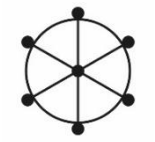
		
(v.154b)	(v.146b)	(v.261a)

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

3.2.5. Durak Bezemeleri

Eserde iki tip durak bezemesi kullanılmıştır. Örnekleri aşağıdaki gibidir.

Tablo 37: Durak Bezemeleri

	
(v.1b)	(v.2b)

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

SONUÇ

Kılıç Ali Paşa külliyesindeki kütüphaneden 1914'te Sultan Selim kütüphanesine daha sonra 1918'de Süleymaniye Kütüphanesine nakledilmiş olan Kılıç Ali Paşa koleksiyonunda bulunan 2 envanter numaralı Mushaf-ı Şerif'in istinsah tarihi belli olmamakla beraber tezhibi açısından incelendiğinde 16. yüzyıl tezhip özelliklerini taşımakta olduğu görülmektedir. Cilt kabı ise klasik dönem bezemesinden farklı olarak 19 ilâ 20. yüzyıla tarihlenebilecek bir özellik göstermektedir.

Şirazesi dağılmamış olan eserin cildi soğuk baskı tekniğinde olup, üzerinde Barok ve Rokoko üslubu desenler göze çarpmaktadır. Türk Rokokosu üslubunda yapılmış Avrupa tarzı desenlerde benzer kıvrımlı ve dilimli uzun yapraklar, fiyonklu, vazolu çiçekler ve kıvrımlı dallar bu dönem motifleridir. Yazma eserler mevcut oldukları süreç içinde sahipleri ya da korundukları kuruluşlar tarafından restorasyona tabi tutulmaktadır. Eğer eserin cildi yıpranmışsa daha iyi durumda ya da yeni yapılmış bir cilt kabı ile değiştirilmesi bilinen bakım uygulamasıdır. Bu sebeple muhtemelen teze konu olan eserin eserin cilt kabının daha sonraki yüzyıllarda esere takıldığı düşünülmektedir.

Eserin bezemelerinin, bezendiği dönemin tezhibi açısından yazıyı arka plana atmayan, sade sayılabilecek bir tarzda yapıldığı görülmektedir. Eserdeki bezemelerde altın parlaklığını yitirmemiştir. Boyalı alanlarda renklerin tonlarının rahatça anlaşılır olması ve çok fazla tahribata uğramaması eserin yapımında kaliteli malzemelerin kullanıldığını göstermektedir. Bununla birlikte eserin bazı sayfalarında kurt yenikleri ve restorasyona dair izler mevcuttur. Tüm bunlara rağmen bir bütün olarak değerlendirildiğinde eser iyi durumdadır.

Serlevhada ve ketebe yazısında muhakkak, sûre başı yazılarında sülüs, ayetlerin yazıldığı metinde ise nesih hat kullanılmıştır. Serlevhadaki yazı sahasında Fatiha ve Bakara surelerinin yazıları zerendud olup harfler siyah mürekkep ile tahrirlenmiştir. Yazı harekelerinde siyah mürekkep kullanılmıştır. Bakara suresinin ilk iki ayetinde ayet sonuna durak bezemesi yapılmamış, bunun yerine kırmızı mürekkep ile işaretlenmiştir. Fatiha suresinde de dört ve altıncı ayetin sonunda durak bezemesi bulunmamaktadır.

Yazı sahasının iki yanında koltuk deseni yer alır. Koltuk tasarımında yarı simetrili ulama desen, dikey eksende de bir kez katlanabilir özellikte olup dikey eksenden iki yana ayrılarak bir bütünün parçasıymış gibi metnin sağ ve soluna yerleştirilmiştir.

Koltuk ve yazı alanlarının üstündeki pafta yatay dikdörtgen formlu olup, altın zeminli şemse içerisindeki ibare üstübeçle yazılmış olup, etrafı tezhiplidir. Alt kısımda da aynı forma sahip bir pafta daha yer almaktadır. Yazı metni üst, alt ve dış cephelerinde üç tarafından siyah zeminli kitabeli arasuyu deseni çevreler. En dışta da enli lacivert zeminli kenarsuyu deseni vardır. Kenarsuyunun uzun kenarında haşiyeye kısmına doğru uzanan kubbe formlu bir tasarım bulunur. Bu form kenarsuyundan bağımsız olarak desen üzerine konumlandırılmış olup, kenarsuyu bezemesi kubbe formunun altından devam etmektedir. Tasarımın en dışındaki bölümünde lacivert kuzu üzerine yerleştirilen tığların boyları kısa olanlar 7 mm, uzunlar 22 mm, köşelerde ise 30 milimetre ölçülerindedir.

Serlevhadaki zemin renklerine bakıldığında öncelikle lacivert, altın ve siyah tonları daha sonra küçük zeminlerde kullanılan kızıl kahve (bordoya da çalıyor), turuncu renkleri görülmektedir. Kullanılan hatayi grubu motifler oldukça sade hatlara sahiptir. Ayrıca yalın, ayırma, sarılma ve işlemeli rumi çeşitlerinin kullanıldığı görülmektedir.

Serlevhada bezemenin sırt cetvellerinde altın iplikler arasında su yeşili cetvel, altın cetvel ve lacivert kuzu, Kenarsuyu bezemesinin dışında altın iplikler içinde altın cetvel ve dışında lacivert kuzu üzerinde lacivert tığlar ve aralarda bubçuklar yer alırken, serlevha dışındaki yazı alanı cetvellerinde altın iplik, su yeşili, buz mavisi, maviye çalan açık gri gibi tonlarda olan cetvel, altın cetvel ve lacivert kuzu kullanılmıştır.

Eserdeki tüm kuzu ve tığlar laciverttir. İnce tek renk cetvellerde, altın, lacivert, mavi, su yeşili, limon küfü tonları, ince arasularında ise lacivert, beyaz, limon küfü, turuncu, su yeşili, açık mavi, mavi, uçuk pembe tonları görülmektedir. Serlevhadaki zencerek altın zeminliyken, SB13 grubunda kullanılan iki iplik arasuyunun zemin rengi (v.251b)'de siyah, (v.253b)'de altındır.

Eser içinde yer alan tüm Sûre başları müzehheptir. Serlevhadaki iki sûre başı formunun iç yazısı farklı olarak alt kısımda da kullanılmıştır. Âl-i İmrân'dan Nas sûresine kadar 112 adet sûre başının başlıkları ve bezemeleri eksiksizdir. Formları değişkenlik gösterse de tüm örneklerde kitabe alanları yatay şemse formunda tasarlanmış, ayrıca yazıların etrafı beyn-es sütur ile çevrilmiştir. Kitabe şemsesi ile arasında kalan uçuk pembe renkli zemin

üzerine lacivert ile küçük serbest yaprak motifleri çizilmiştir. Kitabe şemsesi dışında kalan bezemelerin tamamında ¼ simetri kullanılmıştır.

Sûre başı bezemelerinde 21 farklı plan şeması özelliği görülmüştür. Bu farklılıklar tespit edilerek SB1, SB2… SB21 şeklinde gruplandırılmıştır. Sûre başı gruplarında 9 adet tek örnekli plan şeması bulunmaktadır. En fazla benzer form barındıran ise SB3 grubunda olan 29 benzer sûre başı örnekleridir (bkz. Tablo 1).

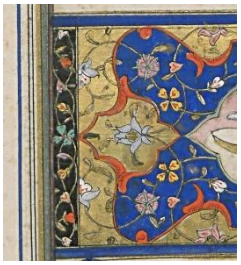
Asr sûresinin son ayeti ve SB17 grubundaki Hümeze sûresinin (v.260a3) başlık bezemesinin sol köşesi restorasyon görmüş, yapıştırılan kağıt üzerine denk gelen yazının son kısmıyla birlikte durak bezemesi ve sûre başının eksik bezemesi tekrar yapılamamıştır (bkz. Resim 79).

Resim 79: SB17 (v.260a3)

Kaynak: SK Yazma Eserler Kütüphanesi.

SB13 grubunda yer alan Abese (v.251b), İnşikak (v.253b) sûresi örneklerinde desen yazı alanına göre dar kalmış ve yazı cetvelleriyle arasında kalan boşluğu doldurmak için desenin sağ ve soluna çift iplik arasuyu kullanılmıştır (bkz. Resim 80).

Resim 80: SB13 (v.251b)

Kaynak: SK Yazma Eserler Kütüphanesi.

Başlık tasarımlarının üst ve altında şerit şeklinde yer alan 15 adet ince arasuyu deseninin bazı örneklerde (v.1b), (v.2a) serlevhada, (v.253a), (v.262a1), (v262a2)'de arasuyu desenin yalnızca üst ve altta değil tam tur dolandığı görülmüştür. Bazı sayfalarda metin başı ve sonuna denk gelen başlıkların yalnız tek tarafının arasuyu ile bezendiği örneklerde mevcuttur (bkz. Resim 81).

Resim 81: SB20 (v.262a1)

Kaynak: SK Yazma Eserler Kütüphanesi.

Arasuyu deseni olmayan örneklerde (v.52a), (v.61b), (v.76a), (v.103b), (v.120b), (v.125b), (v.129a), (v.137b), (v.145b), (v.153b), (v.180b), (v.197b), (v.206b), (v.224a), (v.236b), (v.246b), (v.248b), (v.251b), (v.252b), (v.255a), (v.256b1), (v.259a) ve (v.261a)'da renkli cetvel ve altın ipliklerin kullanıldığı görülmüştür. Buna göre içlerinde Meryem suresinin de olduğu SB5 grubundaki beş örneğin tamamında altın iplik ve bazılarında da lacivert cetvel kullanılmıştır. Diğerlerinde lacivertten farklı olarak (v.145b), (v.224a) örneklerinde su yeşili (v.246b)'de hem lacivert hem de su yeşili tonunda iki cetvel çekilmiştir (bkz. Resim 82). Cetvellerin aralarında altın iplik yer almaktadır.

(v.224a) (v.246b) (v.261a)

Resim 82: Düz Cetvel Örnekleri

Kaynak: SK Yazma Eserler Kütüphanesi.

Mushaf güllerinde tek tip desen uygulanmış olup müzehheptir. Güller daire formundadır. Orta kısımdaki lacivert ve altın zeminli desenler aynıdır. Genelde güllerin ortasında bulunan ibareler bulundukları veya işaret etmesi gereken yer olup, buralara yazı yazılmamış (cüz, hizip, secde gibi) sadece bezeme amaçlı yapılmışlardır. Bununla birlikte güllerin vasıfları metin kenarında haşiye kısmına yazı ile not edilmiştir (bkz. Tablo 38).

Metin kenarlarında bulunan tüm bu notlarda kırmızı, altın ve siyah mürekkep kullanılmıştır.

Tablo 38: Güllerin İçinde Yer Almayan Bilgilendirme Yazıları

		
(v.10a)	(v.14a)	(v.102a)

Kaynak: SK Yazma Eserler Kütüphanesi.

Sözlükte "durdurmak, durmak, alıkoymak" anlamlarına gelen vakıf (vakf), bir malın sahibi tarafından hayrî bir gaye ile ebedi tahsisi şeklinde ifade edilebilir. Vakfedilen mal artık kamu malı statüsüne girdiğinden hibe edilemez ve satılamaz (Günay, 2012: 475-76).

Vakfedilen eserlerde vakıf ibaresi, vakıf mührü gibi işaretler konmaktadır. Teze konu olan Mushaf-ı Şerif'in kimi sayfa kenarlarında toplam yirmi dokuz varakta sayfanın uzun kenar haşiye kısmına dikey olarak yazılmış vakıf ibaresi bulunmaktadır (bkz. Resim 83).

Resim 83: Haşiye Kısmında Yer Alan Vakıf İbaresi (v.25b)

Kaynak: SK Yazma Eserler Kütüphanesi.

KAP 2'nin (v.1a) sayfasındaki mühürün benzerine (ki içindeki bazı ifadeleri karşılaştırdıktan sonra muhtemelen aynı mühür olduğunu düşünüyoruz) başka bir kaynakta daha karşılaşılmış olup (bkz. Tablo 38) manası şu şekildedir; "Debbâğzâde Hacı İbrâhim Efendi bu kitabı Allah rızası için Tophane'deki Kılıç Ali Paşa Medresesi dershanesinde mütalâa edilmek şartıyla vakfetti." (Kut ve Bayraktar, 2021: 290).

Mühürde adı geçen Hacı İbrâhim Efendi (826-1888) Hicaz Valisi Şerif Paşa'nın kahyası olan İsmail Efendi'nin oğludur. Vali Hicaz'a tayin olunca İbrahim Efendi ve babası Vali ile birlikte Mekkeye gitmiştir. Burada zamanının meşhur alimlerinden Arap edebiyatı, Arap grameri ve belâgat tahsil etmiş, İstanbul'a döndüğünde Mektûbî-i Sadâret-i Âlî

Kalemi'nde çalışmaya başlamıştır. Bir çok kurumda görev aldıktan sonra 1882'de göz rahatsızlığı dolayısıyla emekli olmuşsa da çalışmaya devam etmiştir. Horhor'da Türkçe gramer kitaplarıyla Arapça öğretmek için iki yıllık Dârütta'lîm özel okulunu açmış ve burada çeşitli dersler vermiştir. 1887'de II. Abdülhamid'in iradesiyle tayin olduğu Mekteb-i Mülkiyye'ye edebiyât-ı osmâniyye hocası olarak vefatına kadar görev almıştır (Kılıç, 1996: 481). Muhtemelen Hacı İbrâhim Efendi KAP 2 envanterinde bulunan eseri kendi şahsi kütüphanesinden Kılıç Ali Paşa Medresine vakfetmiş olmalıdır. Eserin çok tahrip olmaması da ilme ve kudsiyete gösterdiği ilgi ve ehemmiyetten ötürü olabilir.

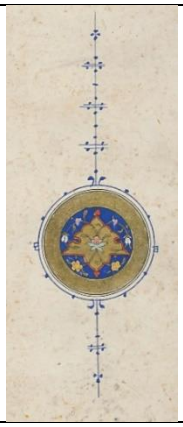
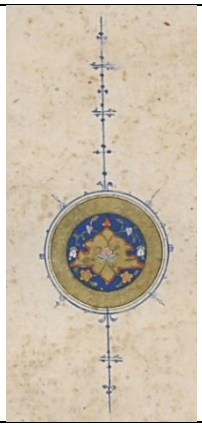
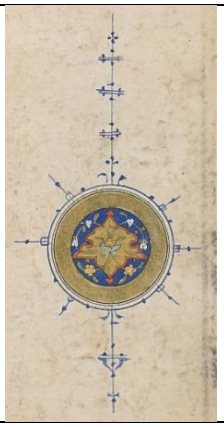
Tablo 39: Vakıf Mührü

	
KAP 2 (v.1a) 45mm çap	Kılıç Ali Paşa 220, (208a ve 222a) 45 mm çap

Kaynak: SK Yazma Eserler Kütüphanesi; https://muhur.yek.gov.tr/muhur/yekmu0106#top (E.T. 05/06/2023)

Eklerde gül motiflerininde yer aldığı sayfa planlarının çiziminde, motiflerin bulundukları yerler görülmektedir (bkz. Ek 2). Eserin tüm varakları incelenirken gül motiflerinin bazılarının tığları daire kuzu üzerinde (v.258a)'daki gibi sade, kimileri de geometrik çizgilerle uzanırken kalın altın cetvelin etrafında bir ışınlı tığ (v.197a), iki ışınlı tığ (v.217a) ve üç ışınlı tığlar (v.261a) şeklinde kullanılmıştır. Örnekleri aşağıdaki gibidir (bkz. Tablo 40).

Tablo 40: Gül Örnekleri

			
(v.258a)	(v.197a)	(v.217a)	(v.261a)

Kaynak: SK Yazma Eserler Kütüphanesi.

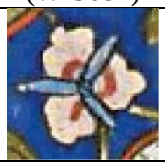
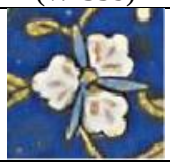
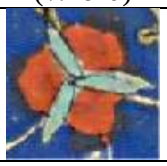
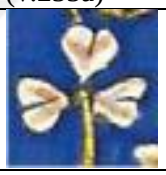
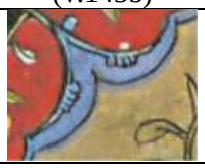
Lacivert renkli gül tığlarında bazı küçük motif değişiklikleri görülmektedir. Sayfaların sağ ve sol tarafının dikey ekseninde haşiye kısmında yer alan, bazen bir (v.4b) bazen de sayıları dörde kadar çıkan (v.242b) gül motifleri, kimi yerde tek bir hat üzerinde dizilmiş (v.255), kimi yerde ayrı (v.207) yapılmıştır (bkz. Ek1).

Eser görselleri tek tek incelenmiş ve ayet sonlarında iki tip durak bezemesi kullanıldığı görülmüştür. Bazı yerde satır hizasında olan duraklar bazı yerlerde satır arasına doğru üstte yer almaktadır. Serlevhada Fatiha ve Bakara sûrelerinde daire formunda 6 dilimli durak, iç sayfalarda da şeşhaneli durak kullanıldığı görülmektedir.

Bezemelerde kullanılan aynı motiflerdeki biçim ve teknik farklılıkları, eserin kolektif çalışmayla üretildiği izlenimini vermektedir. Tablo 41'ta varak numarasıyla birlikte hatayi grubu motiflerden benzer penç, goncagül, hatayi örnekleri ve rumi örnekleri yerleştirilmiştir.

Tablo 41: Motif Karşılaştırması

				
(v.152a)	(v.158b)	(v.255a)	(v.661b3)	(v.211a)

				
(v.256b1)	(v.153b)	(v.214b)	(v.214b)	(v.162a)
				
(v.137b)	(v.242a)	(v.228b)	(v.225b)	(v.76a)
				
(v.261b2)	(v.261a3)	(v.257a2)	(v.255a)	
				
(v.145b)	(v.137b)	(v.248a)	(v.257b1)	(v.228b)
				
(v.129a)	(v.145b)	(v.183b)	(v.197b)	(v.221a)
				
(v.1b)	(v.186a)	(v.52a)	(v.76a)	(v.125b)

Kaynak: SK Yazma Eserler Kütüphanesi.

Bazı sûre başlarında ortabağ motifinin rumi helezonlardan bağımsız olarak alan doldurma amacıyla kullanıldığı görülmektedir. Aşağıdaki (v.260b2), (v.247b), (v.260a1) varaklarındaki örnekler gibi (bkz. Tablo 41).

Tablo 42: Müstakil Ortabağ Motifleri

		
(v.260b2)	(v.247b)	(v.260a1)

Kaynak: SK Yazma Eserler Kütüphanesi.

Ortabağ dışında alan doldurmak maksadıyla kullanılan düğüm (yahut kapalı form) örneğini yine serlevhada bulunan sûre başlarında görmek mümkündür (bkz. Resim 84).

Resim 84: Sûre Başı Bezemesindeki Düğüm (v.2a)

Kaynak: SK Yazma Eserler Kütüphanesi.

Tezhipteki desen çizim kurallarına aykırı olarak kapalı rumi formların üst kısmından sol tarafta bir goncagül dalı çıkmış, etrafına ortabağ yerleştirilmiş, sağ tarafta yine rumi kapalı formun üstünden bir yaprak çıkıntısı görülmektedir. Tasarımda simetriyi sağlamak amacı ile yapılan rumi ortabağın içine ise muhtemelen hatayi grubu çiçeklerin dalının çiziminin unutulduğu bir yaprak yerleştirilmiştir. Sanatçının burada bir algı yanılsaması yaptığı görülmektedir (bkz. Resim 85).

Resim 85: Müstakil Hatayi Grubu Motifler SB18 (v.260b1)

Kaynak: SK Yazma Eserler Kütüphanesi.

Hatayi grubu motiflerde sapların dönüş yönüne göre bazı motiflerin ters yerleştirildiği dikkat çekmiştir. Bu örneklerde ters yönde hareket eden dalların rumi grubu motiflerle kesiştiği yerden (v.21a), (v.120b), (v.247b) örnekleri, iplikle (v.31b) kesiştiği ve bir kesişim olmaksızın kullanıldığı (v.247b) görülmektedir (bkz. Tablo 43).

Tablo 43: Hatayi Dallarındaki Bazı Motiflerin Yönleri

		
(v.21a)	(v.31b)	(v.120b)
		
(v.247b)	(v.262a2)	

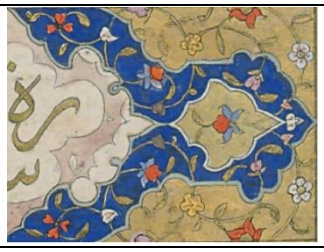
Kaynak: SK Yazma Eserler Kütüphanesi.

Kılıç Ali Paşa 2 envanter numaralı Mushaf-ı Şerifin sûre başı ve serlevha bezemelerinin tipolojik açıdan tasnifine göre;

- Yazı alanı dışındaki ana zemin renklerine göre sûre başları; Sûre başlarındaki ana zemin rengi (v.253a), (v.257b)'deki iki örnekte siyah diğer tüm örneklerde laciverttir.
    - Kitabe yazı alanı özelliklerine göre sûre başlarında; Kitabe yazı alanları yalnızca serlevhada (v.1b)ve (v.2a)'da sıvama altın üzerine üstübeç diğer örneklerde krem renk kağıt üzerinde siyah tahrirli zerendud yazıdır.
    - Paftaları ayıran iplik cinslerine göre sûre başlarında; Elli dört örnekte dendanlı iplik (v.43a), altı örnekte rumi iplik (v.262a2) ve elli dört örnekde hem rumi hemde dendanlı iplik (v.120b) kullanılmıştır. Örnekleri Tablo 44'deki gibidir.
    - Kitabe şemsesine bağlı salbeklerin zemin renklerine göre sûre başlarında; Yirmi dokuz örnekte altın, on beş örnekte siyah, on üç örnekte bordo, sekiz örnekte kızıl kahve ve turuncu, iki örnekte su yeşilidir.

- Şemse etrafındaki ¼ simetrili alan tasarımında kullanılan motiflere göre; Elli üç örnekte yalnızca hatayi grubu motifler geri kalan atmış bir örnekte ise hem hatayi hem de rumi grubu motifler kullanılmıştır.
- Şemse etrafındaki ¼ simetrili alanın zemin renklerine göre sûre başlarında; yirmi dört örnekte lacivert ve altın zemin, iki örnekte siyah ve diğer (lacivert, turuncu, bordo, kızıl kahve), kırk dört örnekte lacivert, altın ve diğer (turuncu, siyah, bordo, kızıl kahve), geri kalan kırk dört örnekte de lacivert, altın ve siyah kullanılmıştır.
- Sûre başı gruplarının plan çizimleri; Sûre başlarındaki tasarım farklılıkları göz önüne alınarak yirmi bir plan şemasına ayrılmıştır. Tüm örneklerde ¼ simetri esası tercih edilmiştir.
- Sûre başı bezemelerinde kullanılan ince arasuyu bezemelerinin gruplandırılması; Sûre başı tasarımlarının ve serlevha tasarımında yer alan arasuyu bezemelerinde on altı farklı ince arasuyu, serlevhada sûre başını çerçeveleyen bir zencerek, SB13 grubundaki iki sure başı örneğini sayfa cetvel ölçülerine tamamlamak için sağ ve sol kenarlarında çift iplik arasuyu bulunmaktadır.
- Beyn-es süturlu sûre başları; Serlevhadaki sûre başlarının kitabe yazıları dışındaki tüm örneklerde beyn-es sütur kullanılmıştır.

Tablo 44: Sûre Başlarındaki İplik Cinsleri

		
(v. 43a)	(v.262a2)	(v.120b)

Kaynak: SK Yazma Eserler Kütüphanesi.

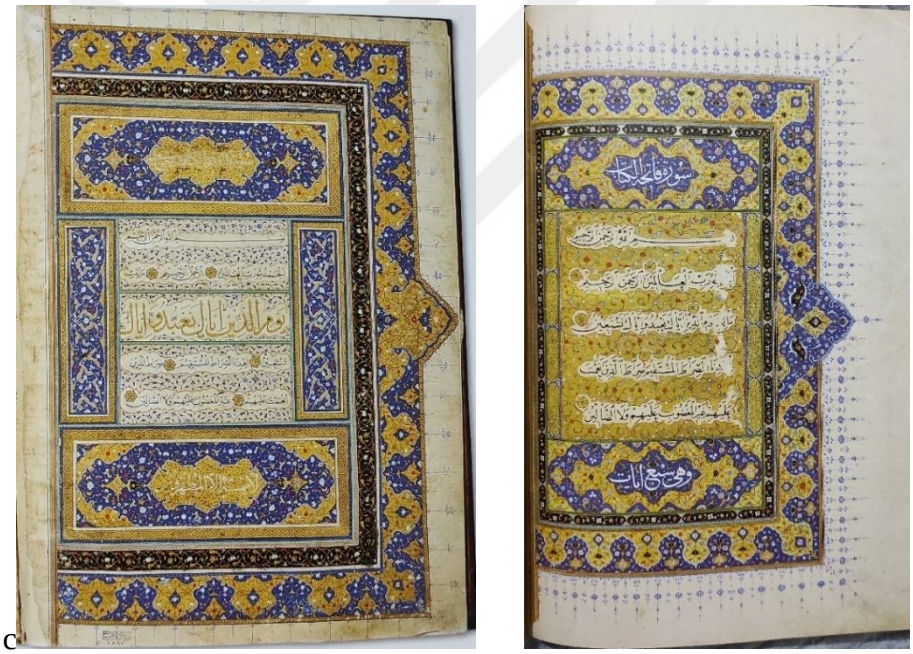
Eserde kullanılan motiflerin tipolojisine göre;

Hatayi grubu motiflerde hatayi, penç, goncagül ve ekseriyetle yalın yaprak motifleri kullanılmıştır. Motiflerde beyaz, turuncu, pembe, mavi, sarı, su yeşili motif tonlamalarında ekseri kırmızı (bazı yerlerde pembeye çalan), bazı yerlerde de mavi olmak üzere tek renk kullanılarak detaylandırılmıştır (bkz. Tablo 44). Tez metni içinde benzer örneklerden birer adedi alınarak tipoloji kısmındaki tabloda gösterilmiştir.

Rumi grubu motiflerde yalın ve ayırma rumiler en yaygın kullanılan çeşitlerdir. Serlevhada bunlara ek olarak kalın kenarsuyu bezemesinde rumi kapalı formda zer-ender-zer sarılma rumi, yine serlevhada kenar suyunun uzun köşesinden haşiyeye doğru taşan kubbe formlu tasarımda altın işlemeli rumi motifinin iç zemini siyah ile doldurularak kullanılmıştır.

Tez araştırmaları sırasında teze konu olan Mushaf-ı Şerif'in serlevhasında kullanılan plan şemasına benzer bazı serlevha örneklerine rastlanılmış olup, örnekler bu kısımda bahis konusu edilmiştir;

Türk ve İslam Eserleri Müzesi 135 envanterinde bulunan hattat Ali b. Mahmud el-Herevi'nin Safevi dönemi 1559 tarihli Kur'an-ı Kerim'in serlevhası ve Süleymaniye Kütüphanesi Hamidiye nr. 5'te hattat el- Müsta'sımı'nin nesih hatla yazdığı Mushaf'ın serlevhasında (bkz. Resim 86 a-b),

a **b**

Resim 86: a. TİEM 135 (1559); **b.** SK Hamidiye nr. 5. Serlevha Örnekleri

Kaynak: a. Kanbaş, 2013: 31; **b.** Serin 2019: 154-55

a **b**

Resim 87: a. TİEM 423 (1554/55); **b.** TİEM 422 (1571/72) Serlevha Örnekleri

Kaynak: Unustası, 2010: **a.** s. 299 ve **b.** s. 305

Safevi dönemi, Herat hattatı Muhammed b. Ahmed el-Halili et-Tebrizi olan; Türk ve İslam eserleri müzesi 423 envanterindeki 1554-55 tarihli ve TİEM 422 envanterindeki 1571-72 tarihli iki eser (bkz. Resim 85 a-b), Süleymaniye Kütüphanesi Halet Efendi 377'de bulunan Emir Hüsrev Dehlevi'nin Hamse'sindeki Farsça yazılmış eserin serlevhasında ve Süleymaniye Kütüphanesi Kılıç Ali Paşa koleksiyonu 6 envanterinde bulunan Kur'an-ı Kerim'in serlevhasında (bkz. Resim 88 a-b), Süleymaniye Kütüphanesi Mesih Paşa koleksiyonu 1 envanterindeki h. 973 tarihli Mushaf'ın serlevha sayfasında, Süleymaniye Kütüphanesi Pertev Paşa koleksiyonu 2 envanterinde bulunan h. 963 tarihli Kur'an-ı Kerimin serlevhasında (bkz. Resim 89 a-b),

a **b**

Resim 88: a. SK Halet Efendi 377; **b.** SK KAP 6 Serlevha Örnekleri

Kaynak: a. Aktan, 2016: 177; b. Altunbaş Gümbür, 2014: 437

a **b**

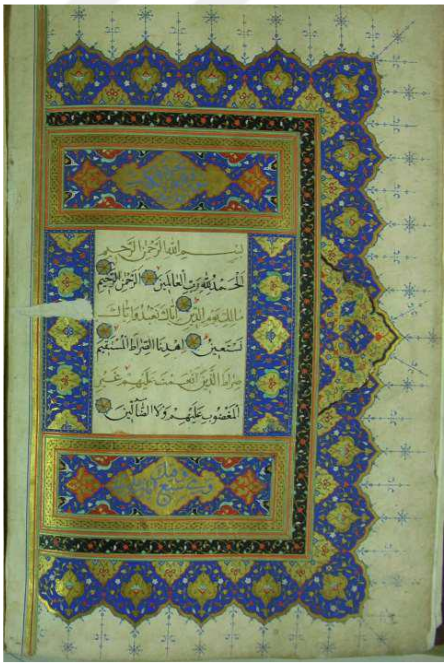
Resim 89: a. SK Mesih Paşa 1 (973); **b.** SK Pertev Paşa 2 (963) Serlevha Örnekleri

Kaynak: Altunbaş Gümbür, 2014: 474, 659

Süleymaniye Kütüphanesi KAP 2 envanterindeki eserin serlevha sayfasındaki gibi plan şemasına sahip olan bu örneklerde (bkz. Resim 86-89); yazı alanı, kenarlarında koltuk deseni, bunu haşiye kısmına bakan ekseriyetle üç cephesini çevreleyen siyah zemin tercih edilmiş ince arasuyu deseni, en dışta düz cetvel ile sonlandırılan kenar suyu bezemesi ve uzun kenardan haşiye kısmına doğru çıkan bir kubbe formu yer alır. Bu özellikler Safevi dönemi Şiraz, Herat üslubunda yapılmış tezhiplerde dikkat çekmektedir.

Resim 86-89 arasındaki tüm örneklerde lacivert kuzu üzerindeki tığlar ile son bulan bir düzen bulunur. Bunlar içinde Resim 88 a'da diğerlerinden farklı olarak haşiye kısmında halkari desen bulunmaktadır. Bu serlevhaların yazı alanındaki duraklara bakıldığında TİEM 135 (1559) (bkz. Resim 86 a.), SK KAP 6 (bkz. Resim 88 b.), SK Mesih Paşa 1, SK Pertev Paşa 2 (Resim 89 a-b.)'deki, TİEM 422'teki eserin serlevhasında (bkz. Resim 87 b.) bulunan örneklerde kullanılan duraklar KAP 2'de kullanılan iki tip durakla benzer özelliklerdedir. Tığlarında KAP 2'deki gibi ince sade ve ekseri lacivert olması eserin bir diğer benzer yanıdır.

Aynı plan şemasında olduğu için seçilen eserlerin tarihi belirtilmiş olanları 1554-1572 tarihleri arasında olup örnekler 16. yüzyıl üçüncü çeyreğine tekabül etmektedir.

Resim 90: SK Sultan Ahmed I 3 Serlevha Örneği

Kaynak: Altunbaş Gümbür, 2014: 778

Ayrıca SK Sultan Ahmed I 3 envanterindeki Kur'an-ı Kerim'in serlevha sayfasında da benzer plan şemasının kullanıldığını fakat kenar suyu bezemesinde cetvelinin düz değil dendanlı formda yapıldığı örnekte mevcuttur (bkz. Resim 90).

Kitabeli arasuları hakkında yapılan araştırmalarda; KAP 2 envanterindeki serlevhada bulunan kitabeli zencereğin TSMK. HS.25, 1b'de ki 1538 tarihli Mushaf'ın serlevhasında müzehhip Hasan el-Bağdadi'nin (Safevi. Kazvin- Meşhed- Herat.) tezhibinde de ince arasuyu olarak kullanıldığı görülmüştür (Özcan, 2009: 267).

TSMK Hırka-i Saadet Dairesi 25'te bulunan 1562 tarihli Safevi Devri'ne ait Mushaf'ın Âl-i İmran sûresi (bkz. Resim 91) bezemesinde kullanılan kitabeli arasuyu örneğindeki renk ve paftalama biçiminin KAP 2 de bulunan kitabeli arasuyu ile benzer olduğu dikkati çekmiştir (bkz. Resim 92).

Resim 91: TSMK H.S. 25 (v.30a) Kitabeli Arasuyu

Kaynak: Şişman, 2021: 53

Resim 92: KAP 2 (v.2a) Kitabeli Arasuyu

Kaynak: SK Yazma Eserler Kütüphanesi.

Araştırmalar devam ettiği sırada Yazma Eserler Kurumu sitesinde "Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığımıza Yapılan Yazma Eser Bağışı" başlığı ile yapılan haberde yer alan görsellerde plan şeması KAP2 ile aynı olan bir serlevha daha tespit edilmiştir. Dikdörtgen planlı tasarımın şablonunu Konya Yazma Eserler Kütüphanesi'ne bağışlanan BY11811 demirbaş numaralı eserde kullanıldığı görülmüştür (bkz. Resim 93 b). Eser görselleri kütüphaneden talep edilerek benzer noktaları karşılaştırılmıştır.

a b

Resim 93: a. SK KAP 2 (v.2a); **b.** BY11811 Demirbaşlı (v.2a) Serlevha Sayfaları

Kaynak: SK Yazma Eserler Kütüphanesi; Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi

Benzer olan BY11811'deki kenar suyu deseni ve KAP 2'nin koltuk deseninde dendanlı ipliklerindeki dilim sayısı değişmekte olup rumi kapalı formları aynı olan benzer tasarımlardır. Aşağıda her iki örneğin görseli yan yana koyularak tablo şeklinde sunulmuştur (bkz. Tablo 45).

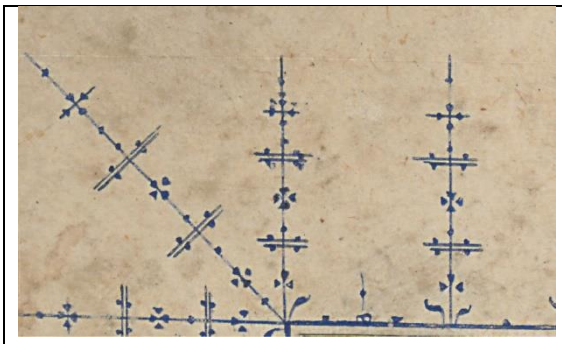
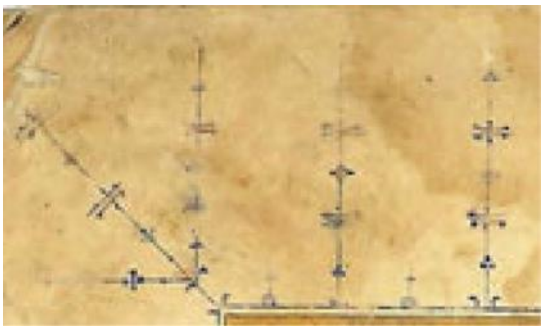
Tablo 45: Koltuk Tasarımı Karşılaştırması

	
KAP 2 (v.2a)	BY11811 (v.2a)

Kaynak: SK Yazma Eserler Kütüphanesi; Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi.

İki eserin tığları da aşağıda görüldüğü üzere benzer motif ve istifle aynı renk özelliklerinde yapılmıştır (bkz. Tablo 46).

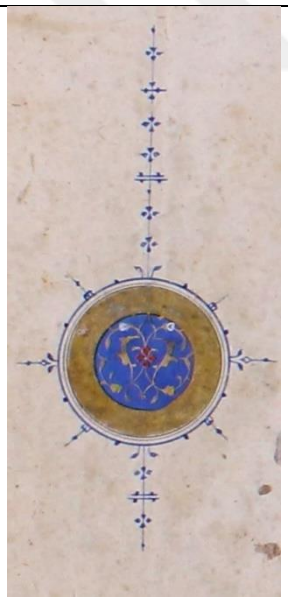
Tablo 46: Tığ Motifleri Karşılaştırması

	
(v.1b)	Demirbaş numarası: BY11811

Kaynak: SK Yazma Eserler Kütüphanesi; Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi.

İki eserin gülleri de tek tip ve yazısız bezenmiştir. KAP 2'deki turuncu iplik BY11811'de rumi kapalı form olarak alınmıştır. Altın cetvelleri dışındaki kuzu ve tığları göz önüne alındığında oldukça benzer özelliklerdedir (bkz. Tablo 47). BY11811'deki gülün zemin rengi daha açık tonlarda olup ikinci bir zemin rengi kullanılmamıştır.

Tablo 47: Gül Motifleri Karşılaştırması

	
KAP 2 (v.254a)	BY11811 (v.24a)

Kaynak: SK Yazma Eserler Kütüphanesi; Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi.

BY11811'de bulunan sure başı bezemeleri de tek tip olup gül zeminindeki renk ile aynı zemin rengine sahiptir (bkz. Resim 94).

Resim 94: BY11811 (v.24a) Sûre Başı Örneği

Kaynak: Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi.

Bu iki eserin serlevha şablon planı ve benzerlikleri, güllerindeki benzerlikler göz önüne alındığında muhtemelen aynı atölye ve aynı müzehhipler tarafından yapılmış olmalıdır. Ya da aynı kalıbın değişik bir kompozisyonla birleştirilerek kullanılmış olduğu da düşünülebilir. Bununla birlikte Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi'nde bulunan BY11811 demirbaş numaralı eserinde istinsah tarihi bulunmamaktadır.

El yazması eserler içerisindeki Kur'an-ı Kerimler şüphesiz ki tezhip sanatı açısından zengin kaynaklardır. Dolayısıyla bu eserler hakkında pek çok yayın, makale ve tez bulunmaktadır. Yapılan araştırmalar neticesinde KAP 2 envanter numaralı eser hakkında tezhip sanatı açısından detaylı bir incelemeye rastlanmamış, sadece bir tezde serlevhası ve künye bilgilerini içeren bir tez bulunmuştur. Bu tezden elde edilen kütüphane envanter kayıtlarından faydalanarak, Teze konu olan Mushaf-ı Şerif'i bulmak işimizi kolaylaştırmıştır. Yapılan inceleme ve araştırmalar sonucu elde ettiğimiz eserin daha fazla görsel içeriği üzerinden çizim ve desen analizleriyle tezhip sanatı açısından değerlendirilme fırsatı bulunmuştur.

Yapılan bu analiz ve değerlendirilmelerin ışığında Süleymaniye Kütüphanesi Kılıç Ali Paşa 2 envanterinde bulunan eserin 15. yüzyıl sonları ile 16. Yüzyıl üçüncü çeyreğine kadar olan tarih aralığında yazıldığı düşünülmekte olup, 16. yüzyıl başlarından üçüncü çeyreğe kadar olan zaman diliminde tezhiplendiği tahmin edilmektedir. Benzer eserlerin tespitinin ardından Safevi, Herat üslubuna benzer özellikler taşımakta olduğu görülmüştür.

Bu bağlamda hazırlanan tez ile gelenekli kitap sanatlarımızdan, tezhip sanatı alanında literatüre katkı yapılması ve türünün tek örneği olan el yazmalarından birinin daha geleceğe taşınmasına katkı sağlanması amaçlanmıştır.

KAYNAKÇA

Akar, A., Keskiner, C. (1978). *Türk Süsleme Sanatlarında Desen ve Motif*. İstanbul: Tercüman Gazetesi.

Aktan, M. F. (2016). Dehlevi Hamse'sindeki Tezhip Tahriri. *Türk ve İslam Dünyası Araştırmalar Dergisi*, 3 (9), 174-185.

Altunbaş Gümbür, B. H. B. (2014). *İstanbul Süleymaniye Kütüphanesi'nde yer alan Tezhipli Kur'an-ı Kerim Yazmaları'nın Kataloglanması* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü, İzmir.

Arı Karakaş, F. (2020). *Türk ve İslam Eserleri Müzesi'ndeki 192 Numaralı Mushafın Tezhip Özellikleri* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü, İstanbul.

Aruçi, M. (1997). "Hatime" TDV İslam Ansiklopedisi, Cilt: 16, s. 474. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.

Arıtan, A. S. (1993). "Ciltçilik" TDV İslam Ansiklopedisi, Cilt: 7, s. 551-557. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.

Ayverdi İ. (2010). *Misalli Büyük Türkçe Sözlük.* İstanbul: Kubbealtı Yayınları.

Barışta, H. Ö. (1998). *Türk El Sanatları.* Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.

Biçer, Ş. (1995). *Eski Yıldız Kütüphanesi'ndeki Timur, Osmanlı ve İran (Safevi) Minyatürlü Yazmaların Tezhiblerinin Mukayesesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Biçer Özcan, Ş. (2007). *Timur Devri Herat Ekolü (Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi)* (Sanatta Yeterlik Tezi). Marmara Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü, İstanbul.

Bilgin, O. (1995) "Ferâğ Kaydı" TDV İslam Ansiklopedisi, Cilt: 12, s. 354-456, Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.

Binark, İ. (1975). *Eski Kitapçılık Sanatlarımız*. Ankara: Kazan Türkleri Kültür ve Yardımlaşma Derneği Yayınları.

Birışık, A. (2002). "Kur'an" TDV İslam Ansiklopedisi, Cilt: 26, s. 383-388. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.

Birışık, A. (2002). "Sûre" TDV İslam Ansiklopedisi, Cilt: 26, s. 383-388. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.

Birol Ayan, İ. (2008). *Klasik Devir Türk Tezyini Sanatlarında Desen Tasarımı Çizim Tekniği ve Çeşitleri.* İstanbul: Kubbealtı Neşriyatı.

Birol Ayan, İ. (2012). "Tezhip" TDV İslam Ansiklopedisi, Cilt: 41, s. 61-62. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.

Birol Ayan, İ. (2018). *Klasik Devir Türk Tezyini Sanatlarında Desen.* İstanbul: Kubbealtı Neşriyatı.

Birol Ayan, İ. (2002). "Koltuk Tezhibi" TDV İslam Ansiklopedisi, Cilt: 26, s. 151-153, Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.

Bostan, İ. (2002). "Kılıç Ali Paşa", TDV İslam Ansiklopedisi, Cilt: 25, s. 411-412, Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.

Bostancı Tuluk, S. (2015). *Topkapı Sarayı Kütüphanesi Y.Y. 999 No'lu Karahisâri Mushafi'nın Tezyini Yönden İncelenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü, İstanbul.

Çığ, K. (1952). Türk Kitap Kapları. *İlahiyat Fakültesi Dergisi* II-III, Cilt: 1, Sayı: 2-3, 108-123. Ankara: Yeni Matbaa.

Çığ, K. (1952). Türk Kitap Kapları "Türk Lake Ciltleri". *İlahiyat Fakültesi Dergisi IV*, Cilt:1, Sayı: 4, 108-123. Ankara: Yeni Matbaa.

Demirci, M. (2015). *Kur'an Tarihi.* İstanbul: M. Ü. İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları

Derman M. Uğur (2002) "Osmanlı Çağında Hat Sanatı ve Hattatlara Dair Yapılan Araştırmalar" 13. Türk Tarih Kongresi. 4-8 Ekim 1999, Kongreye Sunulan Bildiriler, c. 3, s. 41-85. Ankara: TTK Yayınları.

Derman, Ç. (1997). "Halkari" TDV İslam Ansiklopedisi, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Cilt: 15, s. 365-367, İstanbul.

Derman, Ç. (1999). "Osmanlı asırlarında üslup ve sanatkarlarıyla tezhip sanatı", Osmanlı, Cilt: 11, s. 108- 119. Ankara: Yeni Türkiye Yayınları.

Derman, Ç. (2006). (ed. Zeynep Tarım Ertuğ.). "Osmanlı Kitap San'atlarında Usta-Çırak Münasebetleri Üzerine", Prof. Dr. Mübâhat S. Kütükoğlu'na Armağan. s.549-552. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi.

Derman, Ç. (2009). (ed. Özcan, A. R.) *Hat ve tezhip sanatı*. "Osmanlıda Klasik Dönem Kanuni Sultan Süleyman (1520-1566) Türk tezhip Sanatının Muhteşem Çağı: 16. Yüzyıl" s. 343- 359. Ankara: TC. Kültür ve Turizm bakanlığı.

Derman, Ç. (2010). "Tarihimizde Mushafların Bezenmesi". Diyanet İmi Dergi, 46 (4), 137- 144. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları

Derman, Ç. (2014). "Türk Tezhip Sanatının Asırlar İçinde Değişimi". Türkler, Cilt: 12 s. 289-299 Ankara: Yeni Türkiye Yayınları.

Derman, Ç. (2015). "İstanbul'da tezhip sanatı". Büyük İstanbul Tarihi, Cilt: 7, s. 358-383. İstanbul: İBB Kültür AŞ.

Derman, U. (2017). *Türk Hat San'atından Seçmeler*. İstanbul: Atatürk Kültür Merkezi Yayını.

Duran, G. (2009). “Serlevha” TDV İslam Ansiklopedisi, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Cilt: 36, s. 567-569, İstanbul.

Duran, G. (2012). “Tezhip sanatının kullanım alanları” TDV İslam Ansiklopedisi, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Cilt: 41, s. 63-65, İstanbul.

Duran, G. (2018), “Mushafların Bezenmesinde Nısfü’l-Kur’an Tezhibinde Sayfa Düzeni” SSSjournal (ISSN:2587-1587), s.3128-3140.

Erünsal, İ. E. (2022) “Kılıç Ali Paşa Kütüphanesi” TDV İslam Ansiklopedisi, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Cilt: 25, s. 414, İstanbul.

Eyice, S. (2002). Kılıç Ali Paşa Külliyesi. TDV İslam Ansiklopedisi, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Cilt: 25, s. 412-414. Ankara.

Genç, A. (2019). *Tıem 504 Nolu Safevi Mushafının Tezyini Yönden Değerlendirilmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü, İstanbul.

Günay, H. M. (2012). “Vakıf” TDV İslam Ansiklopedisi, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Cilt: 42, s. 475-479, İstanbul.

Kaçar, Ü. (2020). *Konya Yazma Eserler Bölge Müdürlüğü’nde Korunan Alanya Müzesi 487 Envanter Numaralı Kur’an-ı Kerim’in Tezhiplerinin İncelenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Kastamonu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kastamonu.

Kanbaş M. S. (2013). *Geçmişten günümüze Mushaf-ı şerif*. İstanbul: İlim Yayma Vakfı Yayınları.

Karaoğlu, A. (2020). *Süleymaniye Kütüphanesinde Bulunan Fazıl Ahmet Paşa Koleksiyonuna Ait 00009 Envanter Numaralı El Yazması Kur’an-ı Kerim’in Kitap Sanatları Bakımından İncelenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Atatürk Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü, Erzurum.

Kaya, N. (2006). Süleymaniye Kütüphanesi Yazma Eserleri. *Vakıflar Dergisi Özel Sayısı.* 88-93.

Kaya, N. (2010). “Süleymaniye Kütüphanesi” TDV İslam Ansiklopedisi, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Cilt: 38, s. 121-123.

Kılıç, A., Aydın, M., Ökmen, B., & Şahin, Ş. (2019). *Kuramdan Uygulamaya İhtiyaç Belirleme.* Ankara: Pegem Yayıncılık.

Kılıç, H. (1996). “Hacı İbrâhim Efendi”. TDV İslam Ansiklopedisi, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Cilt: 14, s. 481-482.

Kılınçer, B. H. (2019). *Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphânesi'nde Bulunan Emevî Dönemi Mushaflarında Tezhip Sanatının İlk Örnekleri* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Koç, M. (2014). *Tuhfe-i Hattatin.* İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.

Koç, T. (2009). "Sanat" TDV İslam Ansiklopedisi, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Cilt: 46, s. 90-93, İstanbul.

Koçyiğit, H. (2013). Kur'ân'ın Bölümlenmesi. *Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, (39) 363-393.

Kut, G ve Bayraktar, N. (2021). *Yazma Eserlerde Vakıf Mühürleri.* İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı.

Küpeli, G. (2007). *II. Bayezit Dönemi Tezhip Sanatı* (Sanatta Yeterlik Tezi), Marmara Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü. İstanbul.

Maşalı, M. E. (2006). "Mushaf" TDV İslam Ansiklopedisi, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları c. 41, s. 242-248, İstanbul.

Okumuş, A. (2016). *Türk Süsleme Sanatlarında Barok ve Rokoko*. İstanbul: İlke Kitap.

Özcan, A. R. (Ed.). (2009). *Hat ve tezhip sanatı.* Ankara: TC. Kültür ve Turizm bakanlığı.

Özcan, Y. (2014). "Türk Tezhip Sanatı" Türkler, Cilt: 12 s. 300-307 Ankara: Yeni Türkiye Yayınları.

Özkafa, F. (2010). "Hat Sanatı Bakımından Mushaf Kitabetinin Tarihî Seyri", *Marife Dergisi*, (3), 307-326.

Özkeçeci S. M. ve Özkeçeci İ. (2007). *Türk Sanatında Tezhip*. İstanbul: Yazıgen Yayınları.

Özsayıner Z. C. (t.y.). Tophane Kılıç Alı Paşa Camisi Yazıları, Kişisel Arşivlerde İstanbul Belleği Taha Toros Arşivi, s. 15- 19.

Serin, M. (2003). *Hat Sanatı ve Meşhur Hattatlar*. İstanbul: Kubbealtı Neşriyatı.

Şen, D. (2019). *İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesindeki A. 6661 Numaralı Mushafın Tezhip Özellikleriyle İncelenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü, İstanbul.

Şener, P. (2022). *Türk ve İslam Eserleri Müzesi 247 Numaralı Safevi Mushafının Tezyini Yönden İncelenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Mimar Sinan Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü. İstanbul.

Şişman, N. (2021). *16. yy Safevî Dönemine Ait Topkapı Saray'ındaki TSMK. HS. 25 Envanter Numaralı Eserin İncelenerek, Günümüz Tezhip Sanatında Yorumlanması.* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Mimar Sinan Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü. İstanbul.

Tanındı, Z. (2009). Kitap ve Tezhibi (ed. H. İnalcık ve G. Renda). *Osmanlı Uygarlığı Cilt: 2*, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı. s. 864-891.

Tanındı, Z. (2010). "Kur'an-ı Kerim Nüshalarının Ciltleri ve Tezhipleri", (ed. M. Unustası), *1400. Yılında Kur'an-ı Kerimler*, İstanbul: Antik A.Ş. Kültür Yayınları, s.90-121.

Tanrıver. A. (2007). *Türk Tezhip Sanatında XIV- XVI. Yüzyıl Mushaf Gülleri* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü. İstanbul.

Taşkale, F. (1994). *Tezhip Sanatının Kullanım Alanları* (Sanatta Yeterlik Tezi), Mimar Sinan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.

Temiz, M. (2019). *Tezhip Sanatında Görülen Üslupların Tarihsel Süreç İçinde Tasnifi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, Lisans Üstü Eğitim Enstitüsü. İstanbul.

Tunç, A. (2018). *Konya Mevlâna Müzesi'nde Bulunan XV.-XVI. Yüzyıla Ait Tezhipli Kur'an-ı Kerimler* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

Uluskan, M. (2021). Ehl-i Hiref Maaş Defterlerinde Kayıtlı Tebrizli Sanatkârlar (1526-1566). *Belleten.* 85 (304). 849-887.

Unustası, M. (ed.). (2010). *1400. Yılında Kur'an-ı Kerimler*. İstanbul: Antik A.Ş. Kültür Yayınları.

Uzun, M. İ. (1995). "Falname" TDV İslam Ansiklopedisi, Cilt: 12, s. 141-145, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.

Üstün, A. (2007). "Türk Tezhip Sanatı" İsmek Türk Kitap Sanatları Sempozyumu Bildirileri (ed. M. Altıntaş), İstanbul, İsmek Yayınları, s.32-47.

Yıldırım, A., ve Şimşek, H. (2000). *Nitel araştırma yöntemleri* (2. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Yıldırım, M. ve Öz, E. (2014). Millet Kütüphanesinde Bulunan "Şerh`i Kitâb-ı Sibeveyh" İsimli Yazma Eserin Tezhip Açısından İncelenmesi. 21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum Eğitim Bilimleri ve Sosyal Araştırmalar Dergisi.2 (4). 45-71.

Diğer Kaynaklar

https://islamansiklopedisi.org.tr/kilic-ali-pasa (E.T. 19/03/2022)

https://www.ntv.com.tr/galeri/seyahat/mimar-sinanin-432-yillik-tarihi-kilic-ali-pasa-medresesininkubbelerinisoydular,iS5dB1v5ZkKmCvtd6qM_EQ/AjuGobCugkeZIYjeTP3JmQ (E.T. 23/03/2022)

https://digitalssm.org/digital/collection/Kitapvehat/id/182524/rec/105 (E.T. 20/03/2023)

https://digitalssm.org/digital/collection/Kitapvehat/id/222495/rec/454 (E.T. 20/03/2023)

https://muhur.yek.gov.tr/muhur/yekmu0106#top (E.T. 05/06/2023)

EK

Ek 1: Sûre Başları, Varak Numaraları, Ayet Numarası ve İsimleri

1	Fatiha	(v.1b)	
2	Bakara	(v.2a)	
3	Âl-i İmrân	(v.21a)	
4	Nisa	(v.31b)	
5	Maide	(v.43a)	
6	En’âm	(v.52a)	

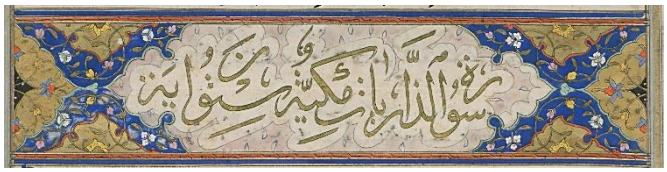
7	A’raf	(v.61b)	
8	Enfal	(v.72a)	
9	Tevbe	(v.76a)	
10	Yunus	(v.83b)	
11	Hud	(v.89b)	
12	Yusuf	(v.95b)	

13	Ra’d	(v.101a)	
14	İbrahim	(v.103b)	
15	Hicr	(v.106b)	
16	Nahl	(v.109a)	
17	İsra	(v.115a)	
18	Kehf	(v.120b)	
19	Meryem	(v.125b)	

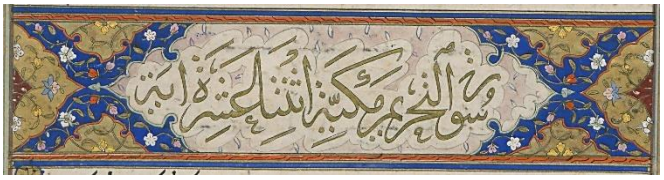
20	Ta-Ha	(v.129a)	
21	Enbiya	(v.133b)	
22	Hac	(v.137b)	
23	Mü’minun	(v.142a)	
24	Nur	(v.145b)	
25	Furkan	(v.150b)	
26	Şu’ara	(v.153b)	
27	Neml	(v.158b)	
28	Kasas	(v.162a)	

29	Ankebut	(v.167a)	
30	Rum	(v.170a)	
31	Lokman	(v.173a)	
32	Secde	(v.174b)	
33	Ahzab	(v.176a)	
34	Sebe’	(v.180b)	
35	Fatır	(v.183b)	
36	Yasin	(v.186a)	
37	Saffat	(v.188b)	

38	Sad	(v.191b)	
39	Zümer	(v.194a)	
40	Mü’min	(v.197b)	
41	Fussilet	(v.201b)	
42	Şura	(v.204a)	
43	Zuhruf	(v.206b)	
44	Duhan	(v.209b)	
45	Casiye	(v.211a)	
46	Ahkaf	(v.212b)	

47	Muhammed	(v.214b)	
48	Fetih	(v.216b)	
49	Hucurat	(v.218a)	
50	Kaf	(v.219b)	
51	Zariyat	(v.220b)	
52	Tur	(v.222a)	
53	Necm	(v.223a)	
54	Kamer	(v.224a)	
55	Rahman	(v.225b)	

56	Vakı’a	(v.227a)	
57	Hadid	(v.228b)	
58	Mücadele	(v.230b)	
59	Haşr	(v.232a)	
60	Mümtehine	(v.233b)	
61	Saf	(v.234b)	
62	Cum’a	(v.235b)	
63	Münafikun	(v.236a)	
64	Teğabun	(v.236b)	

65	Talak	(v.237b)	
66	Tahrim	(v.238b)	
67	Mülk	(v.239b)	
68	Kalem	(v.240b)	
69	Hakka	(v.242a)	
70	Me’aric	(v.243a)	
71	Nuh	(v.243b)	
72	Cin	(v.244b)	

73	Müzzemmil	(v.245b)	
74	Müddesir	(v.246b)	
75	Kıyamet	(v.247b)	
76	İnsan	(v.248a)	
77	Mürselat	(v.249a)	
78	Nebe’	(v.250a)	
79	Nazi’at	(v.250b)	
80	Abese	(v.251b)	
81	Tekvir	(v.252a)	

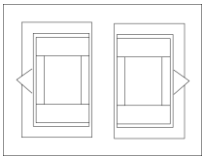
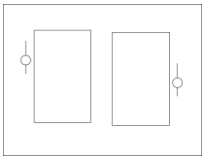
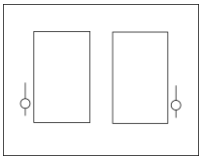
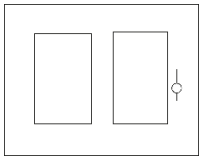
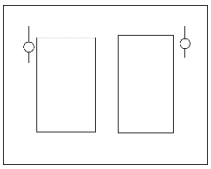
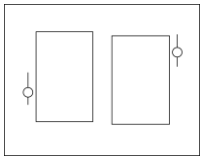
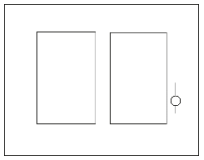
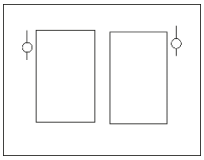
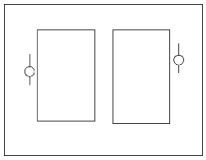
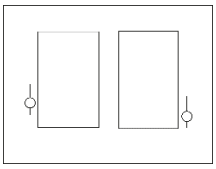
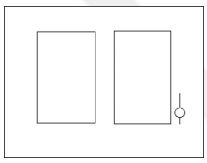
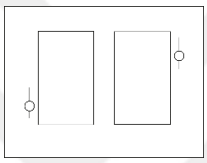
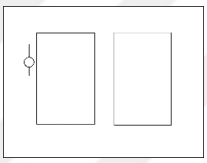
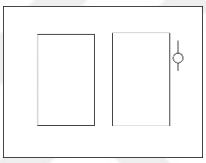
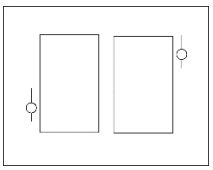
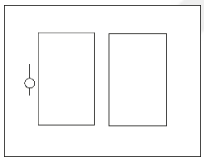
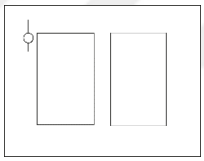
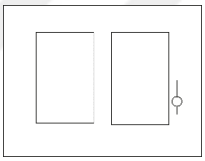
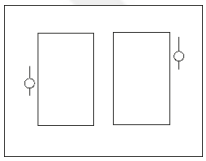
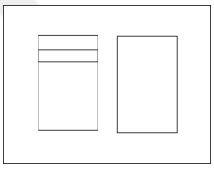
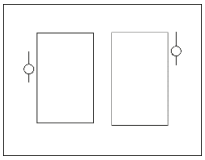
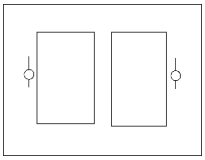
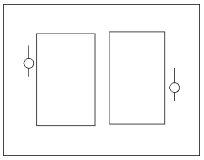
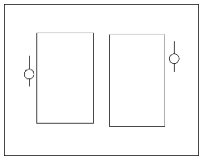
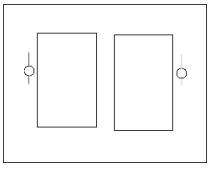
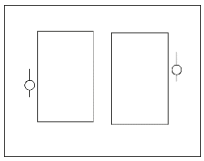
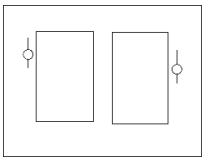
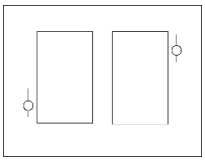
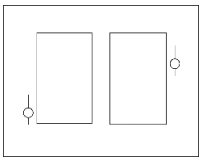
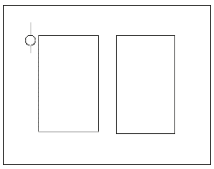
82	İnfitar	(v.252b)	
83	Mutaffifin	(v.253a)	
84	İnşikak	(v.253b)	
85	Büruc	(v.254a)	
86	Tarık	(v.254b)	
87	A’la	(v.255a)	
88	Gaşiye	(v.255b1)	
89	Fecr	(v.255b2)	
90	Beled	(v.256b1)	

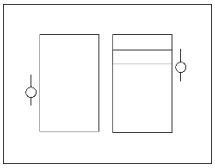
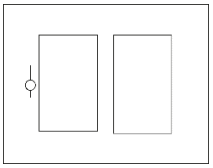
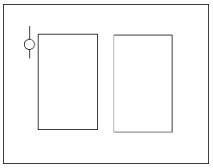
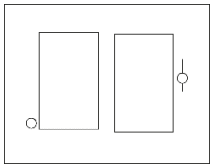
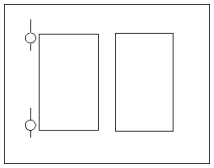
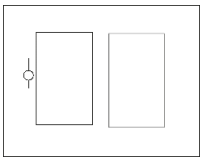
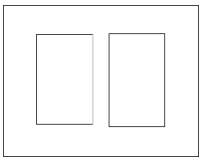
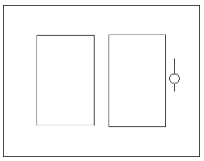
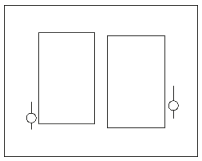
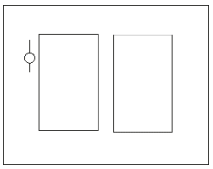
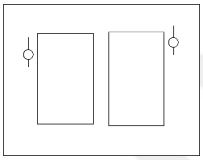
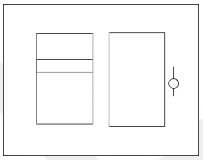
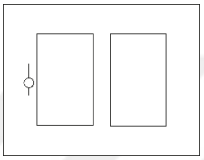
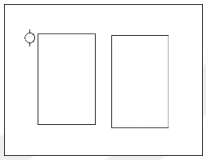
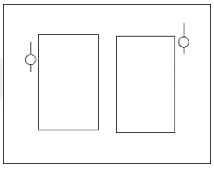
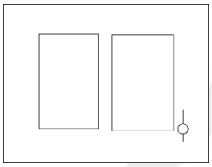
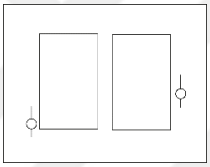
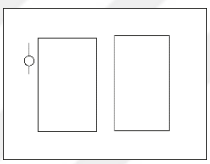
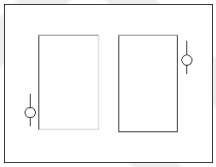
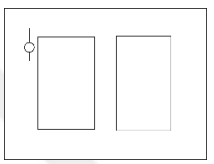
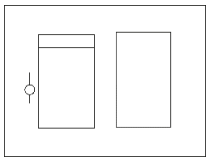
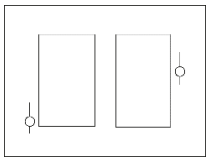
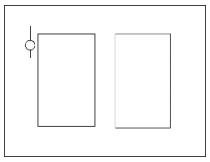
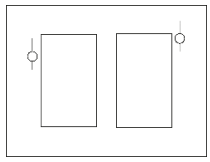
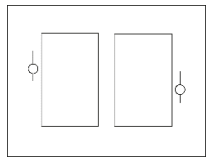
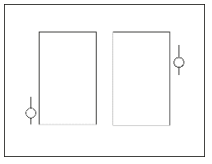
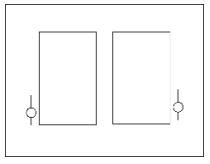
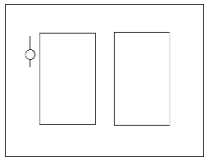
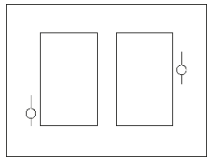
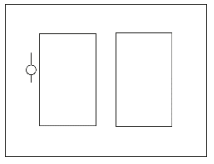
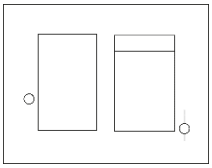
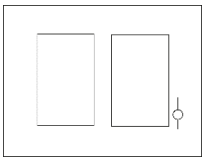
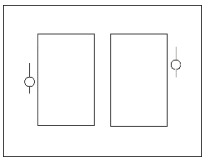
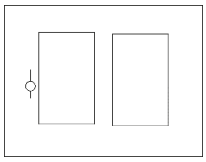
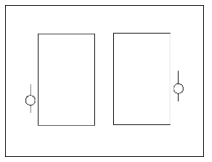
91	Şems	(v.256b2)	
92	Leyl	(v.257a)	
93	Duha	(v.257b1)	
94	İnşirah	(v.257b2)	
95	Tin	(v.258a1)	
96	Âlak	(v.258a2)	
97	Kadir	(v.258b1)	
98	Beyyine	(v.258b2)	
99	Zilzal	(v.259a)	

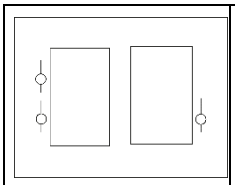
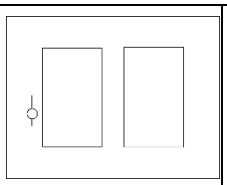
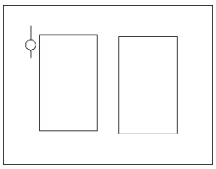
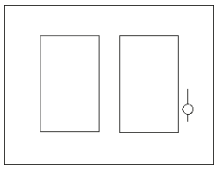
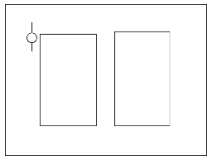
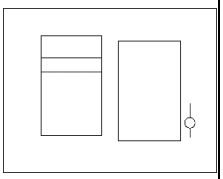
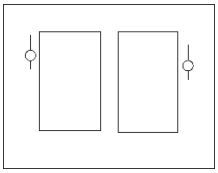
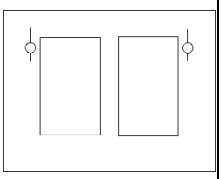
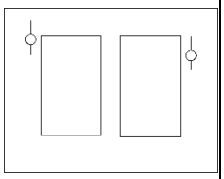
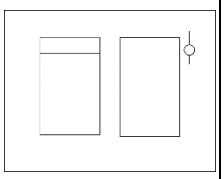
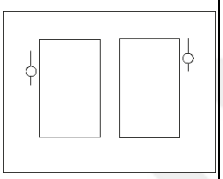
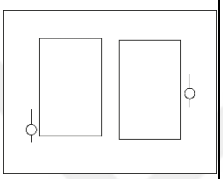
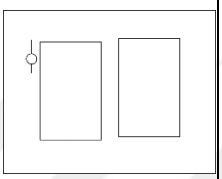
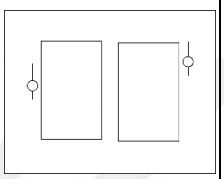
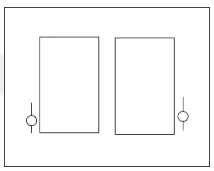
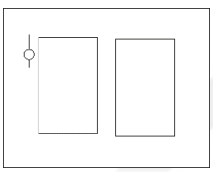
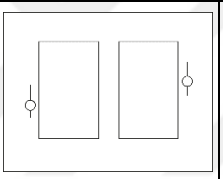
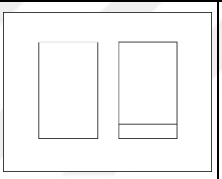
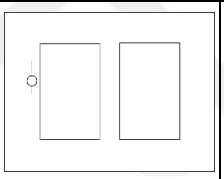
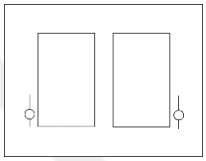
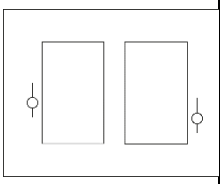
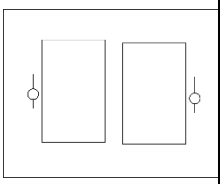
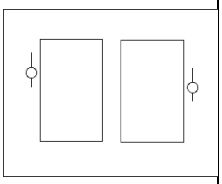
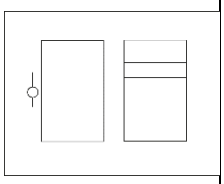
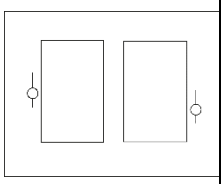
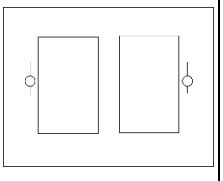
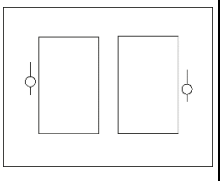
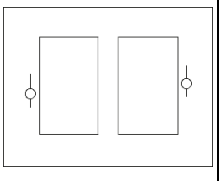
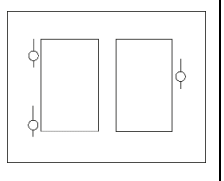
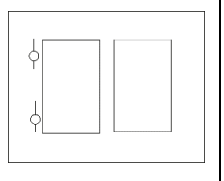
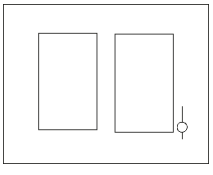
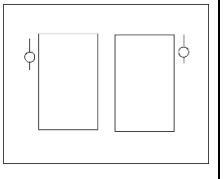
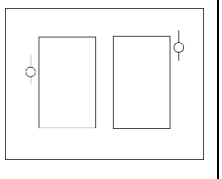
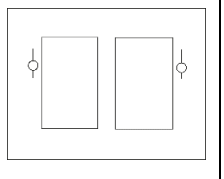
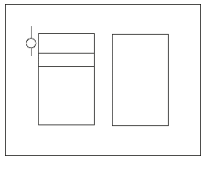
100	Adiyat	(v.259b1)	
101	Kari’a	(v.259b2)	
102	Tekasür	(v.260a1)	
103	Asr	(v.260a2)	
104	Hümeze	(v.259a3)	
105	Fil	(v.260b1)	
106	Kureyş	(v.260b2)	
107	Ma’un	(v.261a1)	
108	Kevser	(v.261a2)	

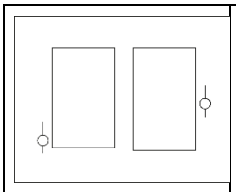
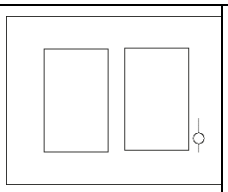
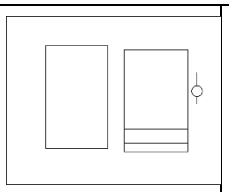
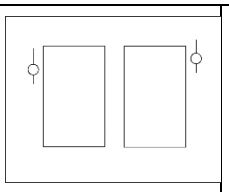
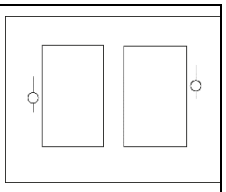
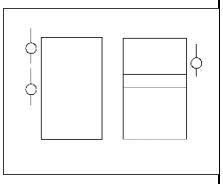
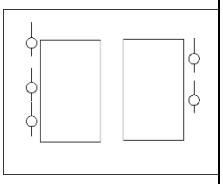
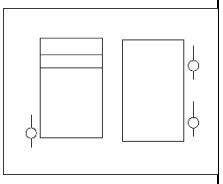
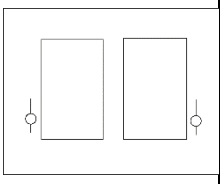
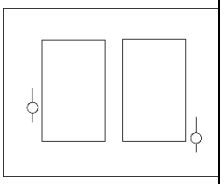
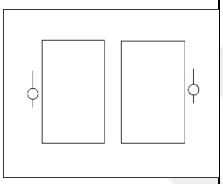
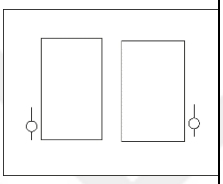
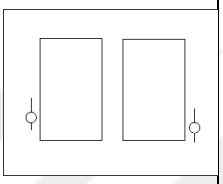
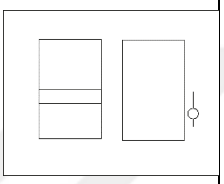
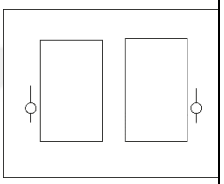
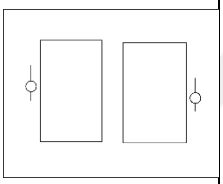
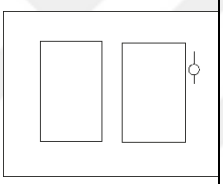
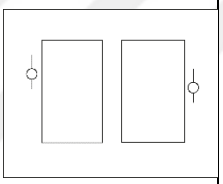
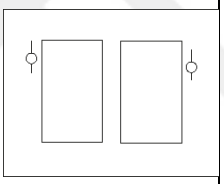
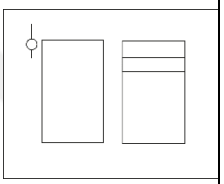
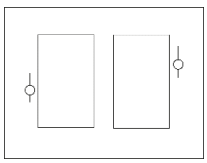
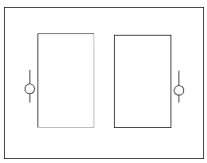
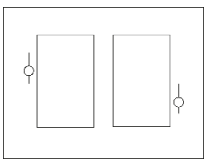
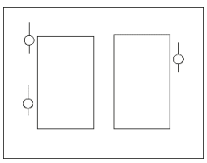
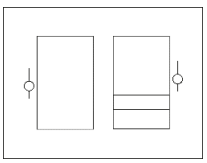
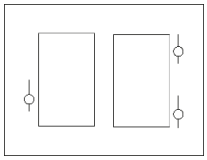
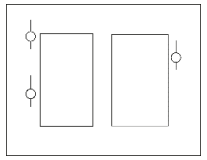
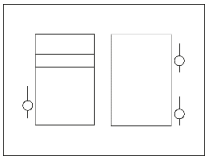
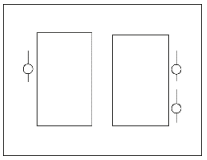
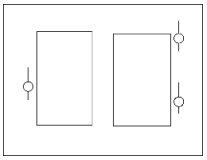
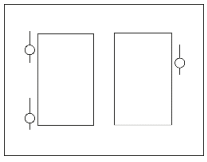
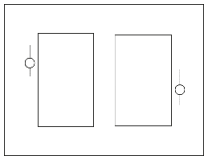
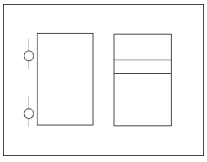
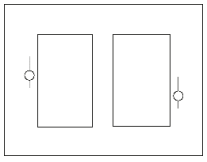
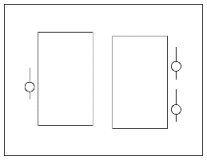
109	Kâfirun	(v.261a3)	
110	Nasr	(v.261b1)	
111	Tebbet	(v.261b2)	
112	İhlas	(v.261b3)	
113	Felak	(v.262a1)	
114	Nas	(v.262a2)	

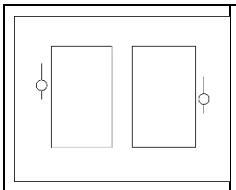
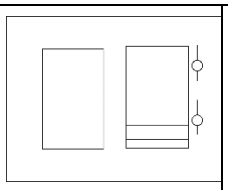
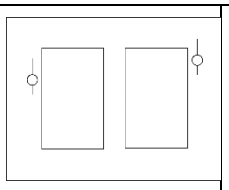
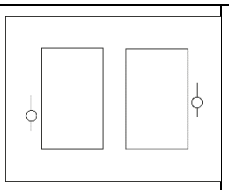
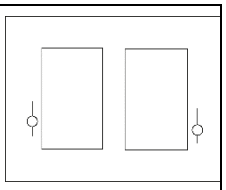
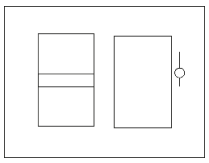
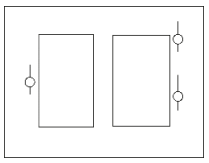
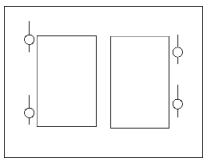
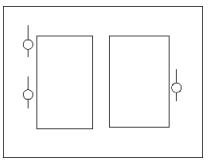
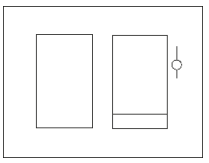
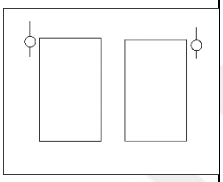
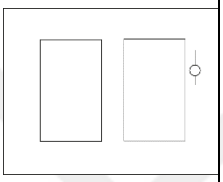
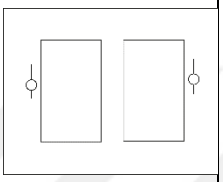
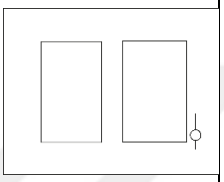
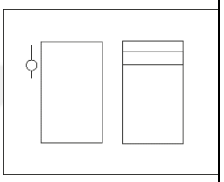
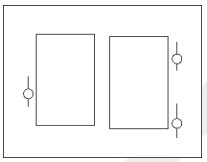
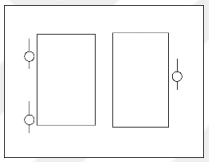
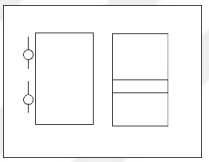
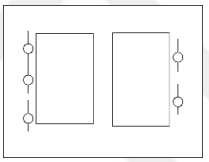
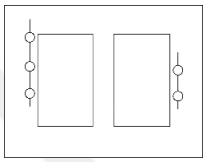
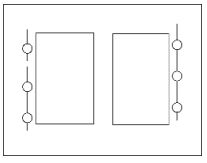
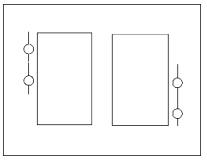
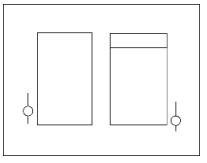
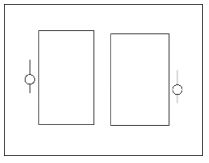
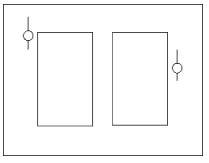
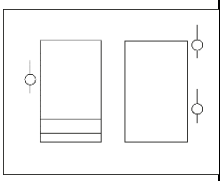
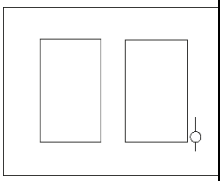
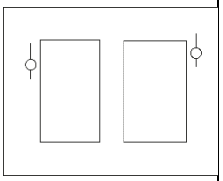
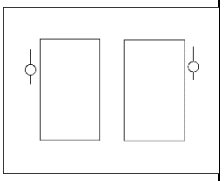
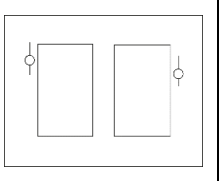
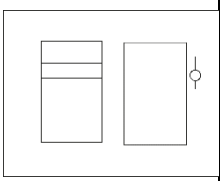
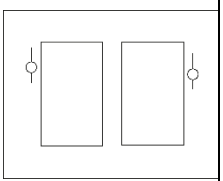
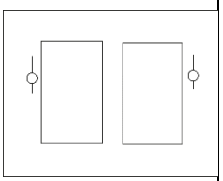
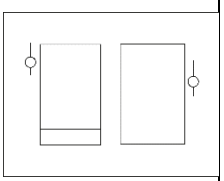
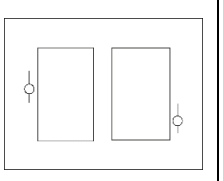
Ek 2: Tüm Sayfaların Plan Şeması Çizimi

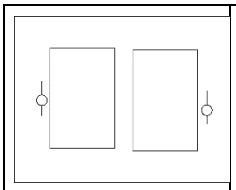
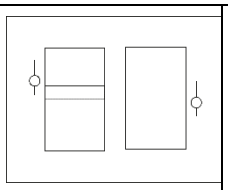
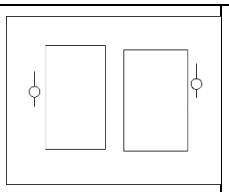
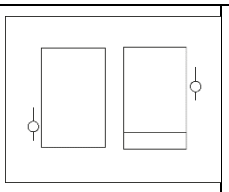
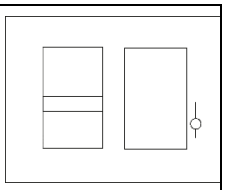
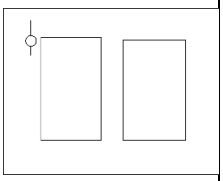
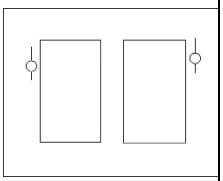
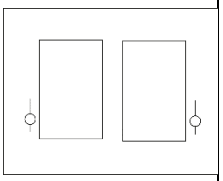
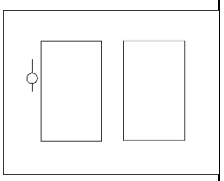
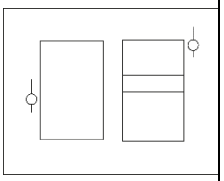
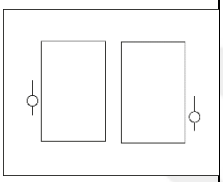
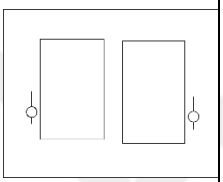
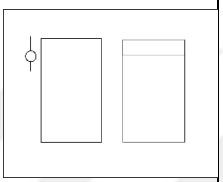
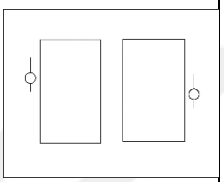
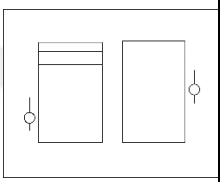
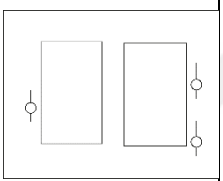
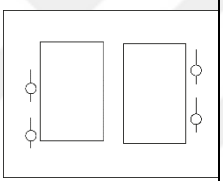
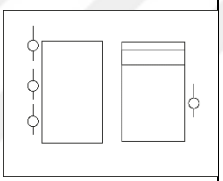
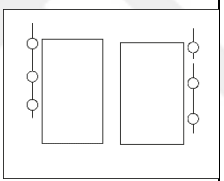
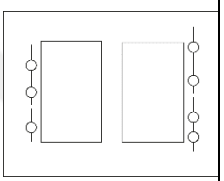
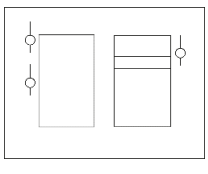
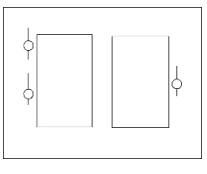
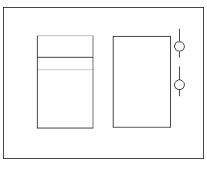
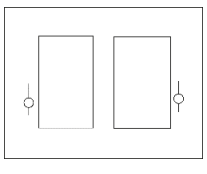
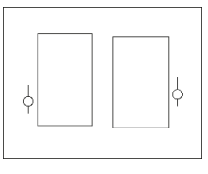
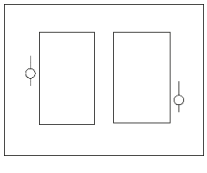
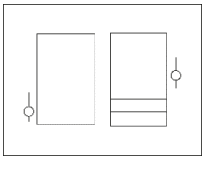
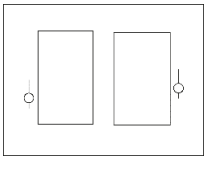
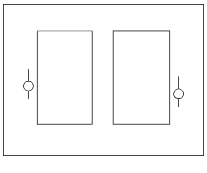
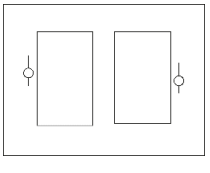
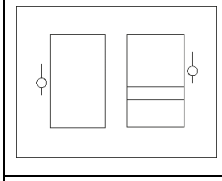
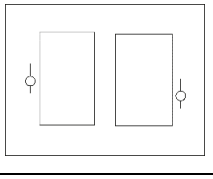
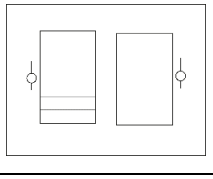
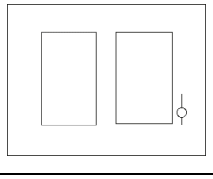
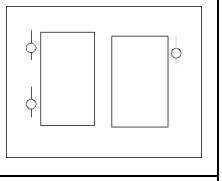
				
v.1	v.2	v.3	v.4	v.5
				
.v.6	v.7	v.8	v.9	v.10
				
v.11	v.12	v.13	v.14	v.15
				
v.16	v.17	v.18	v.19	v.20
				
v.21	v.22	v.23	v.24	v.25
				
v.26	v.27	v.28	v.29	v.30

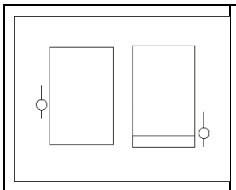
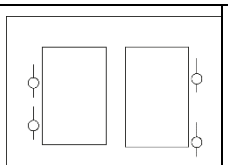
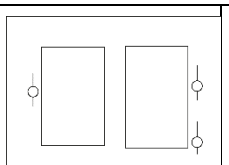
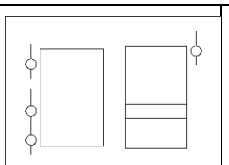
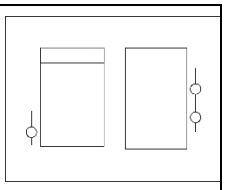
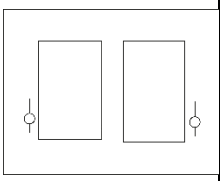
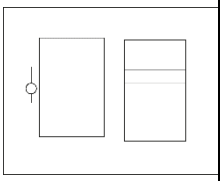
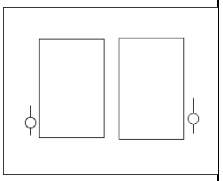
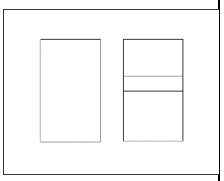
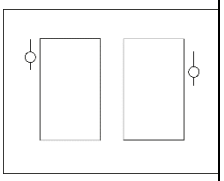
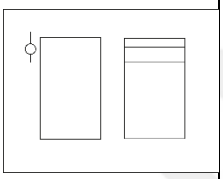
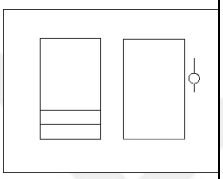
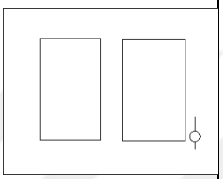
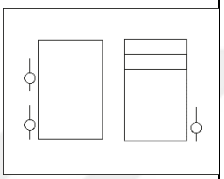
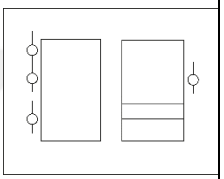
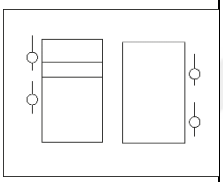
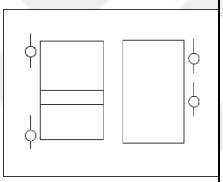
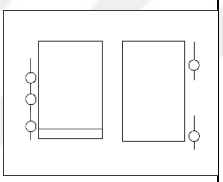
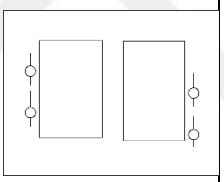
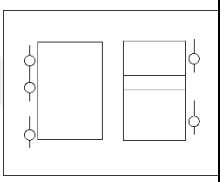
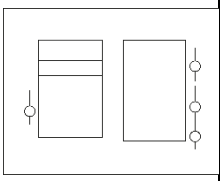
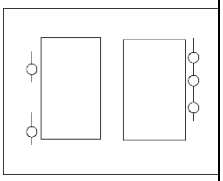
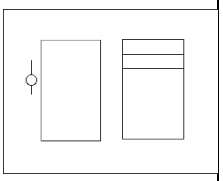
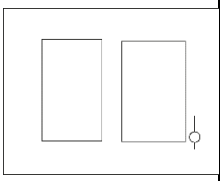
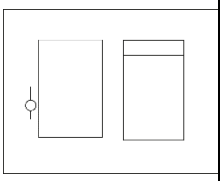
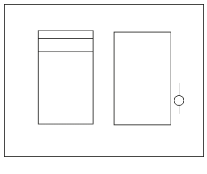
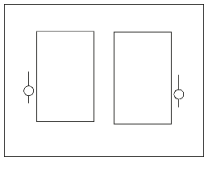
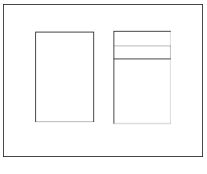
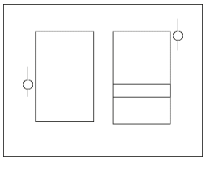
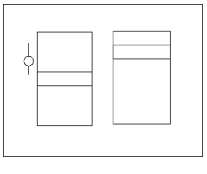
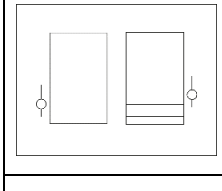
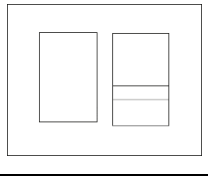
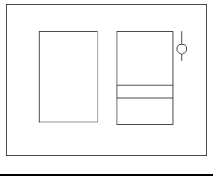
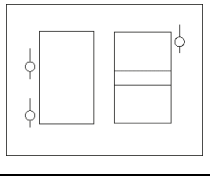
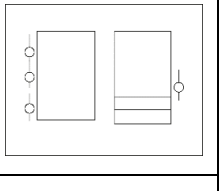
				
v.31	v.32	v.33	v.34	v.35
				
v.36	v.37	v.38	v.39	v.40
				
v.41	v.42	v.43	v.44	v.45
				
v.46	v.47	v.48	v.49	v.50
				
v.51	v.52	v.53	v.54	v.55
				
v.56	v.57	v.58	v.59	v.60
				
v.61	v.62	v.63	v.64	v.65

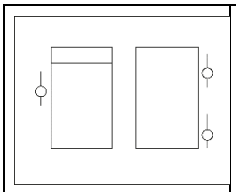
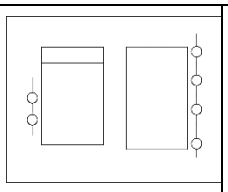
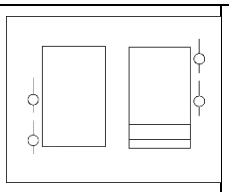
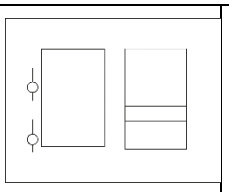
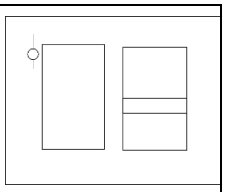
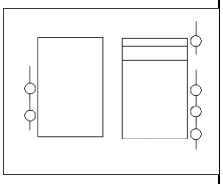
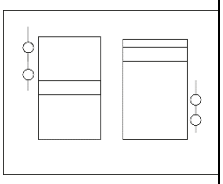
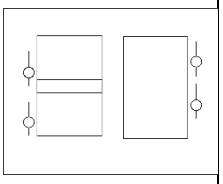
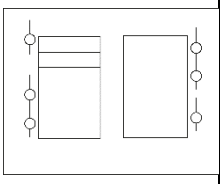
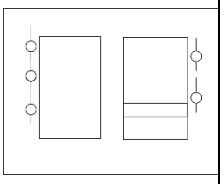
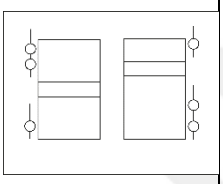
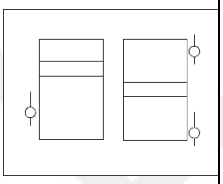
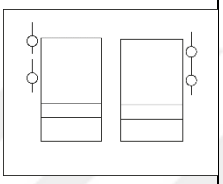
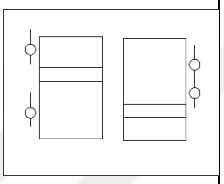
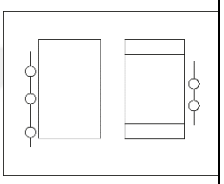
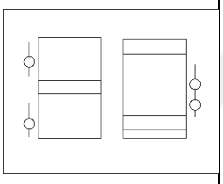
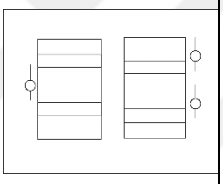
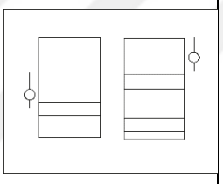
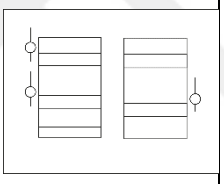
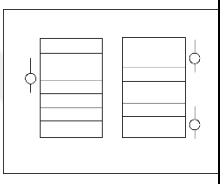
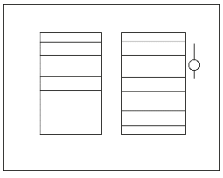
				
v.66	v.67	v.68	v.69	v.70
				
v.71	v.72	v.73	v.74	v.75
				
v.76	v.77	v.78	v.79	v.80
				
v.81	v.82	v.83	v.84	v.85
				
v.86	v.87	v.88	v.89	v.90
				
v.91	v.92	v.93	v.94	v.95
				
v.96	v.97	v.98	v.99	v.100

				
v.101	v.102	v.103	v.104	v.105
				
v.106	v.107	v.108	v.109	v.110
				
v.111	v.112	v.113	v.114	v.115
				
v.116	v.117	v.118	v.119	v. 120
				
v.121	v.122	v.123	v.124	v.125
				
v.126	v.127	v.128	v.129	v.130
				
v.131	v.132	v.133	v.134	v.135

				
v.136	v.137	v.138	v.139	v.140
				
v.141	v.142	v.143	v.144	v.145
				
v.146	v.147	v.148	v.149	v.150
				
v.151	v.152	v.153	v.154	v.155
				
v.156	v.157	v.158	v.159	v.160
				
v.161	v.162	v.163	v.164	v.165
				
v.166	v.167	v.168	v.169	v.170

				
v.171	v.172	v.173	v.174	v.175
				
v.176	v.177	v.178	v.179	v.180
				
v.181	v.182	v.183	v.184	v.185
				
v.186	v.187	v.188	v.189	v.190
				
v.191	v.192	v.193	v.194	v.195
				
v.196	v.197	v.198	v.199	v.200
				
v.201	v.202	v.203	v.204	v.205

				
v.206	v.207	v.208	v.209	v.210
				
v.211	v.212	v.213	v.214	v.215
				
v.216	v.217	v.218	v.219	v.220
				
v.221	v.222	v.223	v.224	v.225
				
v.226	v.227	v.228	v.229	v.230
				
v.231	v.232	v.233	v.234	v.235
				
v.236	v.237	v.238	v.239	v.240

				
v.241	v.242	v.243	v.244	v.245
				
v.246	v.247	v.248	v.249	v.250
				
v.251	v.252	v.253	v.254	v.255
				
v.256	v.257	v.258	v.259	v.260
				
v.261				

ÖZGEÇMİŞ

Ad Soyad: Erva BADUR	
Eğitim Bilgileri	
Lisans	
Üniversite	Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi
Fakülte	Güzel Sanatlar Fakültesi
Bölümü	Geleneksel Türk El Sanatları Bölümü
Lisans (ÇAP)	
Üniversite	Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi
Fakülte	Güzel Sanatlar Fakültesi
Bölümü	Grafik Tasarım Bölümü

Sergiler

1. 06/05/2013 Düzce Üniversitesi Geleneksel El Sanatları Bölümü Düzce Belediye sergi alanında sergilenen öğrenci yıl sonu sergisi.

2. 29/04/2015 Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Kandilli Yerleşkesinde Grafik Tasarım Bölümü IV. yarıyıl fotoğraf dersi öğrencileri *"Fotografik Bakışlar"* sergisi.

3. 21/05/2015 Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Kandilli Yerleşkesinde Grafik Tasarım Bölümü IV.-VI. yarıyıl öğrencileri Yıl Sonu Etkinlikleri kapsamında *"Bi Takım İşler"* sergisi.

4. 18/12/2017 Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Kandilli Yerleşkesinde Grafik Tasarım Bölümü 3. sınıflar *"Yayın Grafiği Öğrenci Sergisi"*.

5. 12/06/2018 Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Mezuniyet Sergisi Haliç Kongre Merkezi Sadabad Salonu *"Mezun"* sergisi.

6. 15/05/2019 Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Kandilli Yerleşkesinde Grafik Tasarım Bölümü öğrencileri yıl sonu *"Grafik Tasarım Öğrenci Sergisi"*.

7. 07/10/2019 Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Kandilli Yerleşkesinde Güzel Sanatlar Fakültesi ve Güzel Sanatlar Meslek Yüksek Okulu'nun öğrenci çalışmalarından oluşan yıl sonu *"Mezuniyet Sergisi"*.

8. 25/05/2023 Sakarya Üniversitesi Sanat Tasarım ve Mimarlık Fakültesi sergi alanında *"Noktalar ve Çizgiler"* adlı kişisel sergi.